

U verwacht voor dezen nieuwen
Jaargang een enkel woord van mij.
Gaarne schrijf ik dat.

Het is een woord van dank
aan de Lezers van „De Vriend
des Huizes” voor hun mede-
werking, om ons groote
huisgezin van ruim

vierhonderd kinderen
te verzorgen. Het is
zulk een bemoedigende
gedachte, dat de Vader
der weezen zoovele
groote en kleine handen
bereid maakt om voor
onze kinderen te doen
wat zij vermogen.

Maar ook bieden wij U
hierbij onze hartelijke zegen-
wenschen aan voor uw hart,
huis en werkring. Moge uw
levensleuze maar meer en
meer worden :

**God is ons een toevlucht
en sterkte.** PSALM 46 : 2.

Met groet en heilbede

Uw Dn.

J. SCHRIJVER.

Neerbosch, 1 Jan. 1906.

A
B

Een geleide van Machines.

TREGG'S TRIUMF.

Een verhaal uit bange dagen.

VAN

EVELYN EVERETT—GREEN, *Schrijfster van „Tom Heron van Saksen”, enz.*

door MARIE.

HOOFDSTUK I.

NIEUWS!

„Neen, maar! dat is goed nieuws, buurman. Dat zou ik graag nog eens hooren! Vrouw, ben je te druk bezig, om eens even te komen luisteren? De jongens van Nottingham hebben den patroons een lesje gegeven, en 't was tijd ook, dat zij het kregen!”

Op eens stond Tregg's weefgetouw stil. De kleine, ineengedrongen man zat gebogen op zijn weefstoel, den schietspoel nog in de hand, maar het geklikklak van de trappers had opgehouden, en de schitterende, doordringende oogen van den wever waren vol gespannen verwachting gevestigd op het bleeke, verwilderde gelaat van den man op den drempel.

Dat was een heel andere verschijning. Grooter en forscher gebouwd, maakte deze man den indruk veel spierkracht te bezitten, hoewel zijn ontevreden gezicht duidelijk de sporen droeg van een ongeregeld leven, en zijn magere gestalte en ingezonken oogen van gebrek spraken. Aan het vereelte uitwas, in den vorm van een hoefijzer, op zijn handgewricht, was het te zien, dat de man een lakenscheerder was, of was geweest, maar 't was duidelijk aan zijn vervallen uiterlijk te merken, dat hij in den laatsten tijd niet veel werk had gehad.

„Vrouw!” riep Tregg nog eens, „we moeten buurman Ball wat te eten en te drinken geven voor de goede tijding, die hij ons gebracht heeft, me dunkt zoo'n pannekoek van de vrouw zal je

wel smaken Ball. Ga daar zitten, en laat ons het nieuws nog eens hooren. Ik dacht, dat het maar praatjes waren toen ik er in de stad over hoorde spreken. Hoeveel machines hebben zij in één nacht vernield?"

"Ongeveer twintig in den eersten nacht," antwoordde de man, wiens oogen schitterden bij het zien van het bord met pannenkoeken en het glas melk, dat voor hem werd neergezet. Hij viel als een uitgehongerde wolf op het voedsel aan, en er was ook bijna iets wolfachtigs in de wreedheid, die uit zijn holle oogen straalde, toen hij zijn verhaal deed. "Maar daar bleef 't niet bij. Want Woensdagnacht, 't begon op Zondag, kwamen de mannen samen op den Mansfielder weg, en ze zeggen, dat er meer dan duizend bij elkaar waren. En toen gingen ze overal heen, waar machines waren, en rustten niet, voor zij er een honderdtal vernield hadden.

"Neen, maar wat doet 't mij goed, dat te hooren!" zei Tregg, terwijl hij zich in de handen wreef. "Als al de mannen van het platte land met dien geest bezielde waren, zouden wij spoedig niets meer hooren van al die nieuwerwetsche machines, die het brood uit den mond van onze kinderen nemen. En alsof 't niet genoeg is, dat zij spinfabrieken oprichten, beginnen ze nu ook met hun machines kousen te weven en laken te scheren, en zullen ze nog eindigen met stoomweefgetouwen als er niet iets gedaan wordt, om 't hun te beletten."

Voor een oogenblik keerde Tregg weer tot zijn weefgetouw terug. Het geklikklak van de trappers klonk luid door het kleine vertrek, en de schietspoel vloog van de eene hand naar de andere met een snelheid, die het oog niet kon volgen. Descheerder, die aan de tafel zat, at het laatste stuk

pannekoek op, en zette met een zucht van voldoening het leege glas neer. Toen Tregg zich weer naar hem toegeroede, was hij met een antwoord gereed.

"Ja, buurman, nu kom jij aan de beurt. Zij zullen niet tevreden zijn, voor zij de lakenwevers tot den bedelstaf gebracht hebben, evenals zij het de kousenwevers van Nottingham en de lakenscheerders van Yorkshire gedaan hebben. De heer Balfour zal zich niet tevreden stellen met de scheermachine, — daar sta ik je borg voor. Hij zal met stoomweefgetouwen laten werken, — je zult eens zien, of 't niet zoo is."

Een donkere blik verduisterde Tregg's gelaat. Het was een van die verstandige en niet onvriendelijke gezichten, gelijk men ze zoo dikwijls onder werklieden aantreft, die een vlugbegripparen aan groote beslistheid en sterkte van karakter. Voor een buitenman uit het noorden was Tregg klein en tenger, maar hij had een sterk gestel, en was tot veel hard werken in staat, terwijl hij die gevatheid van geest bezat, die dikwijls gepaard gaat met een min of meer gebrekkelijke gestalte.

"Neen, dat zal ik nooit gelooven van den heer Balfour," zei Nancy Tregg, de vrouw van den wever, die zich nu voor 't eerst in het gesprek mengde; hij is altijd een vriendelijk, rechtvaardig meester voor ons geweest, en een goed vriend ook. Hij zal ons geen armoe laten lijden, daar ben ik zeker van. Op de een of andere manier zal er wel wat op gevonden worden. Als de mannen maar geduld wilden hebben, geloof ik dat zij dit zelf wel zouden leeren inzien."

Nancy sprak met een zachte stem, en zonder het breede, ruwe, noordelijke dialect. Zij kwam uit een ander gedeelte van het land, en had in haar jeugd

bij nette families gediend, zoodat zij altijd den indruk maakte, beschaafder te zijn dan haar omgeving. Toch zag zij niet tegen werken op en was ze een trouwe en vriendelijke vrouw voor den man harer keuze.

Er heerschte meer ware liefde in deze kleine woning dan er gewoonlijk gevonden wordt in de huizen van onbeschaafde werklieden, als door den tijd en de gewoonte en toenemende zorgen de eerste bloei van het huwelijksleven verdwenen is.

„Geduld!” grauwde Ball, de scheerder, „’t is makkelijk voor hen, die werk hebben en eten en drinken, van geduld te praten tot hen, die dat niet hebben. Als uw kinderen van honger huilden, zoudt ge misschien wel wat minder geduldig zijn juffrouw Tregg. Een man heeft het recht werk te vragen, om zich brood te verschaffen, en als die vervloekte machines het hem ontnemen, en hem en zijn kinderen tot armoede brengen, — welnu, dan weg met de machines, zeg ik, en met hen, die ze maken en gebruiken! Zoo staat ’t er mee, juffrouw, en ik zeg, dat wij, die geen werk hebben, onze rechten mogen handhaven, en voor ons levensonderhoud strijden.”

„En ik zeg, dat je gelijk hebt buurman,” zei Tregg luid, en overschreeuwde met zijn duidelijke, vrij hooge stem de zachte stem zijner vrouw. „Ik zeg, dat jij gelijk hebt en de jongens van Nottingham ook, en ik wensch hun veel succes. Ik zou er niets op tegen hebben, zelf een handje mee te helpen, om een paar van die machines te vernielen, en wie weet, wat er nog gebeurt, als ’t zoo doorgaat. Wij mannen van ons geliefd Yorkshire zullen den patroons eens toonen, dat wij niet minder moed hebbend an de jongens van Nottingham.”

„Stil, John!” fluisterde zijn vrouw, „daar is de jonge patroon zelf.”

Als de twee mannen niet zoo verdiept waren geweest in hun gesprek, hadden zij al eerder kunnen merken, dat het veel donkerder in de kamer was geworden, doordat een groote, krachtige gestalte de zonnestraal, die schuin over den drempel naar binnen viel, gedeeltelijk onderschepte. De deur van het vertrek, waarin Tregg zat te weven, en dat tevens tot eetvertrek diende, kwam uit op een grasveld, dat bij het huisje hoorde. Dit huisje stond te midden van eenige andere voor in een dal, waardoor een rivier vroolijk haar loop vervolgde, en aan het eind waarvan een kleine, maar goedinge-richte fabriek stond, die klaarblijkelijk in den laatsten tijd vergroot was en nog vergroot werd. Het woonhuis, dat er bij hoorde, stond niet vlak bij de fabriek maar halfweg aan de overzijde van het dal. Ongeveer op een mijl afstand lag een kleine fabrieksstad, waar een wekelijksche markt werd gehouden, en die van meer en grooter beteekenis zou worden dan iemand in dien tijd vermoedde. Want men wist toen nog slechts heel weinig af van machinerieën, en vooralsnog waren alleen zij, die ver vooruit zagen, in staat, de groote toekomst te voorspellen, die den zonen van het land, welke zich zoozeer tegen het gebruik er van verzetten, juist daardoor wachtte. Nu werd elke nieuw uitgevonden machine nog met krachtig verzet ontvangen en het ellendige en armoedige voorkomen van velen uit verschillende klassen der maatschappij scheen een bewijs, dat zij gelijk hadden, die bitter klaagden, dat het gebruik van machines de bevolking tot armoede bracht.

Zoo bitter was de verontwaardiging die thans overal heerschte in den omtrek van fabrieksplaatsen, dat het Tom Balfour makkelijk viel, het ontwerp van het gesprek te raden, al ving

hij er slechts enkele woorden van op. Hij klemde de lippen iets vaster op elkaar, en dat was het eenige, waardoor de jonge patroon, wiens gelaat van groote vastberadenheid getuigde, te kennen gaf, dat hij de laatste woorden van Tregg had verstaan. Hij sprak Nancy aan op een vriendelijke manier, die duidelijk toonde, dat hij 't goed met haar en de haren meende, en vrij wel op de hoogte was van haar huiselijke omstandigheden.

„Goeden middag Nancy. De meisjes zijn zeker nog niet uit de fabriek terug? Als Lucie thuis komt, wil je haar dan zeggen, dat als zij niet te moe is, om nog even naar ons huis te loopen, Bridget iets voor haar heeft, dat een prettige verrassing voor haar zal zijn. En als jij morgen tijd hebt, om te helpen wasschen, zal Bridget heel blij wezen. Margot heeft weer een aanval van rheumatiek, en mag vooreerst niet met zeepsop in aanraking komen.”

Nancy boog, en dankte den jongen patroon vriendelijk; zij wou heel graag komen helpen, en wist zeker, dat Lucie niet te moe zou zijn, om nog even over te loopen. Zij moest hard praten, want Tregg was met een ware woede aan het weven gegaan, terwijl Ball, die zich toen hij den jongen heer zag, niet langer op zijn gemak voelde, haastig door de bijkeuken en zoo door de andere buitendeur, weggeslopen was.

Tom Balfour's scherpe oogen hadden met één blik het geheel overzien, — het leege bord, dat de man voor zich had staan, zijn vervallen uiterlijk en de gemeene, woeste uitdrukking in zijn oogen.

„Kan die vent tegenwoordig nergens werk krijgen?” vroeg hij, nog op den zelfden luiden toon. En bij het hooren van die vraag hield Tregg plotseling met zijn werk op, en keerde zich bijna woedend naar den jongen man toe.

„En hoe zou hij werk krijgen, meneer Tom, als gij en uw vader samen scheer-inrichtingen opricht, en al uw laken daar wordt geschoren en opgemaakt, in plaats dat het naar de scheerders-werkplaatsen wordt gezonden? Hoe kan een scheerder zijn brood verdienen, vraag ik u? En ik zeg, hoe moet ons soort van menschen leven, als gij werkelijk doet, wat men zegt dat gij van plan zijt te doen? Het leven is toch al hard genoeg, zooals het is; spoedig zullen wij niets meer te doen hebben dan stil te zitten en van gebrek om te komen.”

Tom Balfour had een flink, knap gezicht, hoewel zijn trekken min of meer grof waren. Hij was een jonge man van ongeveer vijf en twintig jaar, en had zijn heele leven onder deze menschen doorgebracht. Hij kende hen goed: en hij hield van ze en had achting voor hen. Hij voelde medelijden met een lijden, dat hij niet bij machte was te voorkomen. Hij was bereid, geduldig en vriendelijk te zijn, wanneer en waar hij kon, maar hij behoorde niet tot hen, die zich door eenig vertoon van geweld van hun besluiten laten afbrengen, veeleer versterkte tegenstand hem in een eens genomen besluit. Maar hij had één karaktertrek, die hem de toegenegenheid verwierf van allen, met wie hij in aanraking kwam, — hij raakte nooit uit zijn humeur, en was altijd bereid, naar een tegenstander te luisteren.

„Ja Tregg, het is een moeilijke tijd,” antwoordde hij, „moeilijk voor ons patroons even goed als voor jullie werklieden. Die ongelukkige oorlog, waaraan maar geen einde schijnt te komen, brengt een vreeselijke ellende over het land. Maar wees eerlijk, Tregg, wees eerlijk, en geef aan de nieuwe machines niet de schuld van iets, waarmede zij niets hoegenaamd te maken hebben.

Tregg zweeg koppig stil. Was het iemand anders geweest dan meneer Tom, — meneer Tom, dien hij als een klein kind op den arm had gedragen en die van zijn jeugd af aan, hun huis in en uit had geloopt, — hij zou zijn weefgetouw weer in beweging gebracht hebben, om daardoor aan alle gesprek een einde te maken, maar juist, omdat het meneer Tom was, stond Tregg hem toe te zeggen, wat hij te zeggen had.

„Het is de oorlog, Tregg, waardoor voor het brood en al het andere hongersnoodprijzen moeten worden betaald; het is de oorlog, die de buitenlandsche markten sluit, en de patroons de handen bindt, zoodat wij soms niet weten, wat te doen, om de zaken gaande te houden. Loonen moeten worden uitbetaald, en aan ontelbare handelsvorderingen worden voldaan, en intusschen liggen onze goederen opgestapeld in onze magazijnen, en er is niet veel hoop, dat wij ze vooreerst zullen kwijtraken. Degenen onder ons, die contracten hebben gesloten met de regeering kunnen tegenwoordig geld verdienen, — maar wij anderen hebben op onze wijze een even moeilijken strijd te voeren als jullie.”

„Ik ben er zeker van, dat 't zoo is, meneer Tom,” zei Nancy ernstig, met een smeekenden blik op haar man, die de schouders optrok; „ik geloof zeker, dat de machines alleen niet al de ellende veroorzaken, die wij rondom ons zien.”

„De machines maken, dat Ball en zijne kinderen honger lijden,” zei Tregg op harden, somberen toon, „het is de oorlog niet, die zijn zaak heeft te gronde gericht, en een bedelaar van hem heeft gemaakt.”

„Nee, het is de drank en zijn eigen domheid en koppigheid,” antwoordde Tom kalm. „Als Ball iemand was geweest, op wien men aan kon, en het

werk op tijd had afgeleverd, zouden velen hem nu nog gebruiken, al hebben Balfour's fabrieken thans hun eigen scheerinrichting. Denk je, dat het voor ons aangenaam is, Tregg, af te hangen van een troep dronken scheerders, zooals Ball in dienst had, en onze klanten teleur te stellen, en contracten te breken, omdat ons laken van den een naar den ander gestuurd wordt, en de scheerders er niet voor zorgen willen, dat het op tijd klaar is? Ik beweer niet, dat, als de scheerders niet met recht bekend hadden gestaan als een troep onbetrouwbare dronkaards, er geen gebruik van de scheermachines zou zijn gemaakt, maar ik zeg, dat 't gedeeltelijk de schuld van de scheerders is, dat de patroons die 't eerst in werking hebben gesteld. Ik verzeker je, dat het een groot geluk is, niet langer afhankelijk te zijn van zoo'n bende als Ball in zijn werkplaats had.”

„Dat kan wel wezen, meneer Tom, maar dat neemt niet weg, dat de scheerders menschen zijn, die kinderen hebben, — en die lijden gebrek.”

„Als zij betrouwbaar en matig waren geweest, had men hen kunnen gebruiken, om de machines te bedienen. Als Ball iemand was, dien men vertrouwen kon, zouden wij zelf hem de zorg voor de scheermachine hebben opgedragen. Tregg, Tregg, bedrieg jezelf toch niet, zooals enkelen van je kameraden doen, want jij hebt meer verstand dan zij. Kun je niet zien, dat juist door het gebruik van machinerieën een enorm groot arbeidsveld voor de arbeidende klasse geopend wordt. Machines moeten gemaakt, bediend en hersteld worden. Het dubbele en driedubbele werk zal gedaan worden, en er zullen meer en meer handen noodig zijn, om aan de groote aanvraag te voldoen. Ik zal niet zeggen, dat er op sommige plaatsen geen ellende door zal ontstaan. Elke

TREGG'S TRIUMF.

Een verhaal uit bange dagen.

VAN

EVELYN EVERETT—GREEN, *Schrijfster van „Tom Heron van Saksen”, enz.*

door MARIE.

(Vervolg van blz. 16).

HOOFDSTUK III.

DE LEER DER TEVREDENHEID.

Het Novemberzonnetje scheen vroolijk door het op 't Oosten gelegen venster van de gezellige eetkamer van den heer Balfour, waar deze en zijn beide zoons zaten te ontbijten. De fabrikant maakte zijn brieven open en keek ze door, daarbij voorzichtig te werk gaande om de zegels en ouwels niet te beschadigen, die Hyla als zijn bijzonder eigendom beschouwde. Tom had een klein nieuwsblad voor zich, en doorliep den inhoud. Hyla zat op een hoogen stoel achter het koffieblad, en schonk koffie; sedert zijn zevenden verjaardag mocht hij dat doen, en hij deed 't met 't grootste genot.

Gewoonlijk werd er niet veel gepraat aan het ontbijt. Mannen van zaken vonden in dien kritieken tijd in hun brieven en kranten altijd stof genoeg tot overdenking, en Hyla vermaakte zich meestal voornamelijk met het ge-

vecht en gecocoquetteer van een aantal half tamme roodborstjes en musschen, die elken dag in de geplaveide veranda, waarop het lage raam uitzag, de kruimels kwamen oppikken, die hij voor hen neerstrooide.

Maar vandaag was hij buitengewoon ernstig, en hield zich alleen bezig met het grootste gedeelte van zijn eigen ontbijt en hetgeen zijn vader en broer op hun borden hadden laten liggen, netjes bij elkaar te doen; hij merkte niet eens, hoe verwonderd zijn broer naar hem keek.

„Wat ga je doen met al die stukjes en brokjes? De vogels hebben meer dan genoeg, en je bord is nog half vol pap.”

De kleine jongen bloosde, maar was toch dadelijk met zijn antwoord gereed.

„Ja, Tom, maar ik ga wat er overgebleven is, naar een paar kinderen brengen, die Billy weet, dat niet genoeg te eten krijgen.”

„O, zoo!” zei Tom, die zich zelden verzette tegen een van Hyla's invallen;

„maar heb je zelf genoeg gehad?”

„Ja wel, antwoordde Hyla, een beetje aarzelend, „soms eet ik wel eens meer, maar Billy zegt, dat de menschen van veel minder kunnen leven dan zij eten, als zij 't krijgen kunnen, en hij en ik gaan dat eens probeeren, om, wat wij overhouden,

weg te kunnen geven. Billy zegt, dat als je heel langzaam eet, en de dingen goed fijn kauwt, je er veel meer aan hebt en ik geloof, dat hij gelijk heeft. O, Tom, wie is die oude man, die de blaren in den tuin op-harkt? Ik ken hem niet.”

Hyla's nieuwsgierigheid was in eens opgewekt, want een vreemd gezicht in den tuin was iets ongewoons.

„Dat is de oude Tim Broxton; als je wilt kun je wel eens kennis met hem maken,

Hyla,” antwoordde Tom, „zet nu maar even je muts op, en doe je bouffante om, en ga hem dan eens vragen, hoe 't met den heer Gretorex is. Hij woont dicht in diens buurt.”

Hyla holde weg, en keerde vijf minuten later met het verlangde bericht terug.

„Hij leeft nog, en dr. Henderson zegt, dat elk uur, dat hij leeft, hem meer kans geeft op behoud. En gisteren heb-

ben zij tweemaal voor hem in de kerk gebeden, en de oude man denkt, dat hij beter zal worden. 't Is een aardige oude man. Tom mag ik hem de overgeschoten koffie en een snee brood met ham brengen? O! en Hyla bloosde van genoegen, want hij zag, dat er

van allerlei bijgedaan was in het schaaltje dat hij half gevuld had met het overschot van zijn eigen ontbijt en dat van de anderen, om het naar de hongerige kinderen te brengen. Tom had een paar dunne sneetjes brood met ham er tusschen klaar gemaakt, iets, waar Hyla bijzonder veel van hield, en nu trok hij het kind naar zich toe, en zei heel beslist.

„Doe je mond eens open, en eet dit eerst op, dan mag je de koffie meenemen en het schaaltje

ook, maar pas op, dat je niet al te weinig gaat eten, Hyla. Jongens groeien niet, als zij niet eten, en jij verlangt immers een man te worden, en mij met de fabriek te helpen.”

En toen het kind klaar was, en belast en beladen naar den tuin liep, slaakte Tom een korten, ongeduldigen zucht bij de gedachte aan zijn onvermogen, om alle hongerige kinderen te voeden, en aan de gevoelens, die sterke

TOM en HILA.

mannen, veroordeeld tot gedwongen werkeloosheid, moeten bezielen, als zij hun kinderen zien wegwijnen van gebrek.

„'t Is iets verschrikkelijks!” zei hij bijna hardop. „'t Moet voor sommigen bitter hard zijn. Het is niet te verwonderen, dat zij in opstand komen; en toch, als zij slechts gelooven wilden, dat wij hun vrienden en niet hun vijanden zijn, dat wij evenzeer gebonden zijn aan de onverbiddelijke wetten van vooruitgang en ontwikkeling als zij, en dat, als wij allen hand in hand en schouder aan schouder streden, de bitterheid zou worden weggenomen. Maar 't helpt niet, of wij al redeneeren en moraliseeren. Cicely heeft gelijk. Alleen het geloof in Gods algemeen Vaderschap kan de menschen er toe brengen, de algemeene broederschap te erkennen, en (God helpe ons) daar zijn wij als volk nog ver van af, al houden wij ons ook voor nog zoo christelijk. Ik geloof, dat er een vreeselijke tijd voor ons ligt, en 't ergste is, dat ik soms het gevoel heb, als zou ik, ware ik in hun plaats, niet veel beter zijn. Ik geloof, dat ik, als ik Hyla honger zag lijden, in staat zou zijn een misdaad te begaan om hem brood te verschaffen!” Tom schoof plotseling zijn stoel achteruit, en begaf zich met groote stappen naar de fabriek; op zijn eerlijk, streng gelaat lag een uitdrukking van verwarring en droefheid.

Hyla zat boven op den grooten kruiwagen te praten met den ouden man, die dicht bij op een bank zat te genieten van de onverwachte weelde van een kop warme koffie met brood en ham. Aan de uitdrukking op beider gelaat was 't te zien, dat het paar reeds vriendschap gesloten had. Maar Hyla had 't juist nu veel te druk, om lang te blijven praten, zelfs over zulke

belangwekkende onderwerpen, als zij reeds aangeroerd hadden. Billy zou op de afgesproken plaats op hem wachten; en zoodra de oude man klaar was met eten en drinken, liep Hyla hard met kop en schotel naar huis terug, haalde het schaaltje met eten, en holde toen weer weg, om Billy te ontmoeten, die ook een gedeelte van zijn ontbijt, (dat echter natuurlijk niet van zoo goede kwaliteit was,) bewaard had, waarbij zijn moeder een paar pannenkoeken had gevoegd.

De kinderen sloegen een pad in, dat zich door het dal slingerde, en naar een groep huisjes leidde, die niet ver van de fabriek afstonden.

„Gaan wij ons eten naar de kinderen van Ball brengen? Hebben die 't het meest noodig?” vroeg Hyla.

„Ja, dat denk ik wel, er zijn er zooveel, en hij heeft den laatsten tijd niets verdiend.”

„Dat komt door de machines, is 't niet?” vroeg Hyla.

„Dat komt vooral door den drank,” antwoordde Billy gevat. „Hij zat altijd in „De Bonte Hond” zijn geld te verdrinken. Zijn kinderen liepen dikwijls half gekleed rond, en zagen er uit, alsof zij uitgehongerd waren. Als hij een betrouwbare vent was geweest, zou men misschien nog wel wat voor hem te doen hebben gevonden, maar als de fabrikanten minder werk voor de scheerders hebben, sturen ze natuurlijk de luie dronkaards 't eerst weg.”

Billy en Hyla hielden beiden veel van de machines met hun geheimzinnige werking en verwonderlijke kracht. Het deed Hyla dus goed, dat de machines niet van alles de schuld droegen. Hij had 't zelfde van den ouden man in den tuin gehoord, en dat vertelde hij Billy.

„Je kunt elk woord gelooven, dat oude Tim zegt,” antwoordde Billy, met zijn hoofd knikkend. „Hij is er een van de goede soort.”

Hyla was blij, dat te hooren. Hij voelde zich bijzonder aangetrokken tot den ouden man, en had grooten eerbied voor Billy's oordeel over menschen en zaken. Billy was slechts een paar jaar ouder dan hij, maar 't scheen Hyla altijd toe, alsof Billy wijs was boven zijn jaren. Toen zij hun bestemming naderden, bleef Hyla een weinig achter, en liep Billy vooruit.

„Je zult bij Ball een ergen rommel vinden,” zei Billy, zich half omkeerend, toen zij vlak bij een armoedig, vervallen huisje waren, waar omheen een half dozijn havelooze, holoogige kinderen speelden in den zonneshijn, waarvan zij slechts zelden konden genieten. „Er is altijd een kleintje om op te passen, en de moeder doet niet meer dan 't allernoodigste. Mijn moeder zegt, dat zij 't onmogelijk in zoo'n rommel zou kunnen uithouden.”

Maar Hyla keek vol aandacht naar de hongerige kinderen, die, zooals zij op het voedsel aanvielen, meer hadden van dieren dan van menschelijke wezens. Zij verslonden het te gauw, om er het rechte genot van te hebben, maar hun blijdschap was buitengewoon groot, hoewel zij er op een zonderlinge wijze uiting aan gaven. De moeder kwam naar buiten, slordig en ongekamd, en begon over allerlei en nog wat te klagen. Billy antwoordde haar, en beproefde zelfs haar te weerleggen, wat hem volgens Hyla heel goed gelukte, maar de vrouw hield niet op met klagen. Haar man had geen werk, — zou dat nooit meer krijgen. Zij zouden allen van gebrek omkomen, als zij niet naar het armhuis wilden gaan, en de armhuizen zouden gauw te vol zijn, om hen op te nemen,

en als de oudste kinderen niet een kleinigheid verdienden in de spinfabriek, zouden zij al lang dood zijn geweest.

„Dus zijn de fabrieken toch voor iets goed, zooals je zelf ziet,” zei Billy gevat, maar de vrouw begreep hem niet en schudde slechts haar hoofd, en toen nu ook haar man op den drempel verscheen, half gekleed en knorrig, om te zien, wat al dat gepraat beduidde, trok Billy Hyla dadelijk met zich mee, want Ball, in den vroegen morgen en in een staat van gedwongen nuchterheid, was geen aangenaam gezelschap voor wien dan ook. En Hyla was de zoon van een lakenfabrikant, een van het „vervloekte ras” van patroons.

Niet dat iemand in die streek, zelfs de slecht geaarde Ball niet, den kleinen, zwakken Hyla ook maar met een vinger zou hebben aangeraakt. Hij had precies zulke oogen in zijn smal, mager gezichtje als zijn moeder, en mevrouw Balfour was bemind geweest door jong en oud, rijk en arm, en haar vroege dood en de dood van de vijf kleine kinderen, geboren tusschen Tom en Hyla in, vervulde hen met een zeker teeder gevoel voor den kleinen jongen. Hij zag er ook altijd zoo teer uit, alsof hij wel eens spoedig geroepen zou kunnen worden, om de anderen te volgen. Neen, zelfs Ball en zijn kameraden, al waren zij in nog zoo'n woedende stemming, zouden er nooit aan gedacht hebben, kleinen Hyla Balfour kwaad te doen.

„Ga even mee naar moeder,” zei Billy, „zij zal blij wezen je te zien,” en Hyla stemde dadelijk toe.

Zij werden echter geruimen tijd opgehouden door dat eenige machines, onder het geleide van enkele cavaleristen, langs den weg, dien zij gingen, vervoerd werden, gevolgd door een

TREGG'S TRIUMF.

Een verhaal uit bange dagen.

VAN

EVELYN EVERETT—GREEN, *Schrijfster van „Tom Heron van Saksen”, enz.*

door MARIE.

(Vervolg van blz. 80).

HOOFDSTUK V.

WACHTBOUDEN.

Zou het een geest zijn? — of zouden het echte menschen wezen? Er lag iets vreeselijks en te gelijk boeiends in beide denkbeelden, en Hyla dacht niet, dat hij bang zou zijn, als Billy bij hem was.

Hij en Billy onderzochten den volgenden dag vol belangstelling en zoo nauwkeurig mogelijk de muren en vensters van het nieuwe gebouw zonder dat zij echter iets wijzer werden. Op den harden, bevroren grond was geen spoor van voetstappen te zien, en als de menschen zich toegang verschaften door de openingen, waarin later deuren en ramen gezet moesten worden, lieten zij geen teeken van hun tegenwoordigheid achter. Over de meeste openingen, laag bij den grond, had men planken gespijkerd, maar hier en daar was een plank los gegaan, en dus zou 't niet moeilijk zijn, binnen

te komen. Tot dusver waren de eigenaars in deze streek nog niet begonnen, hun fabrieken te versterken en te laten bewaken, hoewel dit in sommige plaatsen noodig was geworden, en bloedige botsingen hadden plaats gegrepen rondom gebouwen, opgericht ten dienste van een vreedzame nijverheid.

Tom had 't zich tot gewoonte gesteld, nu en dan in en om de gebouwen de ronde te doen, maar niet op een bepaald uur, zoodat niemand er zeker van kon zijn, wanneer hij zou komen. De oude, getrouwe meesterknecht, die de familie Balfour al jaren had gediend, evenals zijn vaderen 't vroegere geslachten van dien naam gedaan hadden, sliep nu in de in werking zijnde fabriek, maar de nog onvoltooide gebouwen werden niet bewaakt. Tom zeide wel eens, met iets bitters in zijn stem, dat daarop geen aanval zou gedaan worden voordat de nieuwe machines geplaatst waren. De Luddites zouden er niet mee tevreden zijn, hun woede te koelen op naakte muren, eerst moesten de kost-

bare machines er wezen, zoodat zij met één flinken slag de patroons zoo goed als ruïneeren konden. Hoe de ondergang van de patroons den werklieden van nut zou kunnen zijn, was een van die vraagstukken, waarmede zij zich nooit het hoofd schenen te breken.

Tweemaal hadden de kinderen in Hyla's kamer de wacht gehouden, voor zij beloond werden. Misschien letten zij niet zoo goed op, als zij van plan waren, want Billy vond, dat een goed avondmaal en een zacht bed zoo zeer den slaap bevorderden, dat hij zich niet veel om het waken bekommerde. Maar toen de weverszoon voor den derden keer in Hyla's kamer

was binnengesmokkeld, — verborgen in de kast, zoolang de dienstboden heen en weer liepen, en er weer uitgelaten, toen Hyla voor den nacht alleen bleef, — werd aan hun nieuwsgierigheid voldaan, want toen Hyla opstond en naar het venster sloop, ongeveer te middernacht, (maar dat wist hij niet zeker, hij maakte het slechts op uit de schaduw van de maan op den vloer,) uitte hij een lichten

kreet van opgewondenheid, want daar, een venster van het nieuwe gebouw verlichtend, maar ook slechts dit eene, was het flauwe schijnsel van het spookachtige licht, dat zijn nieuwsgierigheid reeds zoo dikwijls had opgewekt.

In een oogenblik had hij Billy wakker

gemaakt, en kleedden zij zich zoo stil mogelijk aan.

„Tom deed om tien uur de ronde,”

fluisterde

Hyla, „ik zag de schaduw van het licht van zijn lantaarn, zooals altijd, op de zoldering vallen. Hij is er dus nu niet. Het moet dat andere wezen. O, Billy, denk je, dat 't een geest is?”

„Ik weet 't niet,” antwoordde

Billy, die angstig werd bij deze veronderstelling,

hoewel hij brandde van nieuwsgierigheid, „maar als jij durft, durf ik ook, en zullen wij 't gaan zien.”

Hyla voelde, dat hij niet alleen zou durven gaan, maar als Billy meeging, was hij bereid. 't Was makkelijk voor die twee jongens, onbemerkt het huis uit te sluipen, — want een trapje leidde van de kinderkamer naar een tuindeur, en daar Hyla heel goed wist, hoe die gesloten werd, kon hij haar in

De jongen stond op en sloop naar het venster.

donker zonder eenig geluid te maken open krijgen. Bovendien sliep alleen Bridget daar dicht bij, en daar zij elken morgen ongeveer om vier uur opstond, sliep zij heel vast.

De maan gaf hun voldoende licht, toen de jongens als twee schaduwen slopen naar het kale gebouw, dat niet ver weg stond. Dit gebouw was alleen te zien door de ramen van de kinderkamer. Het zwakke licht, dat door de vensterspening zijn flauw schijnsel wierp, kon van uit geen ander gedeelte van het huis gezien worden, daar een groep hulst en taxis-boomen grootendeels het gezicht op het gebouw benam.

Toen de kleine avonturiers dicht bij de muren waren, hoorden zij heel zachtjes praten. De stemmen schenen te komen van ergens boven hun hoofden, en Billy sloop voort als een echte schaduw, terwijl Hyla zijn hart snel en hevig hoorde kloppen en het klamme zweet op zijn voorhoofd voelde staan.

De jongens wisten precies, hoe zij binnen moesten komen, — door een klein, niet van planken voorzien venster, — zoo klein, dat slechts een kind er doorheen kon. Zij hadden zich al menigmaal door deze opening gewrongen, en zij wrongen er zich ook dezen nacht heel stil door, en kropen als geesten tegen een lange, donkere ladder op, die naar de bovenverdieping voerde.

't Was pikdonker, behalve waar de stralen der maan door vensteropeningen naar binnen vielen, en een onzeker licht gaven. Maar de jongens kenden het gebouw door en door, en waren niet bevreesd om te vallen. 't Was het geluid van die mompelende stemmen, dat Billy met vrees vervulde, en Hyla van onbestemden angst deed rillen. Hyla begon weer te denken, dat 't toch geesten zouden zijn. Billy's vrees nam een meer bepaalden vorm aan, want hij vermoedde een geheime samenzwe-

ring, en wist, dat als de samenzweerders ontdekten, dat zij bespied werden, zij, die hen bespied hadden, 't misschien wel met den dood zouden moeten bekoopen.

Billy had veel meer dan Hyla gehoord van de gisting, die alom heerschte, en de verborgen invloeden, welke in die bange dagen aan het werk waren. Hij wist, dat de autoriteiten alle krachten inspanden, om de verzamelplaatsen van de Luddites te ontdekken, en hen te grijpen, terwijl zij aan 't samenzweren waren, opdat men overtuigende bewijzen tegen hen mocht hebben. Tot dusver hadden zij op wonderbare wijze aan alle vervolging en ontdekking weten te ontkomen. Er moesten een paar zeer knappe koppen onder hen zijn, om de vergaderingen, de uitbarstingen en het vlugge uiteengaan, waardoor de beweging zich onderscheidde, te regelen. Velen werden verdacht, maar niemand kon in hechtenis worden genomen uit gebrek aan bewijs. Billy voelde zijn hart kloppen, als een hamer bij de gedachte, dat hij misschien op 't spoor was van een troep wanhopige Luddites.

Billy kroop voorwaarts naar de plaats, waar het geluid vandaan kwam, en Hyla volgde hem als zijn schaduw. De bovenverdieping was verdeeld in twee groote vertrekken, maar de scheidingsmuur was niet geheel van steen. Het metselwerk was slechts tot op manskhoogte opgetrokken, en daarboven waren planken heel onregelmatig aangebracht, want 't was nog niet bepaald, op welke wijze het gebouw afgewerkt zou worden. Er waren genoeg reten, waardoor de jongens konden zien, en Billy was de eerste, die er door een keek. Toen hij dit gedaan had, was hij geheel ontgaan, en tuimelde achteruit, bleek en bevend.

„'t Zijn toch spoken!” fluisterde hij, naar adem snakkend, „kijk niet, jonge-

heer Hyla. Je zoudt een doodelijken schrik krijgen!"

Maar Hyla moest kijken. Zijn nieuwsgierigheid was grooter dan zijn vrees. Hij keek op zijn beurt door de reet, en tuimelde toen ook achteruit, over al zijn leden bevend. Wat was 't, dat zij gezien hadden?

Tegen den muur aan de overzijde had men door een paar planken ruw in elkaar te zetten, een verhevenheid aangebracht, waarover een zwart laken was gelegd. Op het laken stond een grijnzend doodshoofd met aan weerszijden een paar gekruiste beenderen en een pistool er voor, terwijl een ongeoeffende hand er in houtskool boven geschreven had:

„Dood aan alle tirannen en ver-raders!" Rondom deze zinnebeelden stonden acht of tien mannen met zwart gemaakte gezichten, op zachten toon druk met elkander te praten; maar in 't eerste oogenblik zagen de kinderen niets dan den grijnzenden schedel en de zwarte maskers, en 't was werkelijk geen wonder, dat zij dachten, een vergadering van spoken te hebben ontdekt.

Billy was de eerste om te begrijpen, dat deze spookachtig uitziende wezens van vleesch en bloed waren, hij merkte dat met angst en schrik, toen hij een stem zich iets meer hoorde verheffen, — hij wist immers, dat die stem de stem van zijn eigen vader was.

Hyla wist dit ook, en kneep Billy in de hand, — zijn eerste gewaarwording was een gevoel van verlichting, nu hij wist, dat er menschen van vleesch en bloed in hun nabijheid waren. Maar spoedig begon hij in te zien, dat niet alles was, zooals 't behoorde, nu Billy's vader zulke vreemde, hartstochtelijke en goddelooze woorden sprak, en hij stopte zijn ooren dicht, om niet te veel te hooren.

Billy echter die zijn oog voor de reet hield, keek en luisterde vol angst en schrik, maar toch geboeid door 't geen hij zag.

Twee jonge mannen werden naar voren geduwd — en hij herkende hen, niettegenstaande hun zwartgemaakte gezichten. 't Waren werklieden van den heer Balfour, en zij schenen eenigszins angstig te zijn voor hetgeen van hen verlangd werd. Een verschrikkelijken eed werd hun door Tregg afgenomen, en Billy huiverde, toen hij 't hoorde. Hij kon niet elk woord verstaan, maar hij wist, dat die eed een doodelijke en vreeselijke beteekenis had. 't Was ontzettend voor hem, zijn vader de woorden te hooren voorzeggende en de jonge mannen die al hakkend te hooren herhalen, min of meer bevreesd, toen zij aan 't laatste gedeelte toe kwamen, maar wetende, dat zij te ver waren gegaan, om terug te trekken.

Terwijl Billy toezag en luisterde, overlegde hij allerlei dingen bij zichzelf, en bracht ze met elkander in verband met de gevatheid, die hij van zijn vader geërfd had, en die hij oefende door gestadige werkzaamheid van de hersens.

Hij begon nu te begrijpen, waar zijn vader 's nachts heenging, — waarom deze er op pochte, zoo weinig slaap noodig te hebben. 't Was altijd diens gewoonte geweest, laat naar bed te gaan. Soms bleef hij door zitten weven, en soms las hij een boek of een krant, die op de een of andere wijze in zijn handen was geraakt, maar in 't laatst gunde hij zich hoe langer hoe minder slaap, en was 't zijn gewoonte geworden, 's nachts uit te gaan, — iets, wat vroeger nooit gebeurde, — en Billy wist, dat zijn moeder er zich zeer ongerust over had gemaakt.

Was 't hiervoor, dat hij uitging? Had zijn boekengeleerdheid en zijn makkelijheid in 't spreken, waarom

Billy zijn vader altijd zoo bewonderd had, hem hiertoe gebracht? Langzamerhand voegde de kleine jongen allerlei dingen, die hij gehoord en gezien had, in gedachte bijeen, en zij schenen met een vreeselijke nauwkeurigheid in elkaar te passen.

Hun huisje, dat op een hoogte aan den zoom van het dal stond, had juist het gezicht op de fabriek. Als zijn vader de wacht hield, moest hij precies weten, hoe laat de jonge patroon 's avonds de ronde deed. Het licht, dat deze droeg, verried dit, en als Tom eenmaal de ronde gedaan had, kwam hij dien avond niet meer terug, — want vooralsnog maakte hij zich niet ernstig ongerust over de veiligheid van zijn eigendom. Hij dacht, dat de storm in de verte woedde, maar geloofde niet, dat hij vooreerst iets te vreezen had. In die dagen, bijna een eeuw geleden, had alles niet zoo'n snel verloop als tegenwoordig. Zij zouden wel door het een of ander gewaarschuwd worden, meenden hij en anderen, voor de storm hen bereikte.

Als de jonge patroon het gebouw verlaten had, zou 't dus makkelijk wezen voor zijn vader en Ball, — want Ball was een der mannen, Billy herkende zijn gezicht en stem en groote magere gestalte, — hun handvol volgers en zooveel nieuwelingen, als zich bij hen wilden voegen, op te roepen om den stand van zaken te bespreken, en den verschrikkelijken eed te eischen van hen, die voor 't eerst aanwezig waren. 't Zou juist in overeenstemming zijn met den wonderlijken humor van zijn vader, de nieuwe fabriek te gebruiken voor deze bijeenkomsten, waarop gesproken werd over het vernielen van eigendommen en den ondergang van de patroons. Tenzij Tom hen betrapte, als hij rondging, was 't niet waarschijnlijk, dat zij ontdekt zouden worden. De oude

meesterknecht in het andere gebouw maakte zich niet ongerust over de naakte muren van de nieuwe fabriek. Hij bewaakte slechts zijn eigen verblijfplaats. Billy wist dit alles, omdat hij er de werklieden onder elkaar over hoorde praten. Hij had een scherp gehoor en ving nu hier en dan daar een woord op, en hij wist, dat een gevoel van verbittering hoe langer hoe meer de overhand bij hen kreeg, maar eerst dezen nacht wist hij wat de oorzaak was van dien toenemenden haat. Hij huiverde, toen hij hij zijn vader een vloed van scheldwoorden hoorde uitstooten, en in 't zelfde oogenblik zag hij aan Hyla's wijdgeopende en verschrikte oogen, dat deze ook luisterde, dat hij begreep, wat er gebeurde, en dat hij de stem van den wever, waarin men zich niet licht vergissen kon, herkend had.

Hyla had telkens en telkens weer gegluurd naar dat akelige doodshoofd en die vreeselijke beenderen op het zwarte laken, in 't eerst was hij er zoo door verschrikt, dat hij aan niets anders denken kon. Billy wist nu, waarvoor die zwart lakensche zak moest dienen, die zijn vader soms meebracht van zijn nachtelijke tochten. Hij had er zich dikwijls over verwonderd, wat daar in was, en waarom die zoo zorgvuldig weggesloten werd in een hooge kast, waarvan zijn moeder geen sleutel had. Nu wist hij het. De zak moest dienen om die planken te bedekken. Het doodshoofd en de beenderen, — de onderscheidingsteekenen van de Luddite-Broederschap, — werden er uit genomen en op hun plaats gelegd. 't Was een bedreiging, niet alleen voor de patroons, maar voor allen, die tot het geheime verbond toetraden. Verraders wachtte een snellen en plotselingen dood door de hand van hun medebondgenooten. De eed zelf hield de bepaling in, dat verraders met den

dood gestraft moesten worden, en dat niemand terug mocht deinzen voor de taak, om een verrader het leven te benemen.

„Kom mee!” fluisterde Billy eindelijk, klappertandend. „Kom mee. Als wij kuchen, of eenig geluid geven, en zij ons hier vinden, zullen zij ons dooden.”

Hyla was dadelijk bereid. Hij had al meer dan genoeg gehoord en gezien. Hij rilde over zijn heele lichaam, en was nauwelijks in staat, achter Billy de ladder af te klimmen en naar huis te loopen.

Hij had een gevoel, alsof alle spoken uit het spookland hem op de hielen zaten, in de gedaante van woedende mannen met zwart gemaakte gezichten, die zich met elkaar verbonden hadden, overal dood en verderf te verspreiden.

Eindelijk bereikten zij hun kamer in het doodstille huis. Dat huis was zoowel 's nachts als overdag verwarmd; en in Hyla's kamer brandde ook een vuur, dat Billy goed opgestookt had, voor zij weggingen. Hij dacht er nu voor 't eerst aan, dat Hyla niet sterk was en de nachtlucht scherp en koud. De kleine jongen had wel zijn warmen pels aan, maar hij rilde over al zijn leden, toen hij dicht bij het vuur kroop.

„O, Billy,” zei hij, „ik wou, dat we niet gegaan waren. 't Was tienmaal erger dan geesten.”

Billy rilde ook, ofschoon niet van kou. Hij had een gevoel, alsof binnen in hem een vuur brandde.

„Jongeheer Hyla,” zei hij smeekend, „je zult toch niets vertellen?”

„Wat vertellen, Billy?”

„Wel, wat wij van nacht gezien hebben. Je zult vader toch geen strop om zijn hals willen bezorgen?”

„'t Was duidelijk aan Hyla te zien, dat hij er niets van begreep. Wat bedoelde Billy?”

„Weet je dan niet,” fluisterde Billy angstig, „dat zij er bijna alles voor over zouden hebben, een Luddite te betrappen, — hem gevangen te nemen, als hij den eed afneemt, hen in te pakken, als zij een vergadering houden? Iedereen zegt, dat, als er een gepakt wordt, hij zeker zal moeten hangen. Als zij wisten dat vader ook een Luddite was, zouden zij hem vast ophangen.”

„O, Billy!”

„Ik ben er zeker van,” antwoordde de jongen met onderdrukten angst in zijn stem.

„O neen, Billy! O neen!” zei Hyla, reeds angstig bij de gedachte alleen, „jouw vader is geen slechte man. Maar hij zegt leelijke dingen van mijn vader en de andere patroons. Tom zegt, dat de werklieden verleid worden door mannen, die overal rondgaan en trachten hen slecht te maken. Die mannen moesten opgehangen worden, — niet jou vader. Ik zou geen enkel woord ten nadeele van je vader willen zeggen. Was je daar bang voor?”

„Ik dacht, dat je misschien denken zoudt, dat je het aan meneer Tom moest zeggen, en als hij 't wist, zou hij 't mogelijk aan de politie moeten vertellen. Ik weet heel goed, dat 't een slechte troep is, die Luddites, maar hij is mijn eigen vader.”

Dat argument was volkomen afdoende voor Hyla, die te jong was, om het volle gewicht van de zaak te beseffen, maar heel goed kon vatten, dat, als de politie vernam, wat zij gezien hadden, Tregg naar de gevangenis zou gesleept worden, en, als Billy goed ingelicht was, misschien wel hangen moest voor iets, wat in werkelijkheid de schuld was van hen, die hem op 't dwaalspoor hadden gebracht.

„'t Is niet, omdat vader zelf niet genoeg heeft, wij lijden nog geen gebrek. De ellende van anderen heeft

zijn hoofd op hol gebracht. Soms kan hij haast niet eten, als hij denkt aan hen, die honger moeten lijden."

"Wij zullen geen enkel woord zeggen, dat hem kwaad zou kunnen doen," zei Hyla beslist, hij wachtte even, en liet er toen eenigszins verlegen op volgen: "Maar, Billy, iets is er, wat jij en ik voor hem zouden kunnen doen."

"Wat is dat? vroeg Billy haastig en vol ijver.

"Laat ons voor hem bidden. Laat ons God vragen, hem weer goed te maken. Oude Tim zegt, dat is iets, wat wij altijd kunnen doen, als er niets anders meer gedaan schijnt te kunnen worden. Wij kunnen voor hen bidden. Zij zullen zelf God niet vragen, hun te vergeven, maar wij willen 't voor hen doen. Tim zegt, dat, als wij dit doen, en 't lang volhouden, God soms hun hart met Zijn Geest aanraakt en zij goed worden. „Ik begrijp 't niet heel goed, maar Tim wel, geloof ik. Laten wij 't nu voor je vader doen."

Hyla knielde neer naast 't helder brandend vuur. Billy deed 't zelfde, terwijl de tranen langs zijn wangen biggelden. Alles wat zij dien nacht gezien en gehoord hadden, had hem hevig geschokt en deze woorden van Hyla grepen hem zoo aan, dat hij zachtjes snikte en niet spreken kon.

Maar Hyla deed een eenvoudig kinderlijk gebed; hij bad voor den verbitтерden man, die opgehouden had voor zichzelf te bidden, en wiens liefde voor zijn lijdende kameraden in gal veranderd was door den alles overheerschen den haat, waaraan hij geen weerstand had willen bieden.

"Help ons, als 't U belieft, o God, om hem te helpen." Zoo eindigde Hyla zijn gebed. "Laat ons, als 't U belieft, hem helpen, om er spijt van te hebben en tot U terug te keeren, om Jezus Christus wil. Amen."

Weinig vermoedden zij, hoe en wanneer dat gebed verhoord zou worden.

Den volgenden morgen was er geen sprake van, Tom iets te vertellen, zelfs al had Hyla gewild. Toen hij wakker werd, had hij hard de koorts, en scheen zich niets meer te herinneren van 't geen den vorigen nacht gebeurd was. Hij ijelde over dwaallichten en lichten in de fabriek, en Tom dacht, dat hij iets gezien had, en stelde een nauwkeurig onderzoek in. Hij vond enkele sporen van voetstappen in den omtrek van het gebouw. Dat bracht er hem toe, alles bijzonder sekuur te sluiten, en voortaan werden daar geen geheime vergaderingen meer gehouden.

Maar Hyla sprak nooit, zelfs niet in zijn ijlen, over hetgeen hij daar gezien en gehoord had. 't Scheen bijna, alsof hem een flauw besef bijgebleven was, dat er een geheim aan verbonden was, of anders was het uit zijn herinnering weggevaagd.

Cicely paste hem op met de teedere toewijding van een oudere zuster, en na een paar dagen verminderde de koorts, en toen herkende hij weer iedereen, en was in staat, dankbaar kleine geschenken, en allerlei vriendelijke boodschapjes in ontvangst te nemen. De wolk, die over het huis hing, trok weg, en Tom floot weer onder zijn werk, en kwam zeker wel twaalf keer per dag even binnen, om een grapje te maken met den kleinen patiënt, of een blik te slaan op Cicely's lief gelaat.

Die drie voelden zich zeer nauw verbonden, en werden elkander hoe langer hoe dierbaarder in de dagen, dat Hyla aan de beterhand was, en soms nam deze Cicely's hand, legde haar in die van Tom en zei:

"'t Zou heerlijk zijn, als zij voor goed bij ons kon blijven, niet waar, Tom? Zij behoort nu bij ons."

Toen Hyla bijna beter was, vroeg hij

naar Billy, die, toen hij bij hem kwam heel zachtjes liep en erg zenuwachtig was. De twee vriendjes praatten samen, maar zeiden geen woord over hetgeen waaraan zij beiden dachten, toen zij elkaar zagen. Maar toen Billy wegging, hield Hyla zijn hand vast en zei:

„Geef mij een kus, Billy.”

Cicely ging op zij, en Billy boog zich over het bed heen; toen fluisterde Hyla:

„Je vergeet immers niet voor hem te bidden?”

En Billy antwoordde nauwelijks hoorbaar:

„Neen, ik vergeet 't niet, maar ik kan niet begrijpen, hoe 't mogelijk is, dat iemand iets geeft om hetgeen ik en mijns gelijken zeggen.”

„Cicely zegt, dat God er om geeft,” zei Hyla heel zachtjes, „je moet er eens met ouden Tim over praten. Hij zal 't je wel duidelijk maken.”

HOOFDSTUK VI.

HET WELKOMTHUIS VAN HET JONGE PAAR.

De lange, strenge winter had plaats gemaakt voor een stormachtige lente, en daarop was de late, maar welkome noordelijke zomer gevolgd.

De schoone maand Juni was gekomen, de hagedorens bloeiden in volle pracht; tot nog toe hadden zij zoo goed als niets geleden van te fellen zonneschijn. De boomen droegen hun liefelijkst gewaad van frisch, jong groen. De velden beloofden een overvloediger oogst dan men in de laatste jaren gewend was, en op de treurige gezichten der armen lag een flauwe weerschijn van de schitterende natuur daarbuiten.

Op maatschappelijk gebied was alles hetzelfde gebleven. Overal en in aller harten heerschte nog groote ongerustheid. Telkens hoorde men van oproer,

bij korte tusschenpoozen werden nu hier en dan daar allerlei daden van geweld bedreven, zonder dat men de daders vatten kon, en de menschen liepen gewapend rond, alsof de wereld een paar eeuwen terug was gegaan.

Maar juist nu werd 't iets lichter aan den horizon. De regeering had gedaan weten te krijgen, dat er eenige buitenlandsche markten opengesteld werden; daardoor hadden de lakenfabrikanten hun overvolle magazijnen kunnen ledigen, en dus was de toestand voor 't oogenblik wat beter geworden.

De oorlog buitenslands woedde nog steeds voort, maar de hoop op vrede herleefde van tijd tot tijd. De optimisten beweerden, dat 't onmogelijk was, dat 't zoo langer kon blijven voortgaan. Er moest stellig spoedig vrede komen. De macht van den Franschen Generaal moest binnen kort verbroken worden, en als hij gevallen was, zou alles wel weer terecht komen.

Niettegenstaande dat bleef alles nog even duur, de belasting was bijna ondragelijk hoog, de handel over 't algemeen slap, want al was die in enkele gedeelten van het land wat levendiger geworden, overal was dat lang niet het geval, en in de uitgestrekte fabriekstreken was de ellende en ontevredenheid nog even groot.

Maar Tom's hart was lichter dan het in den laatsten tijd was geweest. De nieuwe stoomweefgetouwen waren eindelijk geplaatst, en nu de magazijnen bijna leeg waren, konden zij dadelijk in gebruik gesteld en een aantal mannen in dienst genomen worden, om ze te bedienen en te onderhouden.

Met groot leedwezen had Tom van Tregg zelf zijn besluit vernomen, om niets met de nieuwe weefgetouwen te doen te willen hebben. Tregg was juist iemand, die een goed werktuigkundige had kunnen worden, als hij er zich de

moeite voor had willen geven. Maar hij verkoos het niet, trok zijn schouders op en liep rond met een harde uitdrukking op het gelaat en uitdagende blikken.

Hij wou niets te doen hebben met de monsters, die het brood namen uit den mond van zijn medearbeiders. Hij zou blijven voortwerken met zijn oud handweefgetouw zoo lang als hij koopers vond voor zijn laken, en als dat niet meer ging, wou hij ook gebrek lijden, evenals anderen gebrek leden, — en de patroons mochten er de gevolgen van dragen, dat zij bedaarde, arbeidzame mannen tot woede en wanhoop brachten.

Tot nog toe gelukte 't hem steeds, zijn laken te verkoopen, hoewel hij er minder voor kreeg dan vroeger. En Billy had een plaatsje gekregen in de nieuwe fabriek, waar hij zich heel nuttig wist te maken. Zijn vader was er tegen geweest, dat hij gaan zou, maar de jongen was niet af te houden van de machines, en zijn moeder zei, dat 't tijd werd, dat hij iets begon te verdienen, en niet meer dan billijk, dat de jongen een stem had in de keus van zijn beroep. Dus leden Tregg en de zijnen nog geen gebrek, hoewel rondom hen de ellende hoe langer hoe grooter werd, en het aantal slachtoffers steeds toenam. Hij kon nu niets meer weggeven, tenzij hij 't uit zijn eigen mond spaarde. Zijn vrouw en kinderen volgden hierin dikwijls zijn voorbeeld; hun harten werden hoe langer hoe ruimer en hun liefde voor hun medemenschen hoe langer hoe grooter. Maar de uitdrukking op Tregg's gelaat werd steeds harder en bitterder. 't Scheen, alsof de levensbronnen vergiftigd waren, en zelfs de liefde, die hij voor zijn medemenschen voelde veranderd was in alsem.

't Was in dezen tijd, dat Tom Balfour zijn jonge vrouw thuis bracht in de

woning, die hij voor haar had gereed gemaakt. De wachttijd was voorbij. Janet was voor goed thuis gekomen, en bereid, om zooveel mogelijk, de plaats van haar zuster te vervullen, en de hulp en rechterhand van haar moeder te worden. De tijdelijke herleving van den lakenhandel gaf hoop op betere dagen, en zelfs al zou die hoop niet verwezenlijkt worden, dan bestond er nog geen reden, waarom de jongelieden langer zouden wachten.

Cicely zou minder gebukt gaan onder den last als zij dien deelde met Tom, als zij bij hem was nacht en dag dan thans, nu zij van elkander gescheiden waren, en zij niet wist, welke tijding de volgende dag of het volgend uur brengen zou. Allen zagen in, dat het 't gelukkigste en 't beste voor haar zou wezen, als 't huwelijk spoedig gesloten werd, en de huwelijksdag werd bepaald op St. Jan.

De levenswijze was in dien tijd veel eenvoudiger dan thans. Huwelijksreisjes waren zoo goed als onbekend. Denzelfden dag, waarop Tom en Cicely man en vrouw zouden worden, zou Cicely haar intrek nemen in haar nieuwe woning. 't Eenige, wat de ouders van de verloofden samen afgesproken hadden, was, dat de heer Balfour onmiddellijk na het huwelijk veertien dagen vacantie zou nemen en met Hyla een uitstapje maken naar een dichtbijgelegen badplaats. Men vond 't beter, dat Tom en Cicely het huis voor zich alleen hadden gedurende de eerste dagen van hun huwelijksleven en de verandering zou goed zijn voor Hyla, de rust welkom aan den fabrikant.

En nu was 't de vooravond van den huwelijksdag. Bij Dr. Henderson aan huis was 't een heele drukte, maar Tom kwam zijn bruid afhalen om nog een lange wandeling te maken, eer zij voor de laatste maal scheidden, en dus be-

hoefde Cicely niet mee te helpen aan de verdere voorbereidselen.

't Was een prachtige avond. De zon, die weldra zou ondergaan, hulde alles in een zacht vriendelijk licht. De schaduwen der boomen lagen lang op de weiden, en het ruischen van het hooge gras deed denken aan het kabbelen der golven op een mooien zomerdag. De lucht was vervuld met liefelijke geuren en allerlei geluiden, eigen aan een landelijke omgeving. De glorie van den naderenden zonsondergang lag over het landschap, en alles ademde rust en vrede, zooals zoo vaak in dat uur.

't Was moeilijk voor hen, er nu aan te denken, dat zij leefden in zulke bange dagen, in een atmosfeer van boosheid, haat en misdaad, dat de schaduw van het gevaar hun pad kruiste zelfs te midden van hun tegenwoordig geluk.

Misschien zouden zij hieraan ook nauwelijks gedacht hebben, als zij Tregg niet hadden ontmoet, die vermoeid het pad door het veld, dat naar de stad voerde, af kwam met een treurige uitdrukking op zijn bleek, ongeschoren gelaat en een somberen gloed in de oogen. 't Was of de man er bij den dag slechter begon uit te zien.

Tom voelde diep medelijden met Tregg, al was deze niet langer in zijn dienst.

"Tregg," zei hij, terwijl hij hem staande hield, „weet je, dat 't morgen mijn trouwdag is? Wil je mij geen geluk wenschen ter wille van vroegere dagen, toen jij mij op je schouders droegt, en je pijp stopte met tabak uit den tabakszak van mijn vader, die ik voor je gevraagd had?"

Het gezicht van den man vertrok zenuwachtig. Niemand had een blik kunnen slaan op Tom's manlijk gelaat en de vriendelijke vraag kunnen lezen

in Cicely's oogen, zonder dat 't eenigen indruk op hem moest maken. Maar de sombere oogen behielden hun norsche uitdrukking.

„En waarom zou ik u gelukwenschen, meneer Tom, als 't uw werk is, het leven van eerlijke mannen ellendig te maken, en hen tot den ondergang brengen, opdat zij vet en rijk zouden worden, terwijl zij gebrek moeten lijden?"

Tom slaakte een ongeduldigen zucht maar hij wist wel, dat hier geen rede-neeren baten zou. Hij antwoordde slechts vriendelijk:

„Nu, morgen zullen zij ten minste geen gebrek lijden. Al het volk uit den omtrek kan morgen feestvieren in de tenten, die je daar ginds ziet. Iedereen is morgen welkom, omdat 't mijn trouwdag is. Wil jij ook komen, Tregg, en op mijn gezondheid drinken, en mijn bruid een lang en gelukkig leven toewenschen? En hij nam Cicely's hand in de zijne en trok die toen door zijn arm op een teedere wijze, die duidelijk toonde, dat hij er trotsch op was, dat die geliefde hand zijn wettig eigendom was.

„Toe, Tregg, zeg maar dat je komen zult," zei Cicely vriendelijk. „Je vrouwen kinderen zullen er ook wezen, en Hyla geeft de hoop niet op, dat jij komen zult en een toespraak houden. Hij zegt, dat je verwonderlijk goed spreken kunt, als je wilt. Mogen wij je ook niet eens hooren?"

Terwijl Cicely sprak, vertrok Tregg's gelaat telkens zenuwachtig, 't leek haast, als begon hij te weifelen, maar iets in de laatste woorden scheen een andere uitwerking op hem te hebben. Zijn oogen kregen een onaangenamer uitdrukking, zijn lippen openden zich geheel, zoodat zijn tanden zichtbaar werden, en hij liet een vreemd, sissend geluid hooren.

TREGG'S TRIUMF.

Een verhaal uit bange dagen.

VAN

EVELYN EVERETT—GREEN, *Schrijfster van „Tom Heron van Saksen”, enz.*

door MARIE.

(Vervolg van blz. 144).

HOOFDSTUK VII.

DE JONGE VROUW.

Niettegenstaande de thuiskomst zoo treurig was geweest, en de horizon bewolkt scheen, waren de eerste weken van haar huwelijksleven zoo gelukkig, dat Cicely Balfour geen klacht uitte, en zelfs Tom rondliep met een glimlach op het gelaat, als bezat hij een toovermiddel tegen vrees en angstige voorgevoelens.

Het nauwkeurigst onderzoek bracht geen enkele aanwijzing aan het licht omtrent den dader van het misdrijf. 't Was duidelijk, dat in de twee fabrieken, waar sedert de laatste paar weken met stoomweefgetouwen gewerkt werd, gelijktijdig brand was gesticht, en men had daarvoor juist Tom's huwelijksdag gekozen, omdat toen de werklieden vrijaf hadden, en overal verspreid waren, en de schade dus van grooter omvang zou zijn.

De Luddites bedreven gewoonlijk

hun misdaden 's nachts, maar 't was makkelijk na te gaan, dat 't uitslaan van den brand in een verlaten gebouw overdag niet heel gauw bemerkt zou worden. Er was iets geheimzinnigs en duivelsch in de wijze, waarop deze misdaden gepleegd werden; het was dan ook geen wonder, dat de autoriteiten de strengste maatregelen namen, om de beweging zooveel mogelijk te onderdrukken, en 't leed geen twijfel, dat, als er een samenzweerder gevat werd, hij zonder hoop op genade de doodstraf zou moeten ondergaan.

Maar de ontevredenheid was zoo algemeen, de wijze waarop die gevoed werd zoo handig, en de organisatie van de samenzweerders zoo uitstekend, dat 't nog niet gelukt was, voldoende bewijzen te vinden, om ook maar een enkelen man zijn straf te doen ondergaan. Hier en daar waren een paar personen gevangen genomen, maar de beschuldigingen tegen hen konden niet bewezen worden. Zij hadden allen hun alibi kunnen bewijzen, en ofschoon in

sommige gevallen wel twijfel rees aan de deugdelijkheid van het bewijs, in rechten was het bestaanbaar, en de mannen moesten vrij gelaten worden.

Er werd gezegd, dat de maatregelen, die nu genomen zouden worden, eindelijk moesten leiden tot de ontbinding der vereeniging en de gevangenneming der leiders, maar voor 't oogenblik was men daar nog ver van af.

Den volgenden dag bezocht Cicely met Tom de fabriek, en bekeek vol belangstelling het gebroken venster en de plaats, waar de brand ontstaan was. Er was zoo weinig schade aangericht, dat al de weefgetouwen aan den gang waren, en de jonge vrouw werd weer geboeid door 't gesnor en geratel en de geheimzinnige beweging van de wielen en leeren riemen, die de beweegkracht overbrachten. Zij begreep niet, hoe zulke groote resultaten enkel door stoom verkregen konden worden, en zij zou graag meer geweten hebben van de werking en samenstelling der machines, maar Tom had 't erg druk, en kon slechts even met haar rondgaan.

Voor zij naar huis terugkeerde, ging zij nog even alleen een kijkje nemen in de andere gebouwen, en zag in een daarvan Billy Tregg bezig de kammen te zuiveren van de wol, die er met het lakenscheren aan was blijven zitten.

Toen hij de jonge mevrouw zag, trok hij even aan een lok haar, die over zijn voorhoofd hing, maar hij kon niet uitscheiden met zijn werk, en Cicely verbeeldde zich, dat zijn gelaat niet, zooals anders, als hij haar zag, door een glimlach verhelderd werd.

„Ik verlangde er naar je te zien, Billy,” zeide zij, „want ik hoor, dat, als jij er niet geweest waart, we hier gisteren een ergen brand hadden kunnen hebben, en dat zou een treurige thuiskomst voor mij zijn geweest.”

De jongen keek even op en liet toen zijn hoofd hangen.

„Ik heb niets gedaan,” antwoordde hij, „Hodge zou den rook dadelijk zelf hebben gezien. 't Zou nauwelijks een minuut onderscheid gemaakt hebben.”

„Wel, Billy, zoo denkt Hodge er niet over. Hij zei, dat, als jij er niet zoo vlug bij waart geweest, 't wel eens heel anders had kunnen afloopen. Maar waarom kwam jij eigenlijk 's middags hier? Ik dacht, dat jullie allemaal in de tent op de weide waart, ofschoon ik er jou niet gezien heb.”

Billy's hoofd was nog dieper over zijn werk gebogen. Hij scheen liever niet dan wel te spreken.

„Ik ben daar eerst een poosje geweest, maar later ben ik hier heen gegaan. Ik houd meer van de machines dan van spelen. Zoo kwam 't,” antwoordde Billy, alsof hij nu alles uitgelegd had.

„Maar de fabriek stond stil. Je kondt daar niets doen. Je kondt niet eens binnenkomen,” zei Cicely.

„Ik kan haast altijd binnenkomen, en ik zit graag naar de machines te kijken. Op die manier leer ik, hoe zij gaan. Als zij in werking zijn, gaat 't veel te snel.”

„Dus kwam jij om de wacht over ze te houden en voor ze te zorgen, toen de andere werklieden weg waren,” zei Cicely, terwijl ze haar beursje uithaalde, waarin ze wist, dat een mooie nieuwe shilling (ongeveer f 0.60) zat, „jij bent toch een beste jongen, Billy. Neem dit en koop er iets voor, dat je graag hebt, — iets voor je moeder, misschien.”

Want zij zag, dat Billy zijn hoofd nog dieper boog, terwijl zijn hals vuurrood werd, daarom voegde zij er de laatste woorden aan toe, uit vrees, dat hij zich anders beleedigd zou voelen. Maar nog keek hij niet op.

„Ik dank u vriendelijk, mevrouw,” zei hij, „maar ik heb uw geld liever niet, en u moet mij niet prijzen. Ik heb slechts gedaan, wat ik doen moest. Ik vind 't niets prettig, u zoo te hooren praten. 't Is, alsof er een mes midden door mij heengaat.”

Cicely zweeg, getroffen door iets in de verlegen houding en zachte stem van den jongen. De gedachte, die den vorigen avond plotseling bij haar was opgekomen, drong zich thans met dubbele kracht aan haar op. Kon 't zijn, dat Tregg de hand had gehad in dit misdrijf, en dat zijn zoontje er achter was gekomen, en de wacht over de fabriek had gehouden, om te zorgen, dat die niet afbrandde? Zoo iets was vroeger wel gebeurd in moeilijke tijden, waarom zou dit thans ook niet 't geval kunnen geweest zijn?

Eenige oogenblikken bleef zij nog naar hem staan kijken, toen zei ze vriendelijk:

„Nu, Billy, als jij 't liever hebt, zal ik je moeder zelf wel iets gaan brengen. Ik zou dat heel graag doen, want ik denk altijd, dat, als een kleine jongen toont trouw en flink te zijn, hij een goede moeder moet hebben.”

„Zij is een goede moeder!” antwoordde Billy met een zachte, bewogen stem, en Cicely zag, dat de oogen van den jongen vol tranen stonden.

Zij bleef toen niet langer met hem praten, hoewel zij veel belang in hem stelde, maar dienzelfden middag wandelde zij naar het huisje voor in het dal en bezocht Nancy.

Zij ging niet met leege handen, want Bridget had haar enkele dingen opgenoemd, waaraan groote behoefte was in die kleine woning, en haar ook verteld, dat Billy's moeder een goede, geduldige, stille vrouw was, die 't heel moeilijk had, omdat haar man, die een heel goede betrekking

aan de nieuwe fabriek had kunnen krijgen, hardnekkig geweigerd had, zijn oude manier van werken op te geven. De dienstboden van den heer Balfour waren zeer ingenomen met Nancy, die haar dikwijls op wasch- en bakdagen was komen helpen. Juist onlangs had Tregg zijn vrouw echter verboden dit nog langer te doen, en Bridget had veel te zeggen over de tirannie van het manvolk en de ellende, die daaruit ontstond voor vrouwen en kinderen. Nancy's bleek gelaat verhelderde bij het zien van de jonge vrouw, die er zoo opgewekt uitzag. Nancy had den vorigen dag prettig feest gevierd, en de herinnering daaraan, zou haar zeker ook heden nog gelukkig gestemd hebben, als zij niet bij haar thuiskomst gehoord had, dat men de fabriek in brand had gestoken.

Nu kwam er een pijnlijke uitdrukking op haar gelaat, toen Cicely Billy begon te prijzen om zijn vlugheid en waakzaamheid, en hoewel zij glimlachte en zeide, dat hij altijd een goede jongen was en zoo bijdehand en dol op de machines, kon Cicely toch zien, dat het een pijnlijk onderwerp voor Nancy was, en werd zij in haar eigen vermoeden versterkt.

't Was duidelijk, dat moeder en zoon beiden dachten, dat Tregg op de een of andere manier betrokken was in het laatste misdrijf. Hij had er misschien persoonlijk geen deel aan genomen, maar hij voelde klaarblijkelijk veel sympathie voor de Luddites, — die geheimzinnige, gevreesde wezens, die overal verderf verspreidden. Cicely kon niet gelooven, dat hij een werkzaam aandeel in de misdaad had genomen en toch wist zij maar al te goed, dat de stap van sympathie tot medewerking slechts heel kort was.

Blozend bood zij Tregg's vrouw aan hetgeen zij voor haar had meegebracht,

en toen begonnen Nancy's oogen te schitteren, maar een oogenblik later keek zij heel droevig.

„'t Is zoo vriendelijk van u, aan dit alles te denken, — juist de dingen, die wij 't meest noodig hebben. Maar, mevrouw, ik weet haast niet, wat ik zeggen zal. Mijn man kon mij wel eens gelasten, al die dingen de deur uit te gooien.”

„O, ik denk niet, dat hij dat doen zal, maar als hij 't doet, kun je ze aan je arme burens geven. Zeg hem, dat ik ze zelf bracht, omdat ik goede vrienden wensch te zijn met allen, die in onze buurt wonen, en omdat wij je kleinen, vluggen Billy dank schuldig zijn. Hij zal wel trotsch wezen op zijn jongen, als hij hoort, wat Billy gedaan heeft.

Nancy rilde zenuwachtig; het gesprek scheen haar erg aan te grijpen.

„Ik denk er maar liever niet over, wat mijn man zal zeggen of doen, als hij alles hoort,” zei zij binnensmonds; toen bedekte zij plotseling haar gezicht met haar boezelaar en viel in een stoel neer, terwijl zij zachtjes, maar toch zoo, dat Cicely 't verstaan kon, de hartverscheurende klacht uitte: „Soms voel ik, dat ik 't niet langer dragen kan. Als 't niet om de kinderen was, zou ik kunnen wenschen, dood te zijn!”

„Mijn arme Nancy,” zei de jonge

vrouw teeder en vol medelijden, „ben je er zoo slecht aan toe!”

„O, mevrouw,” antwoordde Nancy,

„Mijn arme Nancy,” zei de jonge vrouw, „ben je er zoo slecht aan toe?”

terwijl zij even haar betraande oogen opsloeg, „zoo slecht, dat ik soms een gevoel heb, alsof ik door al die akeligheid mijn verstand nog zal verliezen. 't Is vreeselijk te zien, hoeveel honger en ellende er geleden wordt, en niet meer in staat te zijn, een beetje te helpen. Want ik kan mijn eigen kinderen geen honger zien lijden, al zou ik, als ik er niet tegen op zag, de kinderen alleen te laten, zelf wel van gebrek willen omkomen, om anderen van voedsel te kunnen voorzien. Maar mijn man is door dit alles zoo veranderd, dat ik hem nauwelijks meer ken. Hij was vroeger heel vriendelijk voor mij, maar nu spreekt hij haast niet meer

tegen mij of de kinderen. Hij blijft soms dagen achtereen uit, en ik weet dan nooit, waar hij is. Hij zegt, dat 't komt, omdat hij geen afnemers kan vinden voor zijn met de hand geweven laken. Maar er zijn nog wel menschen, die dat koopen willen. Onlangs heeft hij nog een stuk verkocht, maar sedert dien tijd heeft het weefgetouw stil gestaan."

"En waarvan leven jullie dan, als hij niet werkt?"

"Van hetgeen de kinderen verdienen. Het is niet veel, maar 'tis meer dan sommige menschen hebben. De arme kinderen kunnen ten minste genoeg brood krijgen. Maar 't is een vreeselijke toestand. Ik wou, dat mijn man deed, wat hij zegt en hier vandaan ging. Ik geloof, dat 't beter zou gaan op een andere plaats, — erger kan 't tenminste niet worden," en Nancy schoof half radeloos heen en weer op haar stoel.

"Denkt Tregg er over, hier vandaan te gaan?" vroeg Cicely.

"Hij praat er wel eens van. Hij praat soms zoo vreemd en zegt dan, dat hij de zee over wil steken en opnieuw beginnen in een land, waar men niet onderdrukt wordt door die vervloekte patroons, en al dat soort van dingen. Ik weet zelf niet eens goed, wat hij bedoelt, maar soms gelast hij mij, klaar te zijn, om te vertrekken. „Nu, wij hebben niet veel om mee te nemen," voegde Nancy er aan toe met een treurigen blik op haar onttakelde woning.

"Wij hebben gedurig al eens een stuk huisraad verkocht, om een hongerlijdend gezin te helpen, (want zelf hebben wij, God dank, nog geen broodsgerek gehad,) en wat er over gebleven is, zullen wij makkelijk mee kunnen nemen. Maar och, och, 't leven is zoo moeilijk! Ik zou kunnen wenschen, dat er aan 't mijne gauw een eind kwam, als 't niet om de kinderen was."

"Maar 't zou je toch zeker spijten, als je weggingt, want dan verloor je al je vrienden, Nancy, en er zijn er hier veel, die jou en je gezin gaarne zouden willen helpen."

"Soms denk ik, dat dat nog 't ergste van alles is," zei Nancy hartstochtelijk en meteen bedekte zij haar gezicht weer met haar boezelaar. Soms schijnt 't mij toe, dat ik harde woorden beter zou kunnen verdragen dan vriendelijke," vervolgde zij, „en dat de vriendelijkheid pijnlijker aandoet dan iets anders," en haar magere gestalte beefde zoo door haar hevig snikken, dat 't akelig was om te zien.

Cicely, die haar zoo goed mogelijk tot bedaren trachtte te brengen en te troosten, vroeg zich intusschen af, welke geheime smart en angst de vrouw verteerde, zij durfde echter zoo'n gevaarlijk onderwerp niet aanroeren. Dat Tregg's huisgenooten hem verdachten, deel te nemen aan de samenzwering leed geen twijfel. Zij vreesde, dat hij meer dan een gewoon lid was, misschien wel een van de plaatselijke leiders, in welk geval hij, indien hij ontdekt werd, stellig ter dood zou gebracht worden. 't Was geen wonder, dat de arme vrouw iets angstigs over zich had, en dat 't haar soms te veel werd, als men vriendelijk jegens haar was. De onschuldigen lijden in zulke gevallen meer dan de schuldigen: want terwijl Tregg en zijn kameraden zich zelf wijs konden maken, dat zij de kampioenen waren van het onderdrukte volk, zagen hun vrouwen de zaken anders in, en erkenden, dat een nog grootere ellende dan zij te voren geleden hadden, hun deel was geworden door de handelwijze van deze geheime kampioenen eener zoogenaamde vrijheid.

Toen Cicely de volgende dagen haar voornemen ten uitvoer bracht, om per-

soonlijk kennis te maken met de huisgezinnen van hen, die in de fabriek werkten, kreeg zij hoe langer hoe meer de overtuiging, dat de vrouwen en moeders heel weinig op hadden met de fabriekvernielers. En dat gaf haar hoop voor de toekomst, want geen beweging heeft kans van slagen, als de vrouwen er zich tegen verzetten.

Geduldig zijn, blijven gelooven en hopen — daarin kunnen vrouwen 't ver brengen. Cicely merkte, dat de vrouwen ernstig luisterden, als zij haar uitlegde waardoor eigenlijk al de ellende ontstaan was, en hoewel de meesten haar hoofd schudden over het toenemende aantal machines, konden zij toch wel begrijpen, dat er spoedig meer werkvolk noodig zou zijn aan de gieterijen en in de machine-werkplaatsen, en haar jongens zich dus konden toeleggen op dien tak van nijverheid, welken zoo'n groote toekomst wachtte.

Zoodra Hyla thuis was gekomen, wel wat gehard door den invloed van de zeewinden, vergezelde hij Cicely bij haar bezoeken, en vertelde overal van de merkwaardige werkplaatsen, die hij met zijn vader, zoowel op de heen- als op de terugreis, bezocht had en van de gesprekken, die zijn vader met de patroons gevoerd had over al het werk, dat er te doen zou zijn, als de oorlog eenmaal geëindigd was, en de handel dus weer een nieuwe vlucht kon nemen.

Naar dit alles luisterden de moeders vol belangstelling. Velen van haar begonnen in te zien, dat, zooals de zaken nu stonden, hun zonen misschien nog een betere toekomst wachtte, dan wanneer zij hun brood hadden moeten verdienen in de scheerders-werkplaatsen of in andere ouderwetsche inrichtingen van nijverheid. Wel is waar, was de toestand op 't oogenblik zeer

kritiek, en als de winter kwam, zou de ellende zeker weer dubbel gevoeld worden, maar de hoop bloeit ook in tegenspoed, en is de plant, die 't moeilijkst uit te roeien is in 't menschenhart. Telkens en telkens weer hoorde Cicely de vrouwen zeggen:

„Neen, maar! als de Luddites dat nu eens wisten! Waarom vertelt iemand hun niet, wat voor goeds de nieuwe machines over een poosje te weeg zullen brengen? 't Is slecht, om de fabrieken van anderen in brand te steken, en daardoor zooveel werkeloos te maken. Dat toont zeker niet veel verstand. Maar het manvolk wil nooit naar reden luisteren. Dat staat er op, zijn eigen weg te volgen, al zou die ook naar de galg voeren!”

't Was duidelijk te zien, hoe ongerust vele vrouwen zich over haar eigen „manvolk” maakten. De leiders van het geheime verbond bedienden zich van elk middel, om de mannen over te halen, zich aan te sluiten bij de groote vereeniging. Menigen driftigen jongeling of halfwanhopigenman lieten zij er in loopen, door zich in een onbewaakt oogenblik meester van hem te maken en hem te dwingen, den vreeselijken eed af te leggen, die, van dat oogenblik af, zijn leven tot een last voor hem maakte. Wanneer eenmaal die noodlottige woorden over zijn lippen waren gekomen, was hij er even slecht aan toe, welken weg hij verder ook insloeg. Als hij met zijn eedgenooten zijn best deed, overal verderf te verspreiden en een toestand van anarchie in 't leven te roepen, stond hij er elk oogenblik aan bloot, gevangen genomen en ter dood veroordeeld te worden. Maar als hij zich terugtrok, was hij er even slecht aan toe. Den een of ander van de eedgenooten zou gelast worden, den afvallige te straffen met een plotselingen dood. Die angst

om door de hand van een vriend om het leven gebracht te worden, (wat geen ijdele bedreiging was, maar reeds meer dan eens plaats had gehad) was bijna nog erger. Bovendien zou het gevoel, een verschrikkelijken en plechtigen eed verbroken te hebben, zijn angst verdubbelen. Waarlijk, er is geen tirannie zoo vreeselijk als die, welke de menschen zich door hun eigen slechte hartstochten op den hals halen!

Maar voor 't oogenblik deed het zuurdeeg van het Luddisme zijn werk in stilte. In de zomermaanden konden velen hun brood verdienen met hooien en 't inzamelen van den oogst. 't Bittere van de armoede werd minder scherp gevoeld; in den handel van het district was eenige verbetering gekomen, en 't in brand steken van Anderson's fabriek werd scherp afgekeurd, ook door de werklieden zelf, nu 't bleek, dat daardoor velen werkeloos waren geworden.

't Was een erge brand geweest, en de heer Anderson had heel kalm zijn besluit aangekondigd, om zijn kapitaal te gelde te maken. De stemming van het volk was zoo, dat hij er niet over dacht, de fabriek weer op te bouwen. Hij had een matig fortuin verworven, en daarmee was hij van plan, zich uit de zaken terug te trekken, en zich in het Zuiden van het land te vestigen; de menschen zouden dan tenminste voor eens ondervinden, welke gevolgen die daden van onzinnig geweld soms na zich sleepten.

Mede door dit geheel onverwachte besluit was er een eind gekomen aan 't brandstichten en aan andere misdaden in den omtrek. Gewoonlijk, als een fabriek was afgebrand, werd er dadelijk weer een nieuwe gebouwd, — hoewel die dan altijd zoo werd ingericht, dat er met nog meer machines gewerkt kon worden, maar in dit geval

stonden daar de verkoolde overblijfselen als een somber gedenkteeken en een waarschuwing voor al de bewoners van het groepje huisjes, die er om heen stonden, daar die bewoners nu allen werkeloos waren in een tijd, dat vast werk zoo heel moeilijk te krijgen was.

Cicely hoopte door alles wat zij zag en hoorde, dat de les, die de werklieden ontvangen hadden, een blijvenden indruk zou achterlaten, en die gedachte maakte haar opgewekter en verhelderde de eerste maanden van haar huwelijksleven.

En al dachten Tom en zijn vader er anders over, en voorzagen zij een nog feller strijd dan tot dusver, zij sloegen haar hoop de bodem niet in door hun sombere voorgevoelens. „Loop het gevaar nooit vooruit,” was altijd het motto van den heer Balfour geweest, en noch hij, noch Tom dachten er aan, het gevaar halverwege te ontmoet te gaan. Als zij er voor stonden, zouden ze het moedig bestrijden, maar zij wilden hun leven niet verbitteren, door er zich van te voren al ongelukkig over te maken.

Zij leidden juist nu een heel gelukkig leven in het gezellige huis in het dal. Cicely's tegenwoordigheid gaf aan alles een veel vroolijker en zonniger aanzien dan in jaren 't geval was geweest. De tuin stond nu vol bloemen, die zij zelf verzorgde, waarbij ze geholpen werd door Hyla en den ouden Tim Croxton, die er bijzonder slag van had, teere planten op te kweken en in 't leven te houden. Wanneer Cicely bezig was in keuken of provisiekamer, liep Hyla Tim altijd achterna, en luisterde naar zijn verhalen en naar de lessen, die de oude man daar altijd graag aan vast knoopte. Nu Billy vast werk had, kon Hyla hem niet meer zoo dikwijls als vroeger bij zich roepen, en ofschoon de vriendschap volstrekt niet vermin-

TREGG'S TRIUMF. Een verhaal uit bange dagen.

VAN

EVELYN EVERETT—GREEN, *Schrijfster van „Tom Heron van Saksen”, enz.*

door MARIE.

(Vervolg van blz. 209)

HOOFDSTUK IX.

DONKERE DAGEN.

Toen de zes soldaten, die men beloofd had te sturen, zich aan de fabriek van den heer Balfour aanmeldden, hoorden zij, dat de eigenaar ziek te bed lag, ten gevolge van een lafhartigen aanslag op zijn leven, gepleegd op denzelfden dag, waarop hij om hulp gevraagd had, en deze hem was beloofd.

Gedurende drie dagen was de toestand van den heer Balfour heel gevaarlijk en maakten Tom en Cicely en de oude getrouwe dienstboden, die hem hielpen verplegen, zich zeer ongerust. Daarna week alle gevaar voor koorts en ontsteking, en nam hij snel in beterschap toe, maar zijn gebroken been noodzaakte hem, eenige weken te blijven liggen, en die gedwongen rust in zoo'n tijd was een groote beproeving voor iemand met het temperament van den heer Balfour.

Hyla liep den ganschen dag de zie-

kenkamer in en uit, hij had 't erg druk en kwam zichzelf heel gewichtig voor; zijn grootste genot was nu, zijn vader van alles, wat binnens- en buitenshuis voorviel, op de hoogte te houden, en de heer Balfour luisterde altijd graag naar wat hij te vertellen had.

Als Hyla over de soldaten sprak, raakte hij soms heelemaal in vuur. „'t Zijn zulke aardige menschen, vader, en zij zijn zoo vriendelijk, en vertellen zulke prachtige geschiedenissen,” zei hij eens, en vervolgde toen: „Maar denkt u, dat de Luddites hier zullen komen, en een aanval doen op onze fabriek? 't Zou wel vreeselijk zijn, maar soms denk ik, dat ik toch wel eens zou willen zien, hoe zij deden. Ik zou niet bang wezen, nu de soldaten hier zijn. Zij zouden ons wel beschermen, niet waar?”

„Daarvoor zijn zij hier, mijn kind; maar ik wou liever, dat 't niet zoo ver kwam. Misschien zullen de Luddites er zich mee tevreden stellen, dat zij getracht hebben Tom en mij te dooden,

maar ik vrees, dat ze wel een aanval op de nieuwe fabriek zullen wagen. Daar zijn zij 't meest op gebeten."

"Ik heb aan den soldaat Miles ge-

„De soldaten zijn zulke aardige menschen en vertellen zulke prachtige geschiedenissen."

vraagd, waarom zij Luddites genoemd worden. Weet u, waarom, vader?"

"Ik geloof, dat men hen zoo noemt naar Ned Ludd, die een van de leiders was in Nottingham, waar de opstootjes 't eerst begonnen zijn."

"Ja, Miles zegt, dat Ludd op een keer de machine, waaraan hij werkte, stuk sloeg en toen heenging, gevolgd door al de andere werklieden, en van dien tijd af noemden zij hem Generaal Ludd; en nu noemen zij zichzelf allen Luddites, en zijn algemeen onder dien naam bekend, ofschoon men eigenlijk van den werkelijken Ludd weinig af weet, en niemand precies zeggen kan, waar hij is, of wat hij uitvoert."

Op een anderen dag kwam Hyla vertellen, wat de soldaten deden, om de fabriek in staat van tegenweer te bren-

gen, als men het ten minste zoo noemen wil. Overdag was alles zoo als gewoonlijk en de werklieden, die kwamen en gingen, wisten niets af van den geheimen arbeid, die begon als de werkuren voorbij waren. De soldaten hadden hun eigen kleine hoeveelheid wapens en ammunitie vlak bij de hand. De vensters

konden als 't noodig was, voorzien worden van metalen platen, die dan met ijzeren krammen aan de buitenzijde bevestigd werden. Door nauwe kijkgaten, die voor meerdere lucht-

verversching waren aangebracht, konden de verdedigers van de fabriek, als soms de een of andere gewapende benede in aantocht mocht zijn, die

altijd zien aankomen, en als 't noodig was, met een hagelbui van kogels begroeten. Er waren maatregelen genomen, om in geval van brand dadelijk water bij de hand te hebben, en al 't mogelijke was gedaan, om de veiligheid van de gebouwen te verzekeren.

Tom begon zelfs te hopen, dat een beter gevoel de overhand begon te krijgen bij de werklieden, die zich in den laatsten tijd zoo onverschillig en vijandig hadden betoond. De aanslag op den heer Balfour had veel deelneming gewekt in den omtrek, en zelfs enkelen van de oproerigsten schenen zich te schamen en berouw te hebben. Misschien was dit gedeeltelijk te danken aan het feit, dat sinds den nacht van den aanslag niemand Tregg had gezien. Hij was van huis gegaan, zonder

iemand goeden dag gezegd te hebben, en Nancy had sedert dien tijd geen enkelen regel schrift of eenig bericht van hem gehad. Hij kon wel dood zijn, zonder dat zijn vrouw er iets van wist, en op haar vermagerd gelaat stond dan ook duidelijk te lezen, hoe angstig en bezorgd zij zich maakte. Maar in zijn afwezigheid en die van den scheerder Ball, waren er geen gewelddadigheden gepleegd, en Tom begon te hopen, dat de haat, dien de werklieden in den omtrek bezielde, iets verminderde.

Thans dreigde dan ook geen gevaar van plaatselijke vijanden, maar van de georganiseerde bende, die in dat gedeelte van het land heen en weer trok, om overal verderf te verspreiden. Nu was zij hier, dan daar, men kon nooit vooruit weten, waarheen zij zich begeven zou, maar altijd liet zij een spoor achter van vuur en bloed, hoewel dat bloed dikwijls afkomstig was van haar eigen op een dwaalspoor gebrachte leden. Maar die oproermakers, welke door een kogel uit het geweer van een soldaat de straf voor hun misdaden ontvingen, werden als „martelaars” van de zaak beschouwd, en den patroons, die te hunner bescherming de hulp der militairen hadden ingeroepen, werd wraak gezworen.

Tien dagen hadden de soldaten in het dal doorgebracht, overdag een lui verborgen leven leidende, maar 's nachts te voorschijn tredende, om de wacht te houden. Hun tegenwoordigheid was een groote geruststelling voor de familie Balfour, want Tom kon nu bij zijn vrouw en vader blijven, zonder 't gevoel te hebben, dat hij zijn plicht verwaarloosde. Een bel van de fabriek zou hem oogenblikkelijk waarschuwen, als men hem noodig had en zoolang die zich niet liet hooren, kon hij er zeker van zijn, dat alles wel was.

De Octoberdag liep ten einde. De

werklieden verlieten de fabriek. Hyla, die zoolang zijn vader ziek was, Billy haast niet gezien had, stond op zijn vriendje te wachten, om nog even een praatje met hem te maken. Tot zijn verwondering zag hij Billy niet uit het gebouw komen, waarin hij gewoonlijk werkte. Hyla wachtte tot allen weg waren, en ging toen overal rond om hem te zoeken, want 't was best mogelijk, dat Billy achter was gebleven om naar de machines te kijken, ofschoon 't eigenlijk reeds te donker werd, om nog iets te zien.

„Waar is Billy?” vroeg hij aan den ouden meesterknecht, die zorgvuldig voor 't laatst al de gebouwen rondging.

„Hij is vandaag niet hier geweest en gisteren ook niet. Zijn moeder heeft niet laten zeggen, dat hij ziek is. 't Is anders niets voor Billy, om zoo maar weg te blijven, ofschoon, als hem iets overkomen was, zijn moeder 't mij wel zou hebben laten weten.”

„Ik zal 't haar eens gaan vragen,” zei Hyla, „dat kan ik nog best even doen, voor 't heelemaal donker is. Als Tom komt, zeg hem dan waar ik heen ben. Ik zal niet lang uitblijven.”

Hyla sloeg het pad in, dat naar Tregg's huisje leidde; nu de wever slechts zelden of nooit thuis was, kon 't hem niet schelen daar heen te gaan, hoewel hij er bijna niet meer kwam, sedert Tregg zich zoo ruw en vreemd gedroeg, zelfs tegenover hem.

Dien avond echter kwam hij niet in de hut, want halfweg ontmoette hij Billy zelf. Maar wat een vreemde, veranderde Billy was 't!

Het gezicht van den jongen was doodsbleek, zijn oogen hadden een starenden blik, alsof zij niets zagen, niettegenstaande zij wijd opengesperd waren. Zijn kleeren waren doornat en zijn haar was geheel in de war en vochtig.

„Billy!" riep Hyla verschrikt en beangst door zijn uiterlijk, wat is er? Waar ga je heen? Ben jij 't werkelijk?"

Billy bleef plotseling staan, terwijl hij zijn hand uitstrekke, als om een slag af te weren, en uitte toen een kreet van blijdschap en verlichting.

„Jongeheer Hyla, ben je dat wezenlijk?"

„Ja, Billy. Kun je me niet zien?"

„Ik schijn vandaag niet goed te kunnen zien, mijn hoofd is heelemaal in de war," antwoordde Billy met zwakke stem.

„Jongeheer Hyla zeg aan den patroon, dat zij van nacht tegen de fabriek oprukken, — bij honderden en honderden komen zij. Zij zullen alle machines vernielen, als die niet stop gezet worden. Dat is 't, wat ik wou komen vertellen. 't Is heilig waar, maar vraag er mij niets meer over. Ik zal nu

naar huis gaan. Ik kan mij nauwelijks op de been houden. Goeden nacht, jongenheer Hyla; goeden nacht. Misschien zie ik je wel nooit meer."

„Billy, wat bedoel je? Maar Billy schudde slechts zijn hoofd.

„Ik weet 't niet" antwoordde hij somber, „misschien zal ik wel sterven, — ik heb zoo'n vreemd gevoel over me. Of misschien zullen ze mij dooden, zooals ze anderen gedaan hebben; die Luddites vergeven je nooit, als ze je eenmaal te pakken krijgen."

Billy had zich al omgekeerd, en strompelde weer terug. Hyla zag hem na, en volgde hem zelfs een paar voetstappen; maar weldra hoorde hij Nancy op angstigen toon tot haar kind spreken, en toen wist hij, dat Billy een schuilplaats in zijn moeders armen had gevonden en daar veilig was.

Toen schoot hem opeens de verantwoordelijkheid van zijn eigen toestand te binnen, en holde hij naar huis terug. Tom stond met Hodge op het plein voor de fabriek te praten, en de soldaten kwamen naar buiten en gingen overal eens rond.

Hyla liep vlug naar Tom toe, en vertelde hem van zijn ontmoeting met Billy, hoe vreemd hij er uitzag, en wat hij gezegd had. De soldaten kwamen er ook bij staan, zij luisterden opletend, en keken naar Tom, om te zien, of hij geloof sloeg aan het bericht.

Toms gelaat stond strak en ernstig. Hij was in gedachten verdiept.

„Ik geloof dat de jongen te vertrouwen is," zei hij eindelijk, „ik heb nog een andere waarschuwing gehad, hoewel niet zoo'n besliste. Ball is twee nachten geleden hier ergens gezien. Hij staat bekend als het slechtste sujet uit den omtrek, — een Luddite zonder twijfel. Ik houd 't er voor, dat de jongen hem gezien heeft en toen achterna is gegaan. 't Zou juist iets voor Billy zijn, om dat te doen, als hij er

„Zeg aan den patroon, dat zij van nacht tegen de fabriek oprukken."

kans toe gezien heeft. Ongetwijfeld is alles den vorigen nacht in een van hun geheime vergaderingen op de heide afgesproken. Naar den toestand te oordeelen, waarin de jongen zich bevond is hij klaarblijkelijk den heelen nacht buiten geweest, en heeft hij zich het grootste gedeelte van den dag verbor-gen gehouden, misschien wel uit vrees voor zijn leven, als men hem gezien en herkend had. 't Is zelfs best mogelijk, dat men hem betrapt heeft en gevangen genomen, en hij nog juist bijtijds is kunnen ontvluchten, om ons te waarschuwen. Daar kan ik natuurlijk niets met zekerheid van zeggen, maar we moeten de waarschuwing niet in den wind slaan. 't Best is, dat we al de werklieden, die zich beschikbaar hebben gesteld, om de fabriek te verdedigen, oproepen, en van nacht de wacht houden. Als er niets gebeurt, zal ik morgen met den jongen spreken en hem zelf ondervragen, maar op 't oogenblik schijnt hij niet in staat te zijn, meer te zeggen dan hij reeds gezegd heeft."

Bedaard en toch zoo vlug mogelijk werden de noodige maatregelen genomen. De werklieden op wie men zich verlaten kon, werden in alle stilte door Hodge zelf gewaarschuwd. De twee stalknechts en de tuinman werden geroepen en waren weldra op hun post. Er was geen tijd om meer militaire hulp aan te vragen, maar Tom en de soldaten vertrouwden, dat dit ook niet noodig zou zijn. Als de oproermakers geweld gebruikten, kon men kalm van achter de muren op hen schieten. Indien zij merkten, dat de fabriek te goed verdedigd werd dan dat zij kans van slagen hadden, en zij uit zich zelf aftrokken, des te beter. Maar dat was zelden gebeurd, hoewel een paar goed gemikte salvo's dikwijls voldoende waren geweest om hen te verdrijven.

't Was een vreemde, vreeselijke nacht.

Tom had zijn vader en zijn vrouw verteld, wat hun te wachten stond, en zij hadden kalm naar hem geluisterd, ofschoon Cicely wel bleek was geworden. Zij hadden 't zoo lang verwacht, dat er bijna eenige verlichting lag in de gedachte, dat er nu een eind zou komen aan de onzekerheid. Niemand twijfelde aan de waarheid van het bericht. Allen kenden Billy's trouw en toewijding en wisten ook, hoe bij de hand hij was. Hij zou zich niet hebben laten bedriegen, of hen bedrogen hebben. Er was stellig een aanval voor dezen nacht beraamd.

Tom wist zelf niet, of hij in het huis of in de fabriek zou blijven. Hij verlangde er naar, in 't heetst van den strijd te wezen, maar zijn vrouw, zijn hulpelooze vader en Hyla waren in het huis. Hij sprak er met hen en met den sergeant over, en de soldaat zei dadelijk:

"Als u liever bij ons in de fabriek blijft, hoeft u over het huis niet bezorgd te zijn. Onze mannen zullen dat wel tegelijk met de fabriek verdedigen, en zelfs indien u heen en weer wilt gaan, kunnen wij er makkelijk voor zorgen, dat u zulks zonder eenig gevaar kunt doen. De gebouwen zijn heel gunstig gelegen, en als u een man aan den achterkant van het huis plaatst, om te waarschuwen, als daar gevaar mocht dreigen, kunnen wij er voor instaan dat 't veilig genoeg zal zijn. Als wij de stevige luiken sluiten en de sterke eikenhouten deuren gren-delen, zal het huis de bende bijna even zooveel te doen geven als de fabriek. Negen tienden van de kerels hebben er even weinig verstand van als een kind om met wapens om te gaan. Een enkele smid of een krijgsman zal ons misschien wat moeite geven, maar de meeste zijn uitgehongerde, ongeoeffende wevers en scheerders enz. De woede

van die arme schepsels is groot genoeg, maar 't ontbreekt hun aan verstand. Zij stellen hun vertrouwen in hun groot aantal, maar als zij merken, hoe weinig zij kunnen uitrichten, laten zij spoedig den moed zakken, en vooral 't zien neervallen van hun kameraden, die door onze schoten getroffen worden, maakt een verwonderlijk ontmoedigenden indruk op hen."

"Je zult toch niet schieten, voor 't hoog noodig is, sergeant," vroeg Cicely, terwijl zij haar handen met een smeekend gebaar samenvouwde.

"Wij schieten nooit 't eerst," antwoordde de soldaat, „maar als zij vuren, antwoorden wij met een salvo, tenminste als wij zien, dat het eenige uitwerking zal hebben. Wij vinden 't alles behalve een prettig baantje, op onze landslieden te schieten, mevrouw, dat verzeker ik u, maar het vaderland en het leven en de bezittingen van zijn bewoners kunnen niet overgelaten worden aan de willekeur van het woedende gemeen, en hoe spoediger zij dat leeren inzien, des te beter voor ons allen."

De duisternis was reeds lang ingevallen, maar er zou dien nacht wel geen sprake van rusten zijn. Al de benedenvensters werden stevig dichtgemaakt, en de soldaten zagen zelf na, of het huis verder goed gesloten was. Men zorgde er voor, dat in de bovenverdieping geen enkel licht gezien kon worden, dat aanleiding zou kunnen geven, om een schot te lossen. De gordijnen en de jaloezieën van de kamers, waarin licht brandde, waren neergelaten, maar Cicely en Hyla liepen heen en weer van de ziekenkamer naar een klein vertrek aan het einde van de gang, waarin zich een raampje bevond, dat overschaduwd werd door een hulst. En 't was door dit raampje, dat altijd open stond, dat zij eindelijk het vreemde, onbestemde geluid, —

het getrappel en gegons hoorden, — dat de tegenwoordigheid aanduidt van een groot aantal menschen in één richting zich voortbewegend, terwijl hun harten zoo snel en luid klopten, dat zij er bijna door verhinderd werden zoo goed te luisteren als zij wel wilden.

"Zij komen!" zei Cicely nauwelijks hoorbaar. „Ga gauw aan vader zeggen, dat wij ze hooren aankomen!" Zij leunde uit het raam en wachtte en vroeg zich angstig af, wat er gebeuren zou. Zij keek naar de donkere fabriek, waaruit zich geen geluid liet vernemen. 't Was haast niet te gelooven, dat de handvol mannen, die zich daar binnen bevond, iets zou kunnen uitrichten tegen de menigte, die in zoo grooten getale aanrukte. De fabrieksgebouwen waren, zooals de gewoonte was, omringd door een muur, maar de muur was niet ter verdediging gebouwd, en zou zeker geen onoverkomelijke hinderpaal blijken te zijn. Men zou er makkelijk overheen kunnen klimmen, als men de deuren soms niet open kon krijgen. Zij luisterde naar het kloppen van haar hart en naar 't steeds naderkomen van den aanrukkenden troep, en weldra voelde zij Hyla's hand in de hare glijden, en merkte dus, dat hij weer terug was.

"Wees maar niet bang, Cissy," zei hij zachtjes. „God ziet ons. Hij kan wel voor ons zorgen. Wij hebben er Hem al zoo lang om gevraagd. Hij zal ons nu zeker verhooren. Misschien zendt Hij wel een paar van Zijn engelen, om die slechte menschen te doen omkeeren, zooals Hij lang geleden gedaan heeft. Ik geloof niet, dat Hij ooit verandert."

Cicely drukte de kleine hand vast in de hare, en verhief haar hart in het gebed. Zij gebruikte niet veel woorden, maar smeekte onafgebroken om kracht en bewaring.

Nader en nader kwam het getrappel.

Nu zagen zij den ontzaglijk grooten troep voor den buitenmuur stilhouden. Het geluid van een menigte stemmen vervulde de lucht en allerlei kreten werden gehoord:

„Weg met de tirannen. Weg met de mannen, die onze kinderen gebrek laten lijden, en met de nieuwe machines die ons tot den bedelstaf brengen!” Sommigen sloegen op de deuren, anderen klommen als mieren tegen den muur op; de stilte en de duisternis, die in de fabriek heerschte, scheen er op te wijzen, dat die niet verdedigd zou worden, en de menigte, die zich al zeker waande van de overwinning hief een luid gejuich aan. Op dat oogenblik verscheen aan een der bovenvensters een donkere gestalte, die uit het raam geleund, op een bevelenden toon begon te spreken.

Gedurende een paar minuten was 't stil, en hoorde Cicely hoe haar echtgenoot met duidelijke stem woorden van waarschuwing tot de aanvallers sprak. Indien zij naar huis wilden terugkeeren, zou hun geen kwaad geschieden, maar hij was vast besloten, zijn eigendom en zijn leven te verdedigen tegen de woeste bende, die hem bedreigde, en hoe eer de oproermakers dit inzagen, des te beter zou 't voor hen zelf zijn.

Nauwelijks had Tom uitgesproken of hij werd, en juist bijtijds, naar binnen getrokken door hen, die achter hem stonden. Verscheidene wapens waren op hem gericht geworden, terwijl hij uit het donkere venster leunde, en de soldaat, die naast hem stond, zag den loop der geweren glinsteren. De schoten vielen met een vreemd dreigend geluid en Hyla liet een zachten kreet hooren. Maar Cicely hoorde haar echtgenoot een bevel geven, zij wist dus dat hij veilig was, en dat gaf haar een gevoel van verlichting.

De aanvallers begonnen nu op een verwoede, ongeregelde manier de beneden deuren en vensters te beschieten, en begrepen niet, dat dit op de metalen platen, waarmede deze voorzien waren, niet de minste uitwerking had, voordat hun kogels zonder eenige schade aangericht te hebben, terugvlogen en enkele onbeduidende wonden veroorzaakten aan hun eigen partij.

Toen word plotseling te midden van het woeste geschreeuw en geraas van den strijd, dat Cicely's wang deed verbleeken, de rij kijkgaten schitterend verlicht, want de soldaten, die er zich achter opgesteld hadden, vuurden, en de kreten van pijn en woede en schrik, die daarop volgden, gaven duidelijk te kennen, hoe een dusdanig antwoord op hun vermetel optreden door de oproermakers ontvangen werd, en dat de schoten raak waren geweest.

Hoe zou 't eindigen, en wanneer zou er een eind aan komen? Cicely bedekte haar gelaat met de handen, als wilde zij niets meer zien noch hooren. Toen, zich herinnerende, dat haar schoonvader hulpeloos en alleen was, ging zij gauw naar hem toe, om hem te vertellen wat zij gezien en gehoord had.

Het getier en geschreeuw was thans verschrikkelijk, en werd slechts nu en dan onderbroken door de salvo's, die de soldaten losbrandden, en die zoo duidelijk te onderscheiden waren van het onafgebroken, maar ongeregeld schieten van de aanvallers. Soms bracht een geluid, dat veel van een overwinningskreet had, Cicely bijna buiten zichzelf van schrik, en dan weer hoorde zij een gegil, dat een heel andere beteekenis scheen te hebben, en haastte zij zich naar het open raampje, om te zien, of de bende soms aanstalten maakte, om af te trekken.

Eindelijk kwam Hyla zeggen, dat al de mannen weer over den muur terug

klommen en hard wegliepen. Eerst was 't slechts een schijnbaar terugtrekken, en drongen zij spoedig weer met vernieuwde woede naar voren, maar ten slotte moesten zij wel zien, dat ze zoo goed als niets tegen het stevige gebouw vermochten, en daar de enkelen, dien 't bijna gelukt was, binnen te komen, een voor een door 't uitstekend schieten van de soldaten terug gedreven werden, duurde 't niet lang meer, of de bende begon, en nu in ernst, zich terug te trekken. Weldra leunde Cicely onbevreesd uit het venster, en zag zij de menschen weghollen zoo hard zij konden, ofschoon wel eenigszins in hun vlucht belemmerd door de gewonden, die zij hielpen om het tooneel van den strijd te verlaten.

Zooals gewoonlijk werd er geen poging gedaan, om de aanvallers te vervolgen. 't Zou te gevaarlijk zijn geweest. Men kon toch nooit weten, of niet nog een paar mannen ergens op de loer lagen, om, als soms enkelen van de verdedigers 't wagen mochten, naar buiten te komen, hen te overvallen. Een bezetting van twintig man was voldoende om de fabriek te verdedigen, maar zich daar buiten te begeven, zou zijn, 't verderf te gemoet te loopen. De Luddites hadden gedurende een lang uur, — dat Cicely wel een jaar toescheen, — moeite gedaan zich toegang te verschaffen. Als dat hun slechts was gelukt, als zij er maar in geslaagd waren, met den vijand handgemeen te worden, zou het garnizoen 't onmogelijk tegen hen hebben kunnen volhouden, en zouden zij stellig door hun overgroot aantal de zege hebben behaald. Maar de maatregelen, ter verdediging genomen, bleken zeer doelmatig te zijn geweest en eindelijk verliet Tom met een gelaat zwart van den rook en een vermoeiden, maar toch zegevierenden blik in de oogen de fabriek.

In het huis gekomen, drukte hij Cicely vast aan zijn hart en zei: „Mijn dapper vrouwtje! 't Is een vreeselijke nacht voor je geweest. God geve, dat je er nooit meer zoo een zult hebben door te maken. Ik denk ook niet dat ze licht terug zullen komen; ik geloof, dat ze de les, die we hun gegeven hebben, niet zoo licht zullen vergeten!”

„O, Tom, Tom, Tom! Ik kan niet dankbaar genoeg wezen! Maar zijn er veel van die arme menschen gewond of — of — gedood?”

„Zij hebben hun gewonden meegenomen. Er zijn drie dooden. 't Spijt mij heel erg, lieve vrouw, maar zulke dingen kunnen niet voorkomen worden in dagen, waarin zooveel wreedheid geschiedt. Wij zijn niet begonnen, — dat weet je immers wel?”

„O, jawel, Tom, ik beschuldig niemand,” antwoordde Cicely, terwijl ze haar gelaat tegen zijn schouder verborg, „maar 't schijnt mij zoo vreeselijk toe. Onze eigen broeders en landslieden doodgeschoten voor onze deur! O, 't is zoo waar: — geen oorlog is zoo wreed als een burgeroorlog!”

Hij boog zijn hoofd over haar heen en kustte haar nog eens. Het gevoel van verlichting en zegepraal, dat zijn hart vervulde was niet onvermengd, 't zelfde leed, dat zijn vrouw tot tranen toe bewoog, drukte ook hem. 't Was al heel ver gekomen, nu burgers van eenzelfde land zich tegen elkander keerden en op elkander schoten, of zich niet ontzagen datgene te vernielen, wat den bloei van hun land bevorderde. Maar wreede kwalen vereischen soms wreede geneesmiddelen. Gave God, dat de kwaal spoedig mocht genezen!

Plotseling vloog Hyla bleek en geheel ontdaan naar hen toe:

„O, Tom, vader, Cicely, komt toch! De fabriek staat in brand! De fabriek staat in brand!” (*Wordt vervolgd*).

De Klokkesmid van de Ueluwe.

Door H. B. VAN LUMMEL.

(Vervolg van blz. 227).

DE MIJN WORDT AANGELEGD.

't Oogstfeest was op handen en de heer van Sparresteyn hield er van, dat met veel drukte te vieren. Klein en groot moesten er aan deelnemen, vrienden en kennissen uit de buurt werden genoodigd, er werd gesmuld en gedronken, muziek gemaakt en gedanst, een jaar vooruit was men er op gespitst en een jaar achterna genoot men van de herinnering. Kerstfeest was ook mooi, maar 't oogstfeest spande de kroon!

De feestdag kwam aan en in zijn jongen lust genoot Jochem er mee volop van. Vooral, toen hij daardoor met Linda op wat gezelliger voet kwam. Ze was wel zoo wijs om hem niet openlijk boven anderen de voorkeur te geven, maar ze maakten een paar vroolijke praatjes, hij hoorde, dat ze 'smiddags na vier uur gewoonlijk zoo goed als vrij was, dan meestal in den moestuin wat te doen zocht en dergelijke mededeelingen meer, die een goed verstaander op de hoogte kunnen brengen.

't Gevolg was, dat ze al spoedig elkander bijna dagelijks zagen en spraken en Jochem op een goeden keer kordaat met het plan voor den dag kwam om er met den heer over te spreken, of ze niet trouwen konden. Die zou er wel niet tegen hebben en waarvoor zouden ze langer wachten?

Neen, dat was Linda te haastig. Gert zat haar nog in den weg. En ze kwam toch ook niet graag met dat geschiedenisje voor den dag. „Neen Jochem, als wij 't samen nog maar weten, dan is het vooreerst genoeg. Geduld maar!”

Zij had haar zaakjes zoo geschikt aangelegd, dat Gert er niet van op de hoogte kwam, al had hij heel goed bemerkt niet meer heelemaal zoo in de gunst te staan als vroeger. Ja, die lieve Linda was een slang!

Gelukkig dat Jochem 't bijtijds nog inzag.

Op een middag n.l., dat zij elkander troffen, zette Linda haar treurigst gezicht en vertelde een sleuteltje verloren te hebben van een klein kistje, dat zij van de Vrouwe voor eenigen

tijd ten geschenke gekregen had met een halssnoer er in. Kon Jochem dat niet voor haar open maken en een nieuw sleuteltje er bij?

Ja, dat kon hij.

Dan zou ze 't morgen meebrengen. En als hij 't dan klaar had, nu dan zou hij wel eens zien. 't Mocht niet te veel kosten, hoor! Weg was zij weer!

Nu, ze bleven wel eens meer zoo kort maar bij elkander en in Linda's verzoek was op 't oogenblik voor hem niets vreemds. Als hij geweten had, dat het besproken kistje eigendom was der Vrouwe en dat op zijn zachtst en onschuldigt genomen nieuwsgierigheid Linda had doen liegen en dat er misschien nog wel meer dan leugen achter dit verhaaltje stak, zouden hem reeds vroeger de oogen zijn opengegaan.

Nu deed hij zijn gewone werk, maakte nog een ritje met de jonkers en den broeder, die ditmaal bijzonder druk was over pater Brugman, van wien hij veel had hooren spreken, en zocht toen de rust.

Maar hij kon ze niet vinden. Het gesprek met den broeder had hem weer heel in zijn Deventerschen tijd teruggebracht. Hier op Sparresteyn was weinig aanleiding geweest om over geestelijke dingen te denken. Zijn werk had hem in beslag genomen, de vreemdheden van 't groote leven hadden hem overstelpt, de gedachte aan Linda had zijn hart vervuld, plannen voor de toekomst hadden in zijn hoofd gewoeld. „Zoek uw heil en kracht in God alleen” ja, dat had de pater gezegd, maar, hoe dikwijls had hij er aan gedacht?

De slaap wou niet komen. En hij moest er nog wel vroeg uit voor een karreweitje op Lorkensteyn! Eens op de andere zij geprobeerd, 't ging niet beter, de oude herinneringen hielden hem bezig, zijn gedachten gingen hoe langer hoe verder in zijn jeugd terug en in een dommel kwamen de beelden

van de Stede, van den Wolfskuil, van zijn kameraads, hem kwellen. Want in onrustige dwarreling hielden zij een gezonden slaap uit zijn oogen.

Eerst tegen den morgen werd het wat beter, toen hij in een verkwikkenden droom de herhaling zag van zijn boschgezicht. En met een: „Ik hoop op God, Lieve Vrouwe!” op de lippen, werd hij wakker.

Hij was er vroeg uit, zocht zijn gereedschap bij elkander, zei Gert zijn paard te zadelen en keek toen in de keuken, of er wat te ontbijten was. Daar ontbrak het niet aan.

Een half uur later stapte hij door 't bosch. Haast was er bij 't werk niet. 't Was nog lang eer 't vier uur was, hij genoot van de boschstilte en de levende rust, die hem omgaf. Er was voor zijn gevoel iets als van een kerk, plechtig, verheffend. De bladeren fluisterden: „Hoop op God, Jochem!” Was er gevaar? Zou de oude kamervrouw Linda goed bekijken? Zou het met dat kistje in orde zijn? Twijfelingen kwamen en gingen. Ze had toch zulke mooie oogen! Maar toch waren 't andere dan die van zijn boschvrouw. Dat had hij bij nader inzien toch wel bemerkt, dat echt liefelijke, vertrouwelijke ontbrak er aan.

Nu in draf!

De slotbewaarder wachtte hem al. Hier was wat te doen en daar, maar 't beteekende niet veel. Zijn paard kreeg de noodige rust, er werd ook nog voor eenige aanvulling op zijn eigen ontbijt gezorgd en toen ging het weer huiswaarts.

Om vier uur vond hij Linda, maar nog haastiger en gejaagder dan anders. Ze gaf hem het kistje over, liet hem beloven, dat hij 't morgen in orde zou hebben, stelde hem nog wat heerlijks als belooning voor oogen en was weer weg. „Anders zou de „heks” het merken.”

Maar iemand anders had het gemerkt. Zóó onnoozel was Gert ook niet, of hij had in den laatsten tijd Linda's houding heel wat koeler en teruggetrokkenner gevonden dan vroeger. En hij had al lang op z'n uitkijk gelegen, wat daar toch tusschen mocht zitten. Op Jochem ondertusschen had hij eerst geen vermoeden.

Pas was hij er achter gekomen door een der keukenmeisjes, dat Linda tamelijk geregeld na 4 uur in den moestuin was. Dan kon hij haar niet opzoeken, dan was hij op den stal niet vrij. Maar om toch het genoeg te kunnen hebben haar dan te zien had hij op den stalzolder een plaatsje gezocht, van waar hij gezicht op den moestuin had.

Vandaag zou hij voor 't eerst probeeren of het lukte. En ging het, dan kon hij later met Linda wel een stelsel van telegrafie bedenken, waarmee ze elkander wat zeggen konden.

Pas was dus Jochem den stal uit geweest, of Gert zat voor zijn kijkgat en zag uit de verte de vluchtige ontmoeting, het overgeven van het kistje, het wisselen van een handdruk — dingen, die hem ontroerden, verwonderden, in drift deden ontsteken.

Wat had die Jochem bij Linda noodig?

Dat zou hij hem toch eens vragen! Maar kalmpjes, Gert! — Goed praten, als de dingen zóó staan! —

Jochem komt niet terug naar den stal, maar gaat naar de smederij nevenaen en beziet daar op zijn gemak het kistje. Hij aarzelt om er iets aan te doen. 't Mocht eens niet in den haak zijn! Hij zal liever eerst zien de kamervrouw te spreken. Zoo langs den neus weg komt hij dan misschien iets te weten. Ja, dat is beter dan dadelijk aan 't werk te gaan. Opgeborgen dus en naar den stal terug.

EEN UITBARSTING.

In 't minst er niet op bedacht Gert wat in den weg gelegd te hebben begint hij een praatje over Lorkensteyn en den slotbewaarder. Gert is norsch en antwoordt niet, terwijl hij aan den haverbak bezig is. Jochem babbelt voort, maar merkt toch eindelijk iets.

„Gert, wat heb je?”

„Och, wat zou ik hebben?”

„Nu maar, je bent vrindelijk, dat moet ik zeggen!”

„Een mensch kan niet altijd vrindelijk zijn en niet tegen iedereen.”

„Nu, maar je hebt het toch niet tegen *mij*?”

„Och, hou je maar stil!”

„Zooals je wilt. Als je de bokkenpruik op wilt zetten moet je 't maar weten. Morgen zal 't wel weer over zijn!”

„Hm, hm!”

Na een poosje zegt Jochem:

„Gert, weet je ook, of de kamervrouw 's avonds nog in de keuken komt, of waar ik haar anders vinden kan? Ik heb een boodschap voor haar van den slotbewaarder.”

„Nee, in de keuken komt zij 's avonds niet, maar ga maar naar de Vrouwe.”

„Dat durf ik niet goed, daar ben ik nog nooit geweest!”

„Vraag 't dan aan Linda, daar ben je toch zulke goede maatjes mee.”

Flap, daar was 't er toch uit. Die ontsteltenis van Jochem! Dat overviel hem en hij moest zich goed houden. Maar onvoorbereid als hij was op een aanval van *dien* kant, viel hem dat moeilijk genoeg. Wat mocht Gert weten?

Ondertusschen doorzag hij de zaken nog niet en schreef Gerts knorrigheid niet dadelijk aan de rechte oorzaak toe. Hij herstelde zich zoo goed moge-

lijk en scheen bij zichzelf te zeggen: Ja Linda, maar hoe krijg ik die te spreken?

Die huichelaar! denkt Gert en vervolgt: „Dat zou je niet weten! Hou je maar zoo niet! Je hebt ze toch pas nog gezien.”

Nauwelijks kan hij zijn woede be-toomen, maar zijn stem beeft en trilt. En Jochem is ook niet op zijn gemak. Maar — 't mag dan onplezierig zijn, als een ander van zoo'n geheimpje weet, te schamen heeft hij zich niet. En wat heeft Gert daar in elk geval mee nodig. Als hij brutaal wordt zal hij weten, met wien hij te doen heeft.

„Heb ik haar pas nog gezien?”

„Wou je 't misschien heeten liegen? Wat ik met mijn eigen oogen gezien heb, laat ik me niet uit de hand nemen. Ik heb veel te goed gezien, dat je haar de hand gaf en dat je een pakje van haar kreeg ook. Ik weet niet, wat je met haar te maken hebt!”

Kalmer werd Gert er niet op en Jochem ook niet. 't Jonge bloed kwam aan 't koken.

„Dat gaat je niet aan ook!”

„Dat gaat me niet aan!” En sarrend: „Dat zou me niet aangaan, als een ander afspraakjes heeft met *mijn* meisje en handjes geeft en presentjes krijgt? Je bent een sluipert en een gluipert en ik waarschuw je, dat je van Linda afblijft, of ik zal je.”

Alle voorzichtigheid was vergeten, de woede had de overhand. In één oogenblik ging er een licht op voor Jochem, de schurkerij van het meisje bracht zijn ziel in schudding, als met één vreeselijken slag werd zijn liefde voor haar gedood, zijn eerlijke en eerbare toegenegenheid werd hem in eens de schelmachtige roof van andermans eigendom. Hij begon Gert te begrijpen. Deze doorzag hem niet, maar beschouwde hem alleen als de roover van zijn

liefst bezit, een huichelaar, een leugenaar. Ja, die moest nog wat willen zeggen, als een mensch eens een „eerlijk” buitenkansje zag te hebben!

Jochem zweeg eenige oogenblikken. Dat gaf den ander een gevoel van overwinning, van overmacht en zijn ongetemde tong ratelde voort in onbedwingbare dolheid. 't Eene scheldwoord volgde op het andere en als een razende, de vuisten ballende, trad Gert vooruit en siste: „Vechten zullen we om d'r, vechten, dat er de een of de ander bij blijft!”

't Had weinig gescheeld, of de vuistslag trof Jochem in 't gezicht, maar deze was op zijn hoede, week ter zij en had in een oogenblik zijn ijzeren greep zóó om Gerts polsen, dat deze het uitschreeuwde van de pijn en met de voeten begon te trappelen en te schoppen als een wild paard.

Hij had den verkeerde voor. Jochem was sterk als een reus en na eenige worsteling lag Gert op den grond, snikkende en huilende van woede, steunende van pijn, maar onmachtig om zich te verroeren. Wat de paarden wel van dit tooneel mogen gedacht hebben!

Jochem keerde zijn tegenstander om als een bal, bond hem toen de handen stevig op den rug en zei, natuurlijk hijgend en niet geheel in zijn gewonen doen:

„Nu kun je blijven liggen of opstaan, net zooals je maar wilt; hier blijven of heengaan, heel naar je verkiezing. En praten doen we, als je bedaard bent, want ik heb je nu maar eens willen leeren, dat je je handen thuis moet houden.”

Dat had hij geleerd.

Jochem scharrelde ook zoo hier en daar, want al had hij nooit van zenuwen gehoord, zoo was 't hem nu toch heel anders dan 's morgens in het boschen

moest hij wat afleiding zoeken om op zijn verhaal te komen. De ander raakte op de beenen, gromde en bromde, rukte uit alle macht aan zijn banden, maar bleef op eerbiedigen afstand. Naar buiten gaan en hulp zoeken durfde hij niet, voor uitleggen was hij te bang, 't verhaal te doen van de geschiedenis leek hem ook niet aantrekkelijk, hij was feitelijk de aanvaller geweest. Zulke redeneeringen brachten zijn opgewondenheid tot bedaren en eindelijk kon hij de woorden vinden:

„Jochem, maak me los!”

Jochem zweeg als een pot.

„Jochem, och toe, maak me los!”

Jochems mond ging nog niet open. Hij had 't te druk met Bles.

„Jochem, och, hoor dan toch; ik wist niet, wat ik dee — maak me toch los.”

Jochemsdoofheidscheenongeneeslijk.

„Jochem toch, Jochem! — Als je alles hoort, zul je me begrijpen. — Maar spreek dan toch!”

Zonderling, hoe 't boschgezicht Jochem nu weer voor den geest kwam! Had zijn Lieve Vrouwe hem niet gevraagd goed voor kwaad te vergelden, barmhartig te zijn en recht te doen?

En Jochem sprak:

„Gert, ik weet niet, wat ik met je aan moet. Als ik je losmaak heb ik maar de moeite om je weer te binden en buiten de deur te brengen, want dan houd ik je hier niet binnen, daar bedank ik voor. Je kunt nu wel zoete broodjes bakken, maar weet je alles nog, daar je me straks voor uitgemaakt hebt? Ik moest eigenlijk den heer of den schout roepen, dan kon je die ook nog eens vertellen, wat je mij alleen verteld hebt! Ik moet me eerst nog eens bedenken, want ik zou me ook kunnen vergeten en dan liep het op moord en doodslag uit. Als je wat te vertellen hebt, kun je dat ook zoo doen, dan kan ik nog zien.”

„Maar Jochem, Jochem! 't is zoo raar, als er eens iemand in den stal komt!”

„Nu komt er niemand en die kans moet je je maar getroosten. Hoe eer je begint, des te eer weet ik, wat ik te doen heb.”

En nu kwam dan ook 't verhaal en bij elk woord werd Linda's bedriegelijk wezen Jochem al duidelijker en duidelijker. Wat konden mooie oogen hem toch op een dwaalspoor brengen! Zonder pijn ging het niet, maar Jochem werd genezen. De kamervrouw had gelijk: de slang was niet te vertrouwen.

Het slot der samenspraak was, dat Jochem, zonder in verdere vertrouwelijkheden te komen zei:

„Hoor eens Gert, ik heb heel geen plan op Linda en zou haar niet tot vrouw begeeren, dus van mij heb je in dat opzicht niet het allerminste te vreezen. Maar toch zou ik jou ook raden haar maar te laten, voor 't geen ze is. Of ze zou heelemaal moeten veranderen. Ik zou geen moed hebben om 't daarop te wagen. Wat jij doen wilt moet jij weten.”

„En nu, als jij het niet vertelt, hoeft geen mensch te weten, wat hier in den stal gebeurd is. De paarden hebben 't gezien, maar die zullen 't niet verder brengen. Als je je goed wilt houden hoeft er geen haan naar te kraaien.”

„O, Jochem, van mij zal niemand 't hooren en van Linda wil ik ook niets meer weten. Maar maak me toch los!”

Daar vielen de banden. Gert stak zijn gezwollen hand toe en zei:

„Daar, mijn hand er op. Je zult niet over me te klagen hebben! Maar kerel, wat ben je sterk en wat kun je binden!”

EEN VERTROUWELING EN EEN
BESTRAFFING.

Na eenige minuten ging het stalleven weer zijn gewonen gang en niemand zou dien jongen mannen aangezegd hebben, welk een levensstorm zij in betrekkelijk korten tijd doorgestaan hadden. Blij was Jochem, dat hij aan 't kistje nog maar niet begonnen was, maar hij had nu zoo weinig vertrouwen in 't spel, dat hij meende dadelijk maar de kamervrouw in den arm te moeten nemen.

Hij trok dus de stoute schoenen aan en ging naar het kasteel. 't Liep daar veel gemakkelijker dan hij zich voorgesteld had en hij kon als inleiding zijn boodschap van den slotbewaarder overbrengen en een nadere samenkomst in dezen avond afspreken. De vrouw moest dan naar 't dorp, Linda moest bij de Vrouwe blijven, 't trof zoo goed, als 't maar kon.

Op de wandeling kwam Jochem zonder omwegen en eerlijk voor den dag. Na zulk een ontzuivering zou menigeen nog al achterhoudender geworden zijn, maar Jochem gevoelde behoefte nu zijn hart eens geheel uit te storten en zijn vertrouwen was ditmaal gelukkig niet misplaatst. Het kistje was *weggenomen*, niemand had er nog iets van bemerkt, het sleuteltje was niet verloren, maar werd door de Vrouwe zelf bewaard. Daar zij evenwel haar kostbaarheden en sieraden nooit droeg, had zij geen acht gegeven op het verdwijnen van het kistje.

't Duurde heel wat, eer die twee het eens werden, hoe ze handelen zouden, want de kamervrouw wilde zeer gestreng zijn tegenover Linda en er in 't eerst niet van hooren, dat er iets voor de Vrouwe zou verzwegen worden. Maar eindelijk kwam men overeen, dat zij het kistje, zoo mogelijk

ongemerkt, zou brengen op zijn plaats en dan stilletjes afwachten, wat er verder gebeurde.

Toen men eenmaal zoover was en wederzijds het diepst stilzwijgen beloofd had, zei de kamervrouw:

„Nu heb *ik* nog wat. Allang heb ik gewacht op de gelegenheid om je vertrouwelijk te spreken, maar ik kende je nog niet genoeg. Ben je al eens met den heer op Lorkensteyn geweest?”

„Jawel, verscheiden maal.”

„En heb je die groote kast op de wapenzaal ook gezien?”

„Jawel, met die drie sloten.”

„Juist. Heeft de heer je daaromtrent iets gevraagd of gezegd?”

„Ik herinner me niet.”

„Dan is het goed. Ik zal je zeggen, hoe dat zit. In die kast liggen kostbaarheden van de familie en ook de perkamenten en papieren van eigendom. Dat is alles natuurlijk van mijn jonkers. Maar onze „heer” schijnt er graag in te neuzen en dat mag hij niet, als er de andere voogd niet bij is. De voogden hebben ieder één sleutel, die op één slot past. Maar als het bovenste slot open is kan men met denzelfden sleutel het middelste openen, als n.l. het benedenslot ook open is. Elk jaar komen de voogden alles nazien samen, dan sluiten zij ieder hun slot open en die den bovensten sleutel heeft, moet dan het middelslot openen. Ik heb er onze Vrouwe, de moeder van de jonkers, dikwijls mee moeten helpen, toen ik nog op 't kasteel was.”

„Dat is kunstig, hoor! Ik zou dat werk wel eens willen zien.”

„Dat dacht ik wel en daarom moet ik je weer waarschuwen. Onze „heer” kon je wel vragen, het eens na te zien en als er de andere voogd niet bij is, mag er niets aan die kast gebeuren, volstrekt niet. Wat onze „heer” daarmee voor heeft weet ik niet, maar

zonder den anderen voogd mag hij er niet in. En de andere voogd ook niet zonder hem, begrijp je wel 't Is voor de zekerheid zoo bepaald."

"Ja, dat begrijp ik wel. — Maar als de „heer" zegt: „maak dat slot eens open, dan kan ik toch niet zeggen: dat mag niet!? Ik zie zijn gezicht al!"

"Neen, dat hoeft ook zóó niet. Maar als hij je er wat van vraagt kun je alles toch wel terdege bekijken en vragen, hoeveel sleutels er bij die kast behooren? Of zeggen, dat je 't werk en de kast heelemaal bederven moet, als je aan 't breken gaat? Of iets dergelijks. Dat moet je dan ook maar eens overleggen, als 't zoover is; ik wil je alleen maar waarschuwen, dat je de handen niet brandt. Hij is er met den anderen smid ook al eens aan bezig geweest. Die wist wel nergens van, maar durfde er toch niet aan. Jij hebt denk ik meer verstand van zulke dingen en zoudt uit nieuwsgierigheid misschien je best doen. Maar nu weet je, wat er van is."

"Nu, ik zal zien, wat ik doe, maar 't is een raar geval. Weten de jonkers daar ook iets van?"

"O neen, in 't geheel niet. Dat is alleen tusschen den slotbewaarder en mij. Verder heeft er ook niemand mee noodig."

Dat „raar geval" was ondertusschen een groote afleiding voor Jochem, wiens gedachten nu niet langer rusteloos draaiden om die ééne zaak: Linda's ontrouw.

Gert was er in zijn eenzaamheid niet zoo goed aan toe. Gedurig stond hij op 't punt Linda op te zoeken, haar dit of dat te zeggen; gedurig viel hij in een bui van woede en smart, zoodat hij 't uit moest snikken, maar de plicht hield hem in den stal. Zoo dwaas was hij aanhoudend in de verwachting te leven, dat Linda hem op

zou zoeken, zonder te bedenken, dat zij dat nooit deed en overigens ook niet op de hoogte kon zijn van 't geen er tusschen hem en Jochem gebeurd was.

Hij was blij, toen Jochem weer terug was. Ze gebruikten hun avondeten naar gewoonte en gingen toen probeeren den slaap te vatten, wat na zoo'n merkwaardigen dag niet al te best gelukte.

Toen Linda den volgenden morgen het kistje op zijn gewone plaats zag staan wist ze niet, wat haar overkwam. Wat moest ze daarvan denken? De wonderlijkste onderstellingen gingen haar door 't hoofd. Had ze maar gedroomd, dat ze 't weggenomen had? Was 't tooverij? Had ze 't dan niet wezenlijk aan Jochem gegeven? Zou ze zich dit alles maar verbeeld hebben?

Ze kon bijna niet voort met haar werk, zoo beving haar het wonderbaarlijke van 't geval. De Vrouwe merkte het zelfs en vroeg, of er iets aan scheelde.

De kamervrouw merkte wel wat, maar hield zich dom. Liever was zij eens flink voor den dag gekomen en had de bedriegster de deur uit laten jagen, maar ze hield zich trouw aan de afspraak. Linda was van haar geen groote vriendelijkheid gewoon, dus 't viel haar in 't geheel niet op, dat ze weinig zei. Bovendien was ze ook veel te veel in de war om op anderen te letten. Ze had waarlijk genoeg met zich zelf te doen.

Kon ze Jochem maar eens spreken! Nu hier wegloopen zonder boodschap, dat ging ook niet. Een boodschapje verzinnen? Nog eens weer over Mirza beginnen? Dat was te kort geleden. Wat anders? Haar leugenachtige fantasie liet haar in den steek en alweer voor de zooveelste maal viel de stofdoek,

zoodat de Vrouwe zei: „Linda, ik geloof toch wezenlijk, dat je niet goed bent!”

Neen, ze was ook niet goed, maar anders dan de Vrouwe meende. Hoe zou ze Jochem toch te spreken krijgen?

De kamervrouw noemt zijn naam. Zij vertelt, dat hij dien morgen uitgeleden is met den „heer,” om naar de kolenbranders te zien, die nieuwe mijten aan 't stapelen waren en meteen eens op te nemen, of de konijnen veel aan den jongen aanplant bedorven hadden.

Dus — een boodschapje naar den stal kon niet helpen? Maar Gert was er immers toch ook? Ja — maar die wist er niets van. — Neen, Gert kon haar niet helpen! Dat die Jochem nu ook net uit moest zijn!

Onderwijl had deze Gert het volhandig genoeg om zich den vroolijken herfstmorgen niet al te zeer te laten bederven door de gedachte aan zijn trouweloos meiske. Haar heel te vergeten ging niet zoo. Hij had nog maar eens naar de blauwe striemen op zijn gezwellen handen te kijken, dan las hij haar naam al, zonder ooit lezen geleerd te hebben. Maar hij was nu zoo innig overtuigd van haar dubbelhartigheid en karakterloosheid, dat hij voor geen heelen hoop geld toe weer met haar te doen wou hebben. Zijn hart deed nog wel zoo zeer als zijn handen, maar met zijn dubbele nederlaag van gisteren avond had hij toch zijn genezing niet te duur betaald. Blij toe, dat hij zoo van „dat schepsel” af was!

't Geval kwam nog wel eens boven, ja de herinnering aan de lieve oogen en de zoete woordekens kwam zijn verstandelijke overlegging nog wel eens verduisteren. Maar neen, gekheid, uit was het en uit moest het blijven!

Moesten alle dingen gelijk op Jochem af komen? Is 't zoo waar, als men zegt, dat een ongeluk zelden alleen komt?

XXIV

De „heer” was op den rit zoo spraakzaam en gezellig als ooit.

„Mien jonk, heb de al over trouwen gedacht? 't Zal zoo zoetjes aan tijd worden. Je kunt op me rekenen hoor! Dan neem ik je voor vast aan en je zult 't goed bij ons hebben.”

„Daar denk ik nog niet over, heer!”

„Heb ik van mijn leven, daar zou je niet over denken. Je moet me niets wijs maken. Zou je er wat tegen hebben?”

„Neen heer, maar ik had liefst een vrouw uit mijn streek en daar kom ik tegenwoordig niet veel. Op die manier heb ik geen gelegenheid om te zoeken.”

„Hapert het daaraan, dat is gemakkelijk te verhelpen. Dan neem je maar eens spoedig verlof en als je klaar bent spreken we elkander nader. Ik zal maken, dat je een goed bestaan hebt. Je zult niets over me te klagen hebben.”

Dat was mooi genoeg gepraat en op een anderen tijd zou Jochem zeker wel 't zijne gedaan hebben om 't onderwerp vast te houden maar hij moest toch ook toegeven, dat de vriendelijkheid van zijn „heer” toch ook wel een bijzondere oorzaak hebben kon en daar een mensch nog al gemakkelijk kwaad van zijn naaste denkt, gingen de verdenkende woorden der kamervrouw er toch dieper bij hem in, dan zijn partij trekken voor den „heer” te kennen gaf.

Als de vrouw alles afgeweten had van 't gesprek van die twee, zou ze zeker niet langer getwijfeld hebben, of 't was op een omkoopning voorzien en zou ze nog dringender en hartstochtelijker gewaarschuwd hebben.

Maar zoover zou Jochem haar niet in zijn vertrouwen nemen. Te minder, daar zij wat van zijn geschiedenis met Linda wist en hij zich te beschroomd gevoelde om met de herinnering daaraan iets te verhalen van de luchtige gezegden, die zijn „heer” in den mond gehad

18

U verwacht voor dezen nieuwen
Jaargang een enkel woord van mij.
Gaarne schrijf ik dat.

Het is een woord van dank
aan de Lezers van „De Vriend
des Huizes” voor hun mede-
werking, om ons groote
huisgezin van ruim

vierhonderd kinderen
te verzorgen. Het is
zulk een bemoedigende
gedachte, dat de Vader
der wezen zoovele
groote en kleine handen
bereid maakt om voor
onze kinderen te doen
wat zij vermogen.

Maar ook bieden wij U
hierbij onze hartelijke zegen-
wenschen aan voor uw hart,
huis en werkring. Moge uw
levensleuze maar meer en
meer worden :

**God is ons een toevlucht
en sterkte.** PSALM 46 : 2.

Met groet en heilbede

Uw Dn.

J. SCHRIJVER.

Neerbosch, 1 Jan. 1906.

A
B

Een geleide van Machines.

TREGG'S TRIUMF. Een verhaal uit bange dagen.

VAN

EVELYN EVERETT—GREEN, *Schrijfster van „Tom Heron van Saksen”, enz.*

door MARIE.

HOOFDSTUK I.

NIEUWS!

„Neen, maar! dat is goed nieuws, buurman. Dat zou ik graag nog eens hooren! Vrouw, ben je te druk bezig, om eens even te komen luisteren? De jongens van Nottingham hebben den patroons een lesje gegeven, en 't was tijd ook, dat zij het kregen!”

Op eens stond Tregg's weefgetouw stil. De kleine, ineengedrongen man zat gebogen op zijn weefstoel, den schiet-spoel nog in de hand, maar het geklikklak van de trappers had opgehouden, en de schitterende, doordringende oogen van den wever waren vol gespannen verwachting gevestigd op het bleeke, verwilderde gelaat van den man op den drempel.

Dat was een heel andere verschijning. Grooter en forscher gebouwd, maakte deze man den indruk veel spierkracht te bezitten, hoewel zijn ontevreden gezicht duidelijk de sporen droeg van een ongeregeld leven, en zijn magere gestalte en ingezonken oogen van gebrek spraken. Aan het vereelte uitwas, in den vorm van een hoefijzer, op zijn handgewricht, was het te zien, dat de man een lakenscheerder was, of was geweest, maar 't was duidelijk aan zijn vervallen uiterlijk te merken, dat hij in den laatsten tijd niet veel werk had gehad.

„Vrouw!” riep Tregg nog eens, „we moeten buurman Ball wat te eten en te drinken geven voor de goede tijding, die hij ons gebracht heeft, me dunkt zoo'n pannekoek van de vrouw zal je

wel smaken Ball. Ga daar zitten, en laat ons het nieuws nog eens hooren. Ik dacht, dat het maar praatjes waren toen ik er in de stad over hoorde spreken. Hoeveel machines hebben zij in één nacht vernield?"

"Ongeveer twintig in den eersten nacht," antwoordde de man, wiens oogen schitterden bij het zien van het bord met pannenkoeken en het glas melk, dat voor hem werd neergezet. Hij viel als een uitgehongerde wolf op het voedsel aan, en er was ook bijna iets wolfachtigs in de wreedheid, die uit zijn holle oogen straalde, toen hij zijn verhaal deed. "Maar daar bleef 't niet bij. Want Woensdagnacht, 't begon op Zondag, kwamen de mannen samen op den Mansfielder weg, en ze zeggen, dat er meer dan duizend bij elkaar waren. En toen gingen ze overal heen, waar machines waren, en rustten niet, voor zij er een honderdtal vernield hadden.

"Neen, maar wat doet 't mij goed, dat te hooren!" zei Tregg, terwijl hij zich in de handen wreef. "Als al de mannen van het platte land met dien geest bezielde waren, zouden wij spoedig niets meer hooren van al die nieuwerwetsche machines, die het brood uit den mond van onze kinderen nemen. En alsof 't niet genoeg is, dat zij spinfabrieken oprichten, beginnen ze nu ook met hun machines kousen te weven en laken te scheren, en zullen ze nog eindigen met stoomweefgetouwen als er niet iets gedaan wordt, om 't hun te beletten."

Voor een oogenblik keerde Tregg weer tot zijn weefgetouw terug. Het geklikklak van de trappers klonk luid door het kleine vertrek, en de schietspoel vloog van de eene hand naar de andere met een snelheid, die het oog niet kon volgen. Descheerder, die aan de tafel zat, at het laatste stuk

pannekoek op, en zette met een zucht van voldoening het leege glas neer. Toen Tregg zich weer naar hem toegeroede, was hij met een antwoord gereed.

"Ja, buurman, nu kom jij aan de beurt. Zij zullen niet tevreden zijn, voor zij de lakenwevers tot den bedelstaf gebracht hebben, evenals zij het de kousenwevers van Nottingham en de lakenscheerders van Yorkshire gedaan hebben. De heer Balfour zal zich niet tevreden stellen met de scheermachine, — daar sta ik je borg voor. Hij zal met stoomweefgetouwen laten werken, — je zult eens zien, of 't niet zoo is."

Een donkere blik verduisterde Tregg's gelaat. Het was een van die verstandige en niet onvriendelijke gezichten, gelijk men ze zoo dikwijls onder werklieden aantreft, die een vlugbegripparen aan groote beslistheid en sterkte van karakter. Voor een buitenman uit het noorden was Tregg klein en tenger, maar hij had een sterk gestel, en was tot veel hard werken in staat, terwijl hij die gevatheid van geest bezat, die dikwijls gepaard gaat met een min of meer gebrekkelijke gestalte.

"Neen, dat zal ik nooit gelooven van den heer Balfour," zei Nancy Tregg, de vrouw van den wever, die zich nu voor 't eerst in het gesprek mengde; hij is altijd een vriendelijk, rechtvaardig meester voor ons geweest, en een goed vriend ook. Hij zal ons geen armoe laten lijden, daar ben ik zeker van. Op de een of andere manier zal er wel wat op gevonden worden. Als de mannen maar geduld wilden hebben, geloof ik dat zij dit zelf wel zouden leeren inzien."

Nancy sprak met een zachte stem, en zonder het breede, ruwe, noordelijke dialect. Zij kwam uit een ander gedeelte van het land, en had in haar jeugd

bij nette families gediend, zoodat zij altijd den indruk maakte, beschaafder te zijn dan haar omgeving. Toch zag zij niet tegen werken op en was ze een trouwe en vriendelijke vrouw voor den man harer keuze.

Er heerschte meer ware liefde in deze kleine woning dan er gewoonlijk gevonden wordt in de huizen van onbeschaafde werklieden, als door den tijd en de gewoonte en toenemende zorgen de eerste bloei van het huwelijksleven verdwenen is.

„Geduld!” grauwde Ball, de scheerder, „’t is makkelijk voor hen, die werk hebben en eten en drinken, van geduld te praten tot hen, die dat niet hebben. Als uw kinderen van honger huilden, zoudt ge misschien wel wat minder geduldig zijn juffrouw Tregg. Een man heeft het recht werk te vragen, om zich brood te verschaffen, en als die vervloekte machines het hem ontnemen, en hem en zijn kinderen tot armoede brengen, — welnu, dan weg met de machines, zeg ik, en met hen, die ze maken en gebruiken! Zoo staat ’t er mee, juffrouw, en ik zeg, dat wij, die geen werk hebben, onze rechten mogen handhaven, en voor ons levensonderhoud strijden.”

„En ik zeg, dat je gelijk hebt buurman,” zei Tregg luid, en overschreeuwde met zijn duidelijke, vrij hooge stem de zachte stem zijner vrouw. „Ik zeg, dat jij gelijk hebt en de jongens van Nottingham ook, en ik wensch hun veel succes. Ik zou er niets op tegen hebben, zelf een handje mee te helpen, om een paar van die machines te vernielen, en wie weet, wat er nog gebeurt, als ’t zoo doorgaat. Wij mannen van ons geliefd Yorkshire zullen den patroons eens toonen, dat wij niet minder moed hebbend an de jongens van Nottingham.”

„Stil, John!” fluisterde zijn vrouw, „daar is de jonge patroon zelf.”

Als de twee mannen niet zoo verdiept waren geweest in hun gesprek, hadden zij al eerder kunnen merken, dat het veel donkerder in de kamer was geworden, doordat een groote, krachtige gestalte de zonnestraal, die schuin over den drempel naar binnen viel, gedeeltelijk onderschepte. De deur van het vertrek, waarin Tregg zat te weven, en dat tevens tot eetvertrek diende, kwam uit op een grasveld, dat bij het huisje hoorde. Dit huisje stond te midden van eenige andere voor in een dal, waardoor een rivier vroolijk haar loop vervolgde, en aan het eind waarvan een kleine, maar goedinge-richte fabriek stond, die klaarblijkelijk in den laatsten tijd vergroot was en nog vergroot werd. Het woonhuis, dat er bij hoorde, stond niet vlak bij de fabriek maar halfweg aan de overzijde van het dal. Ongeveer op een mijl afstand lag een kleine fabrieksstad, waar een wekelijksche markt werd gehouden, en die van meer en grooter beteekenis zou worden dan iemand in dien tijd vermoedde. Want men wist toen nog slechts heel weinig af van machinerieën, en vooralsnog waren alleen zij, die ver vooruit zagen, in staat, de groote toekomst te voorspellen, die den zonen van het land, welke zich zoozeer tegen het gebruik er van verzetten, juist daardoor wachtte. Nu werd elke nieuw uitgevonden machine nog met krachtig verzet ontvangen en het ellendige en armoedige voorkomen van velen uit verschillende klassen der maatschappij scheen een bewijs, dat zij gelijk hadden, die bitter klaagden, dat het gebruik van machines de bevolking tot armoede bracht.

Zoo bitter was de verontwaardiging die thans overal heerschte in den omtrek van fabrieksplaatsen, dat het Tom Balfour makkelijk viel, het ontwerp van het gesprek te raden, al ving

hij er slechts enkele woorden van op. Hij klemde de lippen iets vaster op elkaar, en dat was het eenige, waardoor de jonge patroon, wiens gelaat van groote vastberadenheid getuigde, te kennen gaf, dat hij de laatste woorden van Tregg had verstaan. Hij sprak Nancy aan op een vriendelijke manier, die duidelijk toonde, dat hij 't goed met haar en de haren meende, en vrij wel op de hoogte was van haar huiselijke omstandigheden.

„Goeden middag Nancy. De meisjes zijn zeker nog niet uit de fabriek terug? Als Lucie thuis komt, wil je haar dan zeggen, dat als zij niet te moe is, om nog even naar ons huis te loopen, Bridget iets voor haar heeft, dat een prettige verrassing voor haar zal zijn. En als jij morgen tijd hebt, om te helpen wasschen, zal Bridget heel blij wezen. Margot heeft weer een aanval van reumatiek, en mag vooreerst niet met zeepsop in aanraking komen.”

Nancy boog, en dankte den jongen patroon vriendelijk; zij wou heel graag komen helpen, en wist zeker, dat Lucie niet te moe zou zijn, om nog even over te loopen. Zij moest hard praten, want Tregg was met een ware woede aan het weven gegaan, terwijl Ball, die zich toen hij den jongen heer zag, niet langer op zijn gemak voelde, haastig door de bijkeuken en zoo door de andere buitendeur, weggeslopen was.

Tom Balfour's scherpe oogen hadden met één blik het geheel overzien, — het leeg bord, dat de man voor zich had staan, zijn vervallen uiterlijk en de gemeene, woeste uitdrukking in zijn oogen.

„Kan die vent tegenwoordig nergens werk krijgen?” vroeg hij, nog op den zelfden luiden toon. En bij het hooren van die vraag hield Tregg plotseling met zijn werk op, en keerde zich bijna woedend naar den jongen man toe.

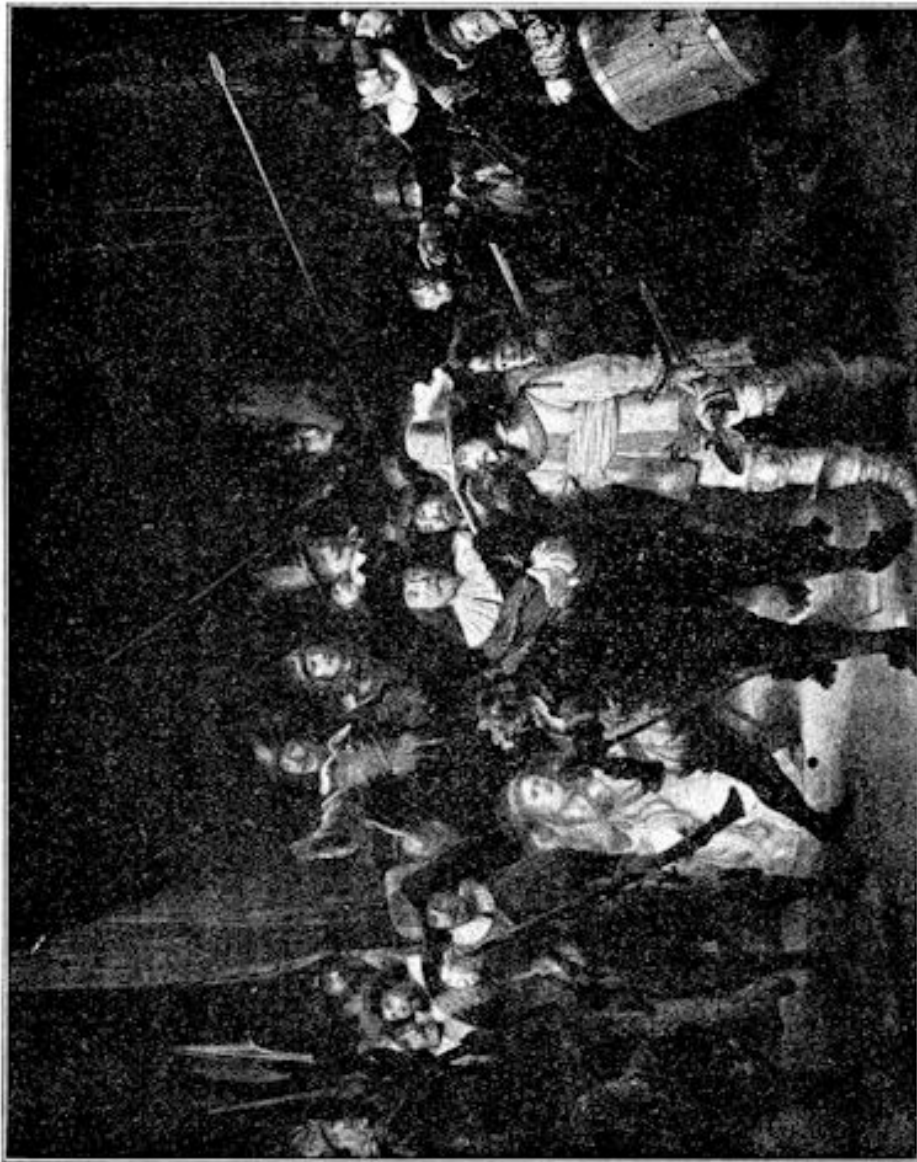
„En hoe zou hij werk krijgen, meneer Tom, als gij en uw vader samen scheer-inrichtingen opricht, en al uw laken daar wordt geschoren en opgemaakt, in plaats dat het naar de scheerders-werkplaatsen wordt gezonden? Hoe kan een scheerder zijn brood verdienen, vraag ik u? En ik zeg, hoe moet ons soort van menschen leven, als gij werkelijk doet, wat men zegt dat gij van plan zijt te doen? Het leven is toch al hard genoeg, zooals het is; spoedig zullen wij niets meer te doen hebben dan stil te zitten en van gebrek om te komen.”

Tom Balfour had een flink, knap gezicht, hoewel zijn trekken min of meer grof waren. Hij was een jonge man van ongeveer vijf en twintig jaar, en had zijn heele leven onder deze menschen doorgebracht. Hij kende hen goed: en hij hield van ze en had achting voor hen. Hij voelde medelijden met een lijden, dat hij niet bij machte was te voorkomen. Hij was bereid, geduldig en vriendelijk te zijn, wanneer en waar hij kon, maar hij behoorde niet tot hen, die zich door eenig vertoon van geweld van hun besluiten laten afbrengen, veeleer versterkte tegenstand hem in een eens genomen besluit. Maar hij had één karaktertrek, die hem de toegenegenheid verwierf van allen, met wie hij in aanraking kwam, — hij raakte nooit uit zijn humeur, en was altijd bereid, naar een tegenstander te luisteren.

„Ja Tregg, het is een moeilijke tijd,” antwoordde hij, „moeilijk voor ons patroons even goed als voor jullie werklieden. Die ongelukkige oorlog, waaraan maar geen einde schijnt te komen, brengt een vreeselijke ellende over het land. Maar wees eerlijk, Tregg, wees eerlijk, en geef aan de nieuwe machines niet de schuld van iets, waarmede zij niets hoegenaamd te maken hebben.

lenaarszoon stond op het toppunt van zijn roem en geluk. Frans Banning Kock, heer van Purmerland, moest met

meesterlijk voerde hij dien uit. Meesterlijk n.l. in 't oog van al wie thans aan kunst doet. De kunstbroeders onder

DE NACHTWACHT.

zijn korporaalschap worden afgebeeld. Drie en twintig in zwierige kleedij uitgedoste schutters . . . Rembrandt zag reeds het complex van kleuren dat hij op het doek zou tooveren nog voor hij er mee begon. Met hoeveel ijver en liefde begon hij zijn arbeid. En hoe

zijn tijdgenooten daarentegen waren bijna eenstemmig in hun afkeuring. En zijn lastgevers waren er alles behalve over te spreken, de meesten weigerden zelfs aan hun verplichtingen te voldoen, zoodat Rembrandt ten slotte slechts f 1600 in plaats van de bedon-

gen f 2300 ontving en Frans Banning Kock, de hoofdfiguur, zich dadelijk door een ander nogmaals liet conterfeiten. Wat was het geval?

Rembrandt had gebroken met de tot nu toe gevolgde gewoonte om de personen op een dergelijk doelenstuk zóó te plaatsen, dat ieder goed uitkwam en niemand zich behoefde te beklagen van niet genoeg de aandacht te trekken. Welke goede eigenschappen de doeken van Van der Helst, Frans Hals en anderen ook mogen bezitten, van stijfheid zijn ze niet vrij te pleiten. Rembrandt trotseerde de licht gekwetste ijdelheid van zijn lastgevers, door een stuk te schilderen naar *zijn* opvatting, ook al moest dat oorzaak zijn dat verscheidene zijner figuren weinig of bijna geheel niet uitkwamen en niet in de eerste plaats de juiste gelijkenis van de gelaatstreken der Schutters in 't oog viel. Er is veel over te doen geweest wat men op de Nachtwacht eigenlijk ziet. Is het een uitrukkende troep of een zich gereedmakend vendel? Of verzamelen zich de schutters, uit de donkere doelen komend op de zonnige straat? Het laatste zou in letterlijke overeenstemming zijn met de opdracht. Maar Rembrandt was niet de man om zich door zoo'n voorschrift te laten binden. Op verschillende gronden heeft men de veronderstelling gemaakt dat Rembrandt het korporaalschap heeft afgebeeld terwijl het zich oefende in het schieten, op het oogenblik dat een der schutters zijn schot heeft gegeven en de volgende zijn roer in gereedheid brengt. Deze veronderstelling komt ons voor juist te zijn. Daarmede worden verschillende zaken opgehelderd die anders onverklaarbaar blijven. Dat Rembrandt bijv. alleen om het lichteffect een juffertje zou geplaatst hebben te midden van uitrukkende schutters is niet wel aan te nemen, hoe zeer hij

ook partij heeft gekozen van de gelegenheid om daarmee effect te bereiken. De houding van tal van figuren doet vermoeden dat er iets is, waardoor de aandacht wordt getrokken. En de hoofdpersoon schijnt ons niet afgebeeld als iemand die op dit oogenblik bevelen geeft, noch zijn luitenant als een die bevelen ontvangt. Potgieter, in zijn „Rijksmuseum” herinnert er aan dat „Nachtwacht” een naam is aan het stuk gegeven om er minachting mee uit te drukken en noemt het stuk „Vogelschieten.” Van den Engelschen portretschilder Reynolds zou de naam Nachtwacht afkomstig zijn. Of we den geheelen Nachtwacht bezitten zooals Rembrandt dien schilderde? Er is beweerd dat toen in 1715 het stuk, 't welk tot zoolang voor den schoorsteen in De Doelen had geprikt, naar het stadhuis werd overgebracht, er repen werden afgesneden om het pasklaar te maken voor het paneel waarin het komen moest. Onmogelijk zou dat niet zijn. De bekende Schuttersmaaltijd, die Van der Helst schilderde bij gelegenheid van den Munsterschen vrede, kan dienen om te bewijzen dat onze vaders wonderlijk konden omspringen met hun kunstschatten.

Wat de kleuren betreft, daarover valt heel weinig te zeggen. Om van het prachtige blauw, de kleur van het fluweel waarin Banning Kock is gehuld, of van het schitterende geel waarin de luitenant Van Ruijtenburg en het „juffertje” zijn gedost, te genieten moet men gaan zien wat niet te beschrijven is. Dan zal men ook kunnen waardeeren het als met goud doortrokken wit, dat Rembrandt misschien verlokte tot het aanbrengen, hier zoowel als op andere schilderijen, van zoo donkere partijen.

Dat De Nachtwacht nog niet zoo heel lang op waarde wordt geschat blijkt het best als we bedenken hoe

Potgieter, die ongetwijfeld bevoegd was op dit punt een woordje mee te spreken er over oordeelde. Na zijn opinie gezegd

zin voor het schoone de Schuttersmaaltijd van Bartholomeus van der Helst als het hoogste der drie zal bewonderen.

DE STAALMEESTERS.

te hebben over het Doelenstuk van Govert Flinck, een van Rembrandt's leerlingen en over De Nachtwacht te hebben gesproken als ongeëvenaard meent hij toch dat men met een weinig

En eindelijk *De Staalmeesters*.

Hoe de overlieden van het Lakenweversgild er toe gekomen zijn zich door Rembrandt op het doek te laten brengen is moeilijk na te gaan. De schil-

der van zoovele portretten en grootere stukken die, ruig als ze waren van verf en ongewoon van opvatting, niet in den smaak vielen was reeds zoo goed als vergeten. Misschien is het waar dat een hem trouw gebleven vriend hem de opdracht wist te bezorgen.

Met vreugde begroette Rembrandt de gelegenheid om zijn verloren reputatie te herwinnen. Geen oogenblik denkt hij er nu aan zijn kunstopvatting te stellen tegenover die van zijn lastgevers. De eens zoo fiere schilder schikt zich naar het inzicht van bekrompen kooplui. En daar zitten ze netjes op een rij de vijf overliden van het gild, terwijl achter hen blootshoofds een bediende is geposteerd. Maar wat heeft Rembrandt niet weten te bereiken met het eenvoudig gegeven zonder gebruik te maken van de middelen die in de oogen zijner tijdgenooten geen genade konden vinden. Met ongeëvenaard meesterschap voltooide hij zijn schilderstuk, dat als portret-stuk zijn wedergade zoekt. De tafel bedekt hij met een Smyrnaasch kleed, zoodat hij gelegenheid heeft zijn betooverend kleurenspeel te laten uitkomen. En dan de houding, de gelaatsuitdrukking zijner figuren. Hoe past die welgedane, zelfgenoegzame thesaurier bij den geldbuidel dien hij omklemd houdt, hoe duidelijk blijkt het dat de juist opstaande overman zich zijn waardigheid bewust is, als we zijn houding vergelijken met die van den bediende. En het verschil in gelaatsuitdrukking tusschen die beiden is niet minder teekenend. Toch zoekt Rembrandt in dergelijke dingen zijn kracht niet, al veronachtzaamde hij ze volstrekt niet. Er gaat van het schilderstuk met deze burgerlijke mannen er op een bekoring uit, waarvan de oorzaak niet aan te geven is, en waarvan Rembrandt, onbewust stellig, het geheim bezat. Het genie van den schilder

tintelt in iederen streek met penseel of borstel. Zijn ingehouden kracht, zijn machtig kunnen voelt iedere beschouwer. En een beroemd Fransch schilder beweerde dan ook, dat „De Staalmeesters,” het mooiste schilderstuk ter wereld is.

* * *

Er bestaat een schoone legende van een anderen grootmeester der schilderkunst, Leonardo da Vinci, waaraan we bij het overdenken van Rembrandt's kunst onwillekeurig werden herinnerd. Eenige jaren geleden werd ze met andere stukjes uit den schat der legenden reeds in dit tijdschrift medegedeeld. We kunnen dus volstaan met er aan te herinneren hoe Da Vinci bij de schepping van zijn kunstwerk, Het Heilig Avondmaal, al de aandacht liet vallen op den hoofdpersoon, Christus, en alles vermeed wat het oog van den beschouwer van dezen zou kunnen afleiden. Datzelfde beginsel heeft Rembrandt op bijna al zijn stukken toegepast: altijd laat hij op den hoofdpersoon of op de kern der handeling zijn onnavolgbaar licht vallen, dat hij op meesterlijke wijze door den donkeren toon waarin hij al het bijkomende hield, wist te versterken. Ware Rembrandt een volgeling en kenner geweest van den Italiaanschen maestro, dan zou men wellicht bij dezen den oorsprong hebben te zoeken van het „Rembrandtieke” in de schilderkunst, hoewel in de wijze waarop hetzelfde doel werd bereikt, Rembrandt een geheel anderen, zijn eigen weg heeft gevonden. Maar onze groote Nederlandsche kunstenaar, die met Vondel, den dichter, het stempel gezet heeft op de gouden eeuw in onze historie, was ook in dezen oorspronkelijk en bewees daarmee te zijn een genie onder de genieën, een kunstenaar bij de gratie Gods. A. L. G.

„Dat moet stellig Tregg's huisje wezen!”

TREGG'S TRIUMF.

door MARIE.

(Vervolg van blz. 329).

HOOFDSTUK XI.

'T KENTEREN VAN HET GETIJ.

Toen Cicely met Hyla op een plaats stond, waar zij de hutten voor in het dal zien kon, zag zij, dat, wat het kind verteld had, maar al te waar was, en hij 't zich niet slechts verbeelde, zooals de werklieden dachten.

't Was duidelijk te zien, wat er gebeurd was. Toen de brand in hevigheid toenam, hadden de windvlagen massa's

XXIV

vlammen en een regen van vonken als zooveel onheilsboden door het dal heen naar de hutten gedreven.

't Was een droge zomer geweest, en tot nog toe was er ook in den herfst niet veel regen gevallen, maar had de zon overdag warm en helder geschenen. De brem, die aan beide zijden van het dal groeide, was droger dan gewoonlijk om dezen tijd van het jaar, en dan had er, (maar dit wist Cicely niet), ongeveer halfweg een stapeltje droog hout en pijnappels met pek besmeerd gelegen, dat men daar verborgen had, om

27

het voor de brandstichting bij de hand te hebben, ofschoon men er geen gebruik van had gemaakt. De vlammen, voortgedreven door den wind, hadden dit stapeltje aangestoken, en bijna onmiddellijk daarop had ook de brem, reeds droog en heet door den gloed van het vuur, vlam gevat.

't Was zoo als Hyla gezegd had: het vuur had zich een weg gebaand tot voor in het dal en de groep hutten, die daar stond, was er niet aan ontkomen, want 't was duidelijk te zien, dat juist daar, aan den zoom van het dal, de brand reeds hevig woedde. Hyla en Cicely riepen dan ook beiden in een adem uit:

„Dat moet stellig Tregg's huisje wezen!”

't Was nu niet meer noodig, Cicely tot spoed aan te zetten. Zij vloog door Hyla voorgegaan, naar de plaats, waar haar echtgenoot bezig was.

„Tom! Tom!” riep zij, „kom hier! Ik heb je noodig!”

Tom hoorde die stem, en was in een oogenblik bij zijn vrouw; zijn gelaat stond ernstig en was zwart van den rook, maar 't was hem duidelijk aan te zien, dat hij zich veel geruster voelde, nu 't ergste gevaar voorbij was.

„Liefste, wat is er? Je bent toch niet gewond?”

„O neen, Tom, — maar kijk daar eens! — kom hierheen en zie wat daar gebeurt! De hutten voor in het dal hebben vuur gevat! Wij moeten er bepaald menschen heen sturen, om te helpen!”

Tom volgde met zijn oogen den weg, dien het vuur had genomen, en floot intusschen zachtjes.

„Ja,” antwoordde hij beslist, „daar is hulp noodig. Ik zal een paar mannen roepen. Voor ons is 't gevaar haast over.”

Hyla's opgewondenheid bereikte haar

toppunt, toen hij Tom's duidelijke, korte bevelen hoorde. Enkelen van de werklieden hadden zich reeds op weg begeven naar hun eigen woningen, en waren nu misschien al thuis, tenzij zij den tweeden brand gezien hadden en daarheen waren gegaan. Den soldaten werd opgedragen, de fabriek te bewaken, — wat dan ook hun plicht was, en Tom, gevolgd door een troepje ijverige vrijwilligers, rende het dal door naar de hutten, om daar te helpen.

De fabriek achter hen brandde nog steeds door, maar die was toch reddeloos verloren. De gloed van het vuur verlichtte den weg, en de mannen holden, zonder een oogenblik stil te staan, voort; zij moesten echter een omweg maken, om den brandenden hoop te vermijden.

Cicely had Hyla niet bij zich kunnen houden, zij wist niet precies, wanneer hij van haar vandaan gegaan was, maar hij was de mannen achterna gelopen. Zij hoopte nu maar, dat hij bij Tom zou blijven; zij zelf keerde slechts schoorvoetend naar huis terug, om den heer Balfour te vertellen wat er gebeurd was.

Tom en zijn helpers beklommen zoo snel mogelijk het steile pad, en weldra drong een verward geluid van stemmen en een hevig tumult tot hen door. Toen zij het tooneel van den brand bereikten, zagen zij, dat bijna een half dozijn huizen vuur hadden gevat en de vrouwen radeloos heen en weer liepen, hoorden zij de kinderen gillen, de mannen schreeuwen en vloeken, maar merkten ook, dat er niets gedaan werd, om den brand te stuiten.

En een van de huisjes, die in brand stonden, was dat van Tregg.

Hyla zag dit dadelijk, en zonder te luisteren naar Tom's duidelijke bevelen aan zijn helpers en aan de omstanders, sprong hij naar voren, want hij had

Nancy Tregg zien staan met een bleek gelaat en woeste oogen te midden van haar kinderen, die zich angstig tegen haar aandrongen. Hij vloog naar haar toe, greep haar hand, drukte die bijna pijnlijk in zijn plotselingen, hevigen angst en vroeg gejaagd:

„Waar is Billy? Waar is Billy?”

Want hij zag, dat Billy niet bij haar was, hoewel al de andere kinderen om haar heen stonden.

Nancy was geheel verbijsterd en ontdaan. Zij keek naar haar brandend huisje met een uitdrukking van radeloozen, bijna waanzinnigen angst in de oogen.

Een van de kinderen antwoordde Hyla:

„Billy wou niet komen. Wij konden hem niet wakker krijgen. Lucie is iemand gaan roepen, om hem het huis uit te dragen, maar ik weet niet, waar zij is. Moeder wou weer teruggaan, maar de mannen hielden haar tegen.”

Hyla voelde zich aangegrepen door een ontzettenden angst. Hij wist later nooit te zeggen, wat er hem toe aandreef, zoo te handelen, als hij 't volgend oogenblik deed. Een gevoel van wanhoop maakte zich van hem meester bij de gedachte, dat zijn vriendje, dat hen was komen waarschuwen voor een dreigend gevaar, nu op zoo'n vreeselijke wijze zou moeten omkomen in het brandende huis. De stevige muren van de steenen huisjes zouden niet zoo makkelijk de prooi worden van het vernielende vuur. Hij kende elk hoekje en gaatje van Tregg's huisje en wist precies, waar Billy lag. Hij wist zeker, dat Billy komen zou, als hij hem riep en in de algemeene verwarring, toen geen der mannen op Hyla lette, vloog het kind het brandende huisje binnen en riep Billy luidkeels toe, dat hij naar buiten moest komen.

Nancy zag wat Hyla deed en dat

scheen een eind te maken aan den toestand van verbijstering, waarin zij ten gevolge van den vreeselijken schrik en angst geraakt was. Zij slaakte een doordringenden kreet, deed een paar stappen vooruit en zag toen plotseling haar man voor zich staan.

„John!” zei ze snikkend en bevend, terwijl ze hem vastgreep. — „De jongens! — de jongens! Jongenheer Hyla is in het huis gegaan, om onzen Billy te roepen! Red ze! Red ze!”

„Ik zag 't,” antwoordde Tregg met schorre stem. „Blijf jij hier, vrouw. Dat is geen vrouwenwerk. Ik zal ze er uit halen, als 't mogelijk is. En zoo niet....”

De zin bleef onvoltooid, want de man vloog het huis in, Hyla achterna, na eerst den doek, dien Nancy over haar arm droeg, gegrepen en om zijn hoofd gebonden te hebben.

Tom en zijn helpers, die Tregg het huis zagen binnenstormen, kwamen aanhollen met emmers water en riepen toe, niet als een dwaas te handelen. Zij wierpen het water in het brandende huis; en andere moedige mannen droegen nog meer water aan.

Boven het gesis van het water en 't geschreeuw van de mannen uit, hoorde men Nancy's klagende stem.

„Meneer Tom, meneer Tom, mijn man en mijn zoon Billy en jongenheer Hyla zijn allen in het huis. In 's hemels naam red hen! Laat hen niet in die vreeselijke vlammen omkomen!”

Tom sidderde toen hij dat hoorde. Voor een oogenblik keerde hij zich naar Nancy toe.

„Hyla zeg je? Hyla in jouw huis?”

„Ik kon hem niet tegenhouden, meneer Tom, nauwelijks had hij gehoord, dat Billy nog in huis was, of hij vloog naar binnen, — ik kon er niets aan doen, — en mijn man is hem achterna gegaan....”

U verwacht voor dezen nieuwen
Jaargang een enkel woord van mij.
Gaarne schrijf ik dat.

Het is een woord van dank
aan de Lezers van „De Vriend
des Huizes” voor hun mede-
werking, om ons groote
huisgezin van ruim

vierhonderd kinderen
te verzorgen. Het is
zulk een bemoedigende
gedachte, dat de Vader
der weezen zoovele
groote en kleine handen
bereid maakt om voor
onze kinderen te doen
wat zij vermogen.

Maar ook bieden wij U
hierbij onze hartelijke zegen-
wenschen aan voor uw hart,
huis en werkring. Moge uw
levensleuze maar meer en
meer worden :

**God is ons een toevlucht
en sterkte.** PSALM 46 : 2.

Met groet en heilbede

Uw Dn.

J. SCHRIJVER.

Neerbosch, 1 Jan. 1906.

A
B

Een geleide van Machines.

TREGG'S TRIUMF. Een verhaal uit bange dagen.

VAN

EVELYN EVERETT—GREEN, *Schrijfster van „Tom Heron van Saksen”, enz.*

door MARIE.

HOOFDSTUK I.

NIEUWS!

„Neen, maar! dat is goed nieuws, buurman. Dat zou ik graag nog eens hooren! Vrouw, ben je te druk bezig, om eens even te komen luisteren? De jongens van Nottingham hebben den patroons een lesje gegeven, en 't was tijd ook, dat zij het kregen!”

Op eens stond Tregg's weefgetouw stil. De kleine, ineengedrongen man zat gebogen op zijn weefstoel, den schietspoel nog in de hand, maar het geklikklak van de trappers had opgehouden, en de schitterende, doordringende oogen van den wever waren vol gespannen verwachting gevestigd op het bleeke, verwilderde gelaat van den man op den drempel.

Dat was een heel andere verschijning. Grooter en forscher gebouwd, maakte deze man den indruk veel spierkracht te bezitten, hoewel zijn ontevreden gezicht duidelijk de sporen droeg van een ongeregeld leven, en zijn magere gestalte en ingezonken oogen van gebrek spraken. Aan het vereelte uitwas, in den vorm van een hoefijzer, op zijn handgewricht, was het te zien, dat de man een lakenscheerder was, of was geweest, maar 't was duidelijk aan zijn vervallen uiterlijk te merken, dat hij in den laatsten tijd niet veel werk had gehad.

„Vrouw!” riep Tregg nog eens, „we moeten buurman Ball wat te eten en te drinken geven voor de goede tijding, die hij ons gebracht heeft, me dunkt zoo'n pannekoek van de vrouw zal je

wel smaken Ball. Ga daar zitten, en laat ons het nieuws nog eens hooren. Ik dacht, dat het maar praatjes waren toen ik er in de stad over hoorde spreken. Hoeveel machines hebben zij in één nacht vernield?"

"Ongeveer twintig in den eersten nacht," antwoordde de man, wiens oogen schitterden bij het zien van het bord met pannenkoeken en het glas melk, dat voor hem werd neergezet. Hij viel als een uitgehongerde wolf op het voedsel aan, en er was ook bijna iets wolfachtigs in de wreedheid, die uit zijn holle oogen straalde, toen hij zijn verhaal deed. "Maar daar bleef 't niet bij. Want Woensdagnacht, 't begon op Zondag, kwamen de mannen samen op den Mansfielder weg, en ze zeggen, dat er meer dan duizend bij elkaar waren. En toen gingen ze overal heen, waar machines waren, en rustten niet, voor zij er een honderdtal vernield hadden.

"Neen, maar wat doet 't mij goed, dat te hooren!" zei Tregg, terwijl hij zich in de handen wreef. "Als al de mannen van het platte land met dien geest bezielde waren, zouden wij spoedig niets meer hooren van al die nieuwerwetsche machines, die het brood uit den mond van onze kinderen nemen. En alsof 't niet genoeg is, dat zij spinfabrieken oprichten, beginnen ze nu ook met hun machines kousen te weven en laken te scheren, en zullen ze nog eindigen met stoomweefgetouwen als er niet iets gedaan wordt, om 't hun te beletten."

Voor een oogenblik keerde Tregg weer tot zijn weefgetouw terug. Het geklikklak van de trappers klonk luid door het kleine vertrek, en de schietspoel vloog van de eene hand naar de andere met een snelheid, die het oog niet kon volgen. Descheerder, die aan de tafel zat, at het laatste stuk

pannekoek op, en zette met een zucht van voldoening het leege glas neer. Toen Tregg zich weer naar hem toegeraadde, was hij met een antwoord gereed.

"Ja, buurman, nu kom jij aan de beurt. Zij zullen niet tevreden zijn, voor zij de lakenwevers tot den bedelstaf gebracht hebben, evenals zij het de kousenwevers van Nottingham en de lakenscheerders van Yorkshire gedaan hebben. De heer Balfour zal zich niet tevreden stellen met de scheermachine, — daar sta ik je borg voor. Hij zal met stoomweefgetouwen laten werken, — je zult eens zien, of 't niet zoo is."

Een donkere blik verduisterde Tregg's gelaat. Het was een van die verstandige en niet onvriendelijke gezichten, gelijk men ze zoo dikwijls onder werklieden aantreft, die een vlugbegripparen aan groote beslistheid en sterkte van karakter. Voor een buitenman uit het noorden was Tregg klein en tenger, maar hij had een sterk gestel, en was tot veel hard werken in staat, terwijl hij die gevatheid van geest bezat, die dikwijls gepaard gaat met een min of meer gebrekkelijke gestalte.

"Neen, dat zal ik nooit gelooven van den heer Balfour," zei Nancy Tregg, de vrouw van den wever, die zich nu voor 't eerst in het gesprek mengde; hij is altijd een vriendelijk, rechtvaardig meester voor ons geweest, en een goed vriend ook. Hij zal ons geen armoe laten lijden, daar ben ik zeker van. Op de een of andere manier zal er wel wat op gevonden worden. Als de mannen maar geduld wilden hebben, geloof ik dat zij dit zelf wel zouden leeren inzien."

Nancy sprak met een zachte stem, en zonder het breede, ruwe, noordelijke dialect. Zij kwam uit een ander gedeelte van het land, en had in haar jeugd

bij nette families gediend, zoodat zij altijd den indruk maakte, beschaafder te zijn dan haar omgeving. Toch zag zij niet tegen werken op en was ze een trouwe en vriendelijke vrouw voor den man harer keuze.

Er heerschte meer ware liefde in deze kleine woning dan er gewoonlijk gevonden wordt in de huizen van onbeschaafde werklieden, als door den tijd en de gewoonte en toenemende zorgen de eerste bloei van het huwelijksleven verdwenen is.

„Geduld!” grauwde Ball, de scheerder, „’t is makkelijk voor hen, die werk hebben en eten en drinken, van geduld te praten tot hen, die dat niet hebben. Als uw kinderen van honger huilden, zoudt ge misschien wel wat minder geduldig zijn juffrouw Tregg. Een man heeft het recht werk te vragen, om zich brood te verschaffen, en als die vervloekte machines het hem ontnemen, en hem en zijn kinderen tot armoede brengen, — welnu, dan weg met de machines, zeg ik, en met hen, die ze maken en gebruiken! Zoo staat ’t er mee, juffrouw, en ik zeg, dat wij, die geen werk hebben, onze rechten mogen handhaven, en voor ons levensonderhoud strijden.”

„En ik zeg, dat je gelijk hebt buurman,” zei Tregg luid, en overschreeuwde met zijn duidelijke, vrij hooge stem de zachte stem zijner vrouw. „Ik zeg, dat jij gelijk hebt en de jongens van Nottingham ook, en ik wensch hun veel succes. Ik zou er niets op tegen hebben, zelf een handje mee te helpen, om een paar van die machines te vernielen, en wie weet, wat er nog gebeurt, als ’t zoo doorgaat. Wij mannen van ons geliefd Yorkshire zullen den patroons eens toonen, dat wij niet minder moed hebbend an de jongens van Nottingham.”

„Stil, John!” fluisterde zijn vrouw, „daar is de jonge patroon zelf.”

Als de twee mannen niet zoo verdiept waren geweest in hun gesprek, hadden zij al eerder kunnen merken, dat het veel donkerder in de kamer was geworden, doordat een groote, krachtige gestalte de zonnestraal, die schuin over den drempel naar binnen viel, gedeeltelijk onderschepte. De deur van het vertrek, waarin Tregg zat te weven, en dat tevens tot eetvertrek diende, kwam uit op een grasveld, dat bij het huisje hoorde. Dit huisje stond te midden van eenige andere voor in een dal, waardoor een rivier vroolijk haar loop vervolgde, en aan het eind waarvan een kleine, maar goedinge-richte fabriek stond, die klaarblijkelijk in den laatsten tijd vergroot was en nog vergroot werd. Het woonhuis, dat er bij hoorde, stond niet vlak bij de fabriek maar halfweg aan de overzijde van het dal. Ongeveer op een mijl afstand lag een kleine fabrieksstad, waar een wekelijksche markt werd gehouden, en die van meer en grooter beteekenis zou worden dan iemand in dien tijd vermoedde. Want men wist toen nog slechts heel weinig af van machinerieën, en vooralsnog waren alleen zij, die ver vooruit zagen, in staat, de groote toekomst te voorspellen, die den zonen van het land, welke zich zoozeer tegen het gebruik er van verzetten, juist daardoor wachtte. Nu werd elke nieuw uitgevonden machine nog met krachtig verzet ontvangen en het ellendige en armoedige voorkomen van velen uit verschillende klassen der maatschappij scheen een bewijs, dat zij gelijk hadden, die bitter klaagden, dat het gebruik van machines de bevolking tot armoede bracht.

Zoo bitter was de verontwaardiging die thans overal heerschte in den omtrek van fabrieksplaatsen, dat het Tom Balfour makkelijk viel, het ontwerp van het gesprek te raden, al ving

hij er slechts enkele woorden van op. Hij klemde de lippen iets vaster op elkaar, en dat was het eenige, waardoor de jonge patroon, wiens gelaat van groote vastberadenheid getuigde, te kennen gaf, dat hij de laatste woorden van Tregg had verstaan. Hij sprak Nancy aan op een vriendelijke manier, die duidelijk toonde, dat hij 't goed met haar en de haren meende, en vrij wel op de hoogte was van haar huiselijke omstandigheden.

„Goeden middag Nancy. De meisjes zijn zeker nog niet uit de fabriek terug? Als Lucie thuis komt, wil je haar dan zeggen, dat als zij niet te moe is, om nog even naar ons huis te loopen, Bridget iets voor haar heeft, dat een prettige verrassing voor haar zal zijn. En als jij morgen tijd hebt, om te helpen wasschen, zal Bridget heel blij wezen. Margot heeft weer een aanval van reumatiek, en mag vooreerst niet met zeepsop in aanraking komen.”

Nancy boog, en dankte den jongen patroon vriendelijk; zij wou heel graag komen helpen, en wist zeker, dat Lucie niet te moe zou zijn, om nog even over te loopen. Zij moest hard praten, want Tregg was met een ware woede aan het weven gegaan, terwijl Ball, die zich toen hij den jongen heer zag, niet langer op zijn gemak voelde, haastig door de bijkeuken en zoo door de andere buitendeur, weggeslopen was.

Tom Balfour's scherpe oogen hadden met één blik het geheel overzien, — het leege bord, dat de man voor zich had staan, zijn vervallen uiterlijk en de gemeene, woeste uitdrukking in zijn oogen.

„Kan die vent tegenwoordig nergens werk krijgen?” vroeg hij, nog op den zelfden luiden toon. En bij het hooren van die vraag hield Tregg plotseling met zijn werk op, en keerde zich bijna woedend naar den jongen man toe.

„En hoe zou hij werk krijgen, meneer Tom, als gij en uw vader samen scheer-inrichtingen opricht, en al uw laken daar wordt geschoren en opgemaakt, in plaats dat het naar de scheerders-werkplaatsen wordt gezonden? Hoe kan een scheerder zijn brood verdienen, vraag ik u? En ik zeg, hoe moet ons soort van menschen leven, als gij werkelijk doet, wat men zegt dat gij van plan zijt te doen? Het leven is toch al hard genoeg, zooals het is; spoedig zullen wij niets meer te doen hebben dan stil te zitten en van gebrek om te komen.”

Tom Balfour had een flink, knap gezicht, hoewel zijn trekken min of meer grof waren. Hij was een jonge man van ongeveer vijf en twintig jaar, en had zijn heele leven onder deze menschen doorgebracht. Hij kende hen goed: en hij hield van ze en had achting voor hen. Hij voelde medelijden met een lijden, dat hij niet bij machte was te voorkomen. Hij was bereid, geduldig en vriendelijk te zijn, wanneer en waar hij kon, maar hij behoorde niet tot hen, die zich door eenig vertoon van geweld van hun besluiten laten afbrengen, veeleer versterkte tegenstand hem in een eens genomen besluit. Maar hij had één karaktertrek, die hem de toegenegenheid verwierf van allen, met wie hij in aanraking kwam, — hij raakte nooit uit zijn humeur, en was altijd bereid, naar een tegenstander te luisteren.

„Ja Tregg, het is een moeilijke tijd,” antwoordde hij, „moeilijk voor ons patroons even goed als voor jullie werklieden. Die ongelukkige oorlog, waaraan maar geen einde schijnt te komen, brengt een vreeselijke ellende over het land. Maar wees eerlijk, Tregg, wees eerlijk, en geef aan de nieuwe machines niet de schuld van iets, waarmede zij niets hoegenaamd te maken hebben.

U verwacht voor dezen nieuwen
Jaargang een enkel woord van mij.
Gaarne schrijf ik dat.

Het is een woord van dank
aan de Lezers van „De Vriend
des Huizes” voor hun mede-
werking, om ons groote
huisgezin van ruim

vierhonderd kinderen
te verzorgen. Het is
zulk een bemoedigende
gedachte, dat de Vader
der wezen zoovele
groote en kleine handen
bereid maakt om voor
onze kinderen te doen
wat zij vermogen.

Maar ook bieden wij U
hierbij onze hartelijke zegen-
wenschen aan voor uw hart,
huis en werkring. Moge uw
levensleuze maar meer en
meer worden :

**God is ons een toevlucht
en sterkte.** PSALM 46 : 2.

Met groet en heilbede

Uw Dn.

J. SCHRIJVER.

Neerbosch, 1 Jan. 1906.

A
B

Een geleide van Machines.

TREGG'S TRIUMF. Een verhaal uit bange dagen.

VAN

EVELYN EVERETT—GREEN, *Schrijfster van „Tom Heron van Saksen”, enz.*

door MARIE.

HOOFDSTUK I.

NIEUWS!

„Neen, maar! dat is goed nieuws, buurman. Dat zou ik graag nog eens hooren! Vrouw, ben je te druk bezig, om eens even te komen luisteren? De jongens van Nottingham hebben den patroons een lesje gegeven, en 't was tijd ook, dat zij het kregen!”

Op eens stond Tregg's weefgetouw stil. De kleine, ineengedrongen man zat gebogen op zijn weefstoel, den schietspoel nog in de hand, maar het geklikklak van de trappers had opgehouden, en de schitterende, doordringende oogen van den wever waren vol gespannen verwachting gevestigd op het bleeke, verwilderde gelaat van den man op den drempel.

Dat was een heel andere verschijning. Grooter en forscher gebouwd, maakte deze man den indruk veel spierkracht te bezitten, hoewel zijn ontevreden gezicht duidelijk de sporen droeg van een ongeregeld leven, en zijn magere gestalte en ingezonken oogen van gebrek spraken. Aan het vereelte uitwas, in den vorm van een hoefijzer, op zijn handgewricht, was het te zien, dat de man een lakenscheerder was, of was geweest, maar 't was duidelijk aan zijn vervallen uiterlijk te merken, dat hij in den laatsten tijd niet veel werk had gehad.

„Vrouw!” riep Tregg nog eens, „we moeten buurman Ball wat te eten en te drinken geven voor de goede tijding, die hij ons gebracht heeft, me dunkt zoo'n pannekoek van de vrouw zal je

wel smaken Ball. Ga daar zitten, en laat ons het nieuws nog eens hooren. Ik dacht, dat het maar praatjes waren toen ik er in de stad over hoorde spreken. Hoeveel machines hebben zij in één nacht vernield?"

"Ongeveer twintig in den eersten nacht," antwoordde de man, wiens oogen schitterden bij het zien van het bord met pannenkoeken en het glas melk, dat voor hem werd neergezet. Hij viel als een uitgehongerde wolf op het voedsel aan, en er was ook bijna iets wolfachtigs in de wreedheid, die uit zijn holle oogen straalde, toen hij zijn verhaal deed. "Maar daar bleef 't niet bij. Want Woensdagnacht, 't begon op Zondag, kwamen de mannen samen op den Mansfielder weg, en ze zeggen, dat er meer dan duizend bij elkaar waren. En toen gingen ze overal heen, waar machines waren, en rustten niet, voor zij er een honderdtal vernield hadden.

"Neen, maar wat doet 't mij goed, dat te hooren!" zei Tregg, terwijl hij zich in de handen wreef. "Als al de mannen van het platte land met dien geest bezielde waren, zouden wij spoedig niets meer hooren van al die nieuwerwetsche machines, die het brood uit den mond van onze kinderen nemen. En alsof 't niet genoeg is, dat zij spinfabrieken oprichten, beginnen ze nu ook met hun machines kousen te weven en laken te scheren, en zullen ze nog eindigen met stoomweefgetouwen als er niet iets gedaan wordt, om 't hun te beletten."

Voor een oogenblik keerde Tregg weer tot zijn weefgetouw terug. Het geklikklak van de trappers klonk luid door het kleine vertrek, en de schietspoel vloog van de eene hand naar de andere met een snelheid, die het oog niet kon volgen. Descheerder, die aan de tafel zat, at het laatste stuk

pannekoek op, en zette met een zucht van voldoening het leege glas neer. Toen Tregg zich weer naar hem toegeroede, was hij met een antwoord gereed.

"Ja, buurman, nu kom jij aan de beurt. Zij zullen niet tevreden zijn, voor zij de lakenwevers tot den bedelstaf gebracht hebben, evenals zij het de kousenwevers van Nottingham en de lakenscheerders van Yorkshire gedaan hebben. De heer Balfour zal zich niet tevreden stellen met de scheermachine, — daar sta ik je borg voor. Hij zal met stoomweefgetouwen laten werken, — je zult eens zien, of 't niet zoo is."

Een donkere blik verduisterde Tregg's gelaat. Het was een van die verstandige en niet onvriendelijke gezichten, gelijk men ze zoo dikwijls onder werklieden aantreft, die een vlugbegripparen aan groote beslistheid en sterkte van karakter. Voor een buitenman uit het noorden was Tregg klein en tenger, maar hij had een sterk gestel, en was tot veel hard werken in staat, terwijl hij die gevatheid van geest bezat, die dikwijls gepaard gaat met een min of meer gebrekkelijke gestalte.

"Neen, dat zal ik nooit gelooven van den heer Balfour," zei Nancy Tregg, de vrouw van den wever, die zich nu voor 't eerst in het gesprek mengde; hij is altijd een vriendelijk, rechtvaardig meester voor ons geweest, en een goed vriend ook. Hij zal ons geen armoe laten lijden, daar ben ik zeker van. Op de een of andere manier zal er wel wat op gevonden worden. Als de mannen maar geduld wilden hebben, geloof ik dat zij dit zelf wel zouden leeren inzien."

Nancy sprak met een zachte stem, en zonder het breede, ruwe, noordelijke dialect. Zij kwam uit een ander gedeelte van het land, en had in haar jeugd

bij nette families gediend, zoodat zij altijd den indruk maakte, beschaafder te zijn dan haar omgeving. Toch zag zij niet tegen werken op en was ze een trouwe en vriendelijke vrouw voor den man harer keuze.

Er heerschte meer ware liefde in deze kleine woning dan er gewoonlijk gevonden wordt in de huizen van onbeschaafde werklieden, als door den tijd en de gewoonte en toenemende zorgen de eerste bloei van het huwelijksleven verdwenen is.

„Geduld!” grauwde Ball, de scheerder, „’t is makkelijk voor hen, die werk hebben en eten en drinken, van geduld te praten tot hen, die dat niet hebben. Als uw kinderen van honger huilden, zoudt ge misschien wel wat minder geduldig zijn juffrouw Tregg. Een man heeft het recht werk te vragen, om zich brood te verschaffen, en als die vervloekte machines het hem ontnemen, en hem en zijn kinderen tot armoede brengen, — welnu, dan weg met de machines, zeg ik, en met hen, die ze maken en gebruiken! Zoo staat ’t er mee, juffrouw, en ik zeg, dat wij, die geen werk hebben, onze rechten mogen handhaven, en voor ons levensonderhoud strijden.”

„En ik zeg, dat je gelijk hebt buurman,” zei Tregg luid, en overschreeuwde met zijn duidelijke, vrij hooge stem de zachte stem zijner vrouw. „Ik zeg, dat jij gelijk hebt en de jongens van Nottingham ook, en ik wensch hun veel succes. Ik zou er niets op tegen hebben, zelf een handje mee te helpen, om een paar van die machines te vernielen, en wie weet, wat er nog gebeurt, als ’t zoo doorgaat. Wij mannen van ons geliefd Yorkshire zullen den patroons eens toonen, dat wij niet minder moed hebbend an de jongens van Nottingham.”

„Stil, John!” fluisterde zijn vrouw, „daar is de jonge patroon zelf.”

Als de twee mannen niet zoo verdiept waren geweest in hun gesprek, hadden zij al eerder kunnen merken, dat het veel donkerder in de kamer was geworden, doordat een groote, krachtige gestalte de zonnestraal, die schuin over den drempel naar binnen viel, gedeeltelijk onderschepte. De deur van het vertrek, waarin Tregg zat te weven, en dat tevens tot eetvertrek diende, kwam uit op een grasveld, dat bij het huisje hoorde. Dit huisje stond te midden van eenige andere voor in een dal, waardoor een rivier vroolijk haar loop vervolgde, en aan het eind waarvan een kleine, maar goedinge-richte fabriek stond, die klaarblijkelijk in den laatsten tijd vergroot was en nog vergroot werd. Het woonhuis, dat er bij hoorde, stond niet vlak bij de fabriek maar halfweg aan de overzijde van het dal. Ongeveer op een mijl afstand lag een kleine fabrieksstad, waar een wekelijksche markt werd gehouden, en die van meer en grooter beteekenis zou worden dan iemand in dien tijd vermoedde. Want men wist toen nog slechts heel weinig af van machinerieën, en vooralsnog waren alleen zij, die ver vooruit zagen, in staat, de groote toekomst te voorspellen, die den zonen van het land, welke zich zoozeer tegen het gebruik er van verzetten, juist daardoor wachtte. Nu werd elke nieuw uitgevonden machine nog met krachtig verzet ontvangen en het ellendige en armoedige voorkomen van velen uit verschillende klassen der maatschappij scheen een bewijs, dat zij gelijk hadden, die bitter klaagden, dat het gebruik van machines de bevolking tot armoede bracht.

Zoo bitter was de verontwaardiging die thans overal heerschte in den omtrek van fabrieksplaatsen, dat het Tom Balfour makkelijk viel, het ontwerp van het gesprek te raden, al ving

hij er slechts enkele woorden van op. Hij klemde de lippen iets vaster op elkaar, en dat was het eenige, waardoor de jonge patroon, wiens gelaat van groote vastberadenheid getuigde, te kennen gaf, dat hij de laatste woorden van Tregg had verstaan. Hij sprak Nancy aan op een vriendelijke manier, die duidelijk toonde, dat hij 't goed met haar en de haren meende, en vrij wel op de hoogte was van haar huiselijke omstandigheden.

„Goeden middag Nancy. De meisjes zijn zeker nog niet uit de fabriek terug? Als Lucie thuis komt, wil je haar dan zeggen, dat als zij niet te moe is, om nog even naar ons huis te loopen, Bridget iets voor haar heeft, dat een prettige verrassing voor haar zal zijn. En als jij morgen tijd hebt, om te helpen wasschen, zal Bridget heel blij wezen. Margot heeft weer een aanval van rheumatiek, en mag vooreerst niet met zeepsop in aanraking komen.”

Nancy boog, en dankte den jongen patroon vriendelijk; zij wou heel graag komen helpen, en wist zeker, dat Lucie niet te moe zou zijn, om nog even over te loopen. Zij moest hard praten, want Tregg was met een ware woede aan het weven gegaan, terwijl Ball, die zich toen hij den jongen heer zag, niet langer op zijn gemak voelde, haastig door de bijkeuken en zoo door de andere buitendeur, weggeslopen was.

Tom Balfour's scherpe oogen hadden met één blik het geheel overzien, — het leege bord, dat de man voor zich had staan, zijn vervallen uiterlijk en de gemeene, woeste uitdrukking in zijn oogen.

„Kan die vent tegenwoordig nergens werk krijgen?” vroeg hij, nog op den zelfden luiden toon. En bij het hooren van die vraag hield Tregg plotseling met zijn werk op, en keerde zich bijna woedend naar den jongen man toe.

„En hoe zou hij werk krijgen, meneer Tom, als gij en uw vader samen scheer-inrichtingen opricht, en al uw laken daar wordt geschoren en opgemaakt, in plaats dat het naar de scheerders-werkplaatsen wordt gezonden? Hoe kan een scheerder zijn brood verdienen, vraag ik u? En ik zeg, hoe moet ons soort van menschen leven, als gij werkelijk doet, wat men zegt dat gij van plan zijt te doen? Het leven is toch al hard genoeg, zooals het is; spoedig zullen wij niets meer te doen hebben dan stil te zitten en van gebrek om te komen.”

Tom Balfour had een flink, knap gezicht, hoewel zijn trekken min of meer grof waren. Hij was een jonge man van ongeveer vijf en twintig jaar, en had zijn heele leven onder deze menschen doorgebracht. Hij kende hen goed: en hij hield van ze en had achting voor hen. Hij voelde medelijden met een lijden, dat hij niet bij machte was te voorkomen. Hij was bereid, geduldig en vriendelijk te zijn, wanneer en waar hij kon, maar hij behoorde niet tot hen, die zich door eenig vertoon van geweld van hun besluiten laten afbrengen, veeleer versterkte tegenstand hem in een eens genomen besluit. Maar hij had één karaktertrek, die hem de toegenegenheid verwierf van allen, met wie hij in aanraking kwam, — hij raakte nooit uit zijn humeur, en was altijd bereid, naar een tegenstander te luisteren.

„Ja Tregg, het is een moeilijke tijd,” antwoordde hij, „moeilijk voor ons patroons even goed als voor jullie werklieden. Die ongelukkige oorlog, waaraan maar geen einde schijnt te komen, brengt een vreeselijke ellende over het land. Maar wees eerlijk, Tregg, wees eerlijk, en geef aan de nieuwe machines niet de schuld van iets, waarmede zij niets hoegenaamd te maken hebben.

Tregg zweeg koppig stil. Was het iemand anders geweest dan meneer Tom, — meneer Tom, dien hij als een klein kind op den arm had gedragen en die van zijn jeugd af aan, hun huis in en uit had geloopt, — hij zou zijn weefgetouw weer in beweging gebracht hebben, om daardoor aan alle gesprek een einde te maken, maar juist, omdat het meneer Tom was, stond Tregg hem toe te zeggen, wat hij te zeggen had.

„Het is de oorlog, Tregg, waardoor voor het brood en al het andere hongersnoodprijzen moeten worden betaald; het is de oorlog, die de buitenlandsche markten sluit, en de patroons de handen bindt, zoodat wij soms niet weten, wat te doen, om de zaken gaande te houden. Loonen moeten worden uitbetaald, en aan ontelbare handelsvorderingen worden voldaan, en intusschen liggen onze goederen opgestapeld in onze magazijnen, en er is niet veel hoop, dat wij ze vooreerst zullen kwijtraken. Degenen onder ons, die contracten hebben gesloten met de regeering kunnen tegenwoordig geld verdienen, — maar wij anderen hebben op onze wijze een even moeilijken strijd te voeren als jullie.”

„Ik ben er zeker van, dat 't zoo is, meneer Tom,” zei Nancy ernstig, met een smeekenden blik op haar man, die de schouders optrok; „ik geloof zeker, dat de machines alleen niet al de ellende veroorzaken, die wij rondom ons zien.”

„De machines maken, dat Ball en zijne kinderen honger lijden,” zei Tregg op harden, somberen toon, „het is de oorlog niet, die zijn zaak heeft te gronde gericht, en een bedelaar van hem heeft gemaakt.”

„Nee, het is de drank en zijn eigen domheid en koppigheid,” antwoordde Tom kalm. „Als Ball iemand was geweest, op wien men aan kon, en het

werk op tijd had afgeleverd, zouden velen hem nu nog gebruiken, al hebben Balfour's fabrieken thans hun eigen scheerinrichting. Denk je, dat het voor ons aangenaam is, Tregg, af te hangen van een troep dronken scheerders, zooals Ball in dienst had, en onze klanten teleur te stellen, en contracten te breken, omdat ons laken van den een naar den ander gestuurd wordt, en de scheerders er niet voor zorgen willen, dat het op tijd klaar is? Ik beweer niet, dat, als de scheerders niet met recht bekend hadden gestaan als een troep onbetrouwbare dronkaards, er geen gebruik van de scheermachines zou zijn gemaakt, maar ik zeg, dat 't gedeeltelijk de schuld van de scheerders is, dat de patroons die 't eerst in werking hebben gesteld. Ik verzeker je, dat het een groot geluk is, niet langer afhankelijk te zijn van zoo'n bende als Ball in zijn werkplaats had.”

„Dat kan wel wezen, meneer Tom, maar dat neemt niet weg, dat de scheerders menschen zijn, die kinderen hebben, — en die lijden gebrek.”

„Als zij betrouwbaar en matig waren geweest, had men hen kunnen gebruiken, om de machines te bedienen. Als Ball iemand was, dien men vertrouwen kon, zouden wij zelf hem de zorg voor de scheermachine hebben opgedragen. Tregg, Tregg, bedrieg jezelf toch niet, zooals enkelen van je kameraden doen, want jij hebt meer verstand dan zij. Kun je niet zien, dat juist door het gebruik van machinerieën een enorm groot arbeidsveld voor de arbeidende klasse geopend wordt. Machines moeten gemaakt, bediend en hersteld worden. Het dubbele en driedubbele werk zal gedaan worden, en er zullen meer en meer handen noodig zijn, om aan de groote aanvraag te voldoen. Ik zal niet zeggen, dat er op sommige plaatsen geen ellende door zal ontstaan. Elke

verandering, op welk gebied ook, drukt zwaar op enkele personen, en dat zal ook hier het geval zijn. Maar ik geef je mijn woord van eer, en ik verzeker je dat ik de economische zijde van de zaak bestudeerd heb, dat op den duur deze machines de vrienden en niet de vijanden van de werklieden zullen zijn. Vele fabrieksartikelen zullen in prijs verminderen. Je zult in staat zijn, jezelf en je kinderen goedkoop te kleden. Er zal veel vraag zijn naar bekwame vakarbeiders, — want voor machines zijn knappe werklieden noodig. Er zal werk gevonden worden voor jongens en meisjes, zooals je zelf al gemerkt hebt door de spinfabriek. Jijzelf stuurt immers drie van je kinderen naar Wilton's fabriek; jij moest dus weten, dat al nemen de machines enkelen het werk uit de handen, zij anderen van werk voorzien. Al staat je vrouw's spinnewiel stil, je twee oudste meisjes leeren toch op een nuttige wijze haar brood verdienen in de spinfabriek daarginds."

Tregg's gelaat gaf duidelijk afkeuring te kennen.

"Natuurlijk moeten de meisjes iets doen, maar als 't niet zulke slechte tijden waren, zou geen dochter van mij in de fabriek werken, om door den opzichter geslagen of gestompt te worden, en de leelijke woorden te leeren, die zij daar hooren. Als moeder thuis kon spinnen, zooals vroeger, zou geen dochter van mij harde woorden en slagen hoeven te verdragen, alleen om te leeren spinnen, wat de meisjes handig genoeg aangaat."

"Maar terwijl de meisjes spelen," zei Nancy bedaard, "breken de draden af, en moet de draaier zijn machine stilzetten, om ze vast te hechten. De meisjes moeten op haar werk letten, als zij er mee bezig zijn, en spelen, als zij er mee klaar zijn. Mannen hebben niet zooveel geduld als vrouwen, maar

een meisje, dat in een fabriek werkt, moet haar oogen op haar werk houden. Onze meisjes krijgen nu maar zelden met den stok; zij hebben geleerd op haar werk te letten."

"Juist," zei meneer Tom, "en dat is een les, die men 't best leert, als men jong is. Ik heb in mijn jeugd ook dikwijls genoeg kennis gemaakt met den stok en ik geloof, dat ik er meer door heb geleerd dan door iets anders. Ik vind de gedachte, dat meisjes geslagen worden, evenmin aangenaam als jij Tregg, maar ik kan niet anders dan zeggen, dat niemand van ons er slechter aan toe is, omdat hij geleerd heeft, wat tucht is, en als wij dat jong geleerd hebben, bespaart 't ons soms, als wij ouder zijn geworden, een bitterder ervaring. Er zijn dingen in het leven, die moeilijker te verdragen zijn dan harde slagen."

Tom zag den wever vast in het knorrige gelaat. Hij hield werkelijk veel van den man, dien hij zijn leven lang gekend had, en achtte hem hoog, en 't speet hem zeer te zien, hoe Tregg van maand tot maand en van jaar tot jaar bitterder gestemd werd.

Het waren slechte tijden, en bijna alle klassen der maatschappij leden min of meer onder den druk van den langen, wreeden oorlog, gedurende de eerste vijftien jaren der eeuw, waarvan er nu nog slechts twaalf voorbij waren. Er was soms sprake van vrede, maar het was een vrede, die scheen te verdwijnen, nog voor het gerucht er van bevestigd was; en de prijs van de levensmiddelen steeg aldoor, terwijl het sluiten van buitenlandsche markten groote slapte in den handel veroorzaakte en menigeen telkens opnieuw bij het naderen van den winter voor armoede en gebrek vreesde.

Tot Tregg's eer moet gezegd worden, dat er geen zelfzucht was in zijn boos-

heid en bitterheid. Wat zijn handwerk, het weven, betrof, dat had men tot nog toe vrij wel met rust gelaten. Stoomweefgetouwen waren in enkele plaatsen

en kon slechts in zijn eigen behoeften voorzien. Het was maar weinig, wat hij geven kon, om den nood van vrienden en kameraden te lenigen, en zijn

Voor eens stond TREGG's weefgetouw stil.

ingevoerd, en dreigden den handwevers hun werk te ontnemen, maar tot nog toe werden zij in deze streek niet gebruikt. De armoe en ellende die hij overal om zich heen zag, stemde hem zoo bitter. Hij had een groot huizezin,

onmacht om te helpen, maakte hem hoe langer hoe somberder en bitterder. 't Was onmogelijk, niet in te zien, dat, als de honger ten laatste zijn eigen lievelingen zou beginnen te kwellen, de sluimerende booze geest van den

hartstocht in hem zou ontwaken, en hij zich aan geen wet zou storen, maar gereed zou zijn voor elke daad van geweld.

Tom Balfour begon dat met angst en droefheid in te zien, want hij wist, dat zijn vader en hij weldra de nieuwe stoomweefgetouwen, waarvoor het gebouw bijna gereed was, zouden laten zetten, en hoewel zij vast van plan waren voor den bekwamen werkman een plaats te vinden in de nieuwe fabriek, twijfelde Tom soms wel eens, of Tregg die ooit zou aannemen, en niet liever gemeene zaak zou maken met de woeste benden zwervende mannen, die het land afliepen om werk te zoeken, dat hun was ontnomen, en voedsel, dat zoo vreeselijk schaarsch was, — mannen, in staat tot alle mogelijke daden van geweld, voortgezweept door haat, die alom, op markt en heuvel, en waar er slechts gelegenheid toe was, gepredikt werd, mannen, wier naam tot een schrik in het land werd, en voor wier onwettige daden van plotselinge wraak geen patroon zich meer veilig voelde.

Tregg antwoordde niets op de woorden van den jongen patroon, maar zat ineengedoken op zijn weefstoel, met zijn voeten heen en weer te schuiven op de trappers, alsof hij verlangde, ze weer in beweging te brengen. Tom begreep den wenk, wenschte hun goeden dag, en ging heen met zijn handen in de zakken. Tot Nancy, die met een angstigen blik naar de gefronste wenkbrauwen van haar heer en meester een beleefde buiging maakte, zei hij.

„Als ik mij niet vergis, heeft een van je kinderen bepaald aanleg voor werktuigkundige, Nancy, kleine Billy kijkt altijd naar de machines, als zij in werking zijn, en men heeft mij gezegd, dat, als er iets verkeerd gaat, hij even gauw, als wie dan ook, ziet, wat er aan hapert, en men reeds bij meer

dan een gelegenheid gebruik heeft gemaakt van zijn kleine vingers. Als hij zoo voortgaat, is zijn fortuin gemaakt.”

„Billy is verzot op raderen en zulk soort van dingen,” zei Nancy glimlachend. „’t Is best mogelijk, dat ’t hem nog eens te pas kan komen, hoewel hij nu nog maar een kleine deugniet is.”

Tom ging het dal door naar de fabriek met gefronste wenkbrauwen, en in gedachten verdiept. Balfour’s fabriek was een inrichting waar het laken afgewerkt werd, en ’t waren nu juist zeer slechte tijden voor alle lakenfabrikanten, behalve voor hen, die leverden aan het leger en de marine.

Toen hij langs het gebouw ging, waaruit het gedreun van de scheermachine hem tegemoet klonk, kwamen er twee kleine jongens uit, een van hen liep hard naar Tom toe, en legde zijn smal handje in die van den krachtigen jongen man.

„Billy en ik hebben den heelen middag naar de scheermachine gekeken, zei hij. „Billy gaat nu naar huis, om thee te drinken. Laat mij met jou meegaan, Tom.”

„Ik ga naar de Herdersons,” zei Tom glimlachend. „Kun je zoover lopen, Hyla?”

„Natuurlijk, kan ik dat,” antwoordde het kind dadelijk, en de broeders beklommen hand in hand het steile pad tegenover de fabriek.

HOOFDSTUK II.

VRIENDEN EN BUREN.

Onderweg was Tom stil en in gedachten verdiept, maar Hyla praatte aldoor over de wonderlijk sneldraaiende machines, waarover hij even verrukt was als zijn speelkameraadje, Tregg’s

zoontje Billy. „Wij gaan ook een machine maken, Tom, Billy en ik,” zei hij. „Het is een machine, om onze booten stroomopwaarts te brengen, als wij er de rivier mee zijn afgezakt, en het water zal maken, dat zij zich voortbewegen. Billy heeft al een rad gemaakt, en we zullen ook zeilen maken. Ik zal het je alles eens uitleggen,” en Hyla babbelde voort, meer tot zichzelf dan tot zijn broer, want Tom was nog afgetrokken en ernstig, ofschoon hij nu en dan een woord zeide, om zijn kleinen metgezel te toonen, dat diens gepraat hem niet verveelde.

Nadat Hyla over zijn eigen machine uitgepraat was, zweeg hij ook een tijdlang, en zeide toen opeens:

„Tom, ben je van plan, weefgetouwen, die van zelf gaan, in de nieuwe fabriek te gebruiken?”

„Weefgetouwen, die geheel vanzelf gaan, bestaan niet, maar wij zijn van plan zoo spoedig mogelijk met stoomweefgetouwen te gaan werken.”

„Zullen daardoor niet een hoop menschen gebrek moeten lijden?”

„Nee, Hyla, dat hoop ik niet, ten minste niet op den duur. Als wij ze hier in Engeland niet gebruiken, dan zal het volk weldra gebrek lijden.”

„O, Tom, waarom?”

„Omdat ze in het buitenland beginnen machines te gebruiken, die de Engelschen hebben uitgevonden. Daardoor zullen zij weldra in staat zijn, goederen naar Engeland te zenden, die goedkooper zullen zijn dan die, welke wij kunnen maken, als wij de machines niet gebruiken. Natuurlijk zullen de menschen de goedkope goederen kopen, vooral, als zij mooier en beter zijn dan de dure, en over 't geheel leveren stoomweefgetouwen beter werk dan handweefgetouwen, ofschoon ik er zeker van ben, dat men voor sommig werk lang van de laatste zal gebruik maken.

Natuurlijk zouden wij onze fabrieken moeten sluiten, als wij onze goederen niet konden verkoopen, en dat zou een vreeselijke ellende en armoede ten gevolge hebben. Nu echter, als wij maar geen oorlog hadden, de levensmiddelen minder duur waren, en de belasting niet zoo hoog was, zou men slechts hier en daar in 't eerst een moeilijken tijd hebben door te maken. Geloof mij, Hyla, het is de oorlog, niet de machines, die den strijd om het bestaan thans zoo zwaar maakt.”

Hyla zag naar zijn broer op met een gezicht, waarop duidelijk te lezen stond, dat hij alles begrepen had.

„Ik zal dat eens aan Billy vertellen,” zei hij. „Billy en ik houden veel van de machines. Maar Billy zegt, dat zijn vader en de andere mannen de fabriek in brand zullen steken, als de stoomweefgetouwen er zijn. Denk je, dat ze het doen zullen, Tom?”

„'t Is mogelijk, dat ze het probeeren,” antwoordde Tom, met een vastberaden trek om den mond; en meer zei hij er niet van.

Tom Balfour zag er soms ouder uit dan hij was. Hij was de oudste en Hyla de jongste uit een gezin van zeven kinderen, en zij beiden waren de eenig overgeblevenen. De heer Balfour, de fabriekseigenaar, een man van zestig jaar met een ernstig gelaat en grijs haar, had veel leed in zijn leven ondervonden, en de menschen zeiden, dat 't geen wonder was, dat hij stil en eenzelvig was geworden, en geheel in zijn zaken opging, zonder zich veel om 't gezellig verkeer te bekommeren.

Hij en zijn zwakke vrouw waren innig met elkaar verbonden geweest, en hij was een liefhebbend en toegevend vader geweest voor de teere dochttertjes, die gekomen waren om zijn huis een tijdlang op te vroolijken, en voor zijn oogen hadden gebloeid en

waren verwelkt, evenals de moeder. Alleen Tom, de eerstgeborene, had het sterke en krachtige gestel van zijn vader geërfd. In zijn heele leven was hij nauwelijks een enkelen dag ziek geweest, maar geen van de andere kinderen was sterk geweest, en hoewel de kleine Hyla reeds zijn zevenden verjaardag gevierd had, en dus ouder was geworden dan een van zijn zusjes, was hij een kleine zwakke jongen zonder veel weerstandsvermogen, over wien zijn vader en broer vol zorg waakten. Tom voelde, dat sedert den dood van zijn moeder, het hart van zijn vader uitging naar den kleinen jongen, en dat als Hyla iets overkwam, het de laatste druppel zou wezen in den lijdensbeker, dien zijn vader had moeten drinken. Velen stelden bijzonder belang in den fabrikant en zijn beide zoons, maar deze merkten daar zelf niet heel veel van. Er kwamen slechts weinig bezoekers, want vader en zoon waren altijd bezig in of voor de fabriek, en gingen telkens naar de stad voor zaken. De kleine Hyla was overal een welkome gast, maar hij was 't liefst in de fabrieksgebouwen, waar hij rondliep, nu eens met zijn hand in die van Tom of van zijn vader, dan weer heel alleen, ofschoon er plaatsen waren, waar hij nooit alleen kwam, daar zijn vader hem zulks verboden had of wel met Billy Tregg, die zijn beste vriendje was. Hij leerde Billy lezen en schrijven, en verder alles, wat hij zelf thuis geleerd had, en Billy legde hem, begrijpelijker dan iemand anders, de werking uit van de wonderlijk snorrende raderen, die hun beiden zooveel belangstelling inboezemden. Daar dus de fabriek en ook de tuin en de rivier Hyla zooveel vermaak en bezigheid verschaften, gaf hij er weinig om er gens anders heen te gaan, tenzij in gezelschap van zijn vader of Tom.

Maar er waren er, die meenden, dat het tijd werd, dat Tom een vrouw bracht in de nu zoo stille woning, die haar vriendelijke meesteres had moeten missen. Het zou den heer Balfour opvroolijken, zeiden zij, en 't allerbeste wezen voor Hyla, als er weereen vrouw aan het hoofd van de huishouding stond. Nu, wat Tom betrof, die was gewillig genoeg in het huwelijksbootje te stappen, zoodra de lieve Cicely Henderson bereid zou zijn het met hem te doen.

Dokter Henderson en de heer Balfour waren sedert lang trouwe vrienden, en het was beiden even aangenaam, toen Tom en Cicely op eens tot de ontdekking kwamen, dat de broederlijke en zusterlijke genegenheid, die zij elkander altijd hadden toegedragen, langzamerhand een sterke, innige liefde was geworden, en zij onmogelijk zonder elkander zouden kunnen leven.

Dit was een jaar geleden gebeurd, toen Tom vier-en-twintig en Cicely achttien was. Vroege huwelijken waren destijd in de mode, en noch de dokter noch de fabrikant zouden zich er tegen verzet hebben, dat er spoedig bruiloft gevierd werd, maar mevrouw Henderson, die beweerde, dat zij Cicely niet kon missen voor Janet van school kwam en haar plaats kon innemen, had besloten, dat Cicely moest wachten tot ze twintig was.

En daarvoor was wel iets te zeggen. Er waren zeven jongens en meisjes behalve de twee oudste dochters; Dr. Henderson was niet rijk, en zijn inkomen was veel minder geworden in dezen moeilijken tijd. Mevrouw Henderson was dikwijls ziek en de zorg voor de huishouding en de kinderen rustte voornamelijk op Cicely, die, zoolang zij zich herinneren kon, de rechterhand van haar moeder was geweest. Over 't geheel rekende men zich in die dagen

nog verplicht tot gehoorzaamheid jegens zijn ouders, en Tom noch Cicely dachten er aan, zich tegen de wenschen van haar moeder te verzetten. Zij waren verloofd; zij zagen elkaar zoo dikwijls Tom's bezigheden het toelieten, en zij waren tevreden. Een engagement van twee jaar vond men toen niet lang, ofschoon het, als er geen ander beletsel was geweest, in hun geval, uit hoofde van hun levenslange vriendschap, niet zoo lang had behoeven te duren.

Zooals de zaken nu stonden, was er vooreerst geen sprake van een huwelijk, hoewel Cicely en haar moeder reeds voorbereidselen maakten voor die toekomstige gebeurtenis. Zoo dikwijls Tom er tijd voor kon vinden, ging hij Cicely bezoeken, en nam dan Hyla mee, die dat heerlijk vond, want mevrouw Henderson verwelkomde hem altijd zoo echt moederlijk, en het troepje sterke, overmoedige dokterskinderen, die zoozeer door den zwakken jongen bewonderd werden, verzon geregeld het een of ander wild spelletje, waarvan hij genoot.

De dokter bewoonde een flink huis, half weg tusschen de enkele hutten en verstrooide dorpshuizen in het dal en het handelsstadje Watchet, twee mijlen verder westwaarts. Het huis stond bijna vlak aan den weg, maar er was een groote ouderwetsche tuin achter, die schuin langs den heuvel naar beneden liep, terwijl een zijpoortje, waarvan echter alleen intieme kennissen gebruik maakten, langs een korteren weg door een boschje naar het huis leidde.

Tom en Hyla namen altijd dien weg, en op mooie middagen troffen zij meest al de kinderen aan, spelende in het bosch of in den tuin. Ook ditmaal hoorden zij hun stemmen, toen zij door het poortje gingen, en Hyla holde weg in de richting, van waar het geluid kwam. Maar Tom liep door naar het huis, en misschien had men hem wel

zien aankomen, want hij hoorde een lichten voetstap op het kiezelpad, en het volgend oogenblik was Cicely aan zijn zijde, blozend en glimlachend, maar toch met een angstige, bedroefde uitdrukking in haar heldere, lichtbruine oogen.

„O, Tom, ik dacht wel, dat je komen zoudt. Is 't niet vreeselijk?”

„Die opstootjes, Cicely? — ja, het ziet er slecht uit.”

Maar zij zag hem vlak in het gelaat, en zei snel: „Dan heb je het nog niet gehoord?”

„Gehoord wat?” vroeg hij, verschrikt door haar toon.

„Dat men van middag van achter den muur op den heer Gretorex heeft geschoten. Zij hebben dadelijk om vader gestuurd, noch hij noch de heer Budd van Leeds, die later kwam, denken, dat hij weer beter kan worden. Er zijn drie kogels in de wond gevonden, en het is heel gevaarlijk.”

Tom's ontsteld gelaat gaf duidelijk te kennen, dat dit nog onbekend nieuws voor hem was. Hij kende den heer Gretorex goed, — een eerlijk, ondernemend fabrikant, die een van de eersten was geweest, om daar ter plaatse machines in te voeren, maar ook een van de eersten om ander werk te zoeken voor de mannen, die door de machines gedwongen waren naar anderen arbeid om te zien. Natuurlijk waren er wel enkele ontevreden, en werd er wel eenig gebrek geleden, maar Tom had niet gedacht, dat zelfs tegen dezen patroon, die anders om zijn vrijgevigheid en welwillendheid zeer bij hen gezien was, de werklieden thans zoo bitter gestemd waren. Als men op deze lafhartige wijze op hem geschoten had, wie kon zich dan veilig rekenen?

Cicely scheen daar ook aan te denken, want haar handen hielden Tom's

arm vast omklemd, toch zeide zij moedig:

„Vader gelooft niet, dat iemand hier uit de buurt het gedaan heeft. En o, ik hoop zoo, dat het zoover nog niet gekomen is. Hij denkt, dat het gedaan is door een van die rondzwervende Nottinghamsche fabriekvernielers en oproermakers, mannen dol van woede en vernielzucht. Zij noemen zichzelf Luddites, niet waar? O, Tom, hoe kunnen menschen toch zulke duivels zijn? Ik weet wel, dat er vreeselijke ellende geleden wordt, maar wat kunnen ze toch denken te winnen door zulke slechte daden?”

„Hongerlijden valt hard,” zei Tom somber, „en het is om gek te worden voor een man, als hij zijn kinderen van honger ziet schreien, maar dat de menschen zoo verblind zijn, dat is nog het ergste. Als zij toch maar inzagen, dat zij, door bot te vieren aan hun ellendige vernielzucht, anderen werkeloos maken, en de ontwikkeling van den nieuwen gang van zaken, waaruit zoo veel goeds kon voortkomen, tegenhouden! Als zij de patroons ruïneeren, wie zal dan nog werk en voedsel in deze streek vinden? En zich te verlagen tot een moord! Nu, als Gretorex sterft, zullen zij spoedig gewaar worden, dat de armen een van hun trouwste en milddadigste vrienden verloren hebben, en dat is hun verdiende loon!”

Tom sprak die laatste woorden knarsetandend. Cicely had haar hand door zijn arm gestoken, en was in gedachten verdiept.

„Tom,” zeide zij, „ik denk wel eens, dat 't niet zoozeer gebrek aan overleg en verstand is, wat hen zoo verblind maakt. Sommigen van hen zijn verstandig en bij de hand genoeg, om, als zij wilden, de zaken juist in te zien, — ten minste er een beteren blik op te hebben; maar —”

Zij bloosde en hield op. Tom zag haar

aan; in zijn oogen lag een vraag, maar zijn lippen bleven vast gesloten.

„Soms denk ik wel eens,” zei Cicely zachtjes, „dat alleen Gods geest hun oogen kan openen, en misschien zijn wij daar niet genoeg van doordrongen, als wij met hen redeneeren en hen trachten te overtuigen.”

Tom zweeg. Cicely had bijna nooit op deze wijze tot hem gesproken. Hij wist, dat zij een „vroom meisje” was, en hij was daar blij om, maar zij waren beiden gesloten, wat hun diepste en heiligste gevoelens betrof, en hij had geen antwoord gereed voor deze opmerking.

„Het was de oude Tim Croxton, Tom, die mij 't eerst op deze gedachte bracht. Je weet wel, dat hij en zijn oude vrouw Betsy behooren tot hen, die werkelijk door de machines geleden hebben. Zij zijn te oud, om op een andere manier te leeren werken, en zij kan thans haar garen haast niet meer verkoopen, omdat het niet zoo gelijk is als dat, wat men in de fabrieken maakt, en met zijn scheren gaat 't al niet veel beter, en toch kunnen zij op geen andere wijze hun brood verdienen. Het ziet er zoo treurig en leeg uit in hun aardig huisje, en de winter staat voor de deur, en toch klagen zij niet, en zijn zoo dankbaar voor de kleinste gift. En ik weet, dat dit komt, omdat zij geleerd hebben, in alles Gods hand te zien, en vast gelooven, dat Hij hun niet meer op zal leggen dat zij kunnen dragen.

„Het is gelukkig, dat er sommigen zijn, die dat kunnen gelooven,” zei Tom.

„Het schijnt het moeilijkste lot dragelijk te maken; dat voelde ik, terwijl de oude man met mij sprak. En toen kwam de gedachte bij mij op, dat, als wij allen slechts meer ons vertrouwen daarop stelden, en het in ons leven toonden, — anderen het ook

zouden leeren. Praten helpt zoo weinig, zoo bitter weinig. Ik denk dikwijls, dat het meer kwaad dan goed doet. Maar als de menschen hun geloof *leven* (als je begrijpt wat ik bedoel), dan is het iets heerlijks, en ik vrees, dat zoo weinigen van ons het doen."

Tom drukte haar hand, maar wist niet wat te antwoorden. Hij besloot den ouden man dien hij wel eenigszins kende, op te gaan zoeken, en wat te helpen, en hem misschien een makkelijk baantje in de fabriek of werk in den tuin te geven. In zijn eigen ziel was het een chaos van medelijden, vrees en verontwaardiging. Hij had een gevoel, alsof alles in het leven verkeerd ging, en geen flauw idee, hoe uit al die wanorde ooit orde zou voortkomen. Hij liep ernstig naast Cicely en zij zeide niets meer. Tom was niet boos geworden, en zij was tevreden.

Dr. Henderson stond aan de voordeur met een ernstig en treurig gelaat. Hij kwam naar Tom toe, en gaf hem de hand.

"Dat is een leelijk geval," zei de jonge man.

"Ja, ik moet weer naar Gretorex toe. Ik beloofde zijn vrouw, dat ik gauw terug zou komen. Wil je met mij mee gaan, Tom? Cicely zal je voor dezen keer wel verlof geven. Ik wou graag, dat je meegingt, en je kunt Hyla straks weer hier afhalen."

Tom was dadelijk bereid, en Cicely maakte geen tegenwerpingen. Zij was door en door onzelfzuchtig, en als haar vader Tom nodig had, zou zij daar nooit tegen opkomen.

Zoo als zij hen daar stond na te zien, was ze een lieve verschijning met trouwe, lichtbruine oogen, golvend, kastanjebruin haar en een gelaat, dat hoewel klaarblijkelijk blootgesteld aan den invloed van zon en wind, toch zijn mooie rose kleur behouden had.

Toen Tom omkeek en met zijn hand wuifde, klopte zijn hart sneller bij de gedachte, haar spoedig geheel zijn eigen te mogen noemen, — het licht en de zonneschijn van zijn huis, het geluk van zijn leven.

"Tom," zei de dokter, wiens gelaat nog altijd ernstig en droevig stond, "het begint er al heel slecht uit te zien."

"Ja, dokter, dat is zoo, ik heb 't al lang zien aankomen, maar dit is de eerste keer, dat ze zoover gegaan zijn."

"Het zal wel niet bij dezen keer blijven."

"Denkt u? Toch beweren deze fabriekvernielers het leven der menschen te eerbiedigen. Tot hiertoe hebben zij nog geen moord begaan, ofschoon ik zie, dat zij bijna iemand gedood hebben, die zijn eigendom trachtte te verdedigen. Hun doel schijnt te zijn, fabrieken te vernielen, en naar de wapens te grijpen."

"Ja, en als een bende wanhopige mannen, door honger gedreven, en dronken van woede, die hen bezielt, welke den duivel plaats geven, zich meester maakt van wapenen, en het land rondzwerft, gemaskerd en door geheimzinnige en vreeselijke eeden tot geheimhouding gebonden, hoe kunnen dan het leven en de bezittingen van anderen veilig zijn? Tom, jij hebt lang genoeg geleefd, om te weten, dat, als de duivel der losbandigheid ontbonden is, de banden, waarmee de menschen zichzelf denken te binden, even makkelijk loslaten als vlas in het vuur."

Tom, die zich nog flauw de verhalen van de gruwelen in Frankrijk herinnerde, die in zijn jeugd bedreven waren, boog toestemmend het hoofd.

"God helpe het land of de plaats, waar de duivel het hart van het volk in zijn macht krijgt. Hij was een bedrieger en een moordenaar van den beginne, en toch weet hij bij sommigen,

wier oogen niet verlicht zijn door Gods Geest, zich voor te doen als een engel des lichts die verlossing brengt."

Tom had den dokter nooit zoo bewogen gezien, maar 't verwonderde hem niet, als hij bedacht, waarvan deze dien dag getuige was geweest. Hij wist niet, wat te antwoorden, maar drukte den arm van zijn vriend, ten teeken van medegevoel.

"Zijn jullie van plan stoomweefgetouwen in je fabriek op te richten, Tom?" vroeg de dokter, na een kort stilzwijgen.

"Ja, zoodra de nieuwe gebouwen gereed zijn. Het moet gebeuren, willen wij ons niet door buitenlandsche concurrentie laten ruïneeren."

"Ik wil 't graag gelooven," antwoordde de dokter, maar niettemin slaakte hij een zwaren zucht, en Tom hoorde, dat hij zich de woorden: „mijn arm meisje," liet ontvallen.

Tom ontstelde er van, en zag zijn vriend aan. De dokter beantwoordde dien blik vriendelijk, maar treurig en zeide: „Ik dacht aan mevrouw Gretorex's gezicht, zooals ik het van middag zag, en ik vrees, dat, vooreerst ten minste, alle vrouwen van fabrikanten iets zullen gevoelen van den angst, die haar hart van middag deed ineenskrimpen, want onzekerheid en vrees en een voorgevoel van naderend onheil zijn bijna even moeilijk te dragen als het leed zelf."

„Als u denkt, dat 't beter is te wachten tot rustiger tijden, begon Tom, maar de dokter antwoordde glimlachend:

„Wij praten nog niet over trouwen voor den volgenden zomer, en we willen hopen en vertrouwen, dat dan de rust grootendeels hersteld zal wezen, maar Cicely zal ook voor dien tijd haar last hebben te dragen. Haar hart behoort jou nu, Tom, en God verhoede, dat het anders zou zijn. Het zal voor haar niet veel onderscheid maken, dat je haar hart nog niet be-

zit. Maar wij moeten den moed niet verliezen want God is in moeilijke tijden altijd gereed tot onze hulp."

De wandeling door de velden naar de woning van den fabrikant was niet ver. Toen zij er dicht bij waren, zagen zij een lange gestalte naar zich toe komen, en zei Tom opeens:

„Daar is mijn vader! dan heeft hij het ook gehoord!"

De heer Balfour kwam ernstig naar hen toe, en gaf zijn vriend zwijgend de hand. Zijn gelaat was bleek en bewogen.

„Is hij erger?" vroeg de dokter.

„Ik weet 't niet. Hij ziet er uit, alsof hij dood is, maar ik ben geen dokter. Ga maar gauw naar hem toe, Henderson, zij zien verlangend naar je komst uit. Tom, mijn jongen, wij zullen samen terugkeeren."

Toen de heer Balfour zijn arm door dien van zijn zoon stak, voelde Tom, dat die eenigszins beefde, — een ongevoel teeken van ontroering. Maar de fabrikant had den heer Gretorex zijn leven lang gekend.

„Het is vreeselijk, vreeselijk!" barstte Tom los in een aanval van woede.

„Vader, u zult toch niet toegeven?"

„Wat de machines betreft? Neen, Tom, dat zal ik zeker niet. Het is 't eenige, waardoor wij hier de zaken kunnen gaande houden, en als onwetende werklieden blind en verblind zijn moeten wij patroons handelen als ontwikkelde menschen. Om hunnentwil, evenzeer als ter wille van ons zelf, moeten wij met den tijd meegaan, zelfs al zouden wij het met ons leven moeten bekoopen."

Tom voelde een rilling door zijn leden gaan. Hij wist wel, dat er vroeger menschen waren geweest, die hun leven hadden gegeven voor een rechtvaardige zaak; zou de ontwikkeling van de fabrieksnijverheid ook haar slachtoffers en martelaars eischen?

(Wordt vervolgd.)

De Kløkkesmid van de Veluwe.

VAN EEN KAAL LAND EN EEN
ARMOEDIGE HUT.

Er zijn heerlijk mooie plekken op onze Veluwe. Wat bosschen en heuvels, wat wildernissen en verrassingen, wat vlakten en vergezichten! Als onze reizigers het wisten, ze trokken misschien niet zoo ver weg.

En wat zal dat voor eeuwen en eeuwen geweest zijn, toen de rusteloze mensch nog geen hand geslagen had aan de woeste natuur, toen wild en opslag hun vrijen gang hadden en in de ontoegankelijke geheimnissen nog geen voet drong!

Daar, op die oude Veluwe moeten we wezen. De hooge binnenlanden loopen Noordwaarts af en verliezen zich in de vlakke landen aan de ingebroken Zuiderzee. In 't donkere binnenland wellen onder omgevallen boomstompen of uit een zanddek de klare bronnen op, de uitloopers van het ondergrondsche riviernet, dat de geheele wereld van bronwater voorziet. Als een dunne straal siepelt een waterslangetje over mos en tusschen groote of kleine steenen

door naar lager oord, ontmoet een volgend takje, verderop nog een spruit, vereenigt zich tot een beekje en murmelt al voortgaande het liedje van verlangen naar de groote, groote zee.

Hier en daar is een kom, een poel, een sponsachtige vlakte, die al den voorraad schijnt op te slurpen en een eind te maken aan de vooruitstrevende bedoelingen der kristallen druppels. Maar de bron is onuitputtelijk, de kom is eindelijk gevuld, de poel overvol, de groote spons kan niet meer bergen en daar loopt het beekje verder, zoekt en vindt een afloop, tot het, na overwinning van tallooze moeilijkheden, in kronkelende bochten en grilligen omweg eindelijk, eindelijk in het lage land zich met gemak een bedding graaft en zijn helderen voorraad overstort in den zoutplas.

Soms valt hier een brok grond in, stopt daar een steen, een omgevallen boomstam, ingewaaid zand of andere hindernis den vrijen loop en noodzaakt het beekje tot kiezen van een anderen weg. Soms ook neemt het wild gedierte het op zich den waterweg te wijzigen.

worden afgebroken; dat was reeds besloten. Zij, die er 't meest door lijden, zijn de werklieden, die nu bij 't begin van den winter zonder werk zijn. Soms zou ik er haast toe kunnen komen, te wenschen, dat de schade grooter was voor mij dan voor hen, maar wij doen al ons best, om werk voor hen te vinden. Zij zijn nu bezig de overblijfselen van de oude fabriek omver te halen en weg te brengen, en hoewel het loon voor dit werk natuurlijk niet zooveel kan bedragen als dat, wat zij verdienen met den arbeid, dien zij gewoonlijk verrichten, is 't voldoende, om hen voor gebrek te bewaren."

Tregg's gelaat vertrok zenuwachtig. Dit alles wist hij wel, maar toen er op deze wijze tot hem over gesproken werd, had 't een wonderlijke uitwerking op hem. Plotseling strekte hij zijn handen uit en zei:

"Mijnheer, — ik ben een Luddite, — ik bedoel, dat ik er een geweest ben. Men heeft mij tot zonde verleid, en ik heb er anderen toe verleid. Ik heb alle mogelijke kwaad gedaan. Ik ben niet waard langer te blijven leven. God moge mij zondaar genadig zijn, — ik geloof van harte, dat het bloed des Heeren zelfs mijn schuldige ziel kan rein wasschen. Maar van de menschen kan ik geen vergeving verwachten. Geef mij maar op, mijnheer, geef mij maar op als een van degenen, die verdienen te sterven. Ik wil hen, die mij vertrouwd hebben, niet verraden, maar ik ben niet waardig te blijven leven. Geef mij op, — en laten ze mij maar naar de gevangenis en naar de galg brengen. Ik ben bereid de doodstraf te ondergaan voor mijn misdaden. Moge God mijn ziel genadig wezen!"

De heer Balfour stak zijn hand uit, greep die van Tregg en hield haar stevig vast.

"Tregg," sprak hij met bewogen stem,

"ik wil je niet opgeven. Door Gods genade zijn je oogen geopend geworden. Je zult blijven leven, om Hem te dienen, en het vertrouwen en de achting van je medemenschen terug te winnen. De duivel heeft je al dien tijd in zijn macht gehad, maar toen de Heer intrek heeft genomen in je hart, moet Hij hem er uit hebben gedreven. Geen booze geest kan te gelijk met Gods Geest woning vinden in een menschenhart. Tregg, ik heb je noodig. Een zware taak wacht mij. Wij leven in een ernstigen en moeilijken tijd, en als patroons en werklieden niet schouder aan schouder willen staan, en elkander vertrouwen en steunen, zal een vreeselijke toestand 't gevolg er van zijn. Je hebt gezien, waartoe al die vijandschap leidt. Laat ons, in onze eigen kleine wereld althans, beproeven wat de liefde vermag. Tregg, ik heb behoefte aan een vriend onder mijn werkvolk, — een man, dien ik kan vertrouwen, en die mij vertrouwt. Eens was jij zulk een vriend voor mij. Wees 't voortaan opnieuw. Er is niemand in de wereld, die mij zoo kan helpen, als jij 't kunt, wanneer je wilt. Laat alles vergeten en vergeven zijn en laten wij van dezen dag af, weer als van ouds met elkaar omgaan. Hier is mijn hand, die je thans zeker wel zult willen aannemen, — en laat ons 't verleden nu voor altijd en voor goed begraven."

Toen werd Tregg plotseling door zijn smart overmand, en liepen de tranen langs zijn wangen.

Na een uur ging de heer Balfour weer weg met een heel andere uitdrukking op zijn gelaat dan toen hij kwam. Hij rolde zijn stoel naar buiten, naar het fabriekspein, en keek naar de mannen, die daar aan 't werk waren. Hij had opgemerkt, dat een andere geest hen bezielde, sedert de groote ramp van dien vreeselijken nacht. De zorgeloozen

waren ernstiger geworden, degenen, die op 't punt stonden, een gevaarlijken weg in te slaan, waren daarvoor teruggeschrikt, en zij, die zich reeds op den verkeerden weg bevonden, begonnen tot andere gedachten te komen. De patroon had zich als een vriend en niet als een vijand gedragen van hen, die in zijn dienst waren, en 't waren hun eigen klasseggenooten geweest, die hun zooveel schade op den hals hadden gehaald. 't Was een heilzame les, die reeds vrucht begon te dragen. Toen 't bekend werd, dat de heeren Balfour eerst de hutten lieten opbouwen, voor er aan de fabriek begonnen werd, vervulden dankbaarheid en verwondering de harten der werklieden. De heer Balfour voelde, dat als Tregg van zijn ziekbed opstond, en door zijn handel en wandel getuigenis aflegde van de verandering, die met hem had plaats gegrepen, de overwinning volkomen zou wezen.

Maar tot welken prijs?

Soms deed hij zichzelf die vraag, als hij naar zijn zoontje keek, in welks toestand maar geen verandering kwam. Hyla lag heel stil en rustig, maar hij ging volstrekt niet vooruit, en de eerste winterkou scheen hem zelfs bijzonder aan te grijpen.

Geen wonder, dat de heer Balfour, die reeds zoovelen zijner kinderen had zien wegwijnen, en Tom, die zijn broertje zoo hartelijk liefhad, vol angst en droefheid zagen, dat 't gezichtje van den kleinen lijder hoe langer hoe bleeker en smaller werd. En toch begon Hyla langzamerhand meer op te merken, wat er om hem heen gebeurde, en praatte hij soms tegen zijn vader en Cicely, terwijl hij altijd blij was, als hij Tom hoorde aankomen, die telkens 't een of ander uit de fabriek kwam vertellen.

Eens zei het kind plotseling:

„Ik wou Billy graag eens zien — waar is hij? Is hij gered? Iemand droeg mij weg. Heeft iemand hem ook weggedragen?”

Hij had voor dien tijd nooit over den brand gesproken. Zij dachten, dat hij zich niets meer van dien nacht herinnerde. Cicely antwoordde zoo kort mogelijk, daar zij bang was, dat hij zich zou opwinden, maar hij scheen heel kalm en rustig.

„Ik wou Billy zoo graag zien. Mag hij bij mij komen?”

Billy ging nu veel beter vooruit dan Hyla, ofschoon hij nog lang niet de oude weer was. De heer Balfour, die nu zoover hersteld was, dat hij met behulp van een stok kon loopen, ging zelf Billy halen, en het gelaat van den jongen straalde van vreugde, toen hij hoorde, dat jongeheer Hyla hem had laten roepen. Tregg zat bij de kachel naast zijn zoon, die nu dagelijks een paar uur op mocht zitten, en de uitdrukking op zijn gelaat deed den heer Balfour zeggen:

„Jij kunt ook wel meegaan, als je wilt Tregg.”

Tregg stond dadelijk op, een blos overtoog zijn gelaat en de tranen kwamen hem in de oogen. Terwijl zij samen naar het huis liepen, zei hij met een zachte bewogen stem:

„Mijnheer, u hebt mij nooit iets verweten, — maar als jongeheer Hyla sterft is 't mijn schuld, — en 't zal mijn hart breken. Ik zal u dan nooit meer durven aanzien.”

„Zoo moeten wij er niet over denken, Tregg,” zei de fabrikant bedaard, „wij moeten nooit vergeten, dat leven en dood in wijzere handen zijn dan de onze, en al willen wij bidden om het behoud van het kind, wij moeten toch ook bedenken, dat wij leven in een zeer moeilijken, onrustigen tijd, en dat den kleinen, die veilig worden thuis

gehaald uit den storm en de moeiten van het leven, veel wordt bespaard. De dokter denkt wel, dat wij hem behouden zullen, als hij den winter goed doorkomt, maar ik heb mijn les geleerd, — ik kan zeggen: „Uw wil geschiede,” wat er ook moge gebeuren. Je zult hem nu zelf zien, Tregg. Ik geloof niet, dat er sedert maanden een dag voorbij is gegaan, dat het kind niet voor je heeft gebeden.”

„Ik weet 't! Ik weet 't!” zei Tregg, nauwelijks hoorbaar, en Billy keek plotseling op en drukte de hand van zijn vader, wien hij nu alles verteld had, wat zijn geest zoo lang en zoo vreeselijk had bezwaard. Billy was eigenlijk eerst recht beginnen te herstellen, toen hij niet langer gebukt ging onder den angst voor en om zijn vader.

Hyla's oogen hadden een verlangende uitdrukking, toen Billy binnenkwam. De kleine jongen scheen in 't eerste oogenblik zijn vader en Tregg niet eens te zien, hij ging geheel op in de begroeting van zijn vriendje.

„Billy,” zei hij, „wij hebben de fabriek gered. Wij waren op onze hoede, en hebben den aanval afgeslagen. Maar later is er brand gesticht. Herinner jij 't je nog, Billy? Ik soms wel, maar soms niet. Billy heeft je vader 't gedaan? Toe zeg gauw neen!”

Billy's gezicht betrok, maar hij antwoordde moedig:

„Vader heeft 't bedacht en gedeeltelijk gedaan, en de anderen hebben hem er bij geholpen. O jonheer Hyla, schrei niet, — schrei niet!”

Want Hyla had tranen in de oogen; hij zei al snikkend:

„'t Schijnt, alsof al ons bidden voor hem niets heeft geholpen, en ik heb zoo dringend en zoo dikwijls gebeden!”

Op dat oogenblik viel de blik van het kind op Tregg's gelaat, — niet het gelaat, zooals hij 't in den laatsten tijd

had gekend en gevreesd, gemelijk, woest, hard, wreed, maar het gelaat, zooals 't vroeger was, alleen veel zachter en teerder, terwijl de oogen, die vol tranen stonden zulk een liefdevolle en tevens bedroefde uitdrukking hadden, dat het hart van den kleinen jongen er dadelijk door getroffen werd, en hij met een gelukkig lachje zijn hand uitstrekte en vol blijdschap uitriep:

„O, Tregg, beste Tregg, — je bent teruggekomen!”

De man viel naast het bed op zijn knieën. Hij lette niet op de tegenwoordigheid van den heer Balfour, noch op die van Tom en Cicely, welke, toen zij een ongewone drukte in de kamer hoorden, waren komen zien, wat er gebeurde.

„Ja, jongen, dat is een waar woord, dat je daar zegt,” zei hij op ernstigen, diep bewogen toon, „ik ben teruggekomen! God geve, dat ik nooit meer van Hem af moge dwalen!”

Hyla's gezichtje straalde. Hij zag Billy aan met een triumfantelijken blik.

„Dan heeft God toch altijd door naar ons geluisterd,” zei hij en stak zijn smal handje uit, om Tregg's haar te streelen.

„Ja, Hij heeft geluisterd,” zei Tregg snikkend, „zooals Hij altijd doet, — al houden wij ons nog zoolang doof voor Hem. Hij luisterde en Hij antwoordde, en Hij brak mijn hard en weerspannig hart. God zegene jullie er voor, jongens, dat je hebt gebeden voor een groot zondaar, die had opgehouden voor zich zelf te bidden. Wie weet, of anders niet...”

Tregg's stem begaf hem. Hij had nog pas den vorigen dag gehoord van gevangen genomen Luddites, die te York onthoofd waren, en wier hoofden op de naakte muren waren ten toon gesteld, ter waarschuwing van anderen.

Hyla wist dit niet, maar hij wist wel,

dat deze man aan een groot gevaar ontkomen was, en er speelde dan ook een gelukkige glimlach om zijn lippen, toen hij Tom en zijn vader, die achter in de kamer naast elkander stonden, aanzag.

„Ik dacht in mijn boosheid te triumfeeren,” zei Tregg zachtjes, „maar in plaats daarvan overwon de Heer, en bracht mij tot Hem terug. En ik zal Hem dag en nacht vragen, je weer beter te maken, mijn jongen, opdat je Hem moogt dienen door je leven, zooals je Hem reeds gediend hebt door je bereidwilligheid, om je leven te geven voor mij en de mijnen! Misschien zal Hij in Zijn genade zelfs de gebeden willen verhooren, die zoo'n groot zondaar als ik ben, voor je herstel tot Hem opzendt. De Heer kan triumfeeren, waar en wanneer Hij wil!”

En Tregg doorleefde een oogenblik van waren, heerlijken triumpf, toen hij acht maanden later, op een zachten zomerdag Hyla, met een blos van terugkeerende gezondheid op de wangen, rondleidde bij diens eerste bezoek aan de nieuwe fabrieksgebouwen, die snel oprezen naast de oude, en hij den kleinen jongen nog eens weer hoorde vertellen van dien vreeselijken nacht, en hoe hij, Hyla, de eerste was geweest, die gezien had, dat de wind massa's vlammen den kant van de hutten uitdreef.

Dien nacht had Tregg, gedurende een kort oogenblik een duivelschen triumpf gevierd, nu verheugde hij zich in een anderen triumpf, want hij had geleerd, uit 't diepst van zijn hart te zeggen: „Gode zij dank, die ons de overwinning geeft door Jezus Christus onzen Heer.”

BILDERDIJK IN ZIJN BALLINGSCHAP.

„Hij was een man, die niemand onverschillig liet; die aan sommigen dwepende bewondering en gehechtheid inboezemde, anderen met afkeer en bitteren haat vervulde,” zegt Prof. Fruin, Oldenbarnevelt karakteriseerende. Ook op Bilderdijk kunnen deze woorden zonder voorbehoud worden toegepast. Drie vierden eener eeuw zijn heengesneld, sinds het oogenblik, dat de groote dichter in de Spaarnestad het eind bereikte van zijn lange en moeitevolle levensbaan, en thans nog als tijdens zijn leven heeft hij zijn vu-

rige bewonderaars en zijn bitterste vijanden. Dit is ongetwijfeld een merkwaardig verschijnsel. Is Bilderdijk inderdaad zulk een oppervlakkig man, zulk een weinig beteekenend geleerde en dichter geweest, als sommigen zijner tegenstanders ons wel hebben willen diets maken, — waarom heeft men hem dan eenvoudig niet sinds lang genegeerd; waarom dan toch zooveel drukte gemaakt over zulk een nieteling? Jarenlang reeds heeft men allerlei wapenen ter hand genomen, om die machtige persoonlijkheid te bekampen.

De Klokkesmid van de Ueluwe.

Door H. B. VAN LUMMEL.

(Vervolg van bla. 548).

WAT MOET ER NU VAN JOCHEM GROEIEN?

Zoo nam hij dus den reisstaf weer op, vergat Deventer niet, ging ook een kijkje nemen op Sparresteyn, waar hij Linda veel beter vond, maar de Vrouwe niet meer aantrof, die in Arnhem was gaan wonen, en stond op een goeden keer voor moeders oogen, die verrukt was hem te zien. Niet alleen om hem van haar dubbele grootmoederlijke waardigheid te kunnen vertellen, maar ook om eens vertrouwelijk over vader te kunnen spreken. De man was wel niet ziek of zwak, maar toch de oude ook niet. Hij zat veel meer in huis dan hij gedaan had, was niet zoo gemakkelijk meer in de beweging, en zoo was het moeder al gedurig eens in 't hoofd gekomen, wat dat in 't vervolg zou moeten geven.

Nu kon ze haar hart eens uitstorten! Nelle had vaders toestand niet zoo ingezien, maar Jochem vond wel, dat moeder gelijk had en verblijdde haar met de toezegging, dat hij er zeker over denken zou weer en dan voor goed naar zijn geboorteplaats te trekken.

Wat hadden vader en moeder het goed, als Jochem hun uit zijn Evangelieboek voorlas en ze samen er druk

over praatten. Want voor deze eenvoudige natuurmenschen had het Bijbelwoord zooveel Goddelijke frischheid, de eenvoud en soberheid ervan trokken zoo aan, dat ze er niet over uitgedacht kwamen, de raadselachtigheid van veel, dat er nog niet zoo dadelijk inging, verwekte in hen geen spottenden twijfel, maar schroom voor het heilige, dat zij nog niet verstonden.

Jochems ernst bij deze dingen, bracht moeder eens tot den uitroep: „Maar Jochem, ge kondt ook nog wel pater worden!”

„Ho, ho moeder!” viel vader dadelijk in, „daar komt niets van in. Paters zijn er al genoeg in de wereld. Wil je ons laten uitsterven?”

„Neen, zei Jochem, daar denk ik ook niet over. Als ik zie, hoe goed Nelle 't heeft met man en kinderen begin ik ook naar zoo'n huisje te verlangen en mijn gewone werk trekt mij ook meer dan 't preeken en alles, wat daar bij komt. Maar moeder heeft het zeker ook niet gemeend!”

Dat had moeder ook niet. 't Was haar maar zoo in den mond gekomen.

Overigens hield Jochem zich niet alleen op die manier bezig. Hij hielp Nelle bij gelegenheid een handje, ter

eere van zijn oomschap, smeedde voor zwager een nieuwerwetsch kouter, zooals ze dat in Maastricht gebruikten, vertelde tusschendoor van den kleinen hertog, van 't beleg en zooal meer, terwijl hij op zijn beurt, ook weer luisterde als er wat van familiezaken of veranderingen in de streek te berichten viel. Ook bij pastoor vond hij een goed onthaal en hij bracht een paar aangename dagen door, zoodat hij met goeden moed weer de terugreis naar Nijmegen aanvaardde en ten einde bracht.

Jochem had spoedig gelegenheid om te toonen, hoever het stond met zijn nieuwe kunst aan 't uurwerk van den grooten toren, dat gedurig haperde. Toentertijd was dat een getob met de uurwerken! De slinger ontbrak en van regelmatigen gang was daarom bijna geen sprake. De een praktizeerde er dit op en de ander wat anders, maar 't rechte vond men niet, Jochem ook niet. Ondertusschen wist men niet, hoe 't later worden zou en was dus tevreden met hetgeen men had.

Jochem lei eer in met zijn reparatie. Dat was nu minder toe te schrijven aan een nieuwigheid, die hij toepaste, dan wel aan 't gedurig toezicht, waaraan hij 't uurwerk onderwierp. Elken dag was hij er bij te vinden en zoo hadden de Nijmegenaars er niet meer over te klagen, dat de klok midden in den nacht alle uren eerst achter elkander afsloeg en dan bleef zwijgen. Dat mankement werd voor goed hersteld.

Na eenigen tijd op die wijs werkzaam geweest te zijn zette Jochem toch zijn plan door om Nijmegen te verlaten en ging eenige Deutsche hoofdplaatsen bezoeken om bij de buitenlandsche uurwerkmakers nog maar beter op de hoogte van zijn vak te komen. Het beviel hem het beste in het oude

Neurenberg en hij had het geluk daar een meester te treffen, die als voor hem geknipt was, vroom en vroed en een echt kunstenaar in zijn bedrijf.

Deze man was weduwnaar en woonde met zijn eenige dochter Leida samen. De gezellen waren niet bij hem in huis en dus bepaalde zich de aanvankelijke kennismaking geheel tot het vak. Maar spoedig bemerkten beiden wel, hoe opperbest zij het in veel zaken eens waren en daaruit volgde een huiselijken omgang, die 't Jochem moeilijk maakte zoo spoedig weer naar 't vaderland terug te trekken, als hij gedacht had.

Het verkeer met den ouden meester opende Jochems oog voor zaken, die hij tot hiertoe met weinig opmerkzaamheid behandeld had. Als een goed Roomsche had hij zijn „plichten” waargenomen, eerbied gevoeld voor priesters, bisschoppen en paus, zonder nog ernstig te twijfelen aan eenig leerstuk of voorschrift der kerk.

Dit werd hier in Neurenberg wel anders. De oude man vond de Roomsche kerk zoo bedorven en verkeerd, zooals hij zich vertrouwelijk uitliet, dat hij er gedurig over gedacht had bij de Boheemsche broeders te gaan wonen. Toen hij dit eens tegenover Jochem in zijn kleinen huiselijken kring uitsprak, zei deze: „Boheemsche broeders” wie zijn dat, „daar heb ik nooit van gehoord! „Wel man, wat weten jelui in je moederlandje toch weinig, dat zijn zooveel als Hussieten, die houden zich met allerlei dingen van de kerk zoo niet op. Als ze wat dichterbij woonden, sloot ik mij zeker bij hen aan, als ze me hebben wouen.”

„Ja, meester, u woont er ook zooveel dichterbij dan wij, dus geen wonder, dat u er meer van weet. Kent u bij geval de Broeders des gemeenen levens?”

„Nooit van gehoord! 't Is waar, wat

je zegt en daarom zal ik je maar eens op de hoogte helpen. Als 't jouw beurt is kun je dan over die andere broeders wat zeggen. In Bohemen hebben ze eigenlijk nooit veel van de Roomsche kerk willen weten, er zijn altijd nog al veel Waldenzen geweest — of ken je die ook niet? — en dus was 't geen wonder, als er menig hartig woordje viel tegen de zonden en dwalingen der kerk. Goed 60 jaar geleden was daar een professor aan de akademie te Praag, of liever er waren er twee, de een heette Johannes Huss en de ander Hieronymus. Die hadden weinig op met de overlevering en alles wat daaruit voortkwam, maar veel met de Schrift."

"Meester," zei Jochem, "ik dacht, dat dat zoo goed als 't zelfde was."

"Daar heb je juist de kwaal. Lang niet hetzelfde, in 't geheel niet. De overlevering hebben de menschen gemaakt en de Schrift heeft God geopenbaard. Dat scheelt zooveel. Wat weten wij van onze Lieve Vrouw uit de Schrift? Heel weinig en zeker niet, dat wij haar aanbidden moeten. En wat vertelt de overlevering en de menschelijke instelling? Dat zij de Koningin des hemels is, onze voorspraak bij den Vader, dat zij zonder zonde was en wat al meer. — Huss geloofde de Schrift en daarmee uit en wist zijn studenten en ook het volk zoo te overtuigen door zijn hartelijke en warme prediking, dat er een geheele beweging tegen de kerk ontstond, die niet minder werd, toen paus Johannes den aflat in Boheme liet prediken.

Toen Huss zich daartegen verzette deed de paus hem in den ban en daagde hem op 't concilie, de kerkvergadering van Constanz."

"En ging hij daarheen?"

"Jawel. Hij vertrouwde het wel niet bijster, maar Keizer Sigismund beloofde hem veiligheid en vrijheid,

zoodat hij 't zonder gevaar meende te kunnen wagen. Was hij maar stilletjes thuis gebleven!"

"Hebben ze hem dan toch gepakt?"

"Dat zul je hooren. Wat dat een drukte moet geweest zijn in dat Constanz. Vier jaar lang hebben de hoogheden daar vergaderd! Vorsten en prinszen uit kerk en staat, de Keizer zelfs, geleerden en machtigen, als men er de beschrijving van leest, staat men ontsteld van al de heerlijkheid en pracht. Soms waren er meer dan 100.000 vreemdelingen. En om die heeren te vermaken waren er honderden komedianten, muzikanten, goochelaars en andere lui ook nog wel, die ik niet noem, omdat Leida er bij is."

"Maar wat had dat volk er noodig, meester?"

"Ja, dat zou je zoo zeggen. Maar de heeren moesten toch iets voor hun plezier hebben! Van dat vergaderen word je zoo droog en zoo stijf, dan moet je weer eens uitblazen! Dat kunnen gewone menschen niet zoo vatten."

"Maar meester, dat was toch alles behalve naar de Schrift!"

"Denk je, dat die menschen wat om de Schrift gaven? Nu, ik mag niet te hard oordeelen, er zullen wel vrome menschen ook bij geweest zijn, maar de meesten waren toch goddelooser dan goddeloos, want die zijn boosheid bedekt onder een godsdienstig kleurtje is wel 't laagst van alles, 't kan me niet schelen, of hij keizer of paus genoemd wordt, of welke hooge titels hij heeft.

Nu, dat heerlijke gezelschap heeft Huss tegen alle beloften in gevangen gezet, veroordeeld en laten verbranden en een jaar later moest zijn vriend Hieronymus 't zelfde lot ondergaan."

"Verbranden, meester?"

"Ja, verbranden, Jochem! Op zijn 46sten verjaardag, den 6^{en} Juli van 't

jaar 1415, is hij verbrand en zijn asch in den Rijn gestrooid. Zoo doen de heeren van de kerk. En dat je daar nog niets van wist!"

"Maar meester, ik sta versteld, ik had er nog nooit van gehoord!"

"Dat is jammer genoeg. De heele wereld moest het weten, hoe de Moederkerk haar „afgedwaalde" schapen behandelt. Verbranden maar, zegt ze, dan is het ontuig uit den weg!"

"Had de man wezenlijk niet anders gedaan?"

"Wezenlijk niet anders, dan dat hij geloofde en gezegd had, de Heilige Schrift te moeten stellen boven kerk en paus. Vindt ge dat niet erg genoeg?"

"Ik vind het verschrikkelijk, meester! Dat moordenaars, dieven en andere misdadigers gestraft worden is natuurlijk. Daar moet de overheid voor zorgen. Maar dat men iemand verbrandt of een andere straf geeft, omdat hij anders leert of gelooft dan de Kerk, dat had ik nooit kunnen gelooven."

"De vrienden van Huss waren er dan ook maar niet over te spreken en daar is dus in Boheme de Hussietenoorlog op gevolgd, waar we hier in de buurt nog al eens van hebben kunnen hooren. Voor een 40 jaar is dat pas opgehouden, ik herinner het mij nog goed en sinds dien tijd hebben ze daar in hun ketelland meer vrijheid in 't godsdienstige behouden, dan wij hier hebben en leven er de vrienden en navolgers van Huss nog als de Boheemsche broeders voort. Ge zult nu wel begrijpen, dat ik wel eens verlangen kan bij hen te wonen, want hier moet men maar oppassen een slot op den mond te houden en zoo'n beetje mee te doen."

"Nu maakt u het toch wat erg, vader!" zei Leida „we hebben hier toch nog geen last gehad."

"Dat is waar, kind, maar als ze wisten, dat wij samen geregeld het

Evangelieboek lezen, als wij eens wat minder in de kerk kwamen en de biecht verzuimden, als ze wisten, dat wij boeken van Huss en Wicief in huis hadden, dan zoudt ge eens wat zien!"

"Maar vader, bij Hansens en Burgers en Stenis hebben ze die ook en die lezen ook, zooals wij en die doen ze toch ook niets."

"Alles goed en wel kind, omdat we ons stil houden, maar als ze 't merkten!"

"Nu," zei Leida, „ik zal er niet mee te koop loopen, maar als iemand er mij naar vraagt zal ik er ook niet om liegen, al vroeg pastoor het. Men mag toch voor de waarheid uitkomen en als we dat doen zal ons Heer ons ook beschermen!"

"Ja, ja, jonge wijsheid," zei vader, maar Jochem dacht, dat het zachte meisje verstandig en dapper sprak.

Dat zulke gesprekken van grooten invloed op Jochem waren is gemakkelijk te vatten. Als hij sprak van de vaderlandsche Broeders en hun werkzaamheid of zijn buitenlandsche ervaringen was de beurt van luisteren aan de anderen. Al haspelde hij met zijn Duitsch nog wel wat, hij kon zich goed verstaanbaar maken en dat werd nog elken dag beter.

Ondertusschen vergat hij zijn vak niet en maakte zulke goede vorderingen, dat hij tamelijk spoedig over de terugreis kon gaan denken. Alleen ook maar denken. Want hij schoof de vaststelling van zijn vertrek al van den eenen dag op den anderen.

En waarom dat?

Daar zat een meisje tusschen: Leida.

Hij had nog nooit een meisje gezien, dat hem zoo aantrok en al was hij de harde les van jaren geleden nog niet vergeten, hij begon toch erg te verlangen naar een vrouw, een eigen huis, een geregeld leven.

Maar 't was hier zoo'n bijzonder ge-

val. Een vreemde vrouw in huis brengen was ook zoo wat. Hij zat er mee in. Eens even bij vader inloopen om raad te vragen ging ook niet. Maar zijn Hemelschen Vader? Wel Jochem, hoe kunt ge 't vergeten? Uit den grond van zijn hart vroeg hij den Heer hem den goeden weg te wijzen en toen hij 's morgens opstond nam hij het kloek besluit eenvoudig met zijn meester te spreken.

Die meester mocht nu in die punten niet zoo sterk zijn als Jochems moeder, hij had toch zijn oogen niet in den zak en wel gemerkt, dat de jongelui elkander toespraken en aankeken, aankeken vooral, op een manier, waarvan hij al 't zijne gedacht had.

Jochem kwam eenvoudig met zijn verhaal voor den dag. Hij wist niet, of Leida van hem hield, maar onder de moeilijke omstandigheden durfde hij 't haar niet vragen, zonder eerst met haar vader gesproken te hebben. In een gewoon geval durf ik 't er niet voor houden, dat hij dien omweg zou gekozen hebben.

Meester zette een bedenkelijk gezicht en zei: Jochem, dat is een ernstige zaak, daar weet ik nog zoo dadelijk niet anders op te zeggen, dan dat ik het in je prijs, dat je me eerst gesproken hebt, vóór dat Leida nog van iets wist. Verder moet ik er mij eens op bedenken en dan hoor je nog nader van me". En hij drukte Jochems hand op een manier, die dezen allen moed gaf.

Wist Leida nog van niets?

Weten niet. Jochem had nog met geen enkel woord op iets gezinspeeld.

Maar vermoeden? Zijn er dan geen sprekende oogen in de wereld en geen meisjes, die oogentaal verstaan?

Meester vond maar het best met Leida even open te handelen als Jochem met hem gedaan had. Hij zei

haar dus onnoozel weg, wat deze met hem had verhandeld en wat hij geantwoord had, gaf zijn oogen onderhand den kost en besloot: Als je denkt van hem te kunnen houden, heb ik er niets tegen, maar als 't anders is moeten we hem maar waarschuwen, want hij is een te geschikte jongen om hem meer teleur te stellen dan noodig is. Als je moeder nog leefde, lieve kind... de tranen stonden hem in de oogen... zou 't je nu heel wat gemakkelijker zijn, maar God heeft het anders beschikt.. denk nu maar, dat ik vader en moeder tegelijk ben."

Leida viel hem om den hals en zei: Best vadertje!.. verder kwam zij niet.

"En...?"

"Hebt u iets tegen Jochem?"

"Wel neen, maar hij komt niet om mij, maar om jou!"

"Nu, dan heb ik ook niets tegen hem."

Vader vatte het en vroolijk van hart, als hij van nature was, schertste hij: Wat een lief kind, een beste dochter, zoo maar uit pure volgzzaamheid een man te nemen, omdat haar vader niets tegen hem heeft! Een voorbeeld! Nu, ik weet genoeg!"

In den loop van den dag zei meester tot Jochem, dat hij hem in den avond verwachten zou en dat hij dan met Leida spreken kon. Toen Jochem zich op den bepaalden tijd met een poperend hart aanmeldde had meester nog even wat te doen, hij moest het zoolang maar met Leida voor lief nemen. Daar had de Gelderschman niets tegen en... 't liep alles goed af, nadere historische bescheiden ontbreken.

Toen vader eindelijk klaar was en binnenkwam vond hij een jong paar, dat hem om zijn toestemming vroeg. En hoezeer hij zich ook gewapend mag hebben om niet door zijn aan-doening overmand te worden, zoo beefde

toch zijn stem, toen hij hun een: „God zegene u samen!” toewenschte en ontbrak hem de kracht in de eerste oogenblikken voor meer.

Dat was een avond voor die drie!

Toen zij een beetje kalm en rustig achter een glas feestwijn zaten, zei Jochem: „Nu wou ik toch, dat ik tooveren kon!”

„En dan?”

„Dan tooverde ik vader en moeder dadelijk hierheen!”

Leida's gezicht betrok een weinig.

„Wat is 't, schat?”

Hoe die Jochem nu Duitsch kon praten!

„Wel, ik vind het toch wel jammer, dat het zoover met ons gekomen is, zonder dat die er iets van weten. Als ze er maar niet tegen hebben een schoondochter te krijgen, die ze niet verstaan kunnen!”

Nu, over dit onderwerp gingen de redenen heen en weer en Jochem sprak zoo geruststellend, als hij kon, maar ze werden 't er toch over eens, dat Jochem zoo spoedig mogelijk huiswaarts reizen zou, om te vertellen, wat er gebeurd was.

En dan?

Ja, daar hadden ze nog niet over gedacht, maar meester wel, en hij liet de jongelui dus eerst maar wat heenpraten.

Ja, dan? Hoe moest het? Jochem naar Neurenberg komen of Leida naar Gelderland verhuizen?

Jochem naar Neurenberg komen, hoe zat het dan met de belofte thuis reeds gegeven?

Leida naar Gelderland gaan, zoo ver weg, en haar ouden, goeden vader in zijn laatste levensjaren alleen laten?

Daar zaten ze met hun groote liefde en met hun wijsheid, de een voor den ander durfde niet zeggen: zóó of zóó.

Ik weet het ook niet, zei vader. In

elk geval moet Jochem de reis heen en weer maken, want hem zijn vrouw nog achterna brengen op den koop toe, dat doe ik niet. Hier trouwen in elk geval, dat staat als een paal boven water. Maar daar is zoo'n haast ook niet bij, we kunnen wachten, is 't niet Leida?”

„Zeker, vader!” Och, ze meende 't zoo goed!

Jochem moet maar eerst terug. Hij kan onderweg zijn reisgeld verdienen, zoo goed, als toen hij hierheen gekomen is. Dan moet hij de zaakjes maar eens bepraten, de boodschap terug brengen en, zoo God wil, kunnen we dan over een halfjaar of zoowat nader beslissen.

Er zat niet anders op. De avond schoot nu spoedig op en Jochem ging ter ruste zoo dankbaar en gelukkig, dat hij er bijna niet van slapen kon. Wat had God het goed met hem gemaakt!

Hij wist nog niet, *hoe* goed. Want Leida was een huisvrouw, als waarvan de Schrift spreekt.

WAT VADER EN MOEDER ER VAN DACHTEN EN WAT ER VOLGDE.

Jochem treuzelde, om redenen, wat met zijn vertrek, maar meester zat er achterheen en zoo had hij dan spoedig den reiszak weer op den rug. Korrespondentie werd niet beloofd, kon er eens een boodschap over en weer komen, dat zou een buitenkansje zijn. Per snel-trein kon het ook nog niet en zoo duurde het eenige weken eer de reiziger de frissche Geldersche lucht weer opsnoof.

Toch maar één Gelderland, hoor!

't Zou hem wel wat kosten voor goed in den vreemde te trekken! Maar — geen zorgen vóór den tijd — Vader in

den hemel zorgt! — vooruit en hooren, wat vader en moeder thuis zeggen!

Daar stond hij hun dan in eens weer voor oogen! Vader, al weer wat zwakker en ouwelijker, maar toch nog opgewekt. Nu vooral! Moeder zoo kloek en bij de pinken, als 't maar hoefde.

't Verhaal liet natuurlijk niet lang op zich wachten. Een en al verbazing. Een vreemde vrouw, die niet eens vader en moeder zeggen kon! En van zoo ver weg! Jochem, hoe kom je er toe? En kun je nu nog hier komen wonen? Of blijf je in dat nare land? Dan zien we je nooit terug!

Jochem liet den woordenvloed maar eens doorstroomen en toen er eindelijk een gaping kwam zei hij: „Moeder, als u nu eens in Neurenberg gewoond had en vader was daar om u gekomen, hoe was 't dan gegaan?”

„Och jongen, dat is geen praten. Ik woonde immers hier? Als, als... als die Leida nu maar hier woonde was alles in orde, maar met alsen kom je niet verder.”

Vader zei: „Jochem je weet zelf wel, wat we 't liefst hadden, maar we weten ook niet, hoe 't daarginder met alles zit en we begrijpen wel, dat die man zijn dochter ook niet goed zal kunnen missen. En daarom vrouw, we moeten Jochem heel vrij laten. Als 't dichterbij was en ik kon den man verstaan en hij mij, dan gingen we eerst eens praten, maar daar is nu geen denken aan. Zoo moeten we 't dus maar afgesproken houden. Zooals Jochem het doet is het goed.”

„Nu,” zei Jochem, „ik kwam ook 't liefst hierheen, maar ik kan 't niet dwingen. Nu ik maar weet, hoe u er over denkt, kan ik vooruit en God zal alles wel ten beste schikken, hoop ik.”

„Ik ook, zei moeder. Maar nu ga je toch niet zoo dadelijk weer terug? Je bent er pas.”

Dadelijk hoeft niet, zei vader, maar lang wachten ook niet. Waarom ook? En 't jonk verlangt, wed ik, al hard genoeg. Denk eens, dat hij al weer lang van 't meiske af geweest is! Hoe eer hij terug gaat, hoe eer hij weerom is.”

„Dat weet je niet, vader! Als hij daar nu blijft?”

„Dan,” zei Jochem, „beloof ik u toch bij leven en welzijn, dat ik mijn vrouw hier breng. Dat kost wel wat, maar ik heb nog een spaarduitje en zal 't wel zien te plooiën. Onderweg verdien ik toch mijn kost wel. Er is licht een paard ziek of een uurwerk versleten, of zoo iets, dat durf ik er wel op te wagen. Dus, zooals vader zegt, hoe eer ik maar weer op reis ga, des te eer ben ik terug.”

Zoo duurde zijn verblijf niet lang en verstreek er geen half jaar, vóór hij weer bij meester in Neurenberg aanklopte.

Dat was een weerzien!

Nu kwam het verslag en — men leek nog even ver.

Meester gaf de beslissing.

„Hoor eens, zei hij, ik heb zoo gedacht: 't Bevalt mij hier al lang niet en nu is Gelderland weer wat verder en vreemder dan Boheme, maar ik zie er toch niet tegenop om er heen te trekken, als ik er vrijer leven kandan hier. Maar misschien zou Leida anders willen?”

„Nee vader, ik ga graag met U en met Jochem mee!”

„Met U en met Jochem, zoo! Wat beleefd kind!”

Leida zij maar niets, ze kende vader.

„Maar Jochem — ging meester voort — we praten als kinderen. Als ik meegaan zal moet ik hier mijn zaakjes opruimen en dat kan meevallen maar ook tegenvallen. En jij moet het daar ook van den grond af ophalen; kan ik nu met dat beetje, dat ik hier

misschien krijg, wel in Gelderland bestaan?"

"Net zoo goed als in Boheme, vader" zei Leida.

"Meester, zei Jochem, ik heb natuurlijk thuis over allerlei gesproken, dat er gebeuren kon, maar ik heb er niet veel van gezegd, de toekomst is zoo onzeker. Maar dat weet ik, dat vader en moeder ons alle drie met open armen ontvangen zullen en dat we geen vrees hoeven te hebben voor ons brood."

"Dan is het goed," zei meester. "Morgen aan den dag zie ik mijn zaakjes in orde te brengen. Als 't klaar is, trouwen we en trekken zoo spoedig mogelijk af. Ik zal blij zijn als ik eens vrij praten kan. Onderweg moet je ons dan maar eens een Geldersch lesje geven."

Zoo werd het dan geschikt en geregeld. 't Waren drukke soezerige weken, maar men kwam er met een vroolijk en dankbaar hart doorheen en 't gezelschap verliet Neurenberg zonder veel spijt.

Meester had den grooten reistocht bedachtzaam overlegd en voorbereid. Tot Würzburg toe ging de reis in een grooten pakwagen, want er was nog al wat mee te nemen aan klein huisraad, kleeren, linnengoed, gereedschap, enz. Wat eenigszins van de hand gedaan kon worden bleef natuurlijk achter, maar 't overblijvende besloeg toch nog heel wat plaats.

Zoo'n reis op een pakwagen met zijn langzamen gang en veelvuldige pleisterplaatsen heeft wat avontuurlijks, vooral in een land als Beieren, waar de natuur zoo meewerkt. Het jonge paar was gelukkig en de meester gevoelde zich zoo vrij en opgewekt, of hij 10 jaar jonger was.

In Würzburg zocht men scheepsgelegenheid tot Mainz, die na eenige

dagen toevens ook gevonden werd. Ze was niet duur, aan boord deed men zijn eigen kost en behielp zich wat, dat maakte niets uit. Men reisde niet als een vorst, maar burgerlijk weg. In Würzburg had Jochem bovendien nog wat aan het stadsuurwerk te repareeren gehad, zoodat daarmee de reiskas ook weer gebaat werd. Bij de langzame manier van reizen, die men moest en wilde volgen, zouden zulke buitenkansjes zich wel meer voordoen. Bij eenigszins langer verblijf op plaatsen van belang vergat hij dan ook niet te informeeren of er voor een paar dagen werk te krijgen was. Zoo bleef hij in de oefening.

Dat was wel een eigenaardige huwelijksreis, maar de reizigers hadden er hun genot ten volle van en heel veel geld kostte ze ook niet.

In Mainz moest weer overgeladen worden. Daar vond men gelegenheid tot Keulen. En in Keulen voor Arnhem. Stapje voor stapje, dat vordert toch. Thuis zou men al wel gedurig natuurlijk over de zaak praten, maar toch stellig niet zoo spoedig bezoek verwachten en daarom was er geen haast bij 't werk. Er was overigens zooveel nieuws te zien, er was zooveel op te merken en te vertellen, er kwamen zooveel plannen voor de toekomst op 't tapijt en — 't voornaamste nog — er was zooveel Geldersch te leeren en Leida had bovendien ook nog zooveel huishoudelijke bezigheid, dat de tijd vloog in plaats van kroop. Zij ging in de vreemde plaatsen zoo moedig haar voorraad opdoen en kookte aan boord zoo parmantig haar potje, dat iedereen er schik van had en Jochem al meer en meer aan de verrassing moest denken van moeder, als hij haar zulk een flinke en lieve schoondochter in huis bracht, die zulke heerlijke kuchen bakken kon.

't Schip legde eindelijk in Arnhem

aan en zou den Rijn verder af. Jochem moest nu dus den IJssel langs, waar gemakkelijk genoeg vervoer voor te vinden was. Ten minste, met wat geduld, want de schepen lagen juist niet klaar, wanneer men ze noodig had en de schippers zagen er niets tegen op weken lang op lading te wachten.

IN GELDERLAND TERUG.

De twee Beieren zetten groote oogen op, toen zij wat van 't Geldersch stadsleven gewaar werden. 't Was hier en 't ging hier zoo geheel anders dan in 't vaderlandsche Neurenberg, landschap, vee, menschen, ze leken niets op het Beiersche, maar gelukkig, afstootends was er niet, het Geldersche type trok aan. Anders had het er voor Jochem treurig uitgezien.

Het gedwongen verblijf in Arnhem werd door het geduld van den langzamen schipper, die de gasten en hun goed herbergde, niet weinig gerekt en zou hun zeker te lang geworden zijn, wanneer zij niet allerlei afleiding gevonden hadden.

De meester hield er van in zijn eentje de stad en den omtrek door te dwalen, 't Arnheemsche bier met het Beiersche te vergelijken, praktische taalstudies te maken en zich op de hoogte te stellen van allerlei zeden en gewoonten. De stad als stad trok hem niet zoo aan. Ofschoon het niet aan kerken, kapellen, gestichten, kloosters en statelijke burgerhuizen ontbrak en de straten van Neurenberg nog wel bochtiger, nauwer en donkerder konden wezen dan hier, vond hij toch te veel boerderij, open grond en klein bedrijf binnen de muren om 't geheel te kunnen bewonderen. De St. Eusebiuskerk, waarvan men hem vertelde, dat hertog Arnold er in 1453 den eersten steen

van gelegd had, wat geen de minste ontroering of verbazing bij hem veroorzaakte, stak wel mooi boven de meestal houten huizen uit, maar 't was zoo'n stoffige weg, om er van de haven uit te komen en hij hield nu eenmaal van *die* mooiigheid niet. De menschen vroegen nu niet meer, of hij ook geregeld ter misse ging en hij gevoelde zich gelukkig in zijn vrijheid.

Voor 't landschap buiten had hij oog. De fluweelen zoom van het vale land boeide hem door haar schoonheid. De heuvels waren wel niet zoo hoog als zijn Beiersche bergen, maar hier was de afwisseling tusschen hoog en vlak zoo liefelijk, dat hij er niet genoeg naar kon zien. Hoe heerlijk vrij ademde men op de vlakke weiden aan den overkant! En dan dat vee, dat zich er in te goed deed! Dat was voor hem een nieuw en aantrekkelijk schouwspel.

Als Leida met haar Jochem op den rondgang was keek ze weer naar andere dingen. De vrouwen en meisjes waren zindelijker, netter, aardiger gekleed dan bij haar te lande. Bejaarde vrouwen zagen er over 't algemeen ook gezonder en frisscher uit. Jochem zei, dat dat van de frissche, Geldersche lucht kwam, en meteen, dat hij het gezondste en kloekste Geldersche vrouweke niet ruilen wou voor zijn Beiersch kind. Dergelijke mooiigheden kruidden natuurlijk alle opmerkingen en vergelijkingen.

Als ze 's avonds in den stuursstoel zaten en van den schipper vernomen hadden, dat het morgen nog wel niet lukken zou, zuchtten ze niet al te diep, want ze hadden elkaar zooveel van allerlei ontdekkingen en bijzonderheden te verhalen, dat ze voor den volgenden dag maar weer op nieuwen voorraad hoopten.

Jochem en zijn vrouw waren niet zoo onkerksch als meester was en zoo

bezochten zij gewoonlijk de vroegmis, dan eens hier en dan weer daar, om zoo meteen eens een kijkje te nemen in de verschillende kerken en kapellen.

Op den voorlaatsten dag van hun verblijf waren zij 's morgens zoo in de St. Eusebius en werden aan den ingang blijkbaar opgewacht door een vrouw, die hen onder haar geplooiden huif onderzoekend aanzag en zei: Jochem?

De stem was hem bekend genoeg, maar het kostte hem toch eenige moeite in de spreekster de kamervrouw van Sparresteyn te herkennen, zóó was zij in den betrekkelijk korten tijd veranderd. Hij moest zich bedwingen om dat niet te zeggen, maar antwoordde: „Waar ik nu ook aan dacht, niet u hier te ontmoeten! Woont gij hier?”

„Ja, wij wonen nu hier, zoolang als 't duurt. 't Is een getob. En is dat uw...”

„Dat is mijn vrouw, ja!”

De noodige verklaring en voorstelling volgde nu en voortgaande kwam het gesprek weer in gang.

„De Vrouwe heeft het al eens hier en daar geprobeerd, maar we vinden nergens rust. We hebben hier een huis aan de Rijnkade, mooi en groot genoeg, aan de inrichting en bediening ontbreekt niets en toch weet de Vrouwe niet, wat zij wil. Ik heb er onder te lijden. Niet, dat ze ons onvriendelijk behandelt, maar zij kan mij met haar rusteloosheid zoo angstig maken. Dag noch nacht ben ik zeker van haar, dat maakt mij gejaagd. Als ik eens een oogenblik uit ben, zooals nu, denk ik: Wat zal het wezen, als ik thuis kom!”

Jochem luisterde met belangstelling en meegevoel. Eenvoudig en beslist wees hij op den Helper in allen nood, vertelde van zijn droom in 't bosch en zocht de vrouw moed in te spreken. Of 't veel hielp?

Voor het huis gekomen, zei de vrouw: „Als je tijd hebt, komt er dan even in.

XXIV

Misschien wil de Vrouwe je zien, dat geeft haar nog wat afleiding.”

En jawel, na een oogenblik in 't voorhuis gewacht te hebben kwam de boodschap, of de jongelui achter wilden komen, waar de Vrouwe hen zoo hartelijk, maar toch ook zoo gewoon ontving, dat Jochem maar niet begreep, waar de kamervrouw over te klagen kon hebben. Zou ze zelf misschien niet goed zijn?

Toen Jochem van zijn reizen en trekken verhaalde, kinderlijk ook sprak van de rust, die zijn hart verheugde, van 't geluk, dat hij in zijn vrouwtje gevonden had, van zijn lust voor het uurwerkmaken en van andere dingen meer, luisterde zij zoo belangstellend en bewees haar opgewektheid en helderheid door zoo menige vraag en opmerking, dat hij de zaak nog al minder begreep.

(Slot volgt).

BLADVULLING.

Neen, 't viel niet zwaar, zijn leven
Voor eenen Vriend te geven!

Maar licht viel 't zoeken zwaar,
Om, onder duizend Vrinden,
Dien eenen Vriend te vinden,
Die 't offer waardig waar.

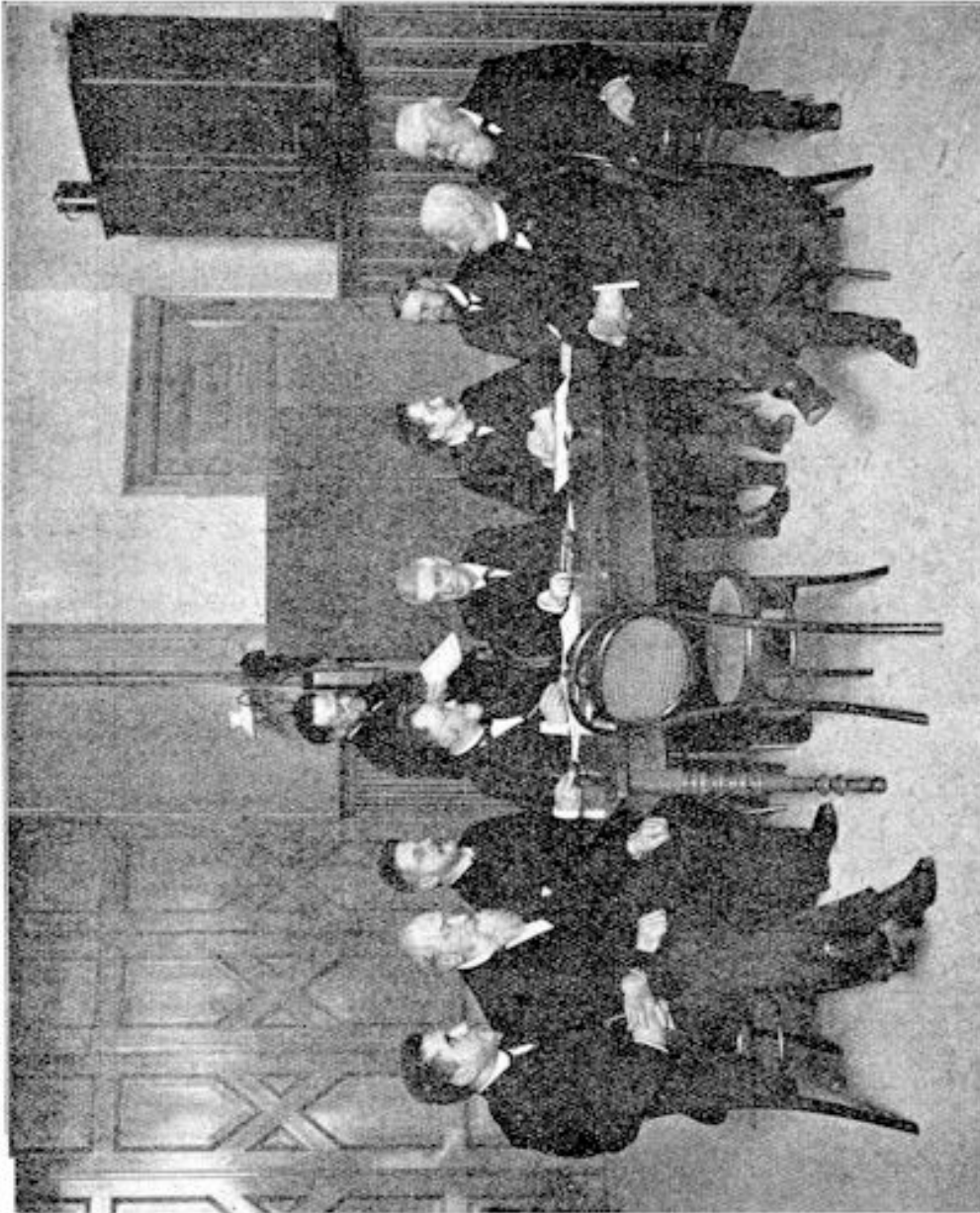
~~~~~

„De ware Christenen,” zoo luidt het
woord des Heeren,
„Zijn 't zout der aard.” — Waarom?
Het zout van hun gebeën,
Hun woord, hun werk, hun voorbeeld
weren
't Bederf der zonde rond hen heen!

~~~~~

God moet vele menschen aan 't ziekbed
kluisteren, om tot hen te kunnen
spreken.

59

Dr. A. J. A. VERMEER, G. P. FRUIT, Jr., Dr. E. BARRER, Voorz., A. P. OUDSMITH, Adj. Presid.,
 P. DE HAAN AEN, Dr. J. J. VAN NOORT, Bijzond. Secret., H. J. DE JONG SCHOUWENBERG, Bijzond. Secz.,
 Dr. J. LAMMERTS VAN BUREN, H. A. DE BOER AEN, Penningw., H. VAN IJSELOO.

Het Bestuur der Ned. Zondagsschool-Vereen. bij gelegenheid van haar 40-jarig Jubilé.

Lectuur voor de Jeugd.

DE VERLATEN MOLEN.

(Vervolg van blz. 504).

~ ~ ~

Nu, God gaf den Molenboer z'n zin. Na jaren wachters, mocht hij een aardigen kleinen jongen op z'n knie laten dodijnen. En nog een jaar later schonk z'n vrouw hem ook een deerntje: een lief, teer popje, erg zwak, met wonder heldere oogjes, die maar al staarden alsof ze op heel andere dingen wachtten, dan de Molenhoeve te zien gaf. „Niks gien kind veur mien” verklaarde baas Harmen dikwijls. En hij had daar wel gelijk in ook, schoon 't z'n vrouw zoo pijn deed; want de lieve Heer haalde Greetje al gauw thuis, in z'n heerlijken hemel, waar vaders harde stem niets te bestellen had, en zij ook al den jammer niet hoefde te zien, die later over de Molenhoeve zou komen.

Ach, en toen 't arme schaapje in haar klein kistje naar 't kleine kerkhof werd gebracht, toen ging het den hoogmoedigen Harmen toch ook nog wel aan 't hart, geloof ik, want twee dikke tranen rolden over z'n welgedaan gezicht. En hij was er den man niet naar om *gauw* te gaan schreien.

Z'n arme vrouw ondertusschen leed er toch heel wat meer onder. De boer had z'n „jungske” nog, — „die geliekt

mien” verzekerde hij gaarne, — en dat was hem genoeg. Maar de boerinne kon haar lief, lief deernje niet vergeten, dat ginds, buiten onder de groene zoden lag en als Harmen zoo erg druk met „'t jungske” was, terwijl zij zoo moe en verdrietig zich voelde, en hij maar deed of er heel geen leeg plaatsje was in zijn welvarende woning, dan kon ze opeens een onbedwingelijk verlangen naar kleine Greetje krijgen en wenschte ze ook te rusten, waar 't kleine ding lag, als haar ziele dan maar zijn mocht, met Greetje's zieltje bij den lieven Heer in den hemel. Harmen merkte dat soms. En boos kon hij dan tegen haar uitvaren: „Ge most liever om de hoesholding denken. Dâ malle geprakkezier makt te nog döl in de hoed.”

't Gaf niets. Ze kón het niet laten. 't Stal haar de rozen en het vleesch van de kaken, en den levenslust uit 't hart — tot „'t klein jungske” op zekeren morgen „'n aorig zwert pekske wier angetrokken, waor ie dol blied mé was.” Maar naar „moöder kos ie nie gaon, um 't laoten kieken.”

Want moeder was bij Greetje... op 't kerkhof — en in den hemel.

Ook dát ging den Molenboer wél aan het hart. En 't waren *gemeende* tranen, die hij bij 't graf van z'n vrouw schreide. Doch maar weinig tijd later vond hij 't al minder erg.

„Ze was altied wel 'n kordaot wief gewêst, z'n Hanne; flink veur 't volk en flink veur de bêsten. Maar ien den laotsten tied, niks veur um.”

En hij had z'n „jungske” nog. Dat maakte alles goed.

Voor 't huishouden kwam Harmens zuster bij den Molenboer in. En zij was een flinke vrouw, haast zoo flink als Harmen zelf. Dûs ging 't in 't huis en op 't erf nog wel goed. Maar met „'t jungske”, met den kleinen Harmen, die inmiddels al een jaar of zes geworden was, kon ze 't minder goed vinden. 't Ventje had al duchtig in de gaten, dat hij bij „Vaoder” toch geen kwaad kon doen en dàárom deed hij al net waar hij zin in had. In 't eerst klaagde tante of een van de knechts of meiden wel eens bij „den boer”, als kleine Harm het al te bont maakte. Maar de boer maakte er zich met een grap of een praatje af. „'t Was nog maar zoo'n klein kerlje”, „je mos nie altied zoo op kinders leggen te vitten”, „mettertied mocht 't wel veranderen” en zoo meer, dat ze 't al spoedig maar opgaven iets ten kwade van „afgodje” aan te brengen.

Nu was kleine Harm in den grond van de zaak een aardig, goedhartig kereltje. Maar als een kind in alles en altijd z'n zin krijgt, moet het beste karakter ten slotte wel bederven. En was 't gedurende de schooljaren nog bij kwâjongens ondeugd gebleven, toen kleine Harm eenmaal vijftien, zestien jaar geworden was, begon zelfs Vader te gelooven, dat de knaap den verkeerden kant uitging. Had de „flinke” boer daarbij nu maar de kracht gehad om z'n „jungske” desnoods met straffe hand

op het goede pad terug te brengen, licht dat alles dan nog ten goede gekeerd was. Doch er waren twee redenen waarom hij daartoe nooit kwam. Ten eerste kon hij niet hard zijn tegen den jongen, dien hij inderdaad afgodisch liefhad. En ten andere — ach, de trotsche, flinke boer van de Molenhoeve dörst niets tegen z'n kind te zeggen. Na den dood van z'n vrouw, vooral in dien eersten tijd, toen 't zoo erg ongezellig was in z'n groote leege huiskamer, was hij geregeld iederen avond, na sfloop van 't werk naar 't dorp getrókken en 't duurde niet zoo heel lang of de herbergier uit „de Roode Leeuw” rekende den Molenboer onder z'n vaste klanten. Maanden achtereen ging er geen dag voorbij of Harmen was daar of hij zou er komen. Hij gevoelde bij tijden zelf wel, dat daar een eind aan moest komen, doch telkens ook weer was hij voor de verleiding bezweken. Bovendien, wat had hij zich ook eigenlijk te verwijten. Altijd was hij weer op behoorlijken tijd thuis en al mocht hij eens meer gedronken hebben, dan eigenlijk wel goed was, dronken had nog nooit één van z'n knechts of meiden hem gezien.

Neen, een van z'n knechts of meiden niet, dat was waar, en z'n zuster ook niet. . . . maar kleine Harmen. Stil, dàar wil de Molenboer niet aan denken. Per jèn, noe stèkt 't em toch weer ien de hoed.

Ja en telkens als dát gebeurde moest boer Harmen 't weer heelemaal overdenken hoe 't eigenlijk gegaan was. Al twee, drie maanden geleden was het, toen ie op een middag, — 't was in 't heetst van den tijd — in de huiskamer een dutje had zitten doen. Bij 't wakker worden had hij zich eerst eens gerekt en de oogen gewreven en daarna, zooals hij gewoon was, z'n portemonaie, die hij altijd vòór zich

op tafel lei als hij een uiltje ging knappen, gegrepen om die weer in den broekzak te stoppen. Als je in den leunstoel ging zitten, was het zoo'n lastigen knoedel in den zak, weetje — Nu, maar toen hij 't ding dan weer op greep, was 't niet dicht. Er zat een dubbeltje tusschen den beugel. Dat was gek. 't Was toch zoo'n beste en ie ging *nooit* open. „'s Efkes kieken!" Hij wist toevallig precies wat er in was geweest en — er was een gulden te weinig. Hij telde over en nog eens en nog eens. 't Hielp niet er bleef een gulden te weinig.

Toen steeg een toornig rood hem naar 't hoofd. Wat? Zouden ze hem nu in z'n eigen huiskamer komen bestelen? Wacht eens, — Barte had daarnaast in de gang gewerkt. Hij hoorde haar nog. Met een ruk wierp hij de deur open: „Barte!"

Voorover gebukt dweilde de meid den mooien steenen gangvloer. Ze keek op, met een hoogrood gezicht van 't bukken: „Jao baos?"

Neen, die meid keek te eerlijk, zij kon 't niet gedaan hebben.

„Wie is hier bij mien in de kaomer gewêst?"

„Kleine Harm, baos."

De meid zei het zoo klakkeloos weg, haast zonder ophouden, terwijl ze al weer doorging met haar dweil. Maar de Molenboer had een gevoel of iemand hem eensklaps met een sterke vuist, zoo'n sterke vuist als hij zelf had b. v., pardoos op het hoofd had geslagen.

Hij zei nog iets tegen Barte, wat wist hij zelf niet meer. Daarop was hij de kamer ingegaan, had de deur achter zich dicht gedaan en was weer in den leunstoel gaan zitten, wezenloos en nu zeer bleek, zonder dat hij durfde te twijfelen aan de schuld van z'n eenige. Langzaam aan bekwam hij van z'n eerste ontroering en daarmee begreep de boer ook, dat het zóó niet langer met kleinen Harmen kon gaan. 't Was wel vreeselijk dat de jongen gestolen had, doch daarom kon alles nog wel goed te recht komen. (*Wordt vervolgd*).

KLOEK VOLK MET KLOEKEN MOED.

(Vervolg van blz. 522).

Zóó waren de zeeslagen van de 17de eeuw, van Tromp, van De Ruyter, van Evertsen, om Hollandsche admiraals te noemen; — van Monck, Ascue en prins Robert aan den Engelschen kant.

Want ja, we hebben bijna al onze zeeoorlogen tegen Engeland gevoerd. Is dat eigenlijk niet erg vreemd? Wij tegen Engeland, dat Protestantsch was zoo goed als Nederland en Engeland tegen ons, die evenzeer tegen 't Roomsche Spanje en Frankrijk moesten strijden

als het Britsche volk? Immers wij waren broeders, geloofsgenooten, zonen van 't zelfde huis, — en toch.... En toch zijn de meeste zeeoorlogen Engelsch-Hollandsche geweest. Waarom? Omdat naast het geloof, dat ons verbond, iets anders zich gelden deed, dat ons soms tot de bitterste vijanden maakten: de vraag wie de baas zou zijn *op zee* en *in den handel*.

Wij Hollanders waren reeds *de koopvaarders van Europa* toen de beroemdste

EEN DROEVIG KERSTFEEST EN EEN GELUKKIG NIEUWJAAR.

Naar het Engelsch van HESBA STRETTON.

DOOR

A. L. GERRITSEN.

Als men de armen te Ilverton hoofd voor hoofd gevraagd had wie het aardigste en beste meisje was in heel de stad, ze zouden zonder uitzondering allen dadelijk geantwoord hebben: de dochter van Dr. Layard. Bijna iedere arme man of vrouw wist den weg te vinden naar de spreekkamer van den dokter, waar hij allen, die 't werkelijk niet betalen konden, gratis behandelde. En bijna ieder kende ook de heldere, gemakkelijke, ouderwetsche keuken en de vroolijke vriendelijke glimlach van Kate Layard, die altijd met zooveel medelijden luisterde naar hun droevige verhalen, dat ze met een verlucht hart haar verlieten.

Zonder haar „arme menschen,” zooals zij ze noemde, zou Kate's leven vreeselijk somber en beuzelachtig zijn geweest. Huiselijke bezigheden had ze niet; haar Tante, die de zorg voor het huishouden reeds op zich had genomen toen Kate nog een klein meisje was, wou absoluut niet dat er eenige verandering kwam in al wat zij had ingesteld en vond het veel beter dat Kate in de huiskamer zat met een handwerkje, of een paar stukjes op de piano speelde, waar niemand naar luis-

terde, en een paar schetsjes in waterverf schilderde, waar niemand naar keek. Ze had nog drie broers, jonger dan zij, maar die waren op studie en bij gebrek aan iets dat de moeite waard was om er zich voor in te spannen bracht ze haar dagen vaak in lusteloze onverschilligheid door. Als ze de arme patienten van haar vader niet had gehad — en die waren er bij menigte — zou ze haar leven als geheel verloren hebben beschouwd.

Op een zekeren donkeren somberen dag, in 't laatst van November, hing er een dichte gele mist tusschen de huizen, die haar belette een voet buiten de deur te zetten. Dat stemde haar bijzonder mistroostig en droevig. Tante Brooks was druk in de weer om voor Kerstmis 't heele huis nog eens terdege schoon te maken en hoe dikwijls Kate haar ook aanbood daarbij te helpen, ze wou er niet van hooren. In stilte was Tante bang dat Dr. Layard op een goeden dag tot de ontdekking zou komen dat Kate het huishouden even goed zoo niet beter besturen kon als zij zelf en ze huiverde reeds bij de gedachte op zich zelf te moeten gaan wonen in een klein huis, waar ze slechts

over één dienstmeisje zou hebben te kommandeeren en ze geen gelegenheid zou hebben om haar talenten ten toon te spreiden. Dat zij zelf Kate in den weg stond om op nuttige wijze bezig te zijn, daar dacht ze in 't geheel niet aan. Als die gedachte ook maar een oogenblik bij haar was opgekomen zou ze stellig haar bewind hebben neergelegd en zich met waren heldenmoed hebben teruggetrokken om Kate de positie te doen innemen waarop deze recht had.

„Ik wou dat er eens iets met me gebeurde”, zuchtte Kate op dien somberen Novembermorgen. Even later kwam een der dienstmeisjes binnen en overhandigde haar een brief, die juist in de bus was geworpen. Kate was er niet zeker van of ze het handschrift kende, niet geheel zeker ten minste. Maar op hetzelfde oogenblik stond haar een tooneel voor oogen uit haars vaders spreekkamer, waarbij een openhartige, nobele, innemende jonge man de plaats van den ouden Dr. Layard innam, raad gaf en recepten schreef en daarbij welwillende vriendelijke woorden richtte tot haar arm volkje. 't Was Philip Carey, de assistent van haar vader, die eenige maanden geleden een goede betrekking had gekregen en daarom was heengegaan. Kate had een gevoel alsof ze, zoolang als hij er geweest was, zich nooit zoo vervelend en somber had gevoeld. Ja, de brief was van Philip. Zijn naam stond er op. Kate kleurde tot achter de ooren. Als er iemand in de kamer was geweest, zou ze weg zijn gegaan om den brief in de eenzaamheid te openen en te lezen. En toch wist ze er totaal niets van wat er in stond. Maar ze was heel alleen en niemand kon zien hoe'n kleur ze gekregen had of opmerken dat de tranen haar in de oogen stonden, zoodat ze ternauwernood de regels kon onderscheiden.

„Ik heb me wel eens verbeeld,” schreef Philip Carey, „dat ik u niet onverschillig was, maar ik durfde nooit een poging te doen daaromtrent zekerheid te bekomen. Ik was te arm en mijn toekomst was te onzeker, dan dat ik u durfde te zeggen hoe lief ik u heb. Maar nu ik ben aangesteld als tweede geneesheer aan het ziekenhuis te Lentford, geloof ik dat uw vader mijn vooruitzichten voldoende zal achten. Ik schrijf hem echter niet buiten u om. Als er eenige hoop bestaat dat ik u gelukkig kan maken en ge u aan mij wilt toevertrouwen, schrijf dan slechts het eene woord: kom. En dan kom ik over terstond na den 30sten dezer maand, den dag van mijn officiele aanstelling, om bij uw vader mijn aanzoek te doen. Indien u mij niet schrijft zal ik weten wat uw stilzwijgen beteekent.”

Met den brief in de handen en een gelaat stralend van geluk, zat Kate bij den haard en staarde in het vuur. 't Was haar alsof alles plotseling een heel ander aanzien had gekregen. Nu vond ze den Novemberdag niet donker en somber meer. 't Was bijna te heerlijk om het te kunnen gelooven. Philip Carey was in een ziekenhuis de rechte man op de rechte plaats: altijd vriendelijk en tegemoetkomend voor de armen en bekwaam als weinigen. Ze kon zich nog goed herinneren hoe verbazend het de menschen had gespeten toen hij wegging en hoe naar en toch heerlijk ze het had gevonden als ze merkte dat ze 't nog telkens over hem hadden. Wat een groote verplichting rustte daardoor op haar. Ze moest de beste doktersvrouw worden van heel Lentford.

Met onvaste, bevende vingers schreef ze, zooals Philip had gevraagd, het woordje „kom” op een velletje postpapier. Toen bedacht ze dat als ze

U verwacht voor dezen nieuwen
Jaargang een enkel woord van mij.
Gaarne schrijf ik dat.

Het is een woord van dank
aan de Lezers van „De Vriend
des Huizes” voor hun mede-
werking, om ons groote
huisgezin van ruim

vierhonderd kinderen
te verzorgen. Het is
zulk een bemoedigende
gedachte, dat de Vader
der weezen zoovele
groote en kleine handen
bereid maakt om voor
onze kinderen te doen
wat zij vermogen.

Maar ook bieden wij U
hierbij onze hartelijke zegen-
wenschen aan voor uw hart,
huis en werkring. Moge uw
levensleuze maar meer en
meer worden :

**God is ons een toevlucht
en sterkte.** PSALM 46 : 2.

Met groet en heilbede

Uw Dn.

J. SCHRIJVER.

Neerbosch, 1 Jan. 1906.

A
B

Een geleide van Machines.

TREGG'S TRIUMF. Een verhaal uit bange dagen.

VAN

EVELYN EVERETT—GREEN, *Schrijfster van „Tom Heron van Saksen”, enz.*

door MARIE.

HOOFDSTUK I.

NIEUWS!

„Neen, maar! dat is goed nieuws, buurman. Dat zou ik graag nog eens hooren! Vrouw, ben je te druk bezig, om eens even te komen luisteren? De jongens van Nottingham hebben den patroons een lesje gegeven, en 't was tijd ook, dat zij het kregen!”

Op eens stond Tregg's weefgetouw stil. De kleine, ineengedrongen man zat gebogen op zijn weefstoel, den schietspoel nog in de hand, maar het geklikklak van de trappers had opgehouden, en de schitterende, doordringende oogen van den wever waren vol gespannen verwachting gevestigd op het bleeke, verwilderde gelaat van den man op den drempel.

Dat was een heel andere verschijning. Grooter en forscher gebouwd, maakte deze man den indruk veel spierkracht te bezitten, hoewel zijn ontevreden gezicht duidelijk de sporen droeg van een ongeregeld leven, en zijn magere gestalte en ingezonken oogen van gebrek spraken. Aan het vereelte uitwas, in den vorm van een hoefijzer, op zijn handgewricht, was het te zien, dat de man een lakenscheerder was, of was geweest, maar 't was duidelijk aan zijn vervallen uiterlijk te merken, dat hij in den laatsten tijd niet veel werk had gehad.

„Vrouw!” riep Tregg nog eens, „we moeten buurman Ball wat te eten en te drinken geven voor de goede tijding, die hij ons gebracht heeft, me dunkt zoo'n pannekoek van de vrouw zal je

wel smaken Ball. Ga daar zitten, en laat ons het nieuws nog eens hooren. Ik dacht, dat het maar praatjes waren toen ik er in de stad over hoorde spreken. Hoeveel machines hebben zij in één nacht vernield?"

"Ongeveer twintig in den eersten nacht," antwoordde de man, wiens oogen schitterden bij het zien van het bord met pannenkoeken en het glas melk, dat voor hem werd neergezet. Hij viel als een uitgehongerde wolf op het voedsel aan, en er was ook bijna iets wolfachtigs in de wreedheid, die uit zijn holle oogen straalde, toen hij zijn verhaal deed. „Maar daar bleef 't niet bij. Want Woensdagnacht, 't begon op Zondag, kwamen de mannen samen op den Mansfielder weg, en ze zeggen, dat er meer dan duizend bij elkaar waren. En toen gingen ze overal heen, waar machines waren, en rustten niet, voor zij er een honderdtal vernield hadden.

„Neen, maar wat doet 't mij goed, dat te hooren!" zei Tregg, terwijl hij zich in de handen wreef. „Als al de mannen van het platte land met dien geest bezielde waren, zouden wij spoedig niets meer hooren van al die nieuwerwetsche machines, die het brood uit den mond van onze kinderen nemen. En alsof 't niet genoeg is, dat zij spinfabrieken oprichten, beginnen ze nu ook met hun machines kousen te weven en laken te scheren, en zullen ze nog eindigen met stoomweefgetouwen als er niet iets gedaan wordt, om 't hun te beletten."

Voor een oogenblik keerde Tregg weer tot zijn weefgetouw terug. Het geklikklak van de trappers klonk luid door het kleine vertrek, en de schietspoel vloog van de eene hand naar de andere met een snelheid, die het oog niet kon volgen. Descheerder, die aan de tafel zat, at het laatste stuk

pannekoek op, en zette met een zucht van voldoening het leege glas neer. Toen Tregg zich weer naar hem toegeraadde, was hij met een antwoord gereed.

„Ja, buurman, nu kom jij aan de beurt. Zij zullen niet tevreden zijn, voor zij de lakenwevers tot den bedelstaf gebracht hebben, evenals zij het de kousenwevers van Nottingham en de lakenscheerders van Yorkshire gedaan hebben. De heer Balfour zal zich niet tevreden stellen met de scheermachine, — daar sta ik je borg voor. Hij zal met stoomweefgetouwen laten werken, — je zult eens zien, of 't niet zoo is."

Een donkere blik verduisterde Tregg's gelaat. Het was een van die verstandige en niet onvriendelijke gezichten, gelijk men ze zoo dikwijls onder werklieden aantreft, die een vlugbegripparen aan groote beslistheid en sterkte van karakter. Voor een buitenman uit het noorden was Tregg klein en tenger, maar hij had een sterk gestel, en was tot veel hard werken in staat, terwijl hij die gevatheid van geest bezat, die dikwijls gepaard gaat met een min of meer gebrekkelijke gestalte.

„Neen, dat zal ik nooit gelooven van den heer Balfour," zei Nancy Tregg, de vrouw van den wever, die zich nu voor 't eerst in het gesprek mengde; hij is altijd een vriendelijk, rechtvaardig meester voor ons geweest, en een goed vriend ook. Hij zal ons geen armoe laten lijden, daar ben ik zeker van. Op de een of andere manier zal er wel wat op gevonden worden. Als de mannen maar geduld wilden hebben, geloof ik dat zij dit zelf wel zouden leeren inzien."

Nancy sprak met een zachte stem, en zonder het breede, ruwe, noordelijke dialect. Zij kwam uit een ander gedeelte van het land, en had in haar jeugd

bij nette families gediend, zoodat zij altijd den indruk maakte, beschaafder te zijn dan haar omgeving. Toch zag zij niet tegen werken op en was ze een trouwe en vriendelijke vrouw voor den man harer keuze.

Er heerschte meer ware liefde in deze kleine woning dan er gewoonlijk gevonden wordt in de huizen van onbeschaafde werklieden, als door den tijd en de gewoonte en toenemende zorgen de eerste bloei van het huwelijksleven verdwenen is.

„Geduld!” grauwde Ball, de scheerder, „’t is makkelijk voor hen, die werk hebben en eten en drinken, van geduld te praten tot hen, die dat niet hebben. Als uw kinderen van honger huilden, zoudt ge misschien wel wat minder geduldig zijn juffrouw Tregg. Een man heeft het recht werk te vragen, om zich brood te verschaffen, en als die vervloekte machines het hem ontnemen, en hem en zijn kinderen tot armoede brengen, — welnu, dan weg met de machines, zeg ik, en met hen, die ze maken en gebruiken! Zoo staat ’t er mee, juffrouw, en ik zeg, dat wij, die geen werk hebben, onze rechten mogen handhaven, en voor ons levensonderhoud strijden.”

„En ik zeg, dat je gelijk hebt buurman,” zei Tregg luid, en overschreeuwde met zijn duidelijke, vrij hooge stem de zachte stem zijner vrouw. „Ik zeg, dat jij gelijk hebt en de jongens van Nottingham ook, en ik wensch hun veel succes. Ik zou er niets op tegen hebben, zelf een handje mee te helpen, om een paar van die machines te vernielen, en wie weet, wat er nog gebeurt, als ’t zoo doorgaat. Wij mannen van ons geliefd Yorkshire zullen den patroons eens toonen, dat wij niet minder moed hebbend an de jongens van Nottingham.”

„Stil, John!” fluisterde zijn vrouw, „daar is de jonge patroon zelf.”

Als de twee mannen niet zoo verdiept waren geweest in hun gesprek, hadden zij al eerder kunnen merken, dat het veel donkerder in de kamer was geworden, doordat een groote, krachtige gestalte de zonnestraal, die schuin over den drempel naar binnen viel, gedeeltelijk onderschepte. De deur van het vertrek, waarin Tregg zat te weven, en dat tevens tot eetvertrek diende, kwam uit op een grasveld, dat bij het huisje hoorde. Dit huisje stond te midden van eenige andere voor in een dal, waardoor een rivier vroolijk haar loop vervolgde, en aan het eind waarvan een kleine, maar goedinge-richte fabriek stond, die klaarblijkelijk in den laatsten tijd vergroot was en nog vergroot werd. Het woonhuis, dat er bij hoorde, stond niet vlak bij de fabriek maar halfweg aan de overzijde van het dal. Ongeveer op een mijl afstand lag een kleine fabrieksstad, waar een wekelijksche markt werd gehouden, en die van meer en grooter beteekenis zou worden dan iemand in dien tijd vermoedde. Want men wist toen nog slechts heel weinig af van machinerieën, en vooralsnog waren alleen zij, die ver vooruit zagen, in staat, de groote toekomst te voorspellen, die den zonen van het land, welke zich zoozeer tegen het gebruik er van verzetten, juist daardoor wachtte. Nu werd elke nieuw uitgevonden machine nog met krachtig verzet ontvangen en het ellendige en armoedige voorkomen van velen uit verschillende klassen der maatschappij scheen een bewijs, dat zij gelijk hadden, die bitter klaagden, dat het gebruik van machines de bevolking tot armoede bracht.

Zoo bitter was de verontwaardiging die thans overal heerschte in den omtrek van fabrieksplaatsen, dat het Tom Balfour makkelijk viel, het ontwerp van het gesprek te raden, al ving

hij er slechts enkele woorden van op. Hij klemde de lippen iets vaster op elkaar, en dat was het eenige, waardoor de jonge patroon, wiens gelaat van groote vastberadenheid getuigde, te kennen gaf, dat hij de laatste woorden van Tregg had verstaan. Hij sprak Nancy aan op een vriendelijke manier, die duidelijk toonde, dat hij 't goed met haar en de haren meende, en vrij wel op de hoogte was van haar huiselijke omstandigheden.

„Goeden middag Nancy. De meisjes zijn zeker nog niet uit de fabriek terug? Als Lucie thuis komt, wil je haar dan zeggen, dat als zij niet te moe is, om nog even naar ons huis te loopen, Bridget iets voor haar heeft, dat een prettige verrassing voor haar zal zijn. En als jij morgen tijd hebt, om te helpen wasschen, zal Bridget heel blij wezen. Margot heeft weer een aanval van rheumatiek, en mag vooreerst niet met zeepsop in aanraking komen.”

Nancy boog, en dankte den jongen patroon vriendelijk; zij wou heel graag komen helpen, en wist zeker, dat Lucie niet te moe zou zijn, om nog even over te loopen. Zij moest hard praten, want Tregg was met een ware woede aan het weven gegaan, terwijl Ball, die zich toen hij den jongen heer zag, niet langer op zijn gemak voelde, haastig door de bijkeuken en zoo door de andere buitendeur, weggeslopen was.

Tom Balfour's scherpe oogen hadden met één blik het geheel overzien, — het leeg bord, dat de man voor zich had staan, zijn vervallen uiterlijk en de gemeene, woeste uitdrukking in zijn oogen.

„Kan die vent tegenwoordig nergens werk krijgen?” vroeg hij, nog op den zelfden luiden toon. En bij het hooren van die vraag hield Tregg plotseling met zijn werk op, en keerde zich bijna woedend naar den jongen man toe.

„En hoe zou hij werk krijgen, meneer Tom, als gij en uw vader samen scheer-inrichtingen opricht, en al uw laken daar wordt geschoren en opgemaakt, in plaats dat het naar de scheerders-werkplaatsen wordt gezonden? Hoe kan een scheerder zijn brood verdienen, vraag ik u? En ik zeg, hoe moet ons soort van menschen leven, als gij werkelijk doet, wat men zegt dat gij van plan zijt te doen? Het leven is toch al hard genoeg, zooals het is; spoedig zullen wij niets meer te doen hebben dan stil te zitten en van gebrek om te komen.”

Tom Balfour had een flink, knap gezicht, hoewel zijn trekken min of meer grof waren. Hij was een jonge man van ongeveer vijf en twintig jaar, en had zijn heele leven onder deze menschen doorgebracht. Hij kende hen goed: en hij hield van ze en had achting voor hen. Hij voelde medelijden met een lijden, dat hij niet bij machte was te voorkomen. Hij was bereid, geduldig en vriendelijk te zijn, wanneer en waar hij kon, maar hij behoorde niet tot hen, die zich door eenig vertoon van geweld van hun besluiten laten afbrengen, veeleer versterkte tegenstand hem in een eens genomen besluit. Maar hij had één karaktertrek, die hem de toegenegenheid verwierf van allen, met wie hij in aanraking kwam, — hij raakte nooit uit zijn humeur, en was altijd bereid, naar een tegenstander te luisteren.

„Ja Tregg, het is een moeilijke tijd,” antwoordde hij, „moeilijk voor ons patroons even goed als voor jullie werklieden. Die ongelukkige oorlog, waaraan maar geen einde schijnt te komen, brengt een vreeselijke ellende over het land. Maar wees eerlijk, Tregg, wees eerlijk, en geef aan de nieuwe machines niet de schuld van iets, waarmede zij niets hoegenaamd te maken hebben.

Tregg zweeg koppig stil. Was het iemand anders geweest dan meneer Tom, — meneer Tom, dien hij als een klein kind op den arm had gedragen en die van zijn jeugd af aan, hun huis in en uit had geloopt, — hij zou zijn weefgetouw weer in beweging gebracht hebben, om daardoor aan alle gesprek een einde te maken, maar juist, omdat het meneer Tom was, stond Tregg hem toe te zeggen, wat hij te zeggen had.

„Het is de oorlog, Tregg, waardoor voor het brood en al het andere hongersnoodprijzen moeten worden betaald; het is de oorlog, die de buitenlandsche markten sluit, en de patroons de handen bindt, zoodat wij soms niet weten, wat te doen, om de zaken gaande te houden. Loonen moeten worden uitbetaald, en aan ontelbare handelsvorderingen worden voldaan, en intusschen liggen onze goederen opgestapeld in onze magazijnen, en er is niet veel hoop, dat wij ze vooreerst zullen kwijtraken. Degenen onder ons, die contracten hebben gesloten met de regeering kunnen tegenwoordig geld verdienen, — maar wij anderen hebben op onze wijze een even moeilijken strijd te voeren als jullie.”

„Ik ben er zeker van, dat 't zoo is, meneer Tom,” zei Nancy ernstig, met een smeekenden blik op haar man, die de schouders optrok; „ik geloof zeker, dat de machines alleen niet al de ellende veroorzaken, die wij rondom ons zien.”

„De machines maken, dat Ball en zijne kinderen honger lijden,” zei Tregg op harden, somberen toon, „het is de oorlog niet, die zijn zaak heeft te gronde gericht, en een bedelaar van hem heeft gemaakt.”

„Nee, het is de drank en zijn eigen domheid en koppigheid,” antwoordde Tom kalm. „Als Ball iemand was geweest, op wien men aan kon, en het

werk op tijd had afgeleverd, zouden velen hem nu nog gebruiken, al hebben Balfour's fabrieken thans hun eigen scheerinrichting. Denk je, dat het voor ons aangenaam is, Tregg, af te hangen van een troep dronken scheerders, zooals Ball in dienst had, en onze klanten teleur te stellen, en contracten te breken, omdat ons laken van den een naar den ander gestuurd wordt, en de scheerders er niet voor zorgen willen, dat het op tijd klaar is? Ik beweer niet, dat, als de scheerders niet met recht bekend hadden gestaan als een troep onbetrouwbare dronkaards, er geen gebruik van de scheermachines zou zijn gemaakt, maar ik zeg, dat 't gedeeltelijk de schuld van de scheerders is, dat de patroons die 't eerst in werking hebben gesteld. Ik verzeker je, dat het een groot geluk is, niet langer afhankelijk te zijn van zoo'n bende als Ball in zijn werkplaats had.”

„Dat kan wel wezen, meneer Tom, maar dat neemt niet weg, dat de scheerders menschen zijn, die kinderen hebben, — en die lijden gebrek.”

„Als zij betrouwbaar en matig waren geweest, had men hen kunnen gebruiken, om de machines te bedienen. Als Ball iemand was, dien men vertrouwen kon, zouden wij zelf hem de zorg voor de scheermachine hebben opgedragen. Tregg, Tregg, bedrieg jezelf toch niet, zooals enkelen van je kameraden doen, want jij hebt meer verstand dan zij. Kun je niet zien, dat juist door het gebruik van machinerieën een enorm groot arbeidsveld voor de arbeidende klasse geopend wordt. Machines moeten gemaakt, bediend en hersteld worden. Het dubbele en driedubbele werk zal gedaan worden, en er zullen meer en meer handen noodig zijn, om aan de groote aanvraag te voldoen. Ik zal niet zeggen, dat er op sommige plaatsen geen ellende door zal ontstaan. Elke

verandering, op welk gebied ook, drukt zwaar op enkele personen, en dat zal ook hier het geval zijn. Maar ik geef je mijn woord van eer, en ik verzeker je dat ik de economische zijde van de zaak bestudeerd heb, dat op den duur deze machines de vrienden en niet de vijanden van de werklieden zullen zijn. Vele fabrieksartikelen zullen in prijs verminderen. Je zult in staat zijn, jezelf en je kinderen goedkoop te kleden. Er zal veel vraag zijn naar bekwame vakarbeiders, — want voor machines zijn knappe werklieden noodig. Er zal werk gevonden worden voor jongens en meisjes, zooals je zelf al gemerkt hebt door de spinfabriek. Jijzelf stuurt immers drie van je kinderen naar Wilton's fabriek; jij moest dus weten, dat al nemen de machines enkelen het werk uit de handen, zij anderen van werk voorzien. Al staat je vrouw's spinnewiel stil, je twee oudste meisjes leeren toch op een nuttige wijze haar brood verdienen in de spinfabriek daarginds."

Tregg's gelaat gaf duidelijk afkeuring te kennen.

"Natuurlijk moeten de meisjes iets doen, maar als 't niet zulke slechte tijden waren, zou geen dochter van mij in de fabriek werken, om door den opzichter geslagen of gestompt te worden, en de leelijke woorden te leeren, die zij daar hooren. Als moeder thuis kon spinnen, zooals vroeger, zou geen dochter van mij harde woorden en slagen hoeven te verdragen, alleen om te leeren spinnen, wat de meisjes handig genoeg aangaat."

"Maar terwijl de meisjes spelen," zei Nancy bedaard, "breken de draden af, en moet de draaier zijn machine stilzetten, om ze vast te hechten. De meisjes moeten op haar werk letten, als zij er mee bezig zijn, en spelen, als zij er mee klaar zijn. Mannen hebben niet zooveel geduld als vrouwen, maar

een meisje, dat in een fabriek werkt, moet haar oogen op haar werk houden. Onze meisjes krijgen nu maar zelden met den stok; zij hebben geleerd op haar werk te letten."

"Juist," zei meneer Tom, "en dat is een les, die men 't best leert, als men jong is. Ik heb in mijn jeugd ook dikwijls genoeg kennis gemaakt met den stok en ik geloof, dat ik er meer door heb geleerd dan door iets anders. Ik vind de gedachte, dat meisjes geslagen worden, evenmin aangenaam als jij Tregg, maar ik kan niet anders dan zeggen, dat niemand van ons er slechter aan toe is, omdat hij geleerd heeft, wat tucht is, en als wij dat jong geleerd hebben, bespaart 't ons soms, als wij ouder zijn geworden, een bitterder ervaring. Er zijn dingen in het leven, die moeilijker te verdragen zijn dan harde slagen."

Tom zag den wever vast in het knorrige gelaat. Hij hield werkelijk veel van den man, dien hij zijn leven lang gekend had, en achtte hem hoog, en 't speet hem zeer te zien, hoe Tregg van maand tot maand en van jaar tot jaar bitterder gestemd werd.

Het waren slechte tijden, en bijna alle klassen der maatschappij leden min of meer onder den druk van den langen, wreeden oorlog, gedurende de eerste vijftien jaren der eeuw, waarvan er nu nog slechts twaalf voorbij waren. Er was soms sprake van vrede, maar het was een vrede, die scheen te verdwijnen, nog voor het gerucht er van bevestigd was; en de prijs van de levensmiddelen steeg aldoor, terwijl het sluiten van buitenlandsche markten groote slapte in den handel veroorzaakte en menigeen telkens opnieuw bij het naderen van den winter voor armoede en gebrek vreesde.

Tot Tregg's eer moet gezegd worden, dat er geen zelfzucht was in zijn boos-

heid en bitterheid. Wat zijn handwerk, het weven, betrof, dat had men tot nog toe vrij wel met rust gelaten. Stoomweefgetouwen waren in enkele plaatsen

en kon slechts in zijn eigen behoeften voorzien. Het was maar weinig, wat hij geven kon, om den nood van vrienden en kameraden te lenigen, en zijn

Voor eens stond TREGG's weefgetouw stil.

ingevoerd, en dreigden den handwevers hun werk te ontnemen, maar tot nog toe werden zij in deze streek niet gebruikt. De armoe en ellende die hij overal om zich heen zag, stemde hem zoo bitter. Hij had een groot huizezin,

onmacht om te helpen, maakte hem hoe langer hoe somberder en bitterder. 't Was onmogelijk, niet in te zien, dat, als de honger ten laatste zijn eigen lievelingen zou beginnen te kwellen, de sluimerende booze geest van den

hartstocht in hem zou ontwaken, en hij zich aan geen wet zou storen, maar gereed zou zijn voor elke daad van geweld.

Tom Balfour begon dat met angst en droefheid in te zien, want hij wist, dat zijn vader en hij weldra de nieuwe stoomweefgetouwen, waarvoor het gebouw bijna gereed was, zouden laten zetten, en hoewel zij vast van plan waren voor den bekwamen werkman een plaats te vinden in de nieuwe fabriek, twijfelde Tom soms wel eens, of Tregg die ooit zou aannemen, en niet liever gemeene zaak zou maken met de woeste benden zwervende mannen, die het land afliepen om werk te zoeken, dat hun was ontnomen, en voedsel, dat zoo vreeselijk schaarsch was, — mannen, in staat tot alle mogelijke daden van geweld, voortgezweept door haat, die alom, op markt en heuvel, en waar er slechts gelegenheid toe was, gepredikt werd, mannen, wier naam tot een schrik in het land werd, en voor wier onwettige daden van plotselinge wraak geen patroon zich meer veilig voelde.

Tregg antwoordde niets op de woorden van den jongen patroon, maar zat ineengedoken op zijn weefstoel, met zijn voeten heen en weer te schuiven op de trappers, alsof hij verlangde, ze weer in beweging te brengen. Tom begreep den wenk, wenschte hun goeden dag, en ging heen met zijn handen in de zakken. Tot Nancy, die met een angstigen blik naar de gefronste wenkbrauwen van haar heer en meester een beleefde buiging maakte, zei hij.

„Als ik mij niet vergis, heeft een van je kinderen bepaald aanleg voor werktuigkundige, Nancy, kleine Billy kijkt altijd naar de machines, als zij in werking zijn, en men heeft mij gezegd, dat, als er iets verkeerd gaat, hij even gauw, als wie dan ook, ziet, wat er aan hapert, en men reeds bij meer

dan een gelegenheid gebruik heeft gemaakt van zijn kleine vingers. Als hij zoo voortgaat, is zijn fortuin gemaakt.”

„Billy is verzot op raderen en zulk soort van dingen,” zei Nancy glimlachend. „’t Is best mogelijk, dat ’t hem nog eens te pas kan komen, hoewel hij nu nog maar een kleine deugniet is.”

Tom ging het dal door naar de fabriek met gefronste wenkbrauwen, en in gedachten verdiept. Balfour’s fabriek was een inrichting waar het laken afgewerkt werd, en ’t waren nu juist zeer slechte tijden voor alle lakenfabrikanten, behalve voor hen, die leverden aan het leger en de marine.

Toen hij langs het gebouw ging, waaruit het gedreun van de scheermachine hem tegemoet klonk, kwamen er twee kleine jongens uit, een van hen liep hard naar Tom toe, en legde zijn smal handje in die van den krachtigen jongen man.

„Billy en ik hebben den heelen middag naar de scheermachine gekeken, zei hij. „Billy gaat nu naar huis, om thee te drinken. Laat mij met jou meegaan, Tom.”

„Ik ga naar de Herdersons,” zei Tom glimlachend. „Kun je zoover loopen, Hyla?”

„Natuurlijk, kan ik dat,” antwoordde het kind dadelijk, en de broeders beklommen hand in hand het steile pad tegenover de fabriek.

HOOFDSTUK II.

VRIENDEN EN BUREN.

Onderweg was Tom stil en in gedachten verdiept, maar Hyla praatte aldoor over de wonderlijk sneldraaiende machines, waarover hij even verrukt was als zijn speelkameraadje, Tregg’s

zoontje Billy. „Wij gaan ook een machine maken, Tom, Billy en ik,” zei hij. „Het is een machine, om onze booten stroomopwaarts te brengen, als wij er de rivier mee zijn afgezakt, en het water zal maken, dat zij zich voortbewegen. Billy heeft al een rad gemaakt, en we zullen ook zeilen maken. Ik zal het je alles eens uitleggen,” en Hyla babbelde voort, meer tot zichzelf dan tot zijn broer, want Tom was nog afgetrokken en ernstig, ofschoon hij nu en dan een woord zeide, om zijn kleinen metgezel te toonen, dat diens gepraat hem niet verveelde.

Nadat Hyla over zijn eigen machine uitgepraat was, zweeg hij ook een tijdlang, en zeide toen opeens:

„Tom, ben je van plan, weefgetouwen, die van zelf gaan, in de nieuwe fabriek te gebruiken?”

„Weefgetouwen, die geheel vanzelf gaan, bestaan niet, maar wij zijn van plan zoo spoedig mogelijk met stoomweefgetouwen te gaan werken.”

„Zullen daardoor niet een hoop menschen gebrek moeten lijden?”

„Nee, Hyla, dat hoop ik niet, ten minste niet op den duur. Als wij ze hier in Engeland niet gebruiken, dan zal het volk weldra gebrek lijden.”

„O, Tom, waarom?”

„Omdat ze in het buitenland beginnen machines te gebruiken, die de Engelschen hebben uitgevonden. Daardoor zullen zij weldra in staat zijn, goederen naar Engeland te zenden, die goedkooper zullen zijn dan die, welke wij kunnen maken, als wij de machines niet gebruiken. Natuurlijk zullen de menschen de goedkope goederen kopen, vooral, als zij mooier en beter zijn dan de dure, en over 't geheel leveren stoomweefgetouwen beter werk dan handweefgetouwen, ofschoon ik er zeker van ben, dat men voor sommig werk lang van de laatste zal gebruik maken.

Natuurlijk zouden wij onze fabrieken moeten sluiten, als wij onze goederen niet konden verkoopen, en dat zou een vreeselijke ellende en armoede ten gevolge hebben. Nu echter, als wij maar geen oorlog hadden, de levensmiddelen minder duur waren, en de belasting niet zoo hoog was, zou men slechts hier en daar in 't eerst een moeilijken tijd hebben door te maken. Geloof mij, Hyla, het is de oorlog, niet de machines, die den strijd om het bestaan thans zoo zwaar maakt.”

Hyla zag naar zijn broer op met een gezicht, waarop duidelijk te lezen stond, dat hij alles begrepen had.

„Ik zal dat eens aan Billy vertellen,” zei hij. „Billy en ik houden veel van de machines. Maar Billy zegt, dat zijn vader en de andere mannen de fabriek in brand zullen steken, als de stoomweefgetouwen er zijn. Denk je, dat ze het doen zullen, Tom?”

„'t Is mogelijk, dat ze het probeeren,” antwoordde Tom, met een vastberaden trek om den mond; en meer zei hij er niet van.

Tom Balfour zag er soms ouder uit dan hij was. Hij was de oudste en Hyla de jongste uit een gezin van zeven kinderen, en zij beiden waren de eenig overgeblevenen. De heer Balfour, de fabriekseigenaar, een man van zestig jaar met een ernstig gelaat en grijs haar, had veel leed in zijn leven ondervonden, en de menschen zeiden, dat 't geen wonder was, dat hij stil en eenzelvig was geworden, en geheel in zijn zaken opging, zonder zich veel om 't gezellig verkeer te bekommeren.

Hij en zijn zwakke vrouw waren innig met elkaar verbonden geweest, en hij was een liefhebbend en toevallig vader geweest voor de teere dochttertjes, die gekomen waren om zijn huis een tijdlang op te vroolijken, en voor zijn oogen hadden gebloeid en

waren verwelkt, evenals de moeder. Alleen Tom, de eerstgeborene, had het sterke en krachtige gestel van zijn vader geërfd. In zijn heele leven was hij nauwelijks een enkelen dag ziek geweest, maar geen van de andere kinderen was sterk geweest, en hoewel de kleine Hyla reeds zijn zevenden verjaardag gevierd had, en dus ouder was geworden dan een van zijn zusjes, was hij een kleine zwakke jongen zonder veel weerstandsvermogen, over wien zijn vader en broer vol zorg waakten. Tom voelde, dat sedert den dood van zijn moeder, het hart van zijn vader uitging naar den kleinen jongen, en dat als Hyla iets overkwam, het de laatste druppel zou wezen in den lijdensbeker, dien zijn vader had moeten drinken. Velen stelden bijzonder belang in den fabrikant en zijn beide zoons, maar deze merkten daar zelf niet heel veel van. Er kwamen slechts weinig bezoekers, want vader en zoon waren altijd bezig in of voor de fabriek, en gingen telkens naar de stad voor zaken. De kleine Hyla was overal een welkome gast, maar hij was 't liefst in de fabrieksgebouwen, waar hij rondliep, nu eens met zijn hand in die van Tom of van zijn vader, dan weer heel alleen, ofschoon er plaatsen waren, waar hij nooit alleen kwam, daar zijn vader hem zulks verboden had of wel met Billy Tregg, die zijn beste vriendje was. Hij leerde Billy lezen en schrijven, en verder alles, wat hij zelf thuis geleerd had, en Billy legde hem, begrijpelijker dan iemand anders, de werking uit van de wonderlijk snorrende raderen, die hun beiden zooveel belangstelling inboezemden. Daar dus de fabriek en ook de tuin en de rivier Hyla zooveel vermaak en bezigheid verschaften, gaf hij er weinig om er gens anders heen te gaan, tenzij in gezelschap van zijn vader of Tom.

Maar er waren er, die meenden, dat het tijd werd, dat Tom een vrouw bracht in de nu zoo stille woning, die haar vriendelijke meesteres had moeten missen. Het zou den heer Balfour opvroolijken, zeiden zij, en 't allerbeste wezen voor Hyla, als er weereen vrouw aan het hoofd van de huishouding stond. Nu, wat Tom betrof, die was gewillig genoeg in het huwelijksbootje te stappen, zoodra de lieve Cicely Henderson bereid zou zijn het met hem te doen.

Dokter Henderson en de heer Balfour waren sedert lang trouwe vrienden, en het was beiden even aangenaam, toen Tom en Cicely op eens tot de ontdekking kwamen, dat de broederlijke en zusterlijke genegenheid, die zij elkander altijd hadden toegedragen, langzamerhand een sterke, innige liefde was geworden, en zij onmogelijk zonder elkander zouden kunnen leven.

Dit was een jaar geleden gebeurd, toen Tom vier-en-twintig en Cicely achttien was. Vroege huwelijken waren destijd in de mode, en noch de dokter noch de fabrikant zouden zich er tegen verzet hebben, dat er spoedig bruiloft gevierd werd, maar mevrouw Henderson, die beweerde, dat zij Cicely niet kon missen voor Janet van school kwam en haar plaats kon innemen, had besloten, dat Cicely moest wachten tot ze twintig was.

En daarvoor was wel iets te zeggen. Er waren zeven jongens en meisjes behalve de twee oudste dochters; Dr. Henderson was niet rijk, en zijn inkomen was veel minder geworden in dezen moeilijken tijd. Mevrouw Henderson was dikwijls ziek en de zorg voor de huishouding en de kinderen rustte voornamelijk op Cicely, die, zoolang zij zich herinneren kon, de rechterhand van haar moeder was geweest. Over 't geheel rekende men zich in die dagen

nog verplicht tot gehoorzaamheid jegens zijn ouders, en Tom noch Cicely dachten er aan, zich tegen de wenschen van haar moeder te verzetten. Zij waren verloofd; zij zagen elkaar zoo dikwijls Tom's bezigheden het toelieten, en zij waren tevreden. Een engagement van twee jaar vond men toen niet lang, ofschoon het, als er geen ander beletsel was geweest, in hun geval, uit hoofde van hun levenslange vriendschap, niet zoo lang had behoeven te duren.

Zooals de zaken nu stonden, was er vooreerst geen sprake van een huwelijk, hoewel Cicely en haar moeder reeds voorbereidselen maakten voor die toekomstige gebeurtenis. Zoo dikwijls Tom er tijd voor kon vinden, ging hij Cicely bezoeken, en nam dan Hyla mee, die dat heerlijk vond, want mevrouw Henderson verwelkomde hem altijd zoo echt moederlijk, en het troepje sterke, overmoedige dokterskinderen, die zoozeer door den zwakken jongen bewonderd werden, verzon geregeld het een of ander wild spelletje, waarvan hij genoot.

De dokter bewoonde een flink huis, half weg tusschen de enkele hutten en verstrooide dorpshuizen in het dal en het handelsstadje Watchet, twee mijlen verder westwaarts. Het huis stond bijna vlak aan den weg, maar er was een groote ouderwetsche tuin achter, die schuin langs den heuvel naar beneden liep, terwijl een zijpoortje, waarvan echter alleen intieme kennissen gebruik maakten, langs een korteren weg door een boschje naar het huis leidde.

Tom en Hyla namen altijd dien weg, en op mooie middagen troffen zij meest al de kinderen aan, spelende in het bosch of in den tuin. Ook ditmaal hoorden zij hun stemmen, toen zij door het poortje gingen, en Hyla holde weg in de richting, van waar het geluid kwam. Maar Tom liep door naar het huis, en misschien had men hem wel

zien aankomen, want hij hoorde een lichten voetstap op het kiezelpad, en het volgend oogenblik was Cicely aan zijn zijde, blozend en glimlachend, maar toch met een angstige, bedroefde uitdrukking in haar heldere, lichtbruine oogen.

„O, Tom, ik dacht wel, dat je komen zoudt. Is 't niet vreeselijk?”

„Die opstootjes, Cicely? — ja, het ziet er slecht uit.”

Maar zij zag hem vlak in het gelaat, en zei snel: „Dan heb je het nog niet gehoord?”

„Gehoord wat?” vroeg hij, verschrikt door haar toon.

„Dat men van middag van achter den muur op den heer Gretorex heeft geschoten. Zij hebben dadelijk om vader gestuurd, noch hij noch de heer Budd van Leeds, die later kwam, denken, dat hij weer beter kan worden. Er zijn drie kogels in de wond gevonden, en het is heel gevaarlijk.”

Tom's ontsteld gelaat gaf duidelijk te kennen, dat dit nog onbekend nieuws voor hem was. Hij kende den heer Gretorex goed, — een eerlijk, ondernemend fabrikant, die een van de eersten was geweest, om daar ter plaatse machines in te voeren, maar ook een van de eersten om ander werk te zoeken voor de mannen, die door de machines gedwongen waren naar anderen arbeid om te zien. Natuurlijk waren er wel enkele ontevreden, en werd er wel eenig gebrek geleden, maar Tom had niet gedacht, dat zelfs tegen dezen patroon, die anders om zijn vrijgevigheid en welwillendheid zeer bij hen gezien was, de werklieden thans zoo bitter gestemd waren. Als men op deze lafhartige wijze op hem geschoten had, wie kon zich dan veilig rekenen?

Cicely scheen daar ook aan te denken, want haar handen hielden Tom's

arm vast omklemd, toch zeide zij moedig:

„Vader gelooft niet, dat iemand hier uit de buurt het gedaan heeft. En o, ik hoop zoo, dat het zoover nog niet gekomen is. Hij denkt, dat het gedaan is door een van die rondzwervende Nottinghamsche fabriekvernielers en oproermakers, mannen dol van woede en vernielzucht. Zij noemen zichzelf Luddites, niet waar? O, Tom, hoe kunnen menschen toch zulke duivels zijn? Ik weet wel, dat er vreeselijke ellende geleden wordt, maar wat kunnen ze toch denken te winnen door zulke slechte daden?”

„Hongerlijden valt hard,” zei Tom somber, „en het is om gek te worden voor een man, als hij zijn kinderen van honger ziet schreien, maar dat de menschen zoo verblind zijn, dat is nog het ergste. Als zij toch maar inzagen, dat zij, door bot te vieren aan hun ellendige vernielzucht, anderen werkeloos maken, en de ontwikkeling van den nieuwen gang van zaken, waaruit zoo veel goeds kon voortkomen, tegenhouden! Als zij de patroons ruïneeren, wie zal dan nog werk en voedsel in deze streek vinden? En zich te verlagen tot een moord! Nu, als Gretorex sterft, zullen zij spoedig gewaar worden, dat de armen een van hun trouwste en milddadigste vrienden verloren hebben, en dat is hun verdiende loon!”

Tom sprak die laatste woorden knarsetandend. Cicely had haar hand door zijn arm gestoken, en was in gedachten verdiept.

„Tom,” zeide zij, „ik denk wel eens, dat 't niet zoozeer gebrek aan overleg en verstand is, wat hen zoo verblind maakt. Sommigen van hen zijn verstandig en bij de hand genoeg, om, als zij wilden, de zaken juist in te zien, — ten minste er een beteren blik op te hebben; maar —”

Zij bloosde en hield op. Tom zag haar

aan; in zijn oogen lag een vraag, maar zijn lippen bleven vast gesloten.

„Soms denk ik wel eens,” zei Cicely zachtjes, „dat alleen Gods geest hun oogen kan openen, en misschien zijn wij daar niet genoeg van doordrongen, als wij met hen redeneeren en hen trachten te overtuigen.”

Tom zweeg. Cicely had bijna nooit op deze wijze tot hem gesproken. Hij wist, dat zij een „vroom meisje” was, en hij was daar blij om, maar zij waren beiden gesloten, wat hun diepste en heiligste gevoelens betrof, en hij had geen antwoord gereed voor deze opmerking.

„Het was de oude Tim Croxton, Tom, die mij 't eerst op deze gedachte bracht. Je weet wel, dat hij en zijn oude vrouw Betsy behooren tot hen, die werkelijk door de machines geleden hebben. Zij zijn te oud, om op een andere manier te leeren werken, en zij kan thans haar garen haast niet meer verkoopen, omdat het niet zoo gelijk is als dat, wat men in de fabrieken maakt, en met zijn scheren gaat 't al niet veel beter, en toch kunnen zij op geen andere wijze hun brood verdienen. Het ziet er zoo treurig en leeg uit in hun aardig huisje, en de winter staat voor de deur, en toch klagen zij niet, en zijn zoo dankbaar voor de kleinste gift. En ik weet, dat dit komt, omdat zij geleerd hebben, in alles Gods hand te zien, en vast gelooven, dat Hij hun niet meer op zal leggen dat zij kunnen dragen.

„Het is gelukkig, dat er sommigen zijn, die dat kunnen gelooven,” zei Tom.

„Het schijnt het moeilijkste lot dragelijk te maken; dat voelde ik, terwijl de oude man met mij sprak. En toen kwam de gedachte bij mij op, dat, als wij allen slechts meer ons vertrouwen daarop stelden, en het in ons leven toonden, — anderen het ook

zouden leeren. Praten helpt zoo weinig, zoo bitter weinig. Ik denk dikwijls, dat het meer kwaad dan goed doet. Maar als de menschen hun geloof *leven* (als je begrijpt wat ik bedoel), dan is het iets heerlijks, en ik vrees, dat zoo weinigen van ons het doen."

Tom drukte haar hand, maar wist niet wat te antwoorden. Hij besloot den ouden man dien hij wel eenigszins kende, op te gaan zoeken, en wat te helpen, en hem misschien een makkelijk baantje in de fabriek of werk in den tuin te geven. In zijn eigen ziel was het een chaos van medelijden, vrees en verontwaardiging. Hij had een gevoel, alsof alles in het leven verkeerd ging, en geen flauw idee, hoe uit al die wanorde ooit orde zou voortkomen. Hij liep ernstig naast Cicely en zij zeide niets meer. Tom was niet boos geworden, en zij was tevreden.

Dr. Henderson stond aan de voordeur met een ernstig en treurig gelaat. Hij kwam naar Tom toe, en gaf hem de hand.

"Dat is een leelijk geval," zei de jonge man.

"Ja, ik moet weer naar Gretorex toe. Ik beloofde zijn vrouw, dat ik gauw terug zou komen. Wil je met mij mee gaan, Tom? Cicely zal je voor dezen keer wel verlof geven. Ik wou graag, dat je meegingt, en je kunt Hyla straks weer hier afhalen."

Tom was dadelijk bereid, en Cicely maakte geen tegenwerpingen. Zij was door en door onzelfzuchtig, en als haar vader Tom nodig had, zou zij daar nooit tegen opkomen.

Zoo als zij hen daar stond na te zien, was ze een lieve verschijning met trouwe, lichtbruine oogen, golvend, kastanjebruin haar en een gelaat, dat hoewel klaarblijkelijk blootgesteld aan den invloed van zon en wind, toch zijn mooie rose kleur behouden had.

Toen Tom omkeek en met zijn hand wuifde, klopte zijn hart sneller bij de gedachte, haar spoedig geheel zijn eigen te mogen noemen, — het licht en de zonneschijn van zijn huis, het geluk van zijn leven.

"Tom," zei de dokter, wiens gelaat nog altijd ernstig en droevig stond, "het begint er al heel slecht uit te zien."

"Ja, dokter, dat is zoo, ik heb 't al lang zien aankomen, maar dit is de eerste keer, dat ze zoover gegaan zijn."

"Het zal wel niet bij dezen keer blijven."

"Denkt u? Toch beweren deze fabriekvernielers het leven der menschen te eerbiedigen. Tot hiertoe hebben zij nog geen moord begaan, ofschoon ik zie, dat zij bijna iemand gedood hebben, die zijn eigendom trachtte te verdedigen. Hun doel schijnt te zijn, fabrieken te vernielen, en naar de wapens te grijpen."

"Ja, en als een bende wanhopige mannen, door honger gedreven, en dronken van woede, die hen bezielt, welke den duivel plaats geven, zich meester maakt van wapenen, en het land rondzwerft, gemaskerd en door geheimzinnige en vreeselijke eeden tot geheimhouding gebonden, hoe kunnen dan het leven en de bezittingen van anderen veilig zijn? Tom, jij hebt lang genoeg geleefd, om te weten, dat, als de duivel der losbandigheid ontbonden is, de banden, waarmee de menschen zichzelf denken te binden, even makkelijk loslaten als vlas in het vuur."

Tom, die zich nog flauw de verhalen van de gruwelen in Frankrijk herinnerde, die in zijn jeugd bedreven waren, boog toestemmend het hoofd.

"God helpe het land of de plaats, waar de duivel het hart van het volk in zijn macht krijgt. Hij was een bedrieger en een moordenaar van den beginne, en toch weet hij bij sommigen,

wier oogen niet verlicht zijn door Gods Geest, zich voor te doen als een engel des lichts die verlossing brengt."

Tom had den dokter nooit zoo bewogen gezien, maar 't verwonderde hem niet, als hij bedacht, waarvan deze dien dag getuige was geweest. Hij wist niet, wat te antwoorden, maar drukte den arm van zijn vriend, ten teeken van medegevoel.

"Zijn jullie van plan stoomweefgetouwen in je fabriek op te richten, Tom?" vroeg de dokter, na een kort stilzwijgen.

"Ja, zoodra de nieuwe gebouwen gereed zijn. Het moet gebeuren, willen wij ons niet door buitenlandsche concurrentie laten ruïneeren."

"Ik wil 't graag gelooven," antwoordde de dokter, maar niettemin slaakte hij een zwaren zucht, en Tom hoorde, dat hij zich de woorden: „mijn arm meisje," liet ontvallen.

Tom ontstelde er van, en zag zijn vriend aan. De dokter beantwoordde dien blik vriendelijk, maar treurig en zeide: „Ik dacht aan mevrouw Gretorex's gezicht, zooals ik het van middag zag, en ik vrees, dat, vooreerst ten minste, alle vrouwen van fabrikanten iets zullen gevoelen van den angst, die haar hart van middag deed ineenkrimpen, want onzekerheid en vrees en een voorgevoel van naderend onheil zijn bijna even moeilijk te dragen als het leed zelf."

„Als u denkt, dat 't beter is te wachten tot rustiger tijden, begon Tom, maar de dokter antwoordde glimlachend:

„Wij praten nog niet over trouwen voor den volgende zomer, en we willen hopen en vertrouwen, dat dan de rust grootendeels hersteld zal wezen, maar Cicely zal ook voor dien tijd haar last hebben te dragen. Haar hart behoort jou nu, Tom, en God verhoede, dat het anders zou zijn. Het zal voor haar niet veel onderscheid maken, dat je haar hart nog niet be-

zit. Maar wij moeten den moed niet verliezen want God is in moeilijke tijden altijd gereed tot onze hulp."

De wandeling door de velden naar de woning van den fabrikant was niet ver. Toen zij er dicht bij waren, zagen zij een lange gestalte naar zich toe komen, en zei Tom opeens:

„Daar is mijn vader! dan heeft hij het ook gehoord!"

De heer Balfour kwam ernstig naar hen toe, en gaf zijn vriend zwijgend de hand. Zijn gelaat was bleek en bewogen.

„Is hij erger?" vroeg de dokter.

„Ik weet 't niet. Hij ziet er uit, alsof hij dood is, maar ik ben geen dokter. Ga maar gauw naar hem toe, Henderson, zij zien verlangend naar je komst uit. Tom, mijn jongen, wij zullen samen terugkeeren."

Toen de heer Balfour zijn arm door dien van zijn zoon stak, voelde Tom, dat die eenigszins beefde, — een ongevoel teeken van ontroering. Maar de fabrikant had den heer Gretorex zijn leven lang gekend.

„Het is vreeselijk, vreeselijk!" barstte Tom los in een aanval van woede.

„Vader, u zult toch niet toegeven?"

„Wat de machines betreft? Neen, Tom, dat zal ik zeker niet. Het is 't eenige, waardoor wij hier de zaken kunnen gaande houden, en als onwetende werklieden blind en verblind zijn moeten wij patroons handelen als ontwikkelde menschen. Om hunnentwil, evenzeer als ter wille van ons zelf, moeten wij met den tijd meegaan, zelfs al zouden wij het met ons leven moeten bekoopen."

Tom voelde een rilling door zijn leden gaan. Hij wist wel, dat er vroeger menschen waren geweest, die hun leven hadden gegeven voor een rechtvaardige zaak; zou de ontwikkeling van de fabrieksnijverheid ook haar slachtoffers en martelaars eischen?

(Wordt vervolgd.)

De Kløkkesmid van de Veluwe.

VAN EEN KAAL LAND EN EEN
ARMOEDIGE HUT.

Er zijn heerlijk mooie plekken op onze Veluwe. Wat bosschen en heuvels, wat wildernissen en verrassingen, wat vlakten en vergezichten! Als onze reizigers het wisten, ze trokken misschien niet zoo ver weg.

En wat zal dat voor eeuwen en eeuwen geweest zijn, toen de rusteloze mensch nog geen hand geslagen had aan de woeste natuur, toen wild en opslag hun vrijen gang hadden en in de ontoegankelijke geheimnissen nog geen voet drong!

Daar, op die oude Veluwe moeten we wezen. De hooge binnenlanden loopen Noordwaarts af en verliezen zich in de vlakke landen aan de ingebroken Zuiderzee. In 't donkere binnenland wellen onder omgevallen boomstompen of uit een zanddek de klare bronnen op, de uitloopers van het ondergrondsche riviernet, dat de geheele wereld van bronwater voorziet. Als een dunne straal siepelt een waterslangetje over mos en tusschen groote of kleine steenen

door naar lager oord, ontmoet een volgend takje, verderop nog een spruit, vereenigt zich tot een beekje en murmelt al voortgaande het liedje van verlangen naar de groote, groote zee.

Hier en daar is een kom, een poel, een sponsachtige vlakte, die al den voorraad schijnt op te slorpen en een eind te maken aan de vooruitstrevende bedoelingen der kristallen druppels. Maar de bron is onuitputtelijk, de kom is eindelijk gevuld, de poel overvol, de groote spons kan niet meer bergen en daar loopt het beekje verder, zoekt en vindt een afloop, tot het, na overwinning van talloze moeilijkheden, in kronkelende bochten en grilligen omweg eindelijk, eindelijk in het lage land zich met gemak een bedding graaft en zijn helderen voorraad overstort in den zoutplas.

Soms valt hier een brok grond in, stopt daar een steen, een omgevallen boomstam, ingewaaid zand of andere hindernis den vrijen loop en noodzaakt het beekje tot kiezen van een anderen weg. Soms ook neemt het wild gedierte het op zich den waterweg te wijzigen.

Evers en reeën trappelen door het nat en wijzen het andere koers, zonder te weten, wat zij verrichten; waterratten ondergraven met allerlei andere woeldieren de zwakke beekoevers en teekenen een nieuwen watergang op de groote kaart; bevers leggen met waterbouwkundig verstand hun dammen en dwingen het element naar hun wil. En zoo verzamelt zich jaar uit, jaar in, langs den loop der beekjes een min of meer vruchtbare grond, breeder naarmate de afwisseling en de overstroming overvloedig was en getuigt weliger plantengroei, die hazen en konijnen aantrekt, van de aanwezigheid van eenigszins geschikten bouwgrond.

Boven het murmelende beekje ritselen in den zomer de bladeren van het bosch, van het geheimzinnige, ontoegankelijke woud. Tusschen de eeuwenheugende, knoestige gevaarten der loofboomen: eiken, beuken en berken, waagt het kreupelhout onverdroten den strijd op leven en dood en vlecht een sterken warmuur tegen ongenooide gasten en ongewenschte indringers. Op geschikte plaatsen heeft de den beslag gelegd en bestrooit er den grond met zijn naalden en vruchten, onbekommerd over geregelden uitkap. Die bezorgt de natuur zelf. De strijd om 't bestaan doet de zwakste stammen vallen en de andere verheffen hun spitsen en kronen hoe langer hoe hooger naar de wolken, of zij slingeren en kronkelen zich in wonderlijke wendingen om en door elkander tot boomgedrochten, die een wandelaar met schrik kunnen vervullen.

't Tallooze boschgedierte gevoelt zich hier thuis, al wordt hier menige doodskreet geslaakt, al is deze maagdelijke bodem tooneel van dagelijkschen strijd, van woedende vervolging. Wat vleesch eten moet is op moord uit en zoo is

het mostapijt doorweekt van bloed en wordt het gefluister der bladeren en takken vermengd met de laatste levenszuchten van duizenden slachtoffers.

De geheimzinnigheden en bekoorlijkheden van zulk een streek te beschrijven, als de lentezon er overheen strijkt of de herfststormen er woeden, als de wintervorst er zijn stempel op drukt, of de zomerweelde er haar rijkdom aan hangt, zou boeken eischen, die altijd weer nieuwe hoofdstukken vroegen.

Daarom duiden wij slechts aan en we zoeken naar den mensch. Naar Jochem.

Een kleine 500 jaar geleden, toen in Utrecht bisschoppen regeerden en in Gelderland hertogen, toen de overgrootvader van onzen Prins Willem van Oranje nog een zuigeling was, woonden aan den Noordkant der Veluwe al menschen, al waren 't er niet veel. Voor zoover zij zich niet vestigden in de nabijheid van kasteelen en burgen en zoo de stichters werden van kleine steden, zochten zij de vlakke kusten of de boorden der beekjes, waar zij maar iets te hopen hadden van de vruchtbaarheid van den bodem.

Aan den zeekant had de visscherij natuurlijk eenige beteekenis. Landwaarts in waren op zeer bescheiden schaal de sporen van landbouw en veeteelt te vinden en nog verderop waren houtkap en jacht de aangewezen middelen van bestaan. De bevolking woonde zeer verspreid, goede wegen waren niet te vinden, middelen van verkeer ontbraken zoo goed als geheel. Het waren toestanden, die wij ons in onze dagen van stoom en electriciteit niet kunnen voorstellen, al brengt een verblijf van eenige weken in 't hart van de Veluwe ervaringen, die het ons gemakkelijk maken in dien voortijd terug te droomen.

In die streek was Jochem geboren. 't Was moeilijk om te zeggen, wat zijn vader was. Hij deed van alles. Toen hij huwelijksplannen in 't hoofd had gekregen was hij op zijn manier bouwmeester geweest. Zonder 't iemand te vragen had hij een geschikt terrein uitgekozen aan den voet van een niet te hoogen heuvel en dat bestemd voor zijn woning. Uit dennentakken en wilgentwijgen had hij groote horden gevlochten, zooveel als hij noodig achtte. En met zooveel steunpalen en balken, als zijn kunst hem voorschreef, had hij een huizing in elkander gezet, die wij nauwelijks een keet of kot zouden noemen. Het dak rustte op den grond, de achtermuur van het huis werd door de heuvelhelling gevormd, de voorgevel was eenigzins betimmerd, maar bestond grootendeels uit horden met leem bestreken. Het dak was belegd met heiplaggen, die na eenige jaren aanéengroeiden en dan tamelijk ondoordringbaar waren, maar ook het verzwakkende dak voortdurend met verzakking bedreigden. Kwam 't zoover, dan wist men met steunsels van binnen zich te helpen of men liet de verwoesting haar gang gaan en sloeg naast aan een nieuwe keet op. Hout was er genoeg!

Een paar banken en een ruwe tafel waren de eenige meubelen, op een paar kisten na. 't Bed, in een hoek gespreid, bestond uit stroo en hei. Bleek het al te hard, dan stookte men er een vuurtje van en zocht nieuwen voorraad. Wat zou men gebrek lijden zoo midden in de schatten! Heidons en strooveeren in overvloed!

Rondom het huis was wat bouwgrond in orde gemaakt en met een plaggen walletje omgeven, er was voorts wat ruw vaatwerk opgescharreld en met deze bezitting was het jonge huishouden begonnen, waarbij twee geiten en

eenige kippen als veestapel niet te vergeten zijn. Wat voorraad van boonen, erwten en rogge zou in de eerste behoeften voorzien, 't water uit de beek was dichtbij te halen en „de baas” zou, zoo spoedig mogelijk, een streng graven om 't nog dichterbij te brengen.

„De baas” kapte hout, bond bezems, ving hazen en konijnen, deed wat aan snijwerk in hout en „bot”, stak plaggen, bebouwde zijn akkertje, verzorgde zijn beesten, boerde op zijn manier en als 't de vrouw gelegen kwam en zij het noodig had, zocht zij in een naburige „stede” de vruchten van haar mans arbeid om te zetten in de levensbehoeften, die zij zich op geen andere wijze verschaffen kon.

In zulk een huishouden werd Jochem kroonprins. Na eenigen tijd had hij nog een zusje Nelle, maar verder groeide het gezin niet. Er was anders eten genoeg voor meer. Want al leken de lui ook nog zoo armoedig en ellendig te wonen, armoe of gebrek kenden zij niet.

Jochem groeide evenals alle jongens uit zijn buurt op als een echt natuurkind. Van leiding, opvoeding en onderwijs in den gewonen zin was zoo goed als geen sprake. Vader was lustig en moeder was vroolijk, gekakeld, gebabbeld en gelachen werd er genoeg, maar overigens maakte men zich niet druk met elkander.

Moeder leerde de kinderen een kruis slaan en een paar gebedjes opzeggen, meer wist ze zelf ook niet. Aan schoolgaan deden de jongens niet, van lezen, of schrijven hoorden ze nooit, rekenen, als dat te pas kwam, deden ze met de vingers of met steentjes.

Van de kippen en de geiten, van de musschen, spreuwen en muizen, van de dieren in het bosch ondertusschen wisten ze zooveel te vertellen, dat men

er wel een boek van had kunnen schrijven. En elken dag waren zij er op uit om daar nog maar meer van te leeren. Ze vertelden elkander allerlei mogelijke en onmogelijke dingen en hadden schik in de raarste verzinsels.

Toen Jochem ook eens wat wilde verzinnen over een muis, die op het dak liep en met zijn staart ergens tusschen raakte kon hij niet verder en stotterde... de moes... de moes....

De moes! riepen de jongens. Jochem de Moes! en zoo kreeg hij zijn bijnaam. Eerst was hij nog al gevoelig op dit punt, maar langzamerhand wist hij niet beter, of het hoorde zoo.

Ondertusschen mochten die jongens maar zoo den heelen dag niet leeg loopen. Ze moesten met hun kleine handen dikwijls al zwaar werk doen en omdat Jochem de oudste was moest hij er al spoedig aan gelooven vader en moeder bij allerlei werk te helpen. Ze dachten niet lang: Zou hij het wel kunnen? Ze zeiden maar: Toe Jochem, pak aan. En Jochem was een flink ventje, hij pakte aan en kon al heel spoedig meewerken als een man.

Tijd voor spelen bleef er evenwel altijd nog genoeg over en daarbij keken ze thuis niet op een half uurtje. De menschen leefden trouwens meer buitenshuis dan binnenshuis, voor een buitje of Noordenwind waren ze niet vervaard en voor een boterham behoeften de jongens zich niet zoo te haasten. Als ze eenmaal in het bosch beland waren vonden ze daar zooveel, al waren 't maar eikels, dat ze niet van honger behoeften om te komen. Eieren uithalen, hazen en konijnen en vogels vangen, op wezels en bunsings jagen, dat waren zoo dingen, waar ze mee bij de hand waren. Boschbessen, aardbeien, wilde frambozen, sleëen, hazelnoten, wilde appelen en peren, bramen

en andere dingen wisten ze te vinden. Meestal was 't tafeltje goed voorbereid. 't Was maar jammer, dat er nog geen lucifers uitgevonden waren, anders hadden ze zeker vuurtjes gestookt om 't gevangen wild te braden. Nu moesten ze 't maar mee naar huis sleepen, de velletjes waren meestal ook nog wat waard. Moeder droogde ze of hing ze in den rook en ruilde er later dan wat linnen of wol voor in of wat anders, dat zij gebruiken kon.

Die menschen heetten wel Roomsche, maar wisten van God en godsdienst toch bijna even weinig af als heidenen. Vader en moeder gingen wel eens naar de kerk, die ruim een uur verder lag, maar zij brachten er niets van mee naar huis. De eenige zorg, die zij in dit opzicht hadden, was dat Jochem op zijn tiende jaar met andere jongens naar de leering moest. Dat was een geschiedenis voor die rakkers!

Tegen dat uur loopen zagen ze niets op. Maar dat uur stil zitten en leeren. Och, och! Ze hebben 't een paar jaar met horten en stooten volgehouden en ze zullen er wel wat geleerd hebben, maar ze waren wat blij, toen ze hun eerste Communie gedaan hadden en er af waren.

In 't eerst konden ze maar heel niet begrijpen, dat ze in de „stede" niets mochten wegnemen. Ze deden maar net, of ze in 't bosch waren en vrij plukken mochten. Dat viel natuurlijk tegen, daar kregen ze voor, maar het duurde toch een poosje, eer ze die vrijpostigheid afgeleerd hadden.

Hoe het met de anderen ging kan ik niet zeggen, maar Jochem deed op die leering toch nog al wat op. De pater had maar moeite genoeg om ze te leeren, wat ze kennen moesten en praatte er niet veel over en verklaarde ook weinig. Daar had de man den tijd niet toe en de lust ook niet denk

k. Maar Jochem hoorde toch van dingen, die hij vóór dien tijd nooit had hooren noemen: God, Heer, Zaligmaker, Maria, hemel, hel, Jezus, heiligen en zoo meer, die in zijn geheugen bleven en daar hij gedurig eens over denken

moest. Heel diep zat het wel niet, maar er bleef toch wat van hangen en als hij, wat niet dikwijls gebeurde, eens een stil oogenblikje had, schoot hem zoo iets weer door het hoofd.

(Wordt vervolgd).

— CURIOSA. —

Instinct bij vogels. — Het heeft de aandacht getrokken van een Duitsch blad, dat vogels schijnbaar een sterk voorgevoel hebben van komende cholera-epidemieën. Het blad wijst er op, dat enkele dagen vóór de vreeselijke verwoestingen begonnen, die de cholera in 1872 in Galicië aanrichtte, al de spreeuwen plotseling den toren van Przemył verlieten, en dat geen enkele vogel terugkeerde voor het eind van November, toen het gevaar geweken was.

Hetzelfde verschijnsel werd opgemerkt te Munchen en te Neurenberg. Tijdens de aanvallen der cholera te St. Petersburg en Riga in 1848, in West-Pruisen in 1849, en in Hannover in 1850, verlieten alle zwaluwen en spreeuwen de stad en bleven afwezig tot de ziekte-verschijnselen verdwenen waren.

Slakken. — In de omstreken van Ulm houden vele lieden, die men slakkenboeren noemt, zich met de slakkenteelt bezig. Van daar gaan jaarlijks meer dan 4 miljoen huisjes-slakken verpakt in vaten, elk inhoudende 10.000 stuks naar Weenen en verder Donau afwaarts.

XXIV

Ook in Zwitserland bloeit de slakkenteelt. In 1902 had een handelsfirma te Biel van 130 Zwitsersche slakken-parkhouders den oogst van dat jaar opgekocht: meer dan 10 miljoen stuks.

Verreweg de meeste huisjes der wijnbergslakken zijn naar rechts gewonden en zelden vindt men er een die naar links gedraaid is. Zulke exemplaren zijn zeer gezocht en worden menigmaal duur betaald. Men noemt ze: „slakkenkoningen.”

In Parijs worden jaarlijks 800.000 K.G. van deze weekdieren verkocht en gegeten en in Lyon niet veel minder. In het voorjaar van 1903 hebben 500 handelaars in slakken, aan het gemeentebestuur van Parijs verzocht om grooter verkoopplaats in de markthallen, wel een bewijs, dat niet alleen de productie, maar ook de afzet bloeit.

Men bereidt van de slakken soep, ragout, cōteletten, pastei en slakken-salade, terwijl ze gebakken op verschillende wijzen worden toe bereid. In Napels worden slakken door de straatventers te koop geboden zooals de augurkenventers hun lekkere en vette waar in de jodenbuurten van Amsterdam aanbieden.

5

GERRIT PRIK.

— — —

EERSTE HOOFDSTUK.

Waarin men eerst op 't einde iets van Gerrit Prik hoort. Over een eerzamen snijderbaas en z'n vrouw, over Petertje, Pieterje en Paultje en wat die met mazeltjes en bloedworst te maken had.

In het eerste huis buiten het dorp aan je linkerhand, daar woonde *Peter Prik* de kleermaker. Van 's Maandagsmorgens zes tot Zaterdagavond zeven zag je hem iederen dag als 't nog licht was voor 't raam zitten, dat aan den straatweg uitkwam, met de beenen gekruist onder zich, naald of schaar in de hand en den bril op den neus. En als 's winters de lamp al vroeg op moest kon je tenminste z'n schim nog op 't gordijn zien. Dat waren dan ook de eenige keeren, dat *Peter Prik* voor een dik man zou hebben kunnen doorgaan, want die schim op 't gordijn had een ontzaglijk breeden rug en ontzaglijk groote armen en een wonderlijk waterhoofd, maar inderdaad was *Peter Prik* nietig en klein. Hij had twee zeldzaam dunne beenen, evenveel lange magere armen, een dito lijf, een naald-

spitsen neus, een klein puntig hoofd en een bochel. Om dit laatste toevoegsel werd hij nimmer of te nooit bespot. En daar waren twee zeer goede redenen voor: ten eerste kon niemand zoo raak z'n woordje terug geven, wanneer men hem trachtte te plagen dan juist *Peter*; en ten andere hield iedereen veel te veel van den vroolijken doch mismaaktten snijderbaas om hem iets onaangenaams te zeggen of aan te doen. Nu was hij inderdaad een bovenstbeste kerel, die hard werkte voor zijn broodje. En eerlijk was-ie als goud. „Met God en met eere!” zoo was zijn lijfspreuk en daar week hij nimmer van af. Hij had geen Fransche woorden op z'n naambordje staan; hij kon misschien ook niet zoo smaakvol werken als z'n ambtsbroeder uit de stad, maar wat uit z'n handen kwam was degelijk gemaakt en je behoefde nimmer te vreezen dat *Peters* kinderen met een broek of buis liepen, waarvan de stof al wonderveel geleek op die waarvan je laatst een pak bij hem besteld had.

En daarmee heb ik je meteen verteld dat onze kleermaker getrouwd en vader was. Ja, inderdaad. En wat meer

dan een glimlach speelde, de oogen en viel in een lichte sluimering.

't Was een heel kalm uur voor Kate. De ziekenzaal was niet groot en had slechts vier bedden waarop geen andere patienten lagen. De verpleegsters hadden het erg druk en waren allen heengegaan zoodat ze heel alleen was. Door het verste raam viel een winter-zonnestraal op de kale witte muren. Haar gedachten waren op wonderlijke wijze verdeeld tusschen vrouw Duffy en Philip Carey, die het grootste deel van zijn leven doorbracht tusschen deze muren. Hij had zoo vriendelijk, bijna hartelijk gesproken tot die arme verlaten oude vrouw, maar tegen haar had hij geen woord gezegd. Hoe kwam het toch dat hij zoo veranderd was tegenover haar en zoo wreed kon zijn? Wat kon hem bewogen hebben zoo plotseling en zoo onedelmoedig allen omgang met haar af te breken en haar in zoo groote ellende te storten? Het was haar bijna onmogelijk hem te ontmoeten en toch had ze daar in toegestemd, omdat haar vader zoo veel met hem op had. Wat zou hij er trotsch op zijn geweest hem tot schoonzoon te hebben. Ze moest er maar niet aan denken. En misschien zou ze het nog moeten aanzien dat hij met een ander trouwde en ze de vrouw ontmoette die haar plaats innam en haar leven had vernietigd. Want Kate voelde dat het haar onmogelijk wezen zou een anderen man lief te hebben. Niemand kon ooit voor haar worden wat Philip Carey voor haar geweest was."

Het uur ging voorbij en toen was het uit met de rust.

Dr. Layard en Dr. Carey kwamen binnen, voelden de oude vrouw den pols en spraken haar moed in. Tot Kate werd gezegd dat het, indien ze kalm en sterk wezen kon, beter was als ze bleef, daar de oude vrouw haar

hand stevig omklemd hield en niet wou dat ze heenging. Drie of vier vreemde heeren kwamen daarop binnen en stonden bij het bed, terwijl vrouw Duffy, nauwelijks hoorbaar, vertelde wat haar overkomen was. Wat ze zei werd woord voor woord opgeschreven. Ze had niet veel te vertellen en was er spoedig klaar mee.

"Zou je het individu kunnen herkennen?" vroeg de griffier.

"Zou je den man terug kennen als je hem zag?" vroeg Dr. Carey, die dicht bij Kate stond, vlak bij het hoofd van de oude vrouw.

"Ja, zeker," antwoordde ze met meer levendigheid dan ze tot dusver had getoond.

"Hij is gevangen genomen", zei Dr. Layard, "dat wil zeggen er is iemand gearresteerd dien we denken dat het is. Maar je moet hem zelf zien."

De oude vrouw huiverde en drukte Kate's hand krachtig. Het scheen echter wel alsof het Dr. Carey's hand was geweest, want hij wist er blijkbaar van en gaf er antwoord op.

"Kom, kom, vrouw Duffy", zei hij, "je bent nooit gauw bang geweest, en je hebt alleen je oogen maar open te doen om naar hem te kijken. Er zijn vrienden genoeg om je heen, dat weet je wel."

"O, hij is zoo'n vreeselijke man", zei ze fluisterend, "maar laat hem komen."

Kate rilde van ontroering toen ze luisterde naar den afgemeten stap van de politieagenten en den waggelenden tred van den moordenaar die hol klonken op den planken vloer van de zaal. De oude vrouw had de oogen gesloten alsof ze al haar moed verzamelen wilde voor het beslissende oogenblik. Dr. Carey lei zijn hand op de leuning van Kate's stoel zoo dicht bij haar dat hij bijna haar schouder aanraakte. Een van haar bruine krullen rustte op zijn hand.

De voetstappen naderden tot aan het bed en hielden toen stil. Kate keerde zich om en wierp een schuwen blik op de groep. De moordenaar was een man van middelbaren leeftijd met een vol gelaat, hoogrood van kleur. Zijn licht haar begon reeds grijs te worden. Over 't geheel zag hij er niet uit als een misdadiger, hij zou hebben kunnen doorgaan voor een welvoegelijk, eerlijk betrouwbaar man, indien niet de drinkgewoonte zijn uiterlijk had doen verwilderen. Met een half meelijdenden, half beschaamd blik zag hij neer op de gewonde oude vrouw, en toch drukte zijn gelaat stugheid uit, zooals dat van een jongen die op een slechte daad wordt betrapt. Dat er een politieagent rechts van hem stond was het eenige waaruit men kon opmaken dat men met een boosdoener te doen had. En deze was blijkbaar op zijn hoede en gereed om hem aan te grijpen alsof er gevaar was dat hij nogmaals een poging zou doen om de oude vrouw te vermoorden. Gedurende een paar minuten zwegen allen. Vrouw Duffy's oogen waren nog gesloten en haar lippen bewogen zich alsof ze bad. Eindelijk keek ze op en haar reeds half verduisterde blauwe oogen, angstig als die van een kind dat uit den slaap opschrikt, namen eensklaps een andere uitdrukking aan, evenals die van een kind wanneer het merkt dat een liefhebbende moeder zich over hem heen buigt.

„Wat,” riep ze verheugd met een stem, die plotseling krachtig was geworden, „dat is mijn jongen, mijn John.”

Haar gerimpelde trekken begonnen zich te bewegen van aandoening en ze was op het punt zich op te richten om de armen naar hem uit te strekken, maar Dr. Carey was er vlug genoeg bij om het haar te beletten. Hij wierp zich op zijn knieën, vlak voor Kate's voeten en legde zijn sterken arm zacht

over de oude vrouw. Geen der aanwezigen verroerde zich, allen stonden als van den donder getroffen. Ook de gevangene stond onbeweeglijk.

„Dat is mijn zoon, die naar Australië is gegaan,” ging de oude vrouw Duffy voort, „laat hem bij mij komen en mij omhelzen. Ken je je oude moeder niet meer John?”

„O moeder, moeder,” riep de gevangene uit, terwijl hij de handen ineen sloeg, „dat is mijn moeder, mijnheer, ik ben weer in 't land gekomen om haar op te zoeken. Ik heb haar in geen dertig jaar gezien en ze is zoo erg veranderd. Toe mijnheer, laat mij naar haar toegaan en haar omhelzen.”

Deze woorden sprak hij tot den politieagent die naast hem stond en wiens streng gelaat een zachtere uitdrukking had aangenomen. Maar de rechterlijke ambtenaren waren tegenwoordig en het stond niet aan hem toegevendheid te betoonen.

„Is dit de persoon die getracht heeft eerst u te berooven en daarna u te dooden?” vroeg de officier van justitie.

„Wel nee, in 't geheel niet, het is mijn eigen jongen,” zei de oude vrouw, „hij heeft niet op zijn moeder geschoten, dat kunt u wel begrijpen. 't Was een heel andere man, een man om bang voor te worden. Dat is de jongen die ik heb opgevoed en heb leeren bidden. Hij heeft me nooit kwaad gedaan, toe laat hem vrij.”

Vrouw Duffy dacht er geen oogenblik aan of ze de waarheid sprak of niet. Haar vreugde was zoo groot, dat zelfs de gedachte niet bij haar opkwam of haar zoon er aan had kunnen denken haar te bestelen en van het leven te berooven. Als hij voor haar was gebracht, de handen bedekt met haar bloed, dan zou ze nog geloofd hebben dat ze zich vergiste. 't Was een of andere booswicht, een monster, die op

haar had geschoten, maar niet haar zoon. Wat dezen betreft, zijn lodderige met bloed belooopen oogen stonden vol tranen en toen hij begon te spreken was zijn stem aangedaan en heesch.

„Mijnheer,” begon hij, zonder zich tot iemand in 't bijzonder te richten, „ze lijkt dezelfde vrouw niet meer, maar toch is 't mijn moeder. Ze had, toen ik wegging, bruin haar en was sterk als weinigen. Nooit had ik kunnen denken dat ze zoo zou geworden zijn. Ik wou dat ik maar nooit had gedronken. Niemand weet waar de drank hem toe brengen kan. Zij is mijn moeder en ik ben teruggekomen om voor haar te werken als ze nog in leven was. Zoo lang als ze leeft zal er geen druppel drank meer over mijn lippen komen.”

„Stil, stil,” zei Dr. Layard die achter hem kwam staan en hem op den schouder klopte, „houd je mond een beetje, kerel. Als je nog langer praat zul je je moeder nog erger maken. Ze moet kalm blijven, dan is er goede kans dat ze weer beter wordt.”

De ambtenaren der justitie en de griffier trokken zich terug naar het andere einde van de zaal en stonden even te overleggen wat ze doen zouden. Er viel niet aan te twijfelen of ze hadden den rechten man voor zich, maar er was niemand, die hem als den misdadiger aanwijzen kon dan zijn moeder. Bob, de koetsier van Dr. Layard, verklaarde onder eede hem te herkennen als den man die hem vertelde dat er een oude vrouw vermoord aan den weg lag, maar de oude vrouw zelf ontkende dat hij de man was die haar aangerand had. Ongetwijfeld was er reden te over voor haar om dat te doen, maar als ze er bij bleef, wat dan?

„Denk er aan, dat je onder eede staat,” zei de oudste magistraatspersoon, „en dat je misschien op je sterfbed

ligt. Zie dien man oplettend aan en zeg me of hij 't niet is, die op je geschoten heeft.”

Vrouw Duffy keek haar zoon onderzoekend aan en glimlachte al sterker totdat haar bleek gerimpeld gelaat straalde van geluk.

„Nee, hij was het niet,” zei ze, „hoe zou dat kunnen. Ik kan er een eed op doen dat het mijn John niet was. Toe laat hem eens even bij mij komen. Als u 't goed vindt kan de politie hem wel met vreë laten, hij heeft het niet gedaan.”

„Als het noodig is, zullen Dr. Carey en ik borg blijven voor hem,” zei Dr. Layard, „laat de arme kerel zijn moeder een hand geven.”

Het scheen dat de gevangene eensklaps kans zag onder de handen van den politieagent weg te schieten, hij viel aan zijn moeders voeten op de knieën, verborg zijn gelaat in de dekens van haar leger en snikte zoo hevig dat het ledikant onder hem er van schudde. De oogen van zijn moeder waren voortdurend op hem gericht en haar armen, nog steeds stevig vastgehouden door Dr. Carey, maakten telkens een beweging om hem te kunnen aanraken.

De overheidspersonen en hun gevolg verwijderden zich en lieten vrouw Duffy met haar zoon achter, terwijl Kate en Dr. Carey er bij stonden een weinig van het bed en van elkander verwijderd. De man kwam al dichter en dichter naar zijn moeder, totdat zijn verhit gelaat rustte op haar hand. Er heerschte een diepe stilte op het zaaltje. Buiten, op de gang, kon men door de half geopende deur nog den politie-agent zien staan, blijkbaar wachtende op nadere orders.

„Moeder,” snikte Duffy eindelijk met een gesmoorde, bevende stem, „kunt u mij vergeven?”

„Vergeven? Er is niets te vergeven mijn jongen,” antwoordde ze, „ik ben zoo gelukkig en ik heb iedereen vergeven, ook den ongelukkige die op mij geschoten heeft.”

„Ik hoop dat u weer beter zult worden, moeder,” zei hij met diepen ernst, „dan zal ik mijn best doen alles weer goed te maken. Ik ben terug gekomen om voor u te werken, en dat zal ik ook. Wilt u mij vergeven, moeder?”

„Vergeven, jou vergeven mijn beste John?” mompelde ze, „’t is gemakkelijk genoeg iemand te vergeven als je veel van hem houdt.”

De laatste woorden kwamen heel zwakjes, lettergreep na lettergreep, over haar lippen en Kate begon al haar moed te verliezen. Het vermagerde gelaat was steeds bleeker geworden en de gerimpelde oogleden sloten zich langzaam over de glazige blauwe oogen. Kate kon een lichten uitroep van aandoening niet onderdrukken en Philip Carey keerde zich snel om.

„Gaaf ze sterven Philip?” vroeg Kate.

„Ze is heel zwak,” antwoordde hij. „De aandoening is te sterk geweest, maar misschien herstelt het zich wel weer. Ga een verpleegster voor me roepen en kom dan zelf niet meer terug.”

Langzaam ging Kate de ziekenzaal af; tranen vloeiden haar over de wangen. Maar ze was niet langer bedroefd over haar eigen moeilijkheden, ze was geheel vervuld met medelijden voor de goeie arme gelukkige oude vrouw, die haar lang verloren zoon onder zulke omstandigheden had teruggekregen. Ze bleef in de kamer van de besturende zuster wachten totdat er een boodschap kwam dat vrouw Duffy weer in slaap was gevallen, en haar zoon nu aan haar bed zat te waken en wachten. Toen keerde ze met haar vader naar huis terug.

„Ik twijfel er geen oogenblik aan

dat Duffy de man is die op haar geschoten heeft”, riep Dr. Layard haar toe, boven het geraas van den spoortrein uit, „maar ze zullen ’t hem niet kunnen bewijzen. De oude vrouw is zoo eerlijk als ’t maar kan en zou niet in staat wezen opzettelijk te liegen, maar ze is onder den invloed van een begoocheling. Ze gelooft inderdaad zelf evenmin dat haar zoon haar heeft aangerand, als ik geloof dat jij het gedaan hebt. Ik betwijfel zelfs of ze haar zoon zelf zou gelooven als hij haar bekende de aandrander te zijn. Intusschen moet hij dat niet doen. Dat heb ik hem ook gezegd. Ik zei tegen hem: Duffy, ik voel heel goed dat jij de schelm bent die haar hebt aangevallen en als de oude vrouw sterft zal ik mijn best doen er bewijzen voor bij te brengen. Maar vertel het nooit aan je moeder, dat zou haar het hart breken. Toen antwoordde hij: „Ik zal er nooit een woord over zeggen mijnheer, in geen geval.” O, ik weet het zeker, Duffy is de schuldige.”

„Denkt u dat ze sterven zal?” vroeg Kate.

„Carey zal al het mogelijke doen om haar in ’t leven te behouden,” zei Dr. Layard. „Nog nooit, ging hij voort, heb ik bij een jongen man zoo’n groote verandering opgemerkt als bij Carey. Hij is zoo traag als een slak, en dat juist nu, nu hij al zijn wenschen verwezenlijkt ziet. Ik begrijp er niets van.”

Kate meende het wel te begrijpen, maar hield zich stil. Indien hij een greintje gevoel had was het niet waarschijnlijk, dat hij zich gelukkig kon gevoelen en op zijn gemak in tegenwoordigheid van haar of haar vader. En hij bezat ongetwijfeld heel veel gevoel. Tijdens het ongewone verhoor aan vrouw Duffy’s, bed hadden hun blikken elkaar een oogenblik ontmoet en ze hadden elkaar aangekeken met een sympathie, die op dat oogenblik

de natuurlijkste zaak van de wereld scheen te zijn. En zij had hem bovendien Philip genoemd. Hoe gloeiden haar wangen bij de herinnering alleen. Ze wenschte dat ze ten einde toe een ijskoude afgemetenheid tegenover hem in acht had genomen, maar ze had zich zelf geheel vergeten en dat was voor haar het gelukkigste oogenblik geweest, dat ze sedert de laatste vier weken beleefd had. Trouwens, misschien was dat ook wel het eenige wezenlijke geluk, zich zelf geheel te vergeten.

Den volgenden morgen zat Kate weer alleen in de ontbijtkamer. Ze had niets te doen vóór het tijd was om weer naar Lentford te gaan. Terwijl ze daar zat bracht de meid een groote enveloppe binnen, die er erg officieel uitzag en waarop de woorden gedrukt waren: bureau van onbestelbare brieven. Het adres luidde: Mej. Kate Layard, Ilverton. 't Was voor het eerst in haar leven, dat Kate zulk een weinig goeds voorspellend pakje ontving. Met eenige ontsteltenis maakte ze de enveloppe open en haalde er haar eigen briefje uit te voorschijn, dat ze vier weken geleden had geschreven aan Philip Carey. Er stonden verscheidene poststempels op met aanduidingen om in de eene stad na de andere: Liverpool, Manchester, Londen, den geadresseerde te vinden. Het duurde verscheidene minuten eer ze begreep wat er gebeurd was. En had ze haar eigen handschrift niet herkend, ze zou het nooit hebben geloofd: Ze had haar brief geadresseerd aan „Dr. Carey, Everton-plein te Liverpool.”

Kate heeft zich nooit kunnen be-

grijpen hoe ze er toe gekomen was Liverpool te schrijven in plaats van Lentford. 't Is waar, nadat hij Ilverton had verlaten, was hij eerst naar Liverpool gegaan, maar hoe kon ze toch zoo dom geweest zijn om zoo'n verschrikkelijke fout te maken. Dus hij had waarschijnlijk een even ellendigen

..... en haalde er haar eigen briefje uit te voorschijn.

tijd doorgebracht als zij zelf. Hij moest tot het besluit zijn gekomen dat zij niets om hem gaf, het zelfs niet de moeite waard had geacht de beleefdheid tegenover hem in acht te nemen en te antwoorden op zijn vraag. Wat moest hij wel niet van haar denken? Wat moest het hem gegriefd hebben. Ze moest het op de een of andere wijze weer in orde zien te brengen.

Den heelen weg naar Lentford ver-

keerde Kate in een toestand van opgewondenheid. Toen ze de breede trap opging naar het bordes van het ziekenhuis was het haar alsof ze droomde. De dikke portier in zijn nette uniform knikte haar vriendelijk toe en de studenten, die zich voortspoedden door de ruime gangen, namen den hoed af voor de knappe dochter van Dr. Layard. Ze moest voorbij een wachtkamer met banken langs de muren en in 't midden, waarop heele rijen arme patienten geduldig zaten te wachten tot het hun beurt was om binnen te komen en Kate zag het gelaat van Philip Carey, die met bezorgden blik luisterde naar een arme vrouw die door een andere deur zich verwijderde. Ze lei haar hand op den arm van de patiente die aan de beurt was en ging in haar plaats naar binnen. „Philip,” zei ze, en ze kleurde toen ze zijn verbazing opmerkte, „ik kom maar heel even. Ik ben zoo ellendig geweest. Vier weken geleden heb ik dit geschreven.”

„Geschreven? Wat?” vroeg hij tegelijk de hand grijpende, waarmee ze hem den verkeerd geadresseerden brief overreikte, en die stevig vasthoudend.

„Ik schreef niets dan: Kom,” stamelde Kate, met tranen in de oogen, „en ik dacht o, ik weet niet wat ik dacht. Ik schreef op het adres Liverpool in plaats van Lentford en sedert dien tijd is hij rondgezonden. Begrijp je 't?”

„Bedoel je dat je mijn vrouw wilt worden?” vroeg hij.

„Ja,” antwoordde ze.

Ze hadden maar drie minuten. Dat was de tijd, die voor elk der bezoekers was beschikbaar gesteld. Als die om waren werd de deur een paar duim geopend om te zien of de dokter gereed was de volgende patient te ontvangen.

Dr. Carey leidde Kate naar de andere

deur en liet haar gaan met een blik die haar het hart sneller deed kloppen van geluk. Ze liep, als op vleugelen gedragen, de talrijke gangen door, trappen op, trappen af tot ze de zaal bereikte waar vrouw Duffy lag. De oude vrouw zat zoo gemakkelijk mogelijk overeind in haar bed, ze keek kalm en toch met schitterenden oogen rond en het oude blosje begon zich, heel zwakjes, weer te vertoonen.

„Hij komt van morgen weer terug,” fluisterde ze Kate in 't oor. „Ze lieten hem gisteren den heelen dag bij mij blijven en vandaag komt hij weer. Wat een heerlijke Kerstmis is het, zoo heb ik er nog nooit een beleefd. Ik hoop dat ze dien armen stakkerd, die op mij heeft geschoten, niet te pakken krijgen. Dat zou voor mij en voor mijn John alle Kerstvreugde bederven. Hebt u een goede Kerstmis gehad juffrouw?”

„Ja, een heerlijke Kerstmis,” antwoordde Kate met een vroolijken lach, daar de vreugde, waarmee haar hart nu was vervuld, de herinnering aan het leed dat ze had doorgestaan geheel had uitgewischt.

„Ja, zoo is het, ik weet niet dat ik ooit zoo'n Kerstmis beleefd heb,” lispelde vrouw Duffy.

Er is nu weinig meer te vertellen. Dienzelfden avond nog bracht Philip Cary een bezoek bij Dr. Layard en verblijdde den ouden dokter boven mate door zijn aanzoek om de hand van Kate. Vrouw Duffy herstelde en leefde nog twee of drie jaren in ongestoord geluk en in zoo ruime omstandigheden als ze heel haar leven niet gekend had. Wat haar zoon betreft, die in Australië niet voorspoedig was geweest, hij werkte ijverig en geregeld om haar te kunnen onderhouden en wijdde zich geheel aan haar met werkelijke teederheid. Eerst na den dood der oude vrouw, toen Kate

naast haar kist stond en het oog gevestigd hield op dat vredige gelaat en die gesloten oogen, vertelde hij haar de geschiedenis van zijn thuiskomst.

„Ik werkte aan boord om de kosten van mijn overtocht goed te maken, Mevrouw,” zei hij, en ik kwam juist een week voor Kerstmis te Liverpool aan, met niet meer dan zestig gulden op zak, dat was alles wat ik uit Australië had meegebracht. Maar er rustte een noodlot op mij zoodat ik terecht kwam in een kroeg, waar ik zoolang dronk dat ik me niet meer bewust was wat er met mij gebeurde. Ik kwam op Kerstavond met den laatsten trein te Ilverton aan, want ik wist niet dat Moeder in de stad was gaan wonen. 't Was bitter koud dien nacht en ik sliep op een bank bij het station. Ik had geen cent meer op zak toen ik op weg ging om moeder op te zoeken en ik begon me vreeselijk naar te gevoelen toen ik een fatsoenlijke oude vrouw zag aankomen. Er was overigens niemand te zien. Ik was van plan haar schrik aan te jagen en daardoor een shilling machtig te worden. Haar kwaad te doen, daar dacht ik niet aan. Het pistool was een oud ding, dat ik in de bosschen van Australië altijd bij mij droeg en ik dacht er in 't geheel niet aan of het ook geladen kon zijn. Plotseling ging het af. Dat alles gebeurde in minder dan geen tijd. Ik kwam daardoor echter tot bezinning en liep hard weg om iemand te zoeken die hulp verschaffen kon, toen ik u en den dokter zag aankomen. 't Was of ik zien kon dat uw Pa dokter was. Maar toen ik ontdekte dat het mijn eigen arme oude moeder was bij wie ik in het hospitaal gebracht werd om herkend te worden, toen dacht ik te zullen sterven. Ze heeft nooit geweten dat ik het was die haar aanrandde, nooit.

Ze praatte dikwijls over hem en dan zei ze: „Ik vergeef het hem John, en ik hoop dat God hem ook zal vergeven, wie hij ook is.

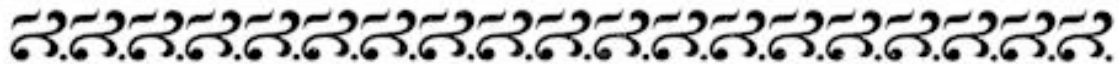
CURIOSA.

DE AARDBEVING VAN 1755.

Het was op Zaterdag 1 Nov. 1755, dat zich genoegzaam door geheel Europa en bijzonder ook in Holland, 's morgens omstreeks 11 uur bij stil en mooi weer in alle wateren, zoowel groote als kleine, onverwachts een schommelende beweging openbaarde, zonder dat men aan het land iets bijzonders gewaar werd. Op sommige plaatsen rees het water van twee tot vier voet omhoog, op andere slechts van zes tot acht duim. Overal bleek het duidelijk, dat het geen waterbeweging was geweest, maar dat het de werking van den grond was. Modder en slijk werd boven gebracht, zelfs schuiten en andere zware lichamen die langen tijd te voren gezonken waren, kwamen boven.

Volgens de meeste waarnemingen liep de schok van het Z. W. naar het N. O. — Zoo werd uit Beverwijk gemeld, dat een schuit het allereerst aan de Zuidwestkant uit het water oprees. Een waarneming te Haarlem daarentegen vertelt ons, dat het water van het Zuider-Buitenspaarne zich heteerst, begon te bewegen aan den Z. O. oever en als het ware verviel naar den N. W. kant. Van deze richting spraken ook de kerkgangers, die het Allerheiligenfeest vierden en plotseling de kronen en lampen zagen slingeren.

Van 't Oude in 't Nieuwe.

Er lag overal dik sneeuw. Een scherpe Oostenwind sneed ieder, die 't waagde op dien kouden Oudjaarsdag den neus buiten de deur te steken, in 't gelaat. Wie in huis kon blijven verkneuterde zich in zijn voorrecht en kwam alleen als 't bepaald noodig was buiten het verwarmde vertrek. Al bleef de kamerdeur zooveel mogelijk gesloten en werd de kachel volop van brandstof voorzien, toch waren het maar kleine plekjes van de glasruiten, die neiging vertoonden om te gaan ontdooien. Zoo was 't in de huizen der gegoeden. In de woningen der armen, waar slecht sluitende deuren en ramen den wind toegang gaven en de turf schaarsch was, was 't bijna niet te harden.

In de armelijke woning van de weduwe De Haas was 't echter niet bepaald koud. Alle reetjes en gaatjes waren zorgvuldig toegestopt en er brandde een flink vuur op den haard. Daar had vrouw De Haas, die uit werken was, nog voor gezorgd eer ze de deur uitging.

's Morgens, toen het tijd was om te gaan, had ze met een bezwaard hart haar huisje verlaten. Lize de oudste van haar tweetal, van wie ze reeds

zooveel hulp had, die alles in orde hield als zij uit moest, was ziek, hard ziek; maar 't had al verscheidene weken geduurd en om 't gebrek buiten de deur te houden, kon ze niet alweer thuisblijven. Mevrouw Deelen, de dominee's-vrouw, waar ze dien Oudjaarsdag moest wezen, was daarbij een hartelijk gul mensch die gewoon was haar als ze naar huis zou gaan, behalve 't loon, nog van allerlei toe te stoppen dat ze met haar kinderen o zoo goed kon gebruiken.

Janus moest dan maar op Lize passen. Gisteren, toen ze was thuisgebleven, bleef Lize zoo rustig en had ze zoo weinig hulp noodig dat vrouw De Haas verscheidene keeren dacht: ik had eigenlijk best kunnen gaan. En zoo dacht ze te eerder omdat ze den gulden, dien ze per dag verdiende, zoo hoog noodig had. Vandaag zou 't wellicht weer zoo zijn en als ze tusschen de middaguren nog even thuiskwam.... wel ja, 't kon best. Toch ging ze met looden schoenen naar de pastorie. Onder het werk door had ze voortdurend haar kind voor zich, half zittend half liggend op de kussens, die ze in den ouden leuningstoel had gelegd.

't Was acht uur toen ze, als naar gewoonte, aan de huiskamer begon, terwijl de familie op de studeerkamer het ontbijt gebruikte. Wat schoot ze op met haar werk. Maar hoe langzaam vorderde de minuutwijzer op de pendule. Kwam het omdat ze er elk oogenblik naar keek? Anders was het half elf eer ze er aan dacht en kon ze zich niet begrijpen dat de uren zoo snel voorbijgingen. En nu... Nee, ze wou er niet meer naar kijken: misschien viel het wat mee als ze eens een poosje doorwerkte zonder zich te bekommeren om den tijd. Hoe zou 't op 't oogenblik met Lize zijn? Aldoor zag ze dat vermagerde in-bleeke gezichtje met dat spitse neusje en die weggetrokken wangen, de halfgesloten oogen en de gevouwen handen. Zou Janus het kunnen redden? Zeker wel, anders zou hij haar wel komen roepen.

Om half elf kwam Mevrouw haar de koffie brengen en o, wat verluchtte het haar, dat ze haar hart eens kon uitspreken. Hoe meer Mevrouw vroeg en hoe meer ze vertellen kon, hoe kalmer ze werd.

Vrouw De Haas had haar deel wel gehad van 's levens moeiten en zorgen. Van haar jeugd af had ze gediend en 't meestal goed gehad en ook den eersten tijd dat ze getrouwd was, ging alles voor den wind. Maar toen kwamen de beproevingen. De Haas, die altijd gezond was geweest en flink verdiende, begon te sukkelen. Maanden lang sleepte hij zich nog voort naar zijn werk, maar 't viel hem al moeilijker en eindelijk ging het niet meer. In den eersten tijd werd hem door zijn patroon het volle loon uitbetaald, en daar een ziekenfonds vijf gulden per week uitkeerde, was er geen krimp, ook al waren de uitgaven meer dan anders. Na zes weken werd het loon verminderd tot op de helft, maar, zuinig aan, wisten ze rond te komen.

Eerst toen ze niets meer hadden dan het ziekgeld begon de nood te nijpen.

Met schrik zagen ze den tijd tegemoet dat ze geen recht meer zouden hebben op die vijf gulden. Wat moesten ze dan beginnen? En hij kwam, die tijd. Wel werden ze wat geholpen door „publieke en particuliere liefdadigheid” maar dat kon niet volstaan. En nu leerden ze wat tobben was en gebrek lijden. Lang duurde de bittere ellende echter niet. Na een paar maanden stierf De Haas en toen kwam er verademing. Al dadelijk door het begrafenisgeld, waarvan een aardig duitje overbleef. En na een paar weken ging vrouw De Haas uit werken bij menschen die medelijden met haar hadden.

Jaren lang had dat zoo geduurd. Ze had met slaven en zwoegen in haar onderhoud kunnen voorzien en nu, terwijl ze er al van droomde dat haar beide kinderen mee wat zouden gaan inbrengen, nu was Lize ziek geworden. Van den eersten dag af had ze den angst met zich omgedragen dat haar kind zou sterven. Hoe ze aan dien angst kwam kon ze zich niet verklaren. Eenigen redelijken grond was er niet voor. Toch, ze twijfelde er niet aan of 't zou verkeerd afloopen.

* * *

't Was stil in het vertrek. Moeder was al verscheidene uren weg. Den heelen morgen was Lize rustig geweest. Nu en dan had Janus haar gevraagd of ze wat drinken wou, en was hij een poosje vlak bij haar blijven staan. Met wonderlijk vreemde oogen had ze hem een paar keer aangekeken, zonder iets te zeggen. Dan was Janus bang geworden en had hij verlangd dat Moeder er maar was. Hij voelde zich zoo eenzaam, net alsof er niemand in huis was dan hij alleen. Maar Liesje

was er toch ook? Ja, ja, tenminste ze zat daar op den grooten stoel. Als hij er echter niet naar keek dan kwam 't hem voor, dat ze er niet was.

„Janus, lees me eens wat voor uit den Bijbel.”

Janus kon goed voorlezen uit den Bijbel. Dat was hij gewoon. In de eerste jaren na den dood van zijn vader was er niet meer gelezen uit het Woord des Heeren. Alleen 's avonds, als de kinderen sliepen, haalde de weduwe vaak den huisbijbel te voorschijn en zocht troost en bemoediging in de gewijde bladen. Zoodra Janus echter lezen kon had ze hem elken morgen en middag na 't eten een hoofdstuk opgegeven, en dan vernamen ze de stem des Heeren uit Zijn Woord.

„Janus, lees me eens wat voor uit den Bijbel.”

Janus schrikte toen hij Lize's stem hoorde, maar behoefde geen verdere aansporing. In een oogenblik zat hij met den grooten Bijbel op de knieën naast de zieke. Hoewel hij voor zijn leeftijd tamelijk wel thuis was in het groote boek, viel 't hem toch moeilijk een keuze te doen uit al de hoofdstukken die bij 't doorbladeren hem voor de oogen schemerden. Eindelijk viel het hem in dat Lize een paar weken geleden het gedeelte dat hij 's morgens had gelezen zoo mooi had gevonden. Nu wist hij wat ze graag zou hooren en hij las

En er was een zeker rijk mensch . . . levende alle dagen vroolijk en prachtig.

Luisterde Lize?

Janus lette er niet op, hij las door.

En het geschiedde dat de bedelaar stierf, en van de Engelen gedragen werd in den schoot Abrahams.

Janus bleef doorlezen.

Maar nu hoorde Lize niet verder. De halfgesloten oogen waren nu wijd geopend. Was dat een natuurlijke uit-

drukking? Zagen die oogen wat in gewone omstandigheden voor 't menschelijk oog niet waarneembaar is? Had haar geest de woorden, die ze zooveen hoorde, opgenomen en er dadelijk voor zich zelf de toepassing van gemaakt? Strak vestigde ze den blik op het venster en 't was haar alsof het door een onzichtbare hand werd geopend. Engelen, zooals ze die meermalen had afgebeeld gezien, zweefden daar heen en weer en schenen naar binnen te willen komen

Toen sloot ze de oogen.

Janus was aan 't eind van de gelijkenis en zou juist het boek dicht slaan en wegleggen, toen vrouw De Haas binnenkwam. Ze kwam even kijken of alles goed was en zou maar een oogenblikje blijven.

„Hoe is 't met Lize, Janus?”

„Ik heb net wat voorgelezen, moe, ze vroeg het.”

Vrouw De Haas ging naar den stoel waarin haar kind zat en lei zacht haar hand op Lize's hoofd in de verwachting dat ze de oogen zou opslaan. Maar neen, ze keek niet op. Voelde ze de hand van haar moeder niet? Sliep ze? Wat ging die ademhaling vreemd: zoo kort, zoo afgebroken, zoo hijgend, zoo duidelijk hoorbaar. Er kwam een wonderlijke ongekende gewaarwording in 't hart der moeder.

„Lize.”

Geen antwoord.

„Lize.”

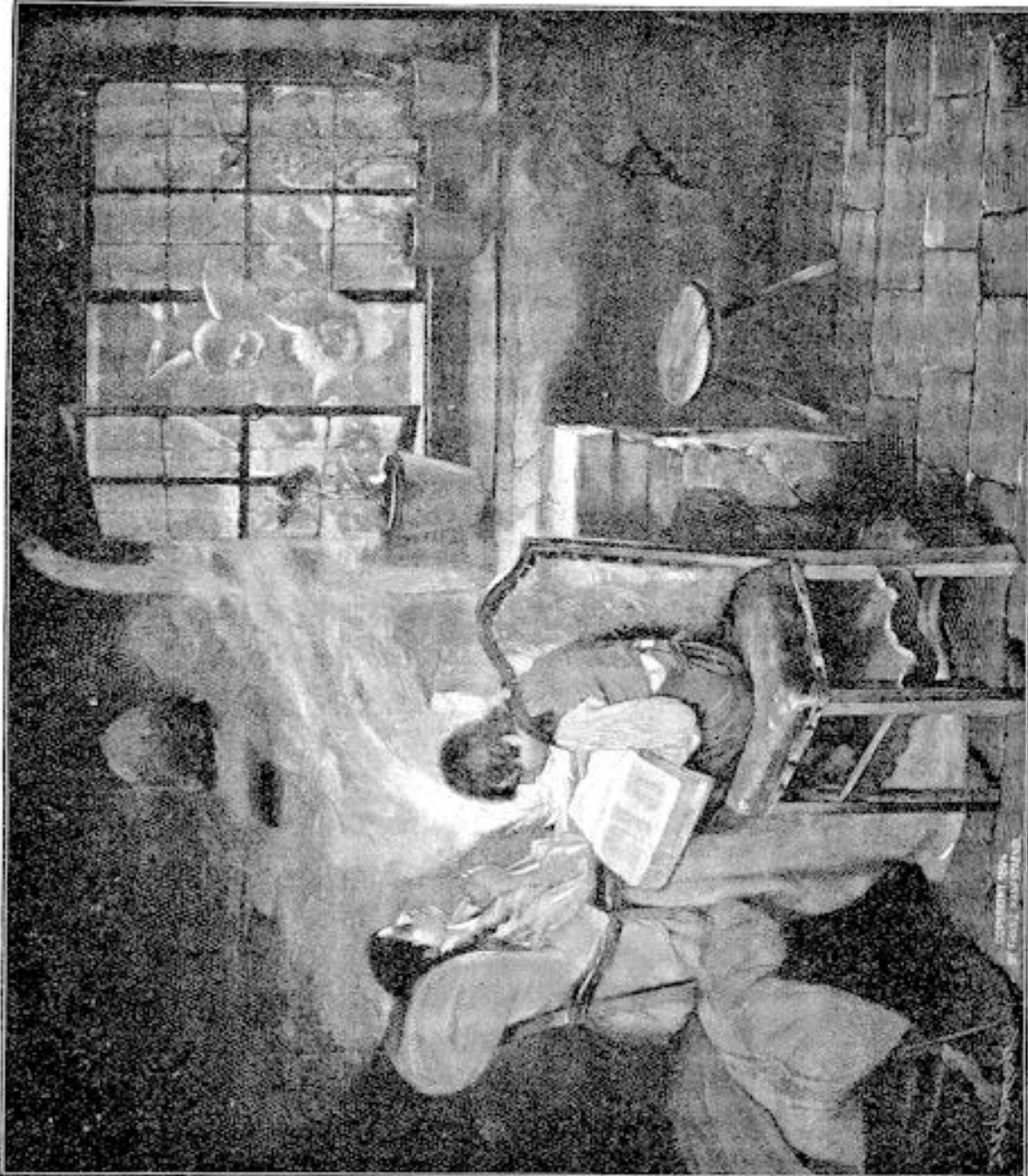
Even gingen de oogleden omhoog, maar dadelijk vielen ze weer dicht.

„Lize, hoe is 't er mee?”

Er volgde geen enkel teeken meer dat ze de stem van haar moeder hoorde. Vrouw De Haas keek om zich heen alsof ze iets zocht. Janus had den stoel waarop hij had zitten lezen weggeschoven en stond vlak naast zijn moeder. Maar die lette op hem niet.

Ze dacht aan haar zieke kind en aan haar alleen. O, ze voelde het dat het ernstig, heel ernstig was. Wat moest

Heer, behoud haar, laat ze niet sterven maak haar weer gezond. Maar terwijl ze die woorden bad, zonder ze uit te

ze beginnen, wat kon ze doen? Er kwam een zucht over haar lippen en een bede rees op in haar hart. O Heer, help Gij. Gij kunt immers helpen. O

spreken, kreeg ze weer die wonderlijke gewaarwording. Ze voelde: haar gebed zou niet verhoord worden. Toen viel ze neer op den stoel en snikte. Arme moeder!

Janus was naar buiten gegaan. Over het paadje, dat hij dien morgen in de sneeuw had geveegd om naar het schuurtje te komen waar de brandstof was geborgen, liep hij een paar maal heen en weer, de handen in den zak, al turende op den grond. De kou scheen hem niet te deren, die voelde hij niet eens, al had hij zijn buis niet aan. Nooit had hij met zooveel aandacht naar de steentjes gekeken die op den grond lagen. Soms bleef hij even staan en maakte met zijn klomp een stukje hout los dat in den harden grond zat vastgevroren. Toch dacht hij voortdurend aan Liesje. Zou ze sterven? Maar de Heer kon haar immers wel weer beter maken. Eensklaps kwam er een gevoel van vreugde in zijn hart. Als hij eens ging kijken in de kast, binnen, misschien stond daar wel iets in een kopje of was er iets in een trommeltje dat hij Liesje moest geven waarvan ze beter kon worden. O, als de Heer dat nu eens maakte . . . maar nee, dat zou te vreemd zijn, dat was onmogelijk. Onmogelijk? Was er dan iets onmogelijk bij God. Janus ging haastig naar binnen; zonder iets te zeggen liep hij naar de kast, keek op een paar planken, in een kopje, een schaalje en . . . en . . . staakte toen zijn verder onderzoek. Hij vond niets. 't Was ook te dwaas om zoo iets te verwachten.

Vrouw De Haas zat nog op den stoel, met de beide armen op de leuning en hield het hoofd met beide handen vast. Dat Janus even weg was geweest en weer binnen gekomen daar had ze niets van gemerkt. Ze dacht aan de huiskamer bij den dominee, waar ze alles had overhoop gehaald en nog niets weer op zijn plaats had kunnen zetten. Was ze er toch maar niet heengegaan. Waarom was ze niet thuis gebleven? Daar lag nu haar kind,

onbeweeglijk, en het kende haar zelfs niet meer. Zou ze Janus nog eens om den dokter sturen? Ja.

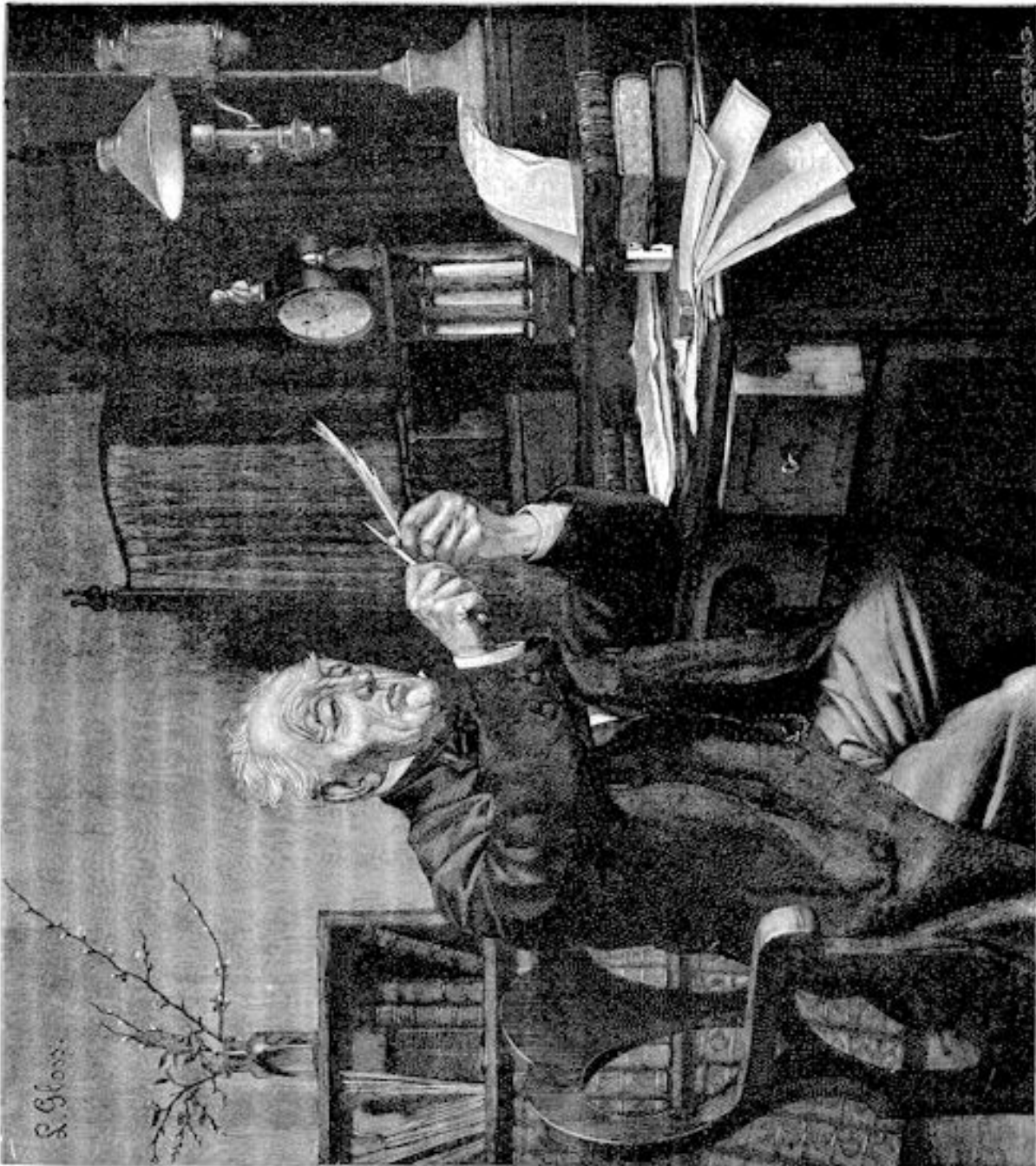
„Janus, trek je jas aan en loop eens gauw naar den dokter; vraag of hij dadelijk . . .”

Vrouw De Haas voltooide den zin niet. Er kwam beweging in het tengere uitgeteerde lichaampje. Lize's handen vielen neer op het kussen dat haar knieën bedekte, de vingers grepen in een plooi van de sloop en frommelden die ineën. Toen begon de andere arm zich heftig te bewegen en ging over het kussen heen en weer, telkens stuitend tegen de leuning. Een oogenblik later sloeg Lize de oogen op, even maar.

Daarna lag ze weer stil, de schokkende ademhalingen werden al korter, volgden elkaar met telkens langere tusschenpoozen op . . . en eindelijk kwam er geen meer . . .

Hoe lang vrouw De Haas bij haar stervend kind had gestaan wist ze niet. Een vreeselijke angst, nu over het eeuwig heil van haar kind, had haar, toen ze het einde naderen zag, aangegrepen. Telkens had ze een tekst opgezegd, hopen de dat Liesje het hooren zou, al gaf ze geen enkel teeken dat ze eenig bewustzijn had van wat er rondom haar was. Even dringend als ze eerst had gebeden voor het behoud van haar leven, zoo bad ze ten laatste dat Liesje mocht gaan naar het Vaderhuis en daar een plaats voor haar zou zijn onder de vele woningen. En terwijl ze zoo bad had ze het gevoel dat haar gebed niet verhinderd werd: in haar hart kwam de zekerheid dat ze verhooring zou vinden.

Nog eer vrouw De Haas zich bewust werd dat haar kind was heengegaan merkte ze dat zij en Janus niet meer alleen waren. Onhoorbaar was de dominee binnengekomen.

Mevrouw Deelen had wel begrepen dat er wat haperde toen vrouw De Haas niet terugkwam en had er met haar man over gesproken. De dominee wou er heen gaan. Misschien zou 't noodig

zijn. En 't was goed dat hij kwam.

Vol hartelijke deelneming lei hij de hand op den arm van de bedroefde moeder, die nu eens wezenloos voor zich heen keek en dan weer in wanhopig

snikken uitbarstte en geen oor had voor de woorden van troost waarmee hij haar trachtte op te beuren. Ds. Deelen wist trouwens bij ervaring hoe weinig ingang troostwoorden vinden bij hen die werkelijk treuren. Ze mogen uit beleefdheid werktuigelijk worden aan-gehoord, maar daarbij blijft het meestal. Hij had er niet bij nagedacht en ging er niet mee voort. Eerst toen hij niet meer opzettelijk troosten wou, maar door deelnemend vragen vrouw De Haas wat aan 't praten kreeg over Lize, bereikte hij zijn doel en kwam de weduwe wat tot bedaren.

* * *

't Was al laat op den middag eer Ds. Deelen terugkeerde in zijn woning. Het etensuur was al voorbij en Mevrouw had juist besloten maar niet langer te wachten. Aan tafel werd niet veel gesproken. Wat Dominee over het sterven van Lize de Haas vertelde, had allen ernstig doen worden en stil. Ieder was bezig met zijn eigen gedachten.

Ds. Deelen begaf zich dadelijk na den maaltijd naar zijn studeerkamer. Te zeven uur zou de gemeente bijeenkomen om biddend en dankend het voorbij-gegane jaar te besluiten en de koster, die gewoon was het briefje te halen voor den organist, kon niet lang meer uitblijven. Gelukkig lag de preek klaar op de schrijftafel en de met overleg gekozen psalmen en gezangen behoeften daaruit slechts even genoteerd te worden. In gedachten verdiept sneed Ds. Deelen een nieuwe punt aan de veeren pen waarmee hij nog altijd gewoon was te schrijven. O ja, de preek was wel overdacht, met zorg opgesteld en toch nu hij alles nog eens naging van Lize's sterven kwam de gedachte bij hem op: dat is een roepstem tot bekeering, een waarschu-

wing om bereid te zijn tot heel de gemeente en hoe goed verzorgd mijn preek ook zijn moge, nu die waarschuwing is gekomen moet ik daarop den nadruk leggen en mijn prediking zoo wijzigen dat mijn woorden daar een weerklank op geven.

Werktuigelijk werd het briefje voor den organist geschreven en daarna bleef de prediker met de hand onder het hoofd zitten peinzen.

Een paar uur later stond Ds. Deelen op den kansel. Nadat hij had gebeden en een psalm opgegeven begon het orgel te spelen en ging hij zitten op het smalle bankje. Met een vluchtigen blik overzag hij de talrijke schare, die voor hem zat en voor zijn bewustzijn toch zoo ver van hem verwijderd was. Vlak voor zich zag hij alleen het schamele vertrek in de woning van vrouw De Haas en in haar stoel, rechtop, zat, verstijfd, Lize, aan wie hij nu de blijde boodschap des Heils niet meer behoefde te brengen. Gelukkig dat hij 't gedaan had toen ze nog hooren kon. En 't was bij haar in goede aarde gevallen, dat wist hij.

Eer Ds. Deelen er om dacht was 't gezang geëindigd en hij voelde hoe de gemeente verwachtte dat hij zijn toespraak zou aanvangen en bereid was naar hem te luisteren. Langzaam, alsof hij nog aarzelde hoe te beginnen, stond hij op. Zijn preek lag voor hem, maar hij gebruikte er slechts weinig van. Hij begon met het onopgesmukt verhaal van hetgeen er dien zelfden dag gebeurd was in de eenvoudige woning van vrouw De Haas en het viel hem niet moeilijk in verband daarmede oude en nieuwe dingen voort te brengen uit den goeden schat zijns harten. Met ingehouden adem werd er geluisterd ook door hen, die gekomen waren om een gelegenhedspreek te hooren en in

dit opzicht tenminste niet geheel bevredigd werden. Er waren er die vonden dat Ds. Deelen zoo heel anders preekte als ze op Oudjaarsavond van hem gewoon waren. Als het aan de verzen die opgegeven werden niet was te merken geweest zou men gezegd hebben dat de Dominee heelemaal vergat dat het Oudjaarsavond was. Alleen aan het slot had hij 't er over. Ziet, het oude is voorbij gegaan, het is alles nieuw geworden, was de overgang om van 't een te komen op 't ander.

Na de preek liep Dominee nog even aan bij vrouw De Haas. Alleen maar om zich te laten zien en blijk te geven dat hij met haar meevoelde, meeleeftde.

't Was in de pastorie geen blijde ten minste geen opgewekte oudjaarsavond, zooals 't vorige jaar en reeds vele jaren. Er werd gedacht aan vrouw De Haas en hoe die 't wel hebben zou en toen even voor twaalf het heele gezin neerknielde om biddend het oude jaar te eindigen en het nieuwe te beginnen, toen was er dankbaarheid in aller hart dat de dood hun vensteren was voorbijgegaan en stemden allen hartelijk in met de bede voor de arme beproefde weduwe. A. L. G.

CURIOSA.

Visch als voedingsmiddel. — Zoowel in verschen als geconserveerden staat neemt visch een belangrijke plaats in onder de voedingsmiddelen van den mensch, en uit den aard der zaak meer of minder al naar gelang men dicht bij de zee of vischrijke binnenwateren woont. Eskimo's en Groenlanders hebben bijna geen ander levensmiddel dan de visch en in Rusland wordt per jaar en per hoofd 20 pond visch gegeten.

Vergelijkt men de voedende bestanddeelen, die men voor een halven gulden

kan koopen, van de gezouten haring met die van rundvleesch (half vet) dan vindt men, dat men voor 50 cents haring 1649 voedingseenheden kan koopen, terwijl men voor denzelfden prijs aan half vet rundvleesch slechts 643 van die voedingseenheden krijgt.

Onder een anderen vorm uitgedrukt wil dit zeggen, dat een haring, die een netto-gewicht heeft van 110 gram en 4 à 5 cents kost, ons dezelfde hoeveelheid eiwit oplevert als 100 gram halfvet rundvleesch, waarvoor men ongeveer 10 cents betaalt.

Visch koopen is lastig en de echte liefhebbers laten 't dan ook aan niemand anders over, doch gaan er zelf op uit. Voor de niet zoo deskundigen willen wij enkele wenken geven, waarop bij het koopen van verse visch moet worden gelet, waarbij men wel in acht moet nemen, dat veel soorten in den tijd van kuitschieten niet eetbaar zijn.

Zoo is de tijd van inkoop voor paling en aal gedurende de zomermaanden; baars van Augustus tot Januari; schelvisch in den winter, bij voorkeur bij vriezend weer, en schol, bot en tong in den zomer en herfst.

Doode visch gaat spoedig in bederf over, en wel vlugger dan vleesch, wegens haar grooter gehalte aan water en mindere hoeveelheid vet. Zij moet dus versch zijn, waarvoor als kenmerken dienen: helderroode kieuwen; de oogen nog glanzend en doorschijnend, terwijl het vleesch zoo elastisch moet zijn, dat er geen putjes in blijven na met den vinger te zijn gedrukt. Bij het openen van de kieuwen moet men een frisschen reuk waarnemen. Eerst kort geleden gestorven visch zinkt in het water.

Volledigheidshalve wordt hierbij nog vermeld, dat volgens de meening van Hutchkinson het gebruik van gedeeltelijk bedorven visch lepra kan veroorzaken.